

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ

ОБЩИНА
ПЛОВДИВ

ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ на ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ „ХЪЛМ БУНАРДЖИК“

/ПРОЕКТ/

Ноември, 2014

КОНСОРЦИУМ „ГЕОПОНТ-ЧУХЪЛ” ДЗЗД

Обект: Природна забележителност „Хълм Бунарджик”

Възложител: Община Пловдив

Етап: Проект на Плана преди обществено обсъждане

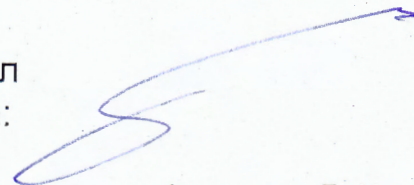
ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ

на

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ „ХЪЛМ БУНАРДЖИК”

/ПРОЕКТ/

Ръководител
на задачата:

/н.с., инж. Л. Икономов/

Управител
Консорциум „Геопонт Чухъл”:

/н.с., инж. Л. Икономов/

Ноевври,
2014

СЪДЪРЖАНИЕ:

РЕЧНИК	6
РЕЗЮМЕ	9
ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА	9
ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ОЦЕНКИ	9
ГЛАВНИ ЦЕЛИ И ЗАПЛАХИ	14
ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ, ОСНОВНО ПЛОЩОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ	18
ПРОГРАМИ И ПРИОРИТЕТИ.	23
ЧАСТ 0: ВЪВЕДЕНИЕ	25
0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА	25
0.1.1. Основания, произтичащи от Закона за защитените територии (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)	25
0.1.2. Основания, произтичащи от Наредбата за разработване на Планове за управление на защитени територии (Обн. ДВ бр 13/15.02.2000 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 20 Юли 2012г.)	26
0.1.3. Основания, произтичащи от Заданието за изготвяне на План за управление на ПЗ „Хълм Бунарджик“	26
0.1.4. Основания, произтичащи от Договор №14 ДГ 550/19.05.2014 г. между Община Пловдив и Консорциум „ГЕОПОНТ-ЧУХЪЛ“	26
0.1.5. Други нормативни актове и разпоредби, касаещи изработването на Плана за управление.	27
0.1.5.1. Заповеди и решения, определящи статута на обектите	27
0.1.5.2. Други нормативни актове, касаещи пряко или косвено плановете за управление на трите природни забележителности	27
0.1.5.3. Международни конвенции и Европейски директиви	28
0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ - УЧАСТНИЦИ, ОБЩЕСТВЕНИ ОБСЪЖДАНЯ	29
0.2.1. Участници в процеса на разработване на Плана	29
0.2.2. Процес на изготвяне на Плана – работни срещи, консултации, обсъждания и др.	30
0.2.3. Обществено обсъждане на Плана	32
0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА	32
ЧАСТ 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	34
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ	34
1.0 МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ	34
1.1. ПЛОЩ НА ОБЕКТА И НА ВКЛЮЧЕНИТЕ В НЕГО ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ	36
1.2. ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ	37
1.3. ЗАКОНОВ СТАТУТ	38
1.3.1. ОПИСАНИЕ НА СТАТУТА И РАЗВИТИЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА ДО ПРЕКАТЕГОРИЗАЦИЯТА ѝ НА ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ	38
1.3.2. ПРАВНА РАМКА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	41

1.3.2.1. Статут на територията и настъпили промени	41
1.3.2.2. Институционални функции и правомощия за управление на природната забележителност	43
1.3.3. МЕЖДУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ И ДИРЕКТИВИ ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ПРЕДМЕТА И ЦЕЛИТЕ НА ПЛАНА ЗА УПРАВЛЕНИЕ	45
1.4. СОБСТВЕНОСТ	46
1.5. УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА	47
1.5.1. ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА И АДМИНИСТРАЦИЯ	47
1.5.2. ПЕРСОНАЛ - ФУНКЦИИ	48
1.5.3. МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ	49
1.6. СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ	49
1.6.1. План за управление на природна забележителност „Хълм Бунарджик“ от 2003 г. (утвърден със ЗАПОВЕД № РД-541/26.05.2004 г. на МОСВ)	49
1.6.2. ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ, ПОДДЪРЖАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР. ПЛОВДИВ ОТ 2013 г.	52
1.6.3. ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ 2006-2014 и План за действие - актуализация от 2011 г.	53
1.6.4. ПРОГРАМА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ (актуализация от 2011 г.) и План за действие за периода 2011-2013	53
1.6.5. СТРАТЕГИЧЕСКА КАРТА ЗА ШУМ ЗА АГЛОМЕРАЦИЯ ПЛОВДИВ (април 2009 г.) и План за действие към нея (юли 2010 г.)	54
1.6.6. ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ – актуализация за периода 2011-2016 г.	54
1.6.7. УСТРОЙСТВЕНИ ПЛАНОВЕ И ПРОЕКТИ	54
1.6.8. ДРУГИ РАЗРАБОТКИ И ПРОГРАМИ НА РАЗЛИЧНИ НИВА, СВЪРЗАНИ С РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И ТУРИЗМА	55
1.6.9. НАУЧНИ РАЗРАБОТКИ, СВЪРЗАНИ С ПРИРОДНАТА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ	57
1.7. СЪЩЕСТВУВАЩО ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ	58
ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ	62
1.8. КЛИМАТ	62
1.8.1. ФАКТОРИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА МЕСТНИЯ КЛИМАТ	62
1.8.1.1. Географски фактори	62
1.8.1.2. Релеф	62
1.8.1.3. Радиационни фактори	63
1.8.1.4. Слънчево греене	63
1.8.1.5. Циркулационен фактор	64
1.8.2. ЕЛЕМЕНТИ НА КЛИМАТА	64
1.9. ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ	65
1.9.1. ГЕОЛОЖКИ СТРОЕЖ, МОРФОСТРУКТУРИ И МОРФОМЕТРИЯ	65
1.9.2. ГЕОМОРФОЛОГИЯ НА РЕЛЕФА	66
1.9.3. ИНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОЖКИ УСЛОВИЯ И РИСКОВЕ	68
1.10. ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ	69
1.11. Почви	69
1.11.1. РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПОЧВИТЕ	69
1.11.2. ПОЧВЕНИ ПРОЦЕСИ	72
БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА	73
1.12. ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ	73

1.13. РАСТИТЕЛНОСТ	73
1.14. ФЛОРА	76
1.14.1. НИСШИ РАСТЕНИЯ И ГЪБИ	76
1.14.1.1. Макромицети	76
1.14.1.2. Лишеи	76
1.14.1.3. Водорасли	77
1.14.2. ВИСШИ РАСТЕНИЯ	77
1.14.3. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ	78
1.15. ФАУНА	79
1.15.1. БЕЗГРЪБНАЧНИ ЖИВОТНИ	79
1.15.2. ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ	79
1.15.3. ПТИЦИ	81
1.15.4. БОЗАЙНИЦИ (БЕЗ ПРИЛЕПИ)	83
1.15.5. ПРИЛЕПИ	85
КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	87
1.16. ПОЛЗВАНЕ НА ОБЕКТА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ	87
1.16.1. НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ТРУДОВА ЗАЕТОСТ И ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА)	87
1.16.2. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА, ЗАСТРОЕНИ ПЛОЩИ, СГРАДИ	91
1.16.2.1. Електрификация и електропреносни мрежи	91
1.16.2.2. Комуникационни съоръжения	91
1.16.2.3. Водоснабдяване и канализация	91
1.16.2.4. Паркови елементи	92
1.16.2.5. Транспортна инфраструктура-паркинги и транспортен достъп	92
1.16.3.6. Описание на сградите на територията на хълма	92
1.16.3. УРБАНИЗАЦИОННИ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ ВЛИЯЕЩИ НА ПЗ	93
1.16.4. СЪБИРАНЕ НА ПРИРОДНИ ПРОДУКТИ	96
1.16.5. ТУРИЗЪМ, РЕКРЕАЦИЯ, СПОРТ, УСЛУГИ	96
1.16.6. ПРОМИШЛЕНОСТ	97
1.16.7. ИНФОРМИРАННОСТ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА ЗА ОБЕКТА И ОТНОШЕНИЕТО КЪМ НЕГО	97
1.17. НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ	97
1.18. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО	98
1.19. ЛАНДШАФТ	99
1.19.1. СТРУКТУРА НА ЛАНДШАФТА	99
1.19.2. ЕСТЕТИЧЕСКИ КАЧЕСТВА	100
1.20. СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	101
1.20.1. СЪСТОЯНИЕ НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ	101
1.20.2. ЗАМЪРСЯВАНЕ ОТ АВТОТРАНСПОРТА ОТЧЕТЕНО В САМАТА ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ	103
1.20.2. КЛИМАТ И МИКРОКЛИМАТ	104
1.20.3. ВОДИ – ПОВЪРХНОСТНИ И ПОДЗЕМНИ	104
1.20.4. ГЕОМОРФОЛОГИЯ	105
1.20.5. ПОЧВИ	105
1.20.6. АКУСТИЧНО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА	106
1.20.7. ЕЛЕКТРО-МАГНИТНИ ПОЛЕТА	106
1.20.8. ЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ	106
ПЪРВА ОЦЕНКА	108

Консорциум „Геопонт-Чухъл“	План за управление на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“	Ноември, 2014
-------------------------------	---	---------------

1.21. ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА	108
1.21.1. Уязвимост	108
1.21.2. Рядкост	111
1.21.3. Естественост	112
1.21.4. Типичност	112
1.21.5. Размери	113
1.21.6. Биологично разнообразие	113
1.21.7. Стабилност и нестабилност	115
1.22. СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА	115
1.22.1. Урбанизирана среда	115
1.22.1.1. Оценка на функционалното зонироване	116
1.22.1.2. Оценка на застроените територии	117
1.22.1.3. Оценка на техническата инфраструктура	119
1.22.1.4. Оценка на оптималните форми на бъдещото управление и охрана на ПЗ	123
1.22.1.5. Културно-историческо наследство	123
1.22.1.6. Оценка на санитарно-хигиенните условия	124
1.22.2. Социално-икономически условия	124
1.22.2.1. Оценка на рекреационната дейност	124
1.22.2.2. Оценка на дейностите по ползване на ресурсите	124
1.22.3. Собственост	124
1.22.4. Управление	125
1.22.5. Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията	125
1.23. ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	126
1.24. ОЦЕНКА НА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РЕЖИМИТЕ И ЗАДАЧИТЕ, РАЗПИСАНИ В ЧАСТИ 2, 3 И 4 НА ПЛАНА ЗА УПРАВЛЕНИЕ ОТ 2003 Г.	127

ЧАСТ 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ **138**

2.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ	138
2.1.1. Определяне на главните цели	138
2.1.2. Определяне на второстепенните цели	139
2.2. ОГРАНИЧЕНИЯ	141
2.2.1. Тенденции от естествен характер	142
2.2.1.1. Промени в климата, почвите, хироложкия режим	142
2.2.1.2. Природни бедствия (пожари и други)	143
2.2.1.3. Междувидова конкуренция и сукцесия	144
2.2.2. Тенденции от антропогенен характер	145
2.2.2.1. Прекомерно ползване на ресурсите	145
2.2.2.2. Ерозия	145
2.2.2.3. Нарушаване на ландшафта;	145
2.2.2.4. Внасяне на чужди видове;	145
2.2.2.5. Увреждане условията на местообитанията: замърсяване, шум, туристическо натоварване над капацитетните възможности и др.	146
2.2.3. Ограничения и тенденции извън ПЗ	146
2.2.3.1. Административни ограничители	146
2.2.3.2. Финансови ограничения	146

ВТОРА ОЦЕНКА **148**

2.3. ЕФЕКТ НА ОГРАНИЧЕНИЯТА ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ	148
---	------------

2.4. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	160
<u>ЧАСТ 3: НОРМИ, РЕЖИМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ</u>	161
3.1. ЗОНИРАНЕ И ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ЗОНИТЕ	161
3.2. РЕЖИМИ И НОРМИ	162
3.2.1. РЕЖИМИ И НОРМИ ПО ПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ	166
3.2.2. РЕЖИМИ И НОРМИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО И ИНФРАСТРУКТУРА	166
<u>ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ</u>	167
4.1. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ	167
4.2. ПРОГРАМИ	167
4.3. ПРОЕКТИ	168
4.4. ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ	173
4.5. РАБОТЕН ПЛАН	174
<u>ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ</u>	176
5.1. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ	176
5.2. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ	176
ОЦЕНКИ И ПРОВЕРКИ НА ОПАЗВАНЕТО НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	178
<u>ФИГУРИ</u>	179
<u>ПРИЛОЖЕНИЯ</u>	180

Речник

Абиотичен	Свързан с неживата природа.
Абиотични фактори	Условията на неживата природа, които въздействат върху организмите и имат пряко значение за живота им.
Автохтонен	Първичен, местен.
Автохтонен вид	Съществуващ вид в ареала на видообразуването
Антропогенен	Предизвикан от човека.
Антропогенни фактори	Съвкупност от разнообразни човешки дейности, които действат върху живата и неживата природа.
Ареал	Територия на географско разпространение на таксонни живи организми (вид, род, семейство и т.н.) или съобщества (синтаксони от различен ранг).
Асоциация	Основна синтаксономична единица при класификация на растителността.
Безпокойство	Резултата от различни човешки дейности върху дивите животни, изразяващ се в уплашено, възбудено или раздразнено състояние и невъзможност да осъществяват присъщите им поведенчески действия в заетата от тях зона. Води до отрицателен за животното резултат - от изменения в поведението до напускане на естествения му район на обитаване.
Биологично разнообразие	Многообразието на живите организми на видово и надвидово равнище, многообразието на съобщества, местообитания и екосистеми от различни равнища.
Биотичен	Свързан с живите организми и живата природа.
Биотични фактори	Взаимодействия между организмите при съвместния им живот.
Биоценоза (съобщество)	Биологична система от популации на различни видове, които са взаимно свързани и обитават определена територия с еднородни условия (биотоп).
Вид	Група популации, индивидите в които обменят генетичен материал свободно помежду си, но не с индивиди от популации от други видове.
Възможност за възстановяване	Усилие (във време и ресурси) за възстановяване в ЗТ на вид или хабитат (EUROSITE). Чрез този критерий се установява стойността на елемента: колкото по-трудно е възстановяването, толкова по-важно е опазването на съответния елемент.
Възстановяване	Пресъздаването на цели съобщества от организми и местообитания по модел на естествено възникващите.
Генетични ресурси	Материали от растителен, животински или микроорганизмов произход, съдържащи функционални единици на наследствености имащи реална или потенциална стойност.
Доминантен вид	Вид, който преобладава по численост, оказва съществено влияние върху средата и обмена на енергия в биоценозата.
Едификатор	Вид, който обуславя условията за живот в съобществото.
Екологична ниша	Пространствено и функционално място на вида в екосистемата; съвкупността от условията на живот в екосистемата, съответстващи на изискванията, към средата от ценопопулациите на даден вид.
Екологично равновесие	Състояние на балансираност в екосистемата между биоценозата и биотопа на всички над организмови равнища.
Екологична сукцесия	Последователна смяна на една екосистема с друга под въздействието на фактори, които съществено изменят или разрушават първоначалната и се създават условия за развитието на друга екосистема, по-приспособена към новите условия.
Екосистема	Динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица.
Екотонна зона	Гранична зона между две екосистеми.

Ендемит	Вид, който се среща само в определен географски район.
Естественост	Незасегнатост от човешка дейност; липса на окултураване или опитомяване (EUROSITE).
Застрашен вид	Вид, който е заплашен от изчезване в целия си ареал или в голяма част от него.
Застрашен таксон	Таксон, чиято численост на популациите и област на разпространение намаляват по начин, по който в определен обозрим период може да престане да се среща в дадения район (локално застрашен), в страната (национално застрашен) или на планетата (глобално, световно застрашен); съществуват подробни международно признати класификации на степените на застрашеност и критериите на определянето им.
Защитен таксон	Таксон, поставен под режим на опазване със закон или друг нормативен документ, за който се забраняват всички действия, които могат да нанесат вреди на индивидите, на гнездата или леговищата им, на местата, които те обитават, включително безпокойство, взимане на намерени мъртви индивиди, пренасяне и т.н.
Зониране	Разделяне на защитената територия на части, наричани зони, които се използват за целите на управлението, обикновено временно (продължителността на съществуването им може да бъде по-малка от периода на действие на плана). Във всяка зона предписанията за управление са приблизително еднакви и се различават по тип и интензивност от тези в другите зони на плана.
Конкуренция	Взаимоотношение между популациите, възникващо при използване на общ хранителен ресурс.
Консервационно значение	Вид или друг таксон, съобщество, екосистема, природно местообитание, признати в научно издание за застрашени в някаква степен или притежаващи съществена екологична роля (например включени в национални или международни червени книги или списъци, в приложения към конвенции или директиви и други подобни документи).
Ксерофилен	Сухолюбив, приспособен към живот в условия на недостиг на вода и понижена влажност.
Ландшафт	Обособена територия, появата на някои от елементите на която е възникнала като резултат на действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори.
Мезофил	Организъм, предпочитащ средни (умерени) условия на овлажнение на въздуха и почвата.
Местообитание на вид	Районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира в някои от стадията на своя жизнен цикъл.
Мониторинг	Продължително във времето еднотипно проследяване състоянието на даден показател, фактор, структура и т.н., с цел оценка, прогнозиране, контрол и въздействие за тяхното оптимизиране; система за наблюдения.
Нестабилност	Степен на променливост на ЗТ и отделните и елементи (EUROSITE).
Обилие	Показател за количественото участие на вида, изразен пряко или косвено.
Популация	Група от индивиди на даден вид, които населяват определено пространство, взаимно се кръстосват, имат общи морфологични, физиологични и поведенчески особености и са свързани функционално помежду си / група от индивиди с общ произход, които обменят генетичен материал помежду си много повече, отколкото с индивиди от друга подобна група.
Потенциално застрашен вид	Вид, за който е вероятно скорошното му преминаване в категорията на застрашените видове, ако факторите, причинили заплахата продължават да съществуват.
Редки видове	Видове, чиито популации са малки и ако не непосредствено, то косвено или потенциално са застрашени.
Режим на опазване	Съвкупността от разрешени и забранени действия за дадена територия, определени от закона и целите, функциите и предназначението на въпросната територия.
Реликт	Таксон, който е преживял до днешно време от минали геологични епохи.
Рудерализация	Разпространение на антропофити при деградация на местообитанията.
Рядкост	Малочисленост на популацията и ограничено териториално разпространение на

Консорциум „Геопонт-Чухъл“	План за управление на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“	Ноември, 2014
-------------------------------	---	---------------

	вида.
Синтаксон	Тип фитоценоза от определена синтаксономична категория; основна синтаксономична категория е асоциацията.
Синузия	Пространствено и екологично обособена част от фитоценозата, съставена от растения принадлежащи към една или няколко близки жизнени форми.
Стенобионтен	Организъм, който живее при постоянни, непроменящи се стойности на факторите на средата.
Стенотопен	Организъм, който може да съществува само в строго специфични, много силно ограничени условия на средата. Организъм с тесни екологични изисквания.
Субдоминант	Растителен вид, който взема главно участие в състава и изграждането на определен етаж от дадена фитоценоза, но е с по-малко обилие от доминантния вид във фитоценозата.
Съобщество (Биоценоза)	Система от съвместно живеещи в границите на определено пространство организми, представени от своите индивиди и популации; в рамките на биоценозата могат да се разграничат няколко подсистеми, в които участват различни групи организми: растения (фитоценоза), животни (зооценоза), гъби(микоценоза), водорасли (алгоценоза), бактерии(бактериоценоза).
Таксон	Съвкупност от организми, разглеждани като формални обединения на съответните нива от йерархичната класификация; наименование на класификационните единици, отразяващи мястото в системата на даден организъм (основни таксони -форма/вариетет, подвид, вид, род, семейство, разред, клас, тип, царство).
Трофична база	Хранителна база.
Трудна възстановимост	Възстановяването на вида или хабитата е възможно при усърдно управление в рамките на 10-15 г.
Туризъм	Икономическа дейност, която е насочена към създаването, предлагането и реализирането на стоки и услуги, формиращи туристическия продукт.
Управление	Единен и научно обоснован комплекс от мерки, целящ постигане на определените по закон цели, функции и предназначение на защитената територия (включително охрана, контрол, преки природозащитни действия на терена, регулиране на ползванията, природозащитно образование и осведомяване на обществеността и т.н.); <i>1.Контрол на процесите в ЗТ в съответствие с плана за управление</i> <i>2.Практическото приложение на плана за управление</i> <i>3.Предприемане на всякакво действие или проект, идентифициран в плана за управление, в т.ч. идентифициране на нови възможности (EUROSITE).</i>
Устойчиво управление	Управление на ползването, развитието и опазването на природните ресурси по начин и степен, които дават възможност на настоящите поколения и общности да си осигуряват социални, икономически и културни блага, без да се: а) намалява възможността на бъдещите поколения и общности да задоволяват социални, икономически и културни нужди; б) нарушава способността на екосистемите да осъществяват своите почвозащитни и климато-регулируващи функции; в) намалява значително биологичното разнообразие.
Фитоценоза (Растително съобщество)	Всяка конкретна растителна групировка, на известно пространство еднородна по състав, структура и взаимодействия между съставлящите я растения и между тях и средата. Фитоценозата е съставна част на биоценоза и екосистемата.
Фауна	Всички таксони животни на определена площ.
Флора	Всички таксони растения на определена площ.
Хабитат	Виж Природно местообитание.
Хидробионт	Вид, който е приспособен към живот единствено във водна среда.
Хидрофил	Водолюбив.
Численост на Популацията	Броят на индивидите в популацията на дадена територия или в даден обем.

РЕЗЮМЕ

Основание за разработване на Плана

Основна предпоставка за разработване на Плана за управление на Природна забележителност „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) е необходимостта от съвременен подход за ефективно управление на територията му, балансиращо мерките за специализираното ѝ опазване с функциите, които тя има като неразривна част от парково-урбанистичната тъкан на града.

Настоящият План за управление на Природна забележителност „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) представлява актуализация, по чл. 4 от *Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии (Обн. ДВ бр 13/15.02.2000 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 20 Юли 2012 г.)*, на разработения през 2003 г. и утвърден със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на МОСВ План за управление на защитената територия.

Обхвата и съдържанието на Плана се изготвят съгласно изискванията на следните по-важни документи:

- Закона за защитените територии (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
- Наредбата за разработване на Планове за управление на защитени територии (Обн. ДВ бр 13/15.02.2000 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 20 Юли 2012г.)
- Задание за изготвяне на Плана за управление на ПЗ Хълм Бунарджик, утвърдено от МОСВ

Разработването на плана е възложено от Община Пловдив в качеството на управляващ орган на Природната забележителност на Консорциум „Геопонт-Чухъл“ ДЗЗД с Договор №14 ДГ 550 от 19.05.2014 г.

Основни характеристики и оценки

Хълм Бунарджик е разположен в централната градска част на град Пловдив и административно принадлежи към Район „Централен“. Съгласно действащия Общ устройствен план (ОУП) на Пловдив от 2007 г. и Подробния паркоустройствен план на хълма, приет през 2009 г., функционално, територията на хълма е причислена към зелената система на града в ролята си на парк за широко обществено ползване.

До края на XIX век Бунарджика е бил извън града и не представлявал интерес за пловдивчани. Самият хълм не бил залесен, за което свидетелстват историческите източници. Първото засаждане на голите места на Бунарджика станало на 25 VIII (6.IX) 1881 год., във връзка с едно решение на градския съвет за тепетата да се полагат по-големи грижи. Така хълма постепенно се превръща в “диво място” обрасло с дървета и храсти, редуващи се с цветни полянки, прорязани от малки поточета, местообитание на множество птички. През 30-те години започва изграждането на пътеките с каменни стъпала и парапети, настлани с дребен паваж, които достигат до върха. По това време се изграждат колонадите и арките на водопадите, циментовата пързалка и ресторанта над тях. Изграждането му отново се подновява през 50-те години, когато се заражда идеята за изграждане на паметник на съветската армия. Първоначално идеята е за архитектурен обем, но партийните повели налагат монументален паметник, който е изграден през 1956-1957 год. По това време е изграден и летния театър, стадион “Кочо Цветаров” с баскетболно игрище. През 60-те години са прокарани многобройните пътеки и стълби в скалните масиви, изградени са алпинеумите във високата част. Бунарджика се превръща в привлекателно място за отдих. През 1990 год. НИПК обявява хълма за паметник на градинско-парковото изкуство, а през 1995 год. МОСВ го обявява за природна забележителност.

Рядкост

Съгласно международните документи, редкостта на застрашените растения, животни и типовете природни местообитания се смята като елемент на заплаха. Повечето (като брой) от групите на флората са с ниска степен на рядкост, но има и такива, които са защитени по силата едновременно на няколко документа и международни споразумения. От висшите растения са установени 6 вида с висока консервационна значимост, от които един е включен в Червената книга и 4 са балкански ендемити. От Прилепите също – от 14 установени вида – 12 са включени в Червената книга в различни категории на защита.

Като цяло най-много редки видове се наблюдават основно сред представителите на висшата флора, а също и сред представителите на прилепите. В останалите биологични групи също има видове с природозащитен статут, но не с такава степен на рядкост.

Група	Степен	Причини
Висши растения	Висока	В ПЗ са установени общо 6 растителни вида с консервационна значимост (от общо 330): - 2 вида, защитени по силата на Приложение № 3 на ЗБР: кумарка (<i>Arbutus unedo</i>) и бяла змийска трева (<i>Goniolimon collinum</i>), - 1 вид, включен в Червена книга на Република България - категория критично застрашен: кумарка - <i>Arbutus unedo</i> , - балкански ендемити - 4 вида: румелийска жълтуга - <i>Genista rumelica</i> , фривалдски плюскавиче - <i>Silene frivaldskyana</i> , хелдрайхова алцея - <i>Alcea heldreichii</i> и чернолюспеста метличина - <i>Centaurea affinis</i> . Освен тях редки за страната растения (извън горните категории), разпространени на Бунарджика са още 9 вида: Влакнесто коило, Южна копривка, Смокиня, субспонтанно, Македонско лерхенфелианово плюскавиче, Бледен карамфил, Хиноп, субспонтанно, Скален елшовиден зърнастец, Жасмин и Бенедиктинска пресечка
Низши растения	Ниска	Низшите растения на територията на Бунарджика хълм са слабо представени и са със сравнително нисък консервационен статус.
Безгръбначни	средна	Установените безгръбначни животни са предимно широко разпространени и типични за България обитатели. Само един от тях е с по-рядък статут (балкански ендемит) - <i>Vulgarica fraudigera</i> . Вероятната причина за присъствието му на хълма е пренасянето му със строителен материал, иззет от Родопите, където е характерен.
Земноводни и влечуги	Средна	Отчетени са 4 вида, защитени по силата на Приложение 3 на ЗБР. Нито един от тях, обаче не е включен в Червената книга на България, в Европейския червен списък и е Червения списък на IUCN всички те са със статут LC (незастрашен)
Птици	Средна	От птиците регистрирани на територията, два вида са вписани в Червената книга на България – белият щъркел (категория чувствителен, въпреки масовото му разпространение) и дивият гълъб - попадащ в категорията „застрашен вид“. Категорията застрашен се отнася за дивия скален гълъб (<i>Cloumba livia</i>).
Бозайници без прилепи	Средна	От установените в ПЗ „Хълм на Освободителите“ 9 вида бозайници, четири вида имат някакъв природозащитен статут: • Таралезът (<i>Erinaceus concolor</i>) е включен в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие. • Катерицата (<i>Sciurus vulgaris</i>) фигурира в Приложение III на Бернската конвенция, а съгласно списъка на IUCN, видът е включен в категорията нисък ръст – близо до застрашен. • Невестулката (<i>Mustela nivalis</i>) е включена в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие, както и в Приложение III на Бернската конвенция. Подвидът разпространен в България – <i>Mustela nivalis galinthias</i> е балкански ендемит. • Черният пор (<i>Mustela putorius</i>) е включен в Приложение 4 на Закона за биологичното разнообразие и е обект на две европейски директиви – Бернска конвенция, Приложение III и Директива 92/34/ЕЕС, Прил. V. Нито един от регистрираните видове бозайници не е включен в Червена книга на България и не е обект на CITES.
Прилепи	Висока	На територията на Бунарджика са установени общо 14 вида прилепи. Не може да се каже, че всички обитават постоянно ПЗ, повечето от тях идват да се хранят или да ползват временни убежища. Но със сигурност територията на ПЗ за всички тях е от важно значение. От 14те вида 12 са включени в червената книга със различен статут: 2 – в категория почти застрашен (NT), 2 – уязвим (VU); 7 – незастрашен (LC); и 1 – с недостатъчно данни (DD).
Ландшафт	Средна	Елементите на защитения В ПЗ „Бунарджика“ ландшафт включват основно

Консорциум „Геопонт-Чухъл“	План за управление на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“	Ноември, 2014
-------------------------------	---	---------------

		уникалните скални образувания и вегетативния парков и семи-натуралистичен ландшафт. Скалните образувания като едно от малкото проявления на пловдивския плутон, представлява сравнително рядко явление, специфично предимно за тепетата на гр. Пловдив и по свой начин представляват знаков символ и визитна картичка на града. Вегетативните площи са с по-малка степен на рядкост с изключение на няколко редки вида в семи-натуралните вегетативни площи, останалите видове са широко разпространени.
Природни местообитания, включени в Приложение I на ЗБР	Няма такива	Не е приложимо

Естественост

Естественият характер на територията (включително на екосистемите и като цяло на ландшафта) е повлиян значително от човешкия фактор, като по-голяма част от местообитанията се отличават с ниска степен на естественост.

Оценката на елементите от флората и растителността в ПЗ показва, че естественият характер е запазен в много малка степен, главно в високите скалисти части на склоновете и по-ниските части на югозападния склон. Естественият характер на растителната покривка е нарушен в резултат на извършеното изкуствено залесяване с декоративни широколистни и иглолистни дървесни видове, неспецифични за района, както и от значителното присъствие на антропофитни и рудерални растения. Съществуват формирани вторични тревни и храстови съобщества вследствие на антропогенна намеса. Коренната растителност е слабо запазена. Първичен произход имат само единични дървета или малки групи от полски бряст, летен дъб, мъждрян, южна копривка, хинап и кукуч. Значителен е броят на интродуцираните видове, като бяла акация, айлант, черна акация, гледичия, японска софора, китайски мехурник, ясенолистен явор и др..

Биологично разнообразие

Растителност. На хълма Бунарджик са установени 330 вида от 76 семейства. Те съставляват 23,2% от общо установените 1430 вида за района на Пловдив (Чешмеджиев и Василев, 2009). От тях 208 вида са тревисти, 48 – широколистни дървесни, 46 вида са храсти, 26 вида са иглолистни дървесни, 3 вида са увивни и катерливи растения. Преобладават видовете от сем. Сложноцветни (Asteraceae) – 39 вида, сем. Бобови (Fabaceae) – 25 вида и сем. Житни (Poaceae) – 24 вида. 56% от видовете са част от естествената растителност, а останалите са чуждоземни – предимно интродуцирани от човека и по малко адвентивни (разпространени без намесата на човека). По биологичен тип 2/3 от растенията са тревисти, а 1/3 – дървесни. Интродуцираните видове произхождат най-вече от Средиземноморието, Азия и Америка, и по-рядко от Евразия и други флористични райони на Земята. Адвентивните са главно от Америка и Азия. Диворастящите видове растения на територията на хълма са над 56% от общия брой. Част от тях имат хранителни качества, други са плевели и пасищни видове. 109 от общо установените 330 вида са лечебни растения, което говори за богато разнообразие на такива, въпреки че са в малки количества.

Птици. Към момента на територията на България са приети за сигурно установени 409 вида птици (BUNARCO, 2009). Орнитофауната на природната забележителност наброява 37 вида, което е 9,04% от установените в България птици. Тези 37 вида спадат към 9 разреда и 17 семейства, което е съответно 42,9% от разредите и 26,2% от установените на територията на страната семейства. От установените за парка видове 31 са гнездящи (от тях 22 са сигурно гнездящи и 9 вида са вероятно гнездящи), което е 10,8% от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007).

Бозайници (без прилепи). Резултатите от теренните изследвания на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите“ показва, че установеният видов състав на бозайниците (без прилепи) не е богат в сравнение с общо установения за страната, но отговаря на очаквания за градска среда видов състав. От срещаните се в България 68 вида бозайници (без

прилепи) принадлежащи към 22 семейства на 8 разряда (Пешев и кол., 2004), на територията на Хълм Бунарджика” се срещат 8 вида от 5 семейства на 3 разряда.

От разред Насекомоядни (Insectivora) са установени 2 вида принадлежащи към 2 семейства, от общо 10 вида (3 семейства) за страната – източноевропейски таралеж (*Erinaceus concolor*) и европейска къртица (*Talpa europea*). От третото семейство на разряда – Земеровки (*Soricidae*) не са регистрирани представители.

Разред Гризачи (Rodentia) е представен от общо 5 вида (от 31 за страната) принадлежащи към 2 семейства (*Sciuridae* и *Muridae*) от общо 8 семейства за страната. Освен типичните синантропни видове очаквани в градска среда (домашната мишка и черния плъх) на хълма се срещат и представители на горски мезофилен тип фауна – бореални (каторица) и неморални видове (горските мишки от род *Apodemus*).

От разред Хищници притежаващ 4 семейства се срещат два вида – невестулка (*Mustela nivalis*) и Черен пор (*Mustela putorius*) от сем. Порови (*Mustelidae*). И двата вида се срещат често в населени места.

Прилепи. От общо 35 вида прилепи, срещащи се в Европа, в България са установени 33 (Benda et al, 2003), в Пловдив 17 (Stoycheva et al.2009).

Общо 14 вида прилепи са установени при проучването на ПЗ, което е 82,35 % от видовете срещащи се в гр. Пловдив, и 42,42 % от видовете срещащи се в страната. Видовото разнообразие е сравнително почти половината в сравнение с това в страната. Въпреки, че е обградена от урбанизирана територия - ПЗ „Бунарджик“, е сравнително богата на видове прилепи и е важно местообитание, където прилепите намират храна и убежища.

Земноводни и влечуги. Регистрираните при проучването на трите природни забележителности видове земноводни представляват 33,33% от тези, срещащи се в град Пловдив и 8,69% от видовете срещащи се в страната. Влечугите съставляват 50,00% от всички видове влечуги, срещащи се в град Пловдив и 10,52% от видовете срещащи се в страната.

Безгръбначни. Фаунистичното разнообразие на сухоземните безгръбначни животни на територията на ПЗ Бунарджик е оценено основно на базата на насекомите (*Insecta*) и мекотелите (*Mollusca*), и частично на многоножките (*Muriapoda*). Установени са 134 вида (някои са детерминирани до надвидов ранг - sp.) от 52 семейства на 11 разряда безгръбначни животни. У установените безгръбначни животни са широко разпространени и типични за България обитатели, но въпреки това те са представителни в таксономично, фаунистично и консервационно отношение и могат да илюстрират многообразието на безгръбначните животни. Регистрираните таксони вероятно представляват не повече от една пета от обитаващите територията видове.

Хубенов (2005) обобщава малакофаунистично разнообразие на България и дава данни за 445 вида. В ПЗ Бунарджик са регистрирани 20 вида охлюви, но трябва да се има предвид ниската степен на проученост и факта, че това са само сухоземни обитатели.

По данни на Берон (2005), Големански и др. (2005), Делчев и др. (2005) и Хубенов (1996) в България са установени около 25 000 вида безгръбначни животни от Тип *Athropoda*, принадлежащи на 62 разряда. В ПЗ Бунарджик са регистрирани 114 вида членестоноги от 10 разряда. Бъдещи системни проучвания върху различните разреди ще доведат до съществена промяна в този брой.

Уязвимост на защитената територия

Анализирайки уязвимостта на природната забележителност, може да се вземе предвид, че положителна роля за опазване на крехките екосистеми и характерните ландшафтни характеристики имат следните забранителни дейности, формулирани в Заповедите на МОСВ за обявяване и промяна на режимите в природната забележителност:

1. Забрана за всякакво строителство, с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения.
2. Разрушаване и изземване на скални маси.

3. Унищожаване и увреждане на естествената паркова растителност.
4. Безпокоене на птиците, вземането на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата.
5. Палене на огън.
6. Паша на домашни животни.
7. Внасяне на нехарактерни растителни видове.

Други фактори също с положителна роля са следните:

- Труднодостъпен терен в участъците на защитената територия, в които се срещат повечето ценни видове, обект на защита;
- Голямата денивелация и недостъпност на по-голямата част от геоморфоложките образувания, предмет на защита
- Сравнително добра устойчивост на геоморфоложките образувания и слаба податливост на увреждане от по-леки въздействия

Отрицателни фактори („предизвикателства“ пред устойчивото развитие на природната забележителност) са:

1. Значително антропогенно натоварване – ежедневен голям брой на посетителите
2. Риск от зловредно увреждане на парковата инфраструктура
3. Риск от увреждане на тревисти и храстови растителни видове поради невнимание
4. Риск от увреждане на популациите на видове поради събиране на лечебни или др. полезни видове растения
5. Риск от пожар (който би могъл да се възпламени напр. от неизгасена цигара небрежно хвърлена в сухата шума или в кошче с хартиени отпадъци или от директно палене на огън от недобросъвестни граждани)
6. Безпокойство и прогонване на животински видове, особено през размножителния им период

Анализ на степента на уязвимост е даден в табличен вид по-долу

Група	Степен	Уязвима група	Причини
Висши растения	Средна	Преобладаваща за ПЗ е средната степен на уязвимост. Тя се отнася към тревните и храстови съобщества и хазмофитна растителност, като най-засегнати са видовете с консервационен статус и лечебните растения.	От факторите с антропогенен характер, които влияят на уязвимостта най-съществен е близостта до урбанизираната градска територия. Основните проблеми идват от механичното им унищожаване, вследствие от утъпкване, бране, съпроводено с изкореняване, замърсяване с битови отпадъци и други антропогенни въздействия, както и от изключителната конкурентноспособност на инвазивните видове в растителните местообитания на местните видове.
Низши растения	Ниска	Низшите растения на територията на хълма са слабо представени и са със сравнително нисък консервационен статус.	Преки въздействия е слабо вероятно да повлияят популациите им.
Безгръбначни	Средна	Установените безгръбначни животни са предимно широко разпространени и типични за България обитатели. Само един от тях е с по-рядък статут (балкански ендемит).	Преки въздействия е слабо вероятно да повлияят популациите им. Рисковете са свързани основно евентуални увреждания на хабитата поради зловредни или недобросъвестни дейности като създаване на нерегламентирани сметища, недобросъвестно палене на огънове. Рискът от засягане на видове на популационно ниво е минимален, тъй като тези дейности не биха (или трудно биха) могли да засегнат целите хабитати на съответните видове.
Земноводни и влечуги	Средна	Положителни фактори за влечугите са това, че скалистите хабитати, които най-често биват обитавани обикновено са трудно достъпни. В останалите хабитати в района на парка са възможни както преки така и непреки влияния.	Възможните въздействия са свързани както с възможно безпокойство и прогонване в други хабитати, така и с риск от преки въздействия. Поради неприятния си за много хора вид те биха могли да станат жертва най-вече

Група	Степен	Уязвима група	Причини
			на деца. Риск от пряко въздействие е евентуалният им нерегламентиран улов от недобросъвестни лица за лични терариуми и др. Предвид сравнително добрата подвижност на видовете от тази група рискът от въздействие на ниво популация е слабо вероятен.
Птици	Средна	Най-силно уязвими са гнездящите видове, тъй като евентуалното им безпокойство и / или прогонване може да компрометира гнездовия им успех.	Рискът е най-вече от безпокойство на индивиди, който може да доведе до тяхното прогонване в случай на безпокойство в близост до гнездото. При такива случаи за негнездящите тук птици рискът не е толкова съществен, тъй като те ас изключително подвижни и лесно могат да изберат друго близко местообитание, но при гнездящите може да се компрометира размножителния процес
Бозайници без прилепи	Средна	Много от установените видове (къртица, катерица, някои от мишевидни гризачи) всички са с висока степен на синантропизация. Други, като невестулката са силно уязвими към антропогенното присъствие и безпокойството.	Отрицателно действащи фактори са основно антропогенно безпокойство, риск от замърсяване с твърди отпадъци (като един от основните фактори) и нерегламентирано палене на огънове.
Прилепи	Ниска	Установени са 14 вида прилепи, но повечето от тях едва ли обитават трайно защитената територия, тъй като в близост са налични множество други подходящи хабитати.	Като отрицателно-действащи фактори е отчетено обрастването на някои ниши, входи на изоставени сгради и бункери в района. За да се подчертае природозащитната функция на обекта се препоръчва поставяне на къщички за прилепи, опазване и маркиране на стари „биотопни“ дървета (ако има такива). И като цяло запазване на съществуващите в ПЗ сгради, тъй като при тях би могло да има убежища на прилепи.
Ландшафт	Средна	Елементите на защитения в ПЗ Бунарджика ландшафт включват основно уникалните скални образувания и вегетативния парков и семинатуралистичен ландшафт. Докато вегетативният ландшафт е податлив към въздействия, то скалния е с много ниска степен на уязвимост.	Вегетативните ландшафти са уязвими към механичното им увреждане, вследствие от утъпкване, бране, съпроводено с изкореняване, замърсяване с битови отпадъци и други антропогенни въздействия, както и от изключителната конкурентно способност на инвазивните видове в растителните местообитания на местните видове

Уязвимостта на природния комплекс по отношение на природни и антропогенни процеси е сравнително ниска и при спазване на забраните, наложени със заповедите за обявяване и промяна на режима на защитената територия. Не се налагат мерки за премахване на фактори или намаляване на тяхното въздействие.

Независимо от това следва да се въведат забрани за изкореняването, брането или събирането на растения или техни части от вегетативните площи на територията на природната забележителност, в т.ч. и на лечебни видове. Находищата на лечебни видове не са достатъчно големи за да позволят такива действия. Следва да се поставят табели на чувствителните места, които да подсещат посетителите за режима на дейностите в защитената територия и да се прилага стриктен контрол за спазване на наложените режими. В този смисъл охраната на парка, следва да контролира цялата територия на хълма чрез ежедневни периодични обхождания /пеша или не/ на стратегически избрани маршрути.

Главни цели и заплахи

Дългосрочни цели

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

Съгласно чл. 23., ал. 2 от Закона за защитените територии „Природните забележителности се управляват с цел запазване на техните естествени особености“. Природните забележителности се обявяват с прилежаща територия, необходима за опазването им.

Съгласно “Насоки за управленски категории защитените територии” (IUCN) Природна забележителност „Хълм Бунарджика“ попада в **Категория III Природен паметник/природна забележителност: защитена територия, управлявана главно с цел съхраняване на специфични природни дадености**. По дефиниция тази категория включва територии, притежаващи една или повече специфични природни дадености или природни/културни особености, които имат изключителна или уникална стойност поради своята рядкост, представителност, естетически качества или културна значимост.

Целите на управление на тази категория защитени територии са:

- Опазване или съхраняване за вечни времена на изключителни природни дадености поради тяхната природна значимост, уникални или представителни качества и/или духовно съдържание;
- Доколкото е съвместимо с горепосочената цел, осигуряване на възможности за изследователска дейност, образование, разбиране и обществено признание;
- Елиминиране и съответно предотвратяване на ползването или на дейностите, противоречащи на целите на обявяването; и
- Облагодетелстване на местното население с такива ползи, които са съвместими с другите цели на управление.

Основният принцип при определяне на дългосрочните цели, е територията да бъде управлявана по такъв начин, че спазвайки българското законодателство да се осигурява опазване и поддържане на природните дадености и културни особености в дългосрочен план.

Идентифицирани са главните цели на управление на резервата, в съответствие с нормативните изисквания, направената оценка и изискванията посочени в Заповедите за обявяване на защитената територия.

Главни цели

На база констатациите и оценките направени до тук, както и на база нормативните изисквания (вкл. на заповедите за обявяване и промяна на режима в защитената зона) главните цели, към постигането на които трябва да се насочат управленските решения и дейности в следващия 10 годишен планов период могат да се формулират, както следва:

Главна цел 1. Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма

Възстановяване на съобщества на естествени за района видове и поетапна подмяна на инвазивните растения с местни такива. Ползването на екзотични видове се допуска в ниската „обслужваща“ част на хълма след изготвяне на ландшафтен проект, по който следва да се вземе и становището на специалист ботаник и/или фитоценолог.

Главна цел 2. Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на консервационно значими видове

Опазване и мониторинг на находищата на консервационно значими растителни видове, почистване на разрасналите се около тях храсти, плевелни и/или рудерални видове и възстановяване на популациите на унищожени вече находища (напр. *Silene larchenfeldiana*, *Dianthus rumelicus* и др.) чрез засаждане и проследяване на развитието им.

Опазване на типични местообитания на консервационно значими видове птици и бозайници, чрез създаване на условия за тяхното обитаване на хълма (поставяне на къщички за прилепи и за птици, запазване на типични хабитати).

Главна цел 3. Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта

Опазване на скалния ландшафт от саморазрушаване поради ерозия или поради антропогенна намеса. Следва да се реализира изготвеният проект за укрепване на активните срутища и да се направи цялостно проучване на всички актуални рискове от свличане или срутване на скален материал, след което да се направи програма за реализиране на необходимите укрепителни дейности, като за най- спешните обекти, следва да се предвидят най-кратки срокове. Дейностите по укрепване следва да се реализират с възможно най-малка промяна по тялото на скалните масиви, а всеки изготвен проект следва да се съгласува с органите на МОСВ по реда на Глава 6 от Закона за опазване на околната среда.

Заплахи

Постигането на посочените главни цели зависи от множество фактори на средата (от естествен или антропогенен произход), които както могат да стимулират тяхното осъществяване, така и да ограничат постигането им.

По-долу са представени основните фактори (тенденции), които потенциално биха могли да окажат влияние на изпълнението на целите, идентифицирани в процеса на изготвяне на настоящия план за управление.

Заплахи от естествен характер

Промени в климата, почвите, хидроложкия режим

Глобалните промени на климата са трайна тенденция, водеща до въздействия в световен мащаб и съответно локалните условия на средата. Води и до промяна в климатичните и почвените условия, хидроложкия режим и другите абиотични компоненти на средата. При трайно проявление може да настъпи промяна във видовия състав, намаляване и дори изчезване на консервационно значими видове и хабитати. Явлението има негативно въздействие върху горското стопанство, развитието на екологичния туризъм и други фактори за развитие на територията. По този начин се ограничава постигането на основните цели, свързани с опазването на консервационно значимите видове и местообитания. Факт е също така и, че проявленията на глобалните климатични промени на място могат да се изразят най-вече в продължителни проливни дъждове или в продължителни засушавания. От тези две явления по-рисково в случая е засушаването, но и то може да бъде преодоляно сравнително лесно поради наличието на водопровод осигуряващ достъп до вода за поливане. Особено при реконструкция и разширяване на поливната система.

Природни бедствия (пожари и други)

Пожарите са едни от основните причини, които могат да доведат до значителни загуби на биологично разнообразие. Други природни бедствия, които могат да окажат влияние върху биологичното разнообразие и да доведат до неизпълнение на целите на природната забележителност са ветровали, ветроломи, снеговали, снеголоми, смерч и други. Въздействието на тази група рискове се характеризира с висока степен на опасност за цялостно въздействие на големи площи или върху цялата защитена територия.

Междувидова конкуренция и сукцесия

Естественият характер на територията и сега е силно повлиян от човешкия фактор. Коренната растителност е запазена в много малка степен, главно в южната част на хълма. От общо установените 330 вида на територията на Бинарджика 13 вида са инвазивни, което свидетелства за силната деградация на растителната покривка. Инвазивните видове представляват сериозна и постоянна заплаха за естественото биоразнообразие, тъй като са изключително конкурентноспособни в естествените местообитания на местните видове, поради невзискателността си и способността си да се приспособяват към разнообразни екологични условия. Широкото и бързото им разпространение е резултат от тяхната биология – образуват обилно семена с голяма жизненост, която запазват с години, имат ефективни механизми за разпространение и нарастват бързо. Хибридизират се с близки родственици от естествено разпространените видове и водят до сукцесия и изчезване на редките местни видове. Затова се предлагат целенасочени мероприятия за управление на състава и структурата на съобществата и недопускане на прекаленото разрастване на инвазивните видове.

Тенденции от антропогенен характер

Прекомерно ползване на ресурсите. Прекомерното ползване на ресурси като например събиране на лечебни растения или събиране на флористични материали за научни и др. колекции могат да увредят състоянието на популациите на някои от по-редките видове. Това може да окаже влияние само върху някои видове без да повлияе цели хабитати. Определя се като локално. Като степен се определя като високо, тъй като повечето от уязвимите видове са с висок консервационен статус. Предвид това считаме, че е редно да се забрани събирането на лечебни растения или техни части, а за събиране на видове за научни колекции, това да се позволява само след съгласуване със звеното в Община Пловдив, управляващо защитената територия.

Ерозия. Почвената ерозия има потенциал за вредно въздействие върху някои от растителните видове, най-вече по места близо до скалистите масиви, където почвата е по-плитка. Въздействието, обаче може да се определи като преобладаващо средно по степен, тъй като проявленията могат да бъдат само локални, без да се засегнат цели популации на видове или цели хабитати. Предвидено е да се внася почва на такива места, за да се преодолеят отрицателните въздействия

Нарушаване на ландшафта. Антропогенното нарушаване на ландшафта е дейност, която е изрично забранена в режима на опазване на защитената територия. Съществуват, обаче и естествени процеси, които имат потенциал значително да нарушат ландшафта – процеси като например свлачища и срутища. Такива явления могат да окажат значително отрицателно въздействие върху предмета и целите на опазване в защитената територия, разбира се локално, но освен видове и хабитати, могат да засегнат и хората и дори да отнемат човешки живот. Важно е с приоритет да се подходи към мерките, предвидени за укрепване на рисковите участъци, разбира се без това да става за сметка на техните естетически и екологични качества.

Внасяне на чужди видове. Внасянето на чужди видове във високата част на хълма (за разлика от ниската, обслужваща зона) е, и следва да продължи да бъде забранено. Както беше описано по-горе, това и в момента е съществен проблем в растителните ценози на природната забележителност. Много често чужди видове биват интродуцирани поради техните декоративни качества, но в последствие те се оказват по-конкурентноспособно от местните видове и постепенно ги изместват в биотопа. Въздействието от това може да се приеме за високо по степен и може да придобие повсеместен характер, въздействайки не само върху видове но и върху цели хабитати. Затова забраната за въвеждане на чужди видове и мерките за постепенната подмяна на вече интродуцираните такива трябва също да са сред приоритетите за управление на хълма.

Увреждане условията на местообитанията: замърсяване, шум, туристическо натоварване над капацитетните възможности и др. Такива увреждания, разбира се ще

доведат неизменно и до увреждане в екосистемата на хълма, колкото и тя да е семи-урбанизирана. Безразборното изхвърляне на отпадъци, замърсяването на вегетативните площи, утъпкването и нарушаването им от прекомерно много посетители биха могли да окажат разбира се и пряко негативно влияние. Трябва обаче да се има предвид, че самият капацитет за посетители никак не е малък, предвид, че и сега паркът е посещаван от много хора поради удобното си местоположение. Практиката показва, че при обозначаване на уязвимите зони и действащите забрани в тях, при акцентирание върху значимостта и консервационната стойност на видовете резултатите за опазването им са доста добри. Разбира се това не означава, че охраната в парка е излишна.

Ограничения и тенденции извън ПЗ

Административни ограничители. Основният административен ограничител в случая е липсата на самостоятелна структура в общината, която да е натоварена само с управление на защитените територии (Данов хълм, Бунарджика и Младежки хълм). В момента служителите ангажирани с управлението на природните забележителности се налага да съвместяват тези дейности с всички останали свои задължения в дирекциите в които работят.

Спецификата на обекта, като “защитена територия” изисква на градско ниво, т.е. в Община Пловдив, да се изгради специализирана управленска структура, на която да се възложат грижите не само за този хълм, а и за останалите защитени територии в гр. Пловдив – Младежки хълм и Данов хълм. Възможността за това е предвидена както в самата заповед за обявяване на Пловдивските тепета за природни забележителности, така и в разпоредбите на Закона за защитените територии (виж Раздел 1.3.2 по-горе).

Финансови ограничения. Финансовите ограничения са най-болната тема. Очевидно е, че при липса на средства за реализация на предвидените в плана мероприятия не може да се очаква постигане на поставените цели. Едва ли Общината, при затрудненото си финансово положение в условията на криза ще бъде в състояние предвиди необходимите средства за всички мероприятия от собствения си бюджет. Затова е нужно да се направи необходимото за привличане на средства от други източници – от донори – наши и чужди, от европейски фондове фондове, международни програми и др. За целта общината трябва да разполага със средства за съфинансиране, което може да е различен процент от общата сума.

Функционално зонирание и режими, основно площоразпределение

Предложеното по-долу зонирание и функционално предназначение на зоните на Хълм „Бунарджика“ („Хълма на Освободителите“) потвърждава режимите, приети с предходния План за управление на защитената територия от 2004 г. и Подробния паркоустройствен план (ПпУП) от 2009 г. Това зонирание е рядко срещаното в практиката явление на естествено зонирание и естествено оформяне на предназначението на зоните. В структурно отношение, територията се е оформила по принципа на английските паркове от началото на миналото столетие, при което цялата площ се е засявала с трева, а на посетителите се е оставяло да “прокарат” алеите и да маркират местата за отдых, детските площадки и т.н. По маркираните от хората - утъпкани места в последствие са изградени алеите, площадките, поставяли са се пейките. Единствено в “парковата” част на първа зона – в източното подножие на хълма, алейната мрежа е изградена въз основа на предварителен проект.

Анализирайки съществуващото функционално площоразпределение, познавайки детайлно ползването на зоните, колективът разработващ настоящия план е на категоричното мнение че, съществуващото зонирание и предназначение на зоните трябва да се запази такова, каквото е и не бива да се правят никакви промени в тази насока. Всички последващи проекти, трябва да се съобразяват със съществуващото функционално зонирание и да не го променят.

Определят се четири основни зони (вж. Карта 17 в Приложение 3):

- **Зона 1 - “паркова” зона** - Тази зона е с типично парков характер за ежедневни рекреационни нужди и широко обществено ползване.
Граници: север – ул. “Волга”; изток – бул. “Руски”; юг – Икономически техникум, Техникум по вътрешна архитектура, стадион “Кочо Цветаров”, запад – обслужващия хълма път, летния театър, “централната алея”, площадката с пързалките и водопадите.
- **Зона 2 - “лесопаркова” зона** – Тази зона съчетава парковите функции с лесопаркови и преминава от изцяло изкуствени декоративни насаждения към растителност от семинатурален тип.
Граници: север: ул. “Волга”, жилищни имоти, изток – Първа – “паркова” зона, юг – детска площадка с пързалките, водопадите, южен скален ръб на висока зона; запад – зона на паметниците, контактна жилищна зона.
- **Зона 3 – “висока зона”** – Зоната включва участъците от защитената територия, които се характеризират с най-голям дял на естествената за района растителност. Тук е и най-висока концентрацията на видове с висок консервационен статус, застрашени, редки и ендемични видове.
Граници: север – втора “лесопаркова зона”, юг – тенис кортове, църква “св. Мина”, ул. “Никола Петков”, запад – контактна жилищна зона.
- **Зона 4 – “мемориална зона”** – Включва високата част, в която са разположени руския паметник и паметника на освободителите.
Граници: север изток и запад - “лесопаркова зона”, юг – скални образувания – “висока зона”.

РЕЖИМИ И НОРМИ НА ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ „ХЪЛМ БУНАРДЖИК“:

1. **Природната забележителност се управлява с цел опазване на изключителни природни дадености поради тяхната природна значимост, уникални и представителни качества, в т.ч.:**

- *Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма*
- *Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на консервационно значими видове*
- *Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта*

2. **Режимът на дейностите в защитената територия, съгласно Закона за защитените територии, обн. ДВ 133/1998 (чл. 24 и чл. 25), предвижда следното:**

- *В природните забележителности се забраняват дейности, които могат да нарушат тяхното естествено състояние или да намалят естетическата им стойност.*
- *Мерки за опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допускат с разрешение на Министерството на околната среда и водите съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.*

3. Режимът на дейностите в защитената територия, определен със Заповед №РД-466/22.12.1995 г. и Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на ОСВ въвежда забрани за извършването на следните дейности:

- *Всякакво строителство с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения*
- *Разрушаване и изземване на скални маси*
- *Унищожаване или увреждане на естествената и паркова растителност.*
- *Безпокоене на птиците, вземане на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата.*
- *Палене на огън*
- *Паша на домашни животни*
- *Внасяне на не характерни растителни видове”.*

4. Допълнителни режими и норми

4.1. Режими и норми в Зона 1 – „паркова” зона

- *Предназначение на зоната – ежедневен отдих, обществено обслужване, спортни и културни мероприятия.*
- *Допустими са всички дейности, характерни за нормалната поддръжка на паркови зони.*
- *След внимателен оглед на съществуващата растителност, следва да се отстранят загиналите и в лошо състояние растителни видове.*
- *В зоната се допуска внасяне на нова декоративна растителност, включително и екзотични видове с високи декоративни качества.*
- *Допустими са дейности по поддръжка на парковата инфраструктура, вкл. ВиК, Ел. мрежи, алейна мрежа, оборудване на детски градинки, поставяне и обслужване на кошчета, пейки, изграждане на водни ефекти и др.*
- *Разрешават се строителни дейности за поддържане, възстановяване, реконструкция и доразвитие на алейната мрежа и парковото обзавеждане, водни ефекти, детски площадки, реконструкция и възстановяване на Летния театър, изграждане на Информационен център – под земята в обекта на ГЗ, както и на малки (преместваеми) обекти за обществено хранене.*
- *Допуска изграждането и на нова алейна връзка, предвидена в североизточната част на парка с ПпУП от 2009 г.*
- *Автомобилният трафик и паркирането във вътрешността на зоната е забранено, с изключение на специални транспортни средства, обслужващи познавателни маршрути в ЗТ, снабдяване на обекти и за поддръжка на територията*
- *Допуска се уреждането на паркинг зона в разширението на бул. „Руски” при централния вход към парка*
- *Реализацията на въжена линия и съоръжения към нея се допускат след съгласуване с МОСВ/РИОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и с НИНКН или регионална структура на МК.*

4.2. Режими и норми в Зона 2 – „лесопаркова” зона

- *Предназначение на зоната – ежедневен отдих в полу-естествена (лесопаркова) природна среда, опазване на растителни и животински видове и характерни ландшафти.*
- *Допускат се минимални строителни дейности по ремонт и възстановяване на алейната мрежа.*
- *Не се разрешава изграждането на нова алейна мрежа.*
- *Не се допуска ново строителство, с изключение на възстановяването на традиционния ресторант Голям Бунарджик (с ниска етажност и “вписване” в пространството и изграждането на малък обект - кафе в северната част.)*
- *Забранява се събирането на лечебни растения или части от тях, късането и изкореняването на растения или друг вид увреждане на растителността*
- *Допуска се събирането на растения с научна цел само от научни институти и организации след получаване на разрешение от управляващия орган на ЗТ, съгласувано с РИОСВ*
- *Допуска се, след внимателен оглед на съществуващата растителност, да се отстраняват загиналите и в лошо състояние растителни видове*
- *Необходими са дейности по постепенната подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива*
- *Необходима е подмяна на загиналата и издънкова растителност, връщане на традиционните растителни видове – предимно дървесни, с голяма биомаса.*
- *Допускат се дейности по нормална поддръжка на паркови зони, включително отстраняване на плевелни и рудерални видове (но само след внимателен оглед и проверка за наличие на консервационно значимите видове, описани по-горе), внасяне на почва в участъци с напреднала ерозия, полагане на поливни системи, пейки, кошчета и др.*
- *Допуска се строителство във връзка с възстановяване и ремонти на съществуващата инфраструктура (ВиК, Ел, алейна мрежа и др.)*
- *Допуска се поставяне на информационни табели и дискретно обозначаване на маршрути*
- *Реализацията на възжена линия и съоръжения към нея се допускат след съгласуване с МОСВ/РИОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и с НИНКН или регионална структура на МК.*

4.3. Режими и норми в Зона 3 – „висока” зона

- *Преобладаващо предназначение на зоната - опазване на растителни и животински видове и характерни ландшафти, опознавателно-рекреационни маршрути за разходка, научна и познавателна дейност.*
- *Не се допуска ново строителство, с изключение единствено на поставянето на информационни табели и декоративни оградки около формации на ценни растителни видове или други уязвими зони (ако е необходимо)*
- *Допускат се строителни дейности само във връзка с ремонт и реконструкция на съществуващи обекти в ниската част (кафене, детска площадка, сграда на Гражданска защита - клуб Лозана и спортния комплекс).*
- *Във високата част строителство се допуска единствено за поддръжка на съществуващата алейна мрежа и акведукта.*

- *Необходими са дейности по укрепване на срутища и опасни места по скалните масиви, но само след произнасяне на МОСВ или РИОСВ по реда на глава 6 от ЗООС.*
- *Забранява се събирането на лечебни или други растения или части от тях, късането и изкореняването на растения или друг вид увреждане на растителността*
- *Допуска се събирането на растения с научна цел само от научни институти и организации след получаване на разрешение от управляващия орган на ЗТ, съгласувано с РИОСВ*
- *Допуска се, след внимателен оглед на съществуващата растителност, да се отстраняват загиналите и в лошо състояние растителни видове*
- *Необходими са дейности по постепенната подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива*
- *Нова декоративна растителност не се допуска*
- *Допускат се дейности по поддръжка на парковите зони и осигуряване на поливане, но само от персонал предварително запознат с консервационно значимите видове, характерни за територията*
- *Допуска се само при неизбежна необходимост изграждането на инфраструктура, но само след съгласуване на проекта по реда на Глава 6 от ЗООС от РИОСВ и МОСВ и задължително становище от ботаник или фитоценолог*

4.4. Режими и норми в Зона 4 – „мемориална зона” зона

- *Преобладаващо предназначение на зоната - Мемориална зона*
- *Не се допускат строителни дейности, вкл. нова алейната мрежа – само възстановяване и ремонт, в т.ч. и на обслужващия обект – кафе в източната част на площадката.*
- *Не се допуска изсичане на скална маса.*
- *Допуска се внасянето на нови декоративни растителни видове*
- *Допустими са дейности, характерни за нормалната поддръжка на паркови зони и поддръжка на парковата инфраструктура, инфраструктурни мрежи и съоръжения.*
- *Реализация на въжена линия и съоръжения към нея се допускат след съгласуване с МОСВ/РИОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и с НИНКН или регионална структура на МК.*

4.5 Режими и норми по ползване на ресурсите

Като общовалиден за цялата защитена територия се въвежда следния режим, касаещ по ползването на ресурси в защитената територия:

- *Забранява се събирането на лечебни растения или части от тях, късането и изкореняването на растения или друг вид увреждане на растителността в защитената територия*
- *Допуска се събирането на растения или видове с научна цел само от научни институти и организации след получаване на разрешение от управляващия орган на ЗТ, съгласувано с РИОСВ*
- *Забранява се улавянето или нараняването на животински видове на територията на целия хълм, с изключение на улавянето на опасни влечуги*

или др. подобни при риск за човешкото здраве. В такъв случай, улавянето следва да се извърши от специалисти и да се вземе становище от РИОСВ, където да се освободи заловеният индивид

4.6. Режими и норми за строителство и инфраструктура

Съгласно изискванията на чл. 24 на Закона за защитените територии в границите на природната забележителност:

- *Не се допускат дейности, в т.ч. и строителни, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на територията*

Съгласно Заповед №РД-466/22.12.1995 г. и Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на ОСВ в границите на обекта се забранява всякакво друго строителство, освен описаното в Раздел 3.2 по-горе:

- *Забранява се всякакво строителство с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения*

Програми и приоритети.

На базата на направените характеристики и оценки, отчитайки дългосрочните цели за управление, определената потенциална стойност и възможностите за реализация са определени приоритетни направления за 10 годишен период на действие на Плана. Критериите за определяне на приоритета произтичат от:

- Изисквания на национални и международни документи, планове и стратегии;
- Необходимост на проекта на база екологичната и социално-икономическа оценка разработена в Плана за управление;
- Консервационна значимост на видове, съобщества, популации или местообитания национално, европейско и международно ниво
- Роля на съответния проект или задача за постигане на дългосрочните цели за управление на защитената територия
- Ефективност на съответния проект или задача за опазването на консервационно значими видове или характеристики на ландшафта
- Роля на съответния проект за увеличаване както на образователната стойност, така и на общата атрактивност на обекта
- Икономическа ефективност на предложените проекти

На база на така формулираните критерии са определени следните приоритети, степенувани по важност:

Приоритет 1: *Опазване и възстановяване популациите и съобществата на видове с висока консервационна стойност.*

Приоритет 2: *Опазване и възстановяване на парковата рекреационна функция на обекта като недвижим обект на парковото и градинско изкуство.*

Приоритет 3: *Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта*

Приоритет 4: Създаване възможности за провеждане на научни изследвания и екологичен мониторинг

Приоритет 5: Усъвършенстване политиката на управление и контрол на природните забележителности в град Пловдив (Данов хълм, Хълма на Освободителите и Младежки хълм) Създаване на отделна административна структура за изпълнение на техните Планове за управление и проектите към тях. Възможности за финансови постъпления

Всеки от посочените приоритети придобива статута на програма за изпълнение в етапа на прилагане на плана. Към всяка от тези програми са разписани конкретните проекти и задачи, които следва да бъдат изпълнени в 10 годишния период.

ЧАСТ 0: ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият документ се изготвя в изпълнение на *Договор № 14 ДГ 550 / 19.05.2014 г.* за възлагането на поръчка с предмет: *„Разработване на „Планове за управление на защитени територии: Природна забележителност „Данов хълм“, Природна забележителност „Младежки хълм“ и Природна забележителност Хълм „Бунарджик“.* Договорът е сключен между Община Пловдив, в качеството на Възложител на задачата и Консорциум „Геопонт-Чухъл“, в качеството на Изпълнител.

0.1. Основание за разработване на плана

Основна предпоставка за разработване на Плана за управление на Природна забележителност „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) е необходимостта от съвременен подход за ефективно управление на територията му, балансиращо мерките за специализираното ѝ опазване с функциите, които тя има като неразривна част от парково-урбанистичната тъкан на града.

Хълм Бунарджика представлява уникална по рода си защитена територия, особена с това, че е вписана изцяло в силно урбанизираната градска среда. Това изисква и специфичен подход за нейното управление и опазване, който да отчита едновременно нуждата от защита на природните дадености на територията и функционалното ѝ предназначение “за широко обществено ползване” от градското население.

Тези на пръв поглед противоположни функции, предпоставят необходимостта на специфични мерки, различни от обичайните за категорията “защитени територии”, тъй като те следва да отразяват характерните влияния както на урбанистичната компонента върху природната, така и обратно – мястото и ролята на защитената територия във функционалната цялост на градския организъм.

Тези взаимопроникващи влияния образуват една сложна “антропологична екосистема”, в която основният проблем е намирането на оптимален баланс между естествената природна среда (доколкото тя е запазена в защитената територия) и заобикалящата я “изкуствена” природа на градската среда.

Настоящият План за управление на Природна забележителност „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) представлява актуализация, по чл. 4 от *Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии (Обн. ДВ бр 13/15.02.2000 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 20 Юли 2012 г.)*, на разработения през 2003 г. и утвърден със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на МОСВ План за управление на защитената територия.

Основните нормативни предпоставки за разработването на Плана за управление и такива, определящи структурата и съдържанието му, критериите за оценка, режимите и нормите за управление на природната забележителности са разгледани в текста по-долу.

0.1.1. Основания, произтичащи от Закона за защитените територии (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)

Чл. 55. (1) За защитените територии се разработват планове за управление при условия и по ред, определени с наредба, утвърдена от

Министерския съвет.

0.1.2. Основания, произтичащи от Наредбата за разработване на Планове за управление на защитени територии (Обн. ДВ бр 13/15.02.2000 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 20 Юли 2012г.)

Чл. 4. Плановете за управление се актуализират на всеки 10 години

0.1.3. Основания, произтичащи от Заданието за изготвяне на План за управление на ПЗ „Хълм Бунарджик“

- **Задание за разработване на План за управление на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“,** Община Пловдив, 2013 г. (утвърдено от МОСВ през 2013 г., изх. № 08-00-1066/04.03.2013 г.)

Предмет на настоящото задание е да се разработи План за управление на ПЗ „Хълм Бунарджик“, обявен със Заповед № РД-466 от 22.12.1995 г. на Министъра на околната среда (ДВ бр.3/96 год.).

При изготвянето на плана за управление, изпълнителят следва да се придържа към основните изисквания посочени в настоящото задание, по отношение на:

- *Обема и вида на обследванията;*
- *Оценките;*
- *Насоките за функционално зонирание;*
- *Насоките за въвеждане на специфични режими и норми;*
- *Формата и съдържанието на плана за управление.*

0.1.4. Основания, произтичащи от Договор №14 ДГ 550/19.05.2014 г. между Община Пловдив и Консорциум „Геопонт-Чухъл“

Както беше посочено по-горе, Възложител на Планова за управление на Природна забележителност „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик), съгласно Раздел III, чл.10 от цитираната по-горе *Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии* е Община Пловдив, а изпълнител е Консорциум „Геопонт-Чухъл“. За изпълнението на задачата, между Възложителя и Изпълнителя е сключен Договор №14 ДГ 550/19.05.2014 г. за възлагане на задачата. Съгласно договора:

„Възложителят възлага, а Изпълнителят приема да извърши дейности по „Разработване на планове за управление на защитени територии: „Природна забележителност „Данов хълм“, Природна забележителност „Младежки хълм“ и Природна забележителност „Хълм Бунарджик“, с необходимото качество, в срок и съгласно изискванията посочени в заданията – разработени от Възложителя и утвърдени от Министъра на околната среда и водите...“

0.1.5. Други нормативни актове и разпоредби, касаещи изработването на Плана за управление.

0.1.5.1. Заповеди и решения, определящи статута на обектите

- Списък на обявени паметници на градинското и парковото изкуство в гр. Пловдив, ДВ бр. 41/19.05.1992 г.
- Заповед №РД-466/22.12.1995 г. на Министъра на околната среда за обявяване на „Данов хълм“, хълм „Бунарджика“ и „Младежки хълм“ за природни забележителности (обн, ДВ бр. 3/1996 г.)
- Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на Министъра на околната среда и водите за утвърждаване на Планове за управление на природни забележителности „Хълм Бунарджик“, „Данов хълм“ и „Младежки хълм“ (обн. ДВ бр. 57 от 02.07.2004 г.)
- Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на околната среда и водите за промяна в режима на дейностите на природните забележителности „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм на Освободителите“.
- Решение №117/ПРОТОКОЛ №10/22.05.2008 г. на Общински съвет – Пловдив за одобряване на Плановите задания за разработване на ПУП на защитени територии: Хълм на Освободителите (Бунарджик) и Данов хълм.
- Решение №169/ПРОТОКОЛ №9/14.05.2009 г. на Общински съвет – Пловдив за одобряване на окончателен проект на ПУП на защитена територия - Хълм на Освободителите (Бунарджик).

0.1.5.2. Други нормативни актове, касаещи пряко или косвено плановете за управление на трите природни забележителности

- ЗАКОН ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ (Обн. ДВ. бр.77 от 9 Август 2002г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
- ЗАКОН ЗА ЗАЩИТЕНИТЕ ТЕРИТОРИИ (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
- ЗАКОН ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО (Обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
- ЗАКОН ЗА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ (Обн. ДВ. бр.29 от 7 Април 2000г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
- ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (Обн. ДВ. бр.91 от 25 Септември 2002г., посл. изм. ДВ. бр.22 от 11 Март 2014г.)
- ЗАКОН ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ (В сила от 31.08.2008 г., Обн. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г., посл.изм. ДВ. бр.22 от 11 Март 2014г.)
- ЗАКОН ЗА УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА (Обн. ДВ. бр.1 от 2 Януари 2001г., посл. изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2013г.)
- НАРЕДБА № 14 ОТ 27 ОКТОМВРИ 2005 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА РАЗРЕШИТЕЛНИ ЗА ВЪВЕЖДАНЕ НА НЕМЕСТНИ ИЛИ ПОВТОРНО ВЪВЕЖДАНЕ НА МЕСТНИ ДЪРВЕСНИ, ХРАСТОВИ И ЛОВНИ ВИДОВЕ В ПРИРОДАТА И ОТЧИТАНЕ МНЕНИЕТО НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА В РАЙОНА НА ПОВТОРНО ВЪВЕЖДАНЕ (Обн. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005г.)

- НАРЕДБА № 2 ОТ 20 ЯНУАРИ 2004 Г. ЗА ПРАВИЛАТА И ИЗИСКВАНИЯТА ЗА СЪБИРАНЕ НА БИЛКИ И ГЕНЕТИЧЕН МАТЕРИАЛ ОТ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ (Обн. ДВ. бр.14 от 20 Февруари 2004г.)
- НАРЕДБА № 7 ОТ 22 ДЕКЕМВРИ 2003 Г. ЗА ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ ЗА УСТРОЙСТВО НА ОТДЕЛНИТЕ ВИДОВЕ ТЕРИТОРИИ И УСТРОЙСТВЕНИ ЗОНИ (Обн. ДВ. бр.3 от 13 Януари 2004г., посл. изм. ДВ. бр.21 от 1 Март 2013г.)
- НАРЕДБА ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНОВЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ (Приета с ПМС № 7 от 08.02.2000 г., Обн. ДВ. бр.13 от 15 Февруари 2000г., изм. и доп. ДВ. бр.55 от 20 Юли 2012г.)
- НАРЕДБА ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА НА ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ (Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.94 от 30 Ноември 2012г.)
- НАРЕДБА ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ОЦЕНКА ЗА СЪВМЕСТИМОСТТА НА ПЛАНОВЕ, ПРОГРАМИ, ПРОЕКТИ И ИНВЕСТИЦИОННИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ С ПРЕДМЕТА И ЦЕЛИТЕ НА ОПАЗВАНЕ НА ЗАЩИТЕНИТЕ ЗОНИ (Обн. ДВ. бр.73 от 11 Септември 2007г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.94 от 30.11.2012г.)

0.1.5.3. Международни конвенции и Европейски директиви

- **Конвенция за биологичното разнообразие** – изисква да се вземат специални мерки за възстановяване на деградирани екосистеми и осигуряване възстановяването на застрашените видове, чрез разработване и прилагане на стратегии и планове за управление. Държавите членки се задължават да предотвратяват интродуцирането на чуждоземни видове, които заплашват екосистемите, местообитанията или видовете.
- **Европейска Конвенция за ландшафта** - подписана от министрите на 18 европейски страни, в това число и България, 2000 г. във Флоренция. Конвенцията поставя изискването към публичните власти да приемат политики и мерки на местно, регионално, национално и международно ниво за защита, управление и планиране на ландшафта на Европа. Тя касае всички видове ландшафт в Европа - както обикновения, така и уникалния - който определя качествата на околната среда.
- **Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания /Бернска/** - изисква да се вземат мерки за осигуряване запазването на природните местообитания на дивите видове от флората и фауната, както и за запазването на застрашените от изчезване природни местообитания. Договарящите страни се задължават да обръщат специално внимание на защитата на области, които са важни за мигриращите видове, като райони за зимуване, събиране, хранене и размножаване. Препоръка №36 се отнася за опазване на подземните хабитати и определя критериите за селекция на хабитатите: присъствие на видове, адаптирани към подземен живот; елементи на фауната, изчезнали от сухоземните и водни надземни екосистеми; присъствие на уязвими видове; присъствие на редки видове; присъствие на ендемични видове; присъствие на прилепи; относително високо биоразнообразие; научна стойност; уязвимост на хабитатите.
- **Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни /Бонска/** - изисква съхраняване и възстановяване на местообитанията на мигриращите видове. Държавите е необходимо да предотвратяват и отстраняват вредните влияния от дейности или пречки, затрудняващи миграцията на видовете.
- **Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна** - цели осигуряване разнообразието на видовете, чрез запазване на техните природни местообитания, както и възстановяване на тяхното благоприятно състояние. Директивата посочва отговорността на държавите да съхранят приоритетни природни местообитания в тяхното естествено състояние. Тези

местообитания трябва да се опазват в рамките на единна екологична мрежа, като се обявяват за специални защитени територии и се изготвят и прилагат планове за тяхното управление.

- **Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици** - най-старата европейска природозащитна директива. Изисква мерки за опазване, поддържане и възстановяване на необходимите по разнообразие и площ местообитания за всички видове птици.

Посочените конвенции и Европейски директиви са отправните точки при определянето на основните цели и мерки залегнали в настоящия План за управление.

0.2. Процес на разработване - участници, обществени обсъждания

0.2.1. Участници в процеса на разработване на Плана

Възложител на Плана за управление, съгласно Раздел III, чл.10 от *Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии* е Община Пловдив, с ЕИК 000471504 и адрес: гр. Пловдив, пл. "Ст. Стамболов" №1, а изпълнител е Консорциум „Геопонт-Чухъл“ с ЕИК 176668042, седалище и адрес на управление гр. Варна, ул. „Иларион Макариополски“ № 8.

Изпълнителят Консорциум „Геопонт-Чухъл“ е осигурил основен екип от специалисти, ангажирани с изпълнение на предмета на поръчката, в състава на който са включени: ръководител на експертния екип и още седем ключови експерти. Съставът на екипа е следния:

н.с., инж. Людмил Икономов	ръководител екип
Николай Караиванов	Експерт орнитофауна
гл. ас. д-р Ивелин Моллов	Експерт херпетофауна
ас. Весела Митковска	Експерт бозайници
проф. Димитър Димитров	Експерт ботаника
проф. Марияна Филипова-Маринова	Експерт фитоценолог
доц. д-р Анелия Стоянова	Експерт зоология на безгръбначни
Анелия Павлова	Експерт прилепна фауна
докт. Дончо Ангелов	Експерт Географски информационни системи (ГИС) и биологично разнообразие

Професионалният опит и квалификациите на експертите, ангажирани с изпълнение на задачата отговарят на нужната експертиза, според утвърденото от МОСВ Задание за изготвяне на Плана за управление и на изискванията, заложен в Документацията по възлагане на обществената поръчка с предмет: „*Разработване на „Планове за управление на защитени територии: Природна забележителност „Данов хълм”, Природна забележителност „Младежки хълм” и Природна забележителност „Хълм Бунарджик”.*

При изготвянето на Плана за управление, чрез консултации, предоставяне на информация и/или участие във взимането на решения касаещи природната забележителност са участвали следните заинтересовани страни:

- Община Пловдив – дирекции „Екология и управление на отпадъците“, „Общинска собственост“, „Устройство на територията“, „ПНО“ и др.
- Министерство на околната среда и водите
- Изпълнителна агенция по околна среда
- Регионална инспекция по околна среда - Пловдив
- Басейнова дирекция за Източноромански район - Пловдив
- Регионална здравна инспекция - Пловдив
- Национален институт за недвижимо културно наследство
- Министерство на регионалното развитие
- Министерство на икономиката и енергетиката
- ОУ „Пожарна безопасност и защита на населението“ – Пловдив
- Национален природонаучен музей
- Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"
- Аграрен университет – Пловдив
- Институт по почвознание “Никола Пушкарв”
- ГЕОЗАЩИТА ЕООД – Перник;
- Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания БАН;
- Българско дружество за защита на птиците;
- ФПС „Зелени Балкани“
- Българска Фондация Биоразнообразие.

Някои от посочените организация са били адресирани в процеса на изготвяне на Плана, но информация от тях в отговор не е получена. Причините за това са различни (липса на конкретно исканите данни, липса на информация за конкретния район и/или др.). Независимо от това следва да се отчете, че почти всички институции са оказали необходимото съдействие в процеса на изготвяне на Плана до колкото това е било в техните компетенции и възможности.

0.2.2. Процес на изготвяне на Плана – работни срещи, консултации, обсъждания и др.

Съгласно договора за възлагане на задачата (№ 14 ДГ 550 / 19.05.2014 г.), процесът на разработване на Плана за управление е разделен следните основни етапи на работа:

- **Етап 1:** Събиране и обработка на базова информация.
- **Етап 2:** Провеждане на теренни проучвания и изготвяне на Първа Част от Плана за управление.
- **Етап 3:** Организиране и провеждане на обществено обсъждане, отразяване на целесъобразните бележки в Проекта на Планова, и изготвяне на справка за неотразените бележки.

При изпълнението на първите два етапа от процеса на разработване на

Плана са събрани всички базови данни и документи, които определят анализите за състоянието на средата, биологичното разнообразие, функционалните, инфраструктурните и др. характеристики на територията. В тази фаза са проведени редица работни срещи и консултации с цел набавяне на информация по отделните компоненти и фактори на околната среда, инфраструктурата и устройството на територията, както и за доуточняване на обхвата и съдържанието на съответните анализи, включени в разработката. Основните организации, с които са проведени такива консултации или под друга форма са предоставили информация за разработването на Плана за управление са описани по-долу.

Община Пловдив – работни срещи и консултации с представители на общината са провеждани регулярно, както в качеството им на Възложител и бъдещ „ползвател“ на Плана, определящ изискванията към обхвата на проучванията, така и в качеството ѝ на институция, разполагаща с актуална информация, необходима за разработването им (данни за устройството на територията, собственост на обектите, актуална кадастрална основа, данни от минали проучвания на зелената система и околната среда и др.). Работни срещи и консултации по тези въпроси са провеждани с представители на дирекциите: „Екология и управление на отпадъците“, „Общинска собственост“, „Устройство на територията“, „Правно и нормативно обслужване“. Указано беше добро сътрудничество по всички повдигнати въпроси.

Допълнителна актуална информация за разработването на Плана за управление беше получена от следните институции:

- *Министерство на околната среда и водите (МОСВ)* – Предоставени са данни за актуалните граници на защитената територия; Копия от документи за обявяване и промяна на границите и режимите на опазване в природната забележителност; Данни за наличието/липсата на актуални проучвания на растителните / животинските видове в района на обекта; Данни за липсата на природни местообитания, предмет на опазване по ЗБР в границите на ПЗ и др.
- *Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС)* – Изпратени са данни за състоянието и качеството на компонентите и факторите на околната среда (данни за качество на въздуха, данни за подземни води, за радиация /гама фон/ и за елементите на НЕМ).
- *Регионална инспекция по околна среда (РИОСВ) – Пловдив* – Получена е информация за състоянието на околната среда (за налични актуални изследвания на качеството на въздуха), както и за липсата на регистрирани разработки, засягащи територията на природната забележителност.
- *Басейнова дирекция за управление на водите в Източнореломорски район (БДИБР) – Пловдив* – Получена е информация за състоянието на водите, данни за (липса) на регистрирани наводнения и аварии, касаещи водите, данни за липсата на ограничения, свързани със експлоатацията на водоизточници и съоръжения за питейно водоснабдяване и минерални водоизточници и др.
- *Регионална здравна инспекция (РЗИ) – Пловдив* – Получени са данни за качеството на атмосферния въздух, електромагнитни излъчвания и шум на територията на града.
- *Национален институт за недвижимо културно наследство (НИНКН)* - Предоставена е информация за статута на недвижимите културни ценности на територията трите природни забележителности, както и копия на

документите, определящи режими за тяхната защита, охранителните им зони и др.

- *Министерство на регионалното развитие (МРР)* – Получена е информация относно наличието (в случая липсата) на свлачищни зони в територията на хълма, включени в Регистъра на свлачищните райони. Получени са също данни и документи във връзка с активизиране и срутване на скална маса от югозападната част на „Младежки хълм“, ул. „Любен Каравелов“ № 32, гр. Пловдив.
- *Министерство на икономиката и енергетиката (МИЕ)* – Получена е информация относно достъпа до данни за действащите концесии за добив и площите за търсене и проучване и за проучване на подземни богатства.
- *Областно Управление „Пожарна безопасност и защита на населението“ (ОУПБЗН)– Пловдив* – Получена е информация относно наличието/липсата на аварии, довели до увреждане на околната среда в района, данни за наличието на опасни в геоложко отношение места и за състоянието на радиационната среда.

В процеса на работа са правени и редица неформални консултации с колеги от Пловдивски университет "Паисий Хилендарски", от ИБЕИ-БАН и от Национален природонаучен музей относно наличието на предходни проучвания, дипломни работи, изследвания и други разработки, касаещи територията на природната забележителност.

Положително се оценява фактът, че почти всички институции, адресирани в процеса на изготвяне на Плана до момента са оказали необходимото съдействие в до колкото това е било в техните компетенции и възможности.

0.2.3. Обществено обсъждане на Плана

Съгласно изискванията на нормативната уредба, преди проекта на плана за управление да бъде внесен за утвърждаване в Министерството на околната среда и водите, следва да бъде проведено обществено обсъждане. За целта, преди провеждането на самото обсъждане, до проекта на Плана за управление следва да се осигури обществен достъп. Ще бъдат изготвени обявления за оповестяване на датата, часа и мястото на общественото обсъждане и мястото и начина за достъп до проекто-плана и уведомления до институциите и организациите, предвидени в цитираната по-горе Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии. Резултатите от общественото обсъждане ще бъдат отразени в Плана и описани в настоящия раздел.

0.3. Предназначение и особености на плана

Предназначението на настоящият План като управленски инструмент е опазването на уникалната стойност на Природната забележителност на защитена територия “вписана” изцяло в силно урбанизирана градска среда. В този смисъл управлението на територията изисква специфичен подход, който да отчита едновременно природозащитната стойност на територията и функциите ѝ на важен рекреационен и културен елемент на градската тъкан.

Тази особеност на защитена територия, “вписана” изцяло в силно

урбанизираната градска среда, наложи проучванията да се извършат с прилагането на принципите на урбанистичната екология, която изучава моделирането на екологическото пространство, като синтез от природни и антропогенни (създадени от човека, изкуствени) системи. С метода на урбанистично-екологическия анализ, чиято цел е установяване на такова динамично състояние, при което се обезпечава саморегулирането и възпроизводството на основните биогенни и абиогенни компоненти, осигуряващо устойчиво развитие и екологично равновесие на защитената територия.

Хълмът на Освободителите (Бунарджик) има изключителна стойност в градския организъм, като един от основните градообразуващи фактори и е:

- Символ на град Пловдив
- Основен елемент на неговата идентичност
- Уникално геоморфоложко образование
- Паметник на градинско парковото изкуство
- Неоценим рекреационен ресурс
- Съществена част от зелената система на град Пловдив
- Природна забележителност и находище на редки и защитени растителни видове
- Ключов елемент от градските културни маршрути

ЧАСТ 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

1.0 Местоположение и граници

Хълм Бунарджик е разположен в централната градска част на град Пловдив и административно принадлежи към Район “Централен”, както се вижда от Карта 1 Местоположение и граници на защитената територия, фондова и административна принадлежност. В близост до него няма изградени и функциониращи производствени предприятия, които биха били екологична заплаха за територията. Прилежащите терени са заети от жилищни терени с ниско и средно етажни жилищни сгради, обслужващи и образователни обекти.

На основание чл.18 и 22 от Закона за защита на природата, с цел запазване на ландшафта на уникални геоморфоложки образувания, със Заповед № РД-466/22.12.1995 год. на Министерството на околната среда и водите, хълм на Освободителите е обявен за природна забележителност. В същата Заповед (ДВ бр.3/1996 год.) за хълма се създава нов квартал 328, II и IV част по кадастрално-регулационния план, с площ 22,0 ха и граници:

- от север – имоти с пл.сн.№№ от 144 до 235 и ул.”Волга”;
- от изток – имотите по бул.” Руски”;
- от юг – имоти с пл.сн.№ 881,882,883, ул. “Никола Петков”, имоти с пл.№ от 884 до 890;
- от запад – имоти с пл.сн.№ от 891 до 912 и с пл.сн.№ от 117 до 142.

Малко по-рано (през 1992 г.) Хълмът на Освободителите (Бунарджика) е обявен и за паметник на градинското и парковото изкуство от местно значение (ДВ бр.41/1992 год.), при граници:

- на север - ул.”Волга”
- на изток - бул.”Руски”
- на юг – ул.”Гладстон” и ул.”Сашо Димитров” (сега ул.”Никола Петков”)
- на запад и северозапад – застроената част по ул. „Поп Харитон”, ул.”Парк Бунарджик”, ул.”Дедеагач”, ул.”Предел”, ул.”Поручик Д. Величков”.

Естествените граници на хълма са: от изток - бул.”Руски”, от юг - ул.”Гладстон”, от запад - бул.”Васил Априлов” и от север - ул. “Данаил Николаев”. Значителна част на тази - прилежащата по природните показатели територия (наклонен релеф – подножия на хълма) е застроена, поради което тя е изключена при обявяването.

Контактна зона

Контактната зона на защитената територия с урбанизираната градска среда е предимно жилищна, като в непосредствена близост до хълма характерът на застрояване е ниско етажни индивидуални жилищни сгради в обособени парцели. Контактната зона от изток е бул. ”Руски”. По уличната регулационна линия са изградени предимно три и четири етажни жилищни сгради и кооперации.

Първоначално партерите на сградите, с малки изключения са били жилищни, но в последствие, част от гаражите и избените помещения са преустроени в малки

магазини и офиси.

Засаденият с чинари булевард е един от символите на град Пловдив. Едновременно с това, той е важна част от първостепенната улична мрежа (ПУМ) и движението по него е много интензивно. Булевардът е забранен за товарно движение, но тук преминават линиите на МГТ: № № 6,12,16,18, 28, 32 и 132. Трафикът по натоварения булевард е причина за шумово и атмосферно замърсяване.

От юг са разположени корпусите на Икономическия техникум и Техникума по вътрешна архитектура, следвани от спортния терен на стадион “Кочо Цветаров”, сега преустроен в тенис кортове и църквата Св.св. Петър и Павел (известна също като “Свети Мина”). Също в подножието – под стръмните скални скатове е разположена сградата на заведение за обществено хранене, следвано от оградена детска площадка.

По продължението на южната граница – зоната между ул. “Н. Петков” и ул. “Гладстон” е застроена с индивидуални жилищни сгради в обособени парцели. Полегатите някога южни склонове на хълма, сега представляват отвесна скала.

От запад – до където склоновете не са така стръмни, подножията на хълма са застроен с малки, едноетажни и двуетажни къщи, между които криволичат тесни улички. От запад е единствената запазена зелена площ, някога част от хълма, а сега - градинката с бензиностанцията - между бул. “В.Априлов” и ул. “Захари Стоянов”.

По северната граница - контактната зона - улица “Волга” и кварталите под нея, почти всички паянтови къщи са изчезнали и сега територията е застроена и усилено се застроява с жилищни кооперации по на 3-4 етаж и мансарди. Стремехът за „най-ефективно“ използване на територията се реализира чрез предимно сключена застройка. Тази експанзия от една страна визуално “заличава” хълма от север, а от друга - отнема от по-отдалечените квартали падащия вятър, от гъсто залесените части на хълма.

Населението в контактната зона на хълма е около 5000 души. Присъстват обичайните обекти на ежедневното обществено обслужване – магазини за хранителни стоки, техникумите и няколко заведения за обществено хранене. В зоната липсват предприятия, които да замърсяват атмосферата с промишлени вредности. На ул. “Поп Харитон”, в партера на жилищна сграда има изграден малък автосервиз, който не оказва отрицателно въздействие върху квартала, още по малко върху парковата територия. На ул. “Гладстон” има фурна, използваща нефта за гориво, за която има изготвен ОВОС, също показващ липса на замърсяване. Бившата винарска изба на ул. “Данаил Николаев” вече не съществува, а сградата е заета от офиси.

В така обявените граници на хълма, има навлизания в парковата територия чрез незаконни разширения на имотите с пл. №№: 886,887,897,910,911 и 912. Новите номера на тези имоти съгласно актуалната кадастрална карта са съответно: 810, 811, 820, 833, 834 и 835. Тези нарушения не са нови, те са констатирани още със стария План за управление през 2003 г. (утвърден 2004) и потвърдени с ПУП на територията от 2008 г. (приет 2009).

Друг аспект, касаещ границите на природната забележителност е наличието на несвойствени обекти в нея, които са съществували и преди заповедта за обявяването ѝ. Такива са следните обекти

- стопанска сграда в частен имот-ПИ 521.1224 (стар номер 1362) – 6.52 м²;
- застроен жилищен имот ПИ 521.121 (стар номер 125) - 67.49 м²;
- застроен жилищен имот ПИ 521.201 (стар номер 209) - 108.27 м²;
- застроен жилищен имот ПИ 521.226 (стар номер 236) - 375.77 м²;
- улица Петър Бонев (ПИ 1428) – участък с площ 157.12 м²;
- ул. "Поп Харитон (ПИ 1521)– участък с площ 56.62 м² и още един-100.46 м²;
- ул. „Предел“ (ПИ 1426) — участък с площ 892.24 м²;
- ул. „Парк Бунарджик“ (ПИ 1422) – участък с площ 54.2 м²;
- ул. „Поручик Д. Величков“ (ПИ 1424) - участък с площ 91.53 м²;

Някои от тези несвойствени обекти са отчетени още в Плана за управление, приет през 2004 г. Затова считаме за необходимо в етапа на изпълнение на Плана да се проведе процедура по реда на Глава 3 от *Закона за защитената територии* (обн. ДВ.133/1998, изм. и доп.), в която тези обекти да бъдат изключени от нея.

1.1. Площ на обекта и на включените в него защитени територии

След направените прецизни огледи на място, при сравняване с предоставената актуална кадастрална основа и цифровия модел на територията, нарушения на границите на защитената територия не са констатирани.

Изчислената с обща площ на защитената територия, съгласно цифровия, координатно ориентиран модел на нейните граници (виж. Карта 2) възлиза общо на 220 352.3 м² или 22.035 ха. Различия спрямо площта на природната забележителност, описана в Заповед №РД-466/22.12.1995 г. са незначителни (0.35 ха). Евентуални разминавания биха могли да са в следствие на разлики в очертаването на полигона на границите при пресичането на улични отсечки, например тъй като няма ясна индикация точно в кои точки да премине този полигон. В такива случаи неговото прокарване там може да е направено “по-свободно”, което да е станало причина за малка разлика в площта. При цифровия, координатно ориентиран модел, рисковете за грешки са много слабо вероятни, тъй като се използва функция за автоматична калкулация на площта на полигона, прекаран по актуалните кадастрални граници.

Независимо от това, тъй като в крайните участъци на защитената територия са включени несвойствени за характера ѝ обекти (части от градската улична мрежа и застроени жилищни имоти – вж. т. 1.0 по-горе), считаме за необходимо в етапа на изпълнение на Плана да се проведе процедура по реда на Глава 3 от *Закона за защитената територии* (обн. ДВ.133/1998, изм. и доп.), в която тези обекти да бъдат изключени от нея.

1.2. Фондова и административна принадлежност

Административно, територията на Бунарджика принадлежи към Район “Централен” – гр. Пловдив. Почти цялата територия на хълма е публична общинска собственост.

Съгласно действащия Общ устройствен план (ОУП) на Пловдив от 2007 г. и Подробния паркоустройствен план на хълма, приет през 2009 г., функционално, територията на хълма е причислена към зелената система на града в ролята си на парк за широко обществено ползване. В Подробния паркоустройствен план територията на хълма е разделена на няколко устройствени зони. Режимът на дейностите в тях е, както следва:

- **Тзт - Терен със специален режим на зелена площ** (обхваща цялата ЗТ) - Зелени площи със специален режим – защитени територии. Допуска се реконструкция или застрояване, само съгласно плана за управление на съответните зони и инвестиционни проекти, изготвени в съответствие с предвижданията на ПпУП.
- **Ткин - Културно – историческо наследство** - Устройството на територията се подчинява на съответните режими и ограничения в разработката за КИН
- **Зоз - Зона – зеленина за широко обществено ползване** (Обхваща вегетативните площи на хълма) - Допуска се застрояване единствено свързано с отдиха, но не повече от 1 % за площи по-големи от 3 ха и 2 % за площи по-малки от 3 ха (Наредба № 7, чл. 32, ал.2).
- **Тса - Терени за спорт и атракции** (обхваща спортния комплекс Кочо Цветков) - Паркови площи, в които са локализирани обекти за спорт и атракции. Площта на съоръженията е обособена. Не се допуска ново застрояване, а само ремонт и реконструкция с конкретен инвестиционен проект и във връзка само със спортните и атрактивни съоръжения.
- **Тсо - Терен за обслужване в озеленяването** (обхваща стопанските сгради на ОП Градини и паркове) - Зони за обслужващи дейности в озеленяването - бази или съоръжения, свързани с поддръжката на зелената система.
- **Озз - Охранна зона със забрана за всякакво строителство** (включва зоните във високата южна част с висока концентрация на редки и защитени видове) - Забранява се всякакъв вид строителство и ползване на територията в противоречие с предвижданията на съответната зона.

На база на сегашното състояние и характера на обектите по опорен план (Карта 5) и по данни за функциите на обектите по кадастър и по проверки на място, баланса на територията на Хълм Бунарджика по вид на теренното покритие е описан в таблица 1 по-долу. Графично характерът на терена на защитената територия е показан на схемата в Карта 5.

Таблица 1 Баланс на територията на ПЗ Хълм на Освободителите (Бунарджик)

Елементи на територията	Площ [м ²]	Дял от общата площ на ЗТ [%]
зелени площи	145180.4	65.89
водни обекти - декоративни езерца и фонтани	445.9457	0.2
водни обекти - канавки	127.3538	0.06
алеи/подходи/стълбища/пътеки	28500.31	12.93

Елементи на територията	Площ [м ²]	Дял от общата площ на ЗТ [%]
площадки с трайна настилка	7265.434	3.3
площадки с растителни елементи	5465.609	2.48
скални образувания	6710.466	3.05
скални образувания с растителни елементи	16334.77	7.41
спортни съоръжения	2116.584	0.96
паметници	139.6315	0.06
заведения за обществено обслужване	4503.051	2.04
<i>обект за общ. обслужване, р-т Голям Бунарджик</i>	1159.204	
<i>обект за общ. обслужване, р-т Малък Бунарджик</i>	1169.133	
<i>обект за обществено обслужване - Летен театър</i>	2067.099	
<i>обект за обществено обслужване (кафене)</i>	107.6153	
обекти за обществено обслужване (обществени тоалетни)	66.0194	0.03
стопански сгради	109.0395	0.05
обекти на техническата инфраструктура	1379.228	0.63
<i>трафопостове</i>	36.61551	
<i>водоеми</i>	1308.007	
<i>помпени станции</i>	34.60503	
обект на Гражданска защита	98.18721	0.04
несвойствени обекти - участъци от уличната мрежа	1352.172	0.61
несвойствени обекти сгради и жил. имоти	558.046	0.25
Общо:	220352.3	100

В упоменатите граници на Хълма съществуват сгради с различно функционално предназначение, описани по-долу:

- Спортен комплекс „Кочо Цветаров“ – обект, общинска собственост.
- Ресторант „Голям Бунарджик“ (нефункциониращ, сградата е в лошо състояние) – частна собственост.
- Ресторант „Малък Бунарджик“ (функциониращ) – частна собственост.
- Летен театър - Липсват данни за вида на собственост
- Сграда на Гражданска защита.
- Водоеми – 2 бр. (във високата част на хълма)

Наличните данни за собствеността и по-подробна информация за обектите са дадени в Раздел 1.4 по-долу.

1.3. Законов статут

1.3.1. Описание на статута и развитието на територията до прекатегоризацията ѝ на природна забележителност

До края на XIX век Бунарджика е бил извън града и не представлявал интерес за пловдивчани. От града го отделяли градини – “бахчи” (тур.), според едни автори розови – от там и името на местността - на юг от него, по-късно махала се наричала “Гюл бахча”, а според други “Гьол бахча”, тъй като на това място имало блато. Името на хълма идва от турската дума “бунар” – кладенец, тъй като там винаги е имало вода.

Самият хълм не бил залесен, за което свидетелстват историческите източници. Според Евлия Челеби през средата на XVII век деветте “синкави

стръмни тепета” – Чалътепе, Бозтепе, Джамбазтепе, Гюзчитепе, Валелитепе ... са без пръст и стръмни”. Това описание се потвърждава по-късно и от Имре Фривалдски – член кореспондент на Маджарската академия, който през 1832 год. описва Пловдив и хълмовете така: *“...Тоя пространен град е построен по склоновете на три върховати хълма, зад които се издигат още два хълма (Джендем тепе и Бунарджика); полите на хълмовете са окичени с гроздове, а по високите им точки се издигат гранитни скали, северозападните им части са покрити с храсти, служещи за отмора на пасящите говеда, докато от другата страна в сянката на кипариси, бръшляни и кедри вечната нощ на гробовете крие тленността на човешката гордост...”* Действително в североизточната част на Бунарджика - до началото на ХХ век е имало турски гробища. Тези гробища постепенно се заличават с разрастването на града и застрояването на тази част на хълма.

Първото засаждане на голите места на Бунарджика станало на 25 VIII (6.IX) 1881 год., във връзка с едно решение на градския съвет за тепетата да се полагат по-големи грижи. Така хълма постепенно се превръща в “диво място” обрасло с дървета и храсти, редуващи се с цветни полянки, прорязани от малки поточета, местообитание на множество птички. По това време Общината назначава и първият градинар бикчия (пазач на тепето) – Сюлелман ага *“...рядко трудолюбив човек, който от зори сновеше нагоре-надолу, ...получаваше скромна заплата от общината, но любовта му към гората не се стопи до края на неговите дни. Намериха го в една привечер, умрял с лопата в ръка...”*

По-нататък Алваджиев продължава: *“Много алеи из Бунарджика нямаше. Три-четири, но те по-скоро приличаха на междуселски пътища...Затова пък десетки пътеки лъкатушеха по всички посоки и отвеждаха до върха на тепето. На широкото място, дето сега е бюфетът, всяка неделя след обед, при хубаво време, дружество “Юнак” уреждаше състезания по гимнастика. На това място имаше две изкорубени пещери, за които казваха, че били от времето на ромен милает (римляните). На 15-20 м от пещерите лееше вода старинна чешма с чучур. Та бе разрушена в 1910 год., после я възстановиха, но в друг вид. Тя и сега е на същото място, пред останките на антична постройка. В 1911 год. бе назряла идеята между колоните и под сводовете на тая постройка да бъдат поставени бюстовете на генерал Гурко и на капитан Бурого, символизиращи освобождението на града през 1878 г., и на бившия кмет Христо Дюкменджиев, който с голяма енергия бе работил за прокарване на водопровода от Родопите.”* За чешмата, която местните гърци преди освобождението наричали кринос (извор), Костадин Муравенов пише в своя “Паметник”: *“Бонарджинъ-тъ има една чюшмъ, в неиъ са набира отъ мокротътъ на тепе-то водъ и съ старанието на единъ потурнакъ подъ имя Абдулла стана едно лозе и насадиль няколко чярничени овоцни дърве-та. Тамъ ходиятъ пролетъ, на разходъ граждане-ти...”*

В описанието на тепето, Алваджиев продължава: *“Водопадът, на 200-300 крачки северно от чешмата, бе известен под името малкият водопад, а на стотина метра по-надолу бе другият – големия водопад. Вода идваше от резервоарите, които бяха близо до върха, дето сега е руският паметник....При големия водопад водата падаше от няколко метра, удряше се в едрите камъни под улея, разбиваше се на хиляди капки и насищаше почвата с влага. От водопада, водата пресичаше тясната алея, втурваше се в гората и се спускаше в ниското, в трапа, който се протягаше покрай шосето за гарата. Преди да стигне там, потокът спираше в една чешма с два чучура (дето е сега летният театър). Баяз*

чешме! – Бялата чешма. Освен няколкото бели камъка, на нея нямаше нищо друго, което да подсказва името ѝ.”

“В близост до чешмата бе първият салаш в Пловдив, построен през 1901 г. При хубаво време и в празник там идваха много хора. Донасяха си ядене от къщи, а поръчваха само “илимоната”.

“Южната страна на Бунарджика бе съвършено гола. Между скалите лъкатушеха две-три пътечки към върха, но по тях рядко минаваше човек”

Руският паметник на върха е издигнат през 1881г, за което четем във в. “Марица”, бр.322/22.IX.1881г.: “Завчера в неделя..., станъ освящанието на въздигнатий връз Бунарджика паметник за въспоменание на падналите около Пловдив храбри руски войници...Пловдивский паметник е подобен по направа на останалите паметници, въздигнати на разни точки отсам и отвъд Балкана. Над подножието е турен един обелиск, над който се исправя един кръст. На южното лице на обелиска е изкусно издълбан на мрамор императорский орел, а под него и над един Георгиевский кръст личат знамена и една котва. Под тия символи има една мраморна плоча, на която са написани следующите думи: “В царствование российского императора Александра II под началством генерал –адъютанта Гурко3-го, 4-и и 5-го января1878 года сражение при Филипополе”

Отново Алваджиев: “В страни от паметника имаше каменна сграда, в която живееше със семейството си дългогодишния пазач и техник на резервоарите Лулчо Шушулков. Къщата бе двуетажна, каменна, с гръмоотвод. С плъзналия по зидовете бръшлян, със седалките, с вълшебния просторен изглед, там беше едно от най-примамливите кътчета на Бунарджика. На мястото дотогава е сега плочникът между двата паметника, имаше дълбок трап със застояла вода, а зиме когато дебелият лед скриваше водата, трапът се превръщаше в пързалка.

През 1910 год. Общината назначава за градинар на Бунарджика Георги Николов. Завършил в Чехия, той “донася” парковите перспективи, изгражда първите растителни групи, геометрични фигури и профилирани тревни площи. Негово дело е конфигурацията на алейната мрежа в ниската зона, от тогава са и дървесните групи в тази част. През 20-те години се изгражда пътя до върха.

През 30-те години започва изграждането на пътеките с каменни стъпала и парапети, настлани с дребен паваж, които достигат до върха. По това време се изграждат колонадите и арките на водопадите, циментовата пързалка и ресторанта над тях. Идва войната и Бунарджика отново подивява. Изграждането му отново се подновява през 50-те години, когато се заражда идеята за изграждане на паметник на съветската армия. Първоначално идеята е за архитектурен обем, но партийните повели налагат монументален паметник, който е изграден през 1956-1957 год. По това време е изграден и летния театър, стадион “Кочо Цветаров” с баскетболно игрище. През 60-те години са прокарани многобройните пътеки и стълби в скалните масиви, изградени са алпинеумите във високата част. Бунарджика се превръща в привлекателно място за отдих.

- През 1990 год. НИПК обявява хълма за паметник на градинско-парковото изкуство,
- през 1995 год. МОСВ го обявява за природна забележителност.

От направения кратък преглед на развитието на територията се вижда, че нейния статут винаги е бил *место за отдих и широко обществено ползване*.

Бунарджика винаги е бил общинска собственост. В неговите предели – така както е обявен за защитена територия, никога не е имало друга форма на собственост. Към територията му не са известни реституционни претенции.

Ето защо принципната правна рамка за нейното управление би трябвало да включва, на първо място Община Пловдив, в качеството ѝ на стопанин на територията, а заедно с нея и институциите, които съгласно Закона за защитените територии, следва да упражняват контрол съобразно своите правомощия. Такива са РИОСВ Пловдив и висшестоящата инстанция – Министерство на околната среда и водите.

1.3.2. Правна рамка за управление на защитената територия

1.3.2.1. Статут на територията и настъпили промени

Значимостта на Хълм Бунарджика (Хълм на Освободителите) и нуждата от неговото опазване за пръв път са добили законов характер с обявяването му от Министерството на културата и Националния институт за паметници на културата (НИПК) за паметник на градинското и парково изкуство с категория “местно значение”. Хълмът е включен в *Списъка на обявени паметници на градинското и парковото изкуство в гр. Пловдив, публикуван в ДВ бр. 41/19.05.1992 г.* по реда на тогавашния *Закон за паметници на културата и музеите /отменен/*. Понастоящем, съгласно §10 от *Закона за културното наследство (Обн. ДВ. бр.19/2009г.,изм. и доп.)* запазва статута си на недвижима културна ценност на градинското и парково изкуство с категория “местно значение”. (Границите на територията, обявена за паметник на градинското и парковото изкуство са показани схематично на фигура 6, съгласно описанието им в Списъка, публикуван в ДВ бр. 41/1992 г.).

Малко след това, територията на хълма е обявена и за защитена и от Министерство на околната среда. Издадена е *Заповед №РД-466/22.12.1995 г. на Министъра на околната среда (обн, ДВ бр. 3/1996 г.)*, с която, с цел опазване на ландшафта на уникални геоморфоложки образувания, три от пловдивските тепета (включително Бунарджика) са обявени за природни забележителности.

Заповед №РД-466/22.12.1995 г. на Министъра на околната среда (ДВ бр. 3/1996 г.)

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Заповед № РД-466 / София, 22.12.1995 г.

На основание чл. 18 и чл. 22 от Закона за защита на природата с цел запазване на ландшафта на уникални геоложки образувания

ОБЯВЯВАМ

за природни забележителности част от тепета на гр. Пловдив, както следва:

1. Младежки хълм в района на Трето кметство - кв. 369 (нов) по кадастрално-регулационния план с площ 36.2 ха, и граници: ...
2. Данов хълм в района на Четвърто кметство - кв. 65 (нов) по плана на Централната градска част с площ 5.3 ха и граници: ...
3. Хълм на освободителите в района на Четвърто кметство - кв. 328 (нов), II и IV гр. част по кадастрално-регулационния план с площ 22.0 ха и граници...

В границите на природните забележителности се забраняват:

1. Всякакво строителство с изключение на поддържане на съществуващите сгради, алеи и паркови съоръжения.
2. Разрушаване и изземване на скални маси.
3. Унищожаване и увреждане на естествената паркова растителност.
4. Безпокоене на птиците, вземането на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата.
5. Палене на огън.
6. Паша на домашни животни.
7. Внасяне на нехарактерни растителни видове.

В срок до 1 година от публикуване на заповедта в Държавен вестник, Община Пловдив, респ. III и IV Кметства да означат границите на обектите на терена с трайни и ясно видими знаци и поставят указателни и информационни табелки на главните подходи

Община Пловдив, респ. III и IV Кметства да определят длъжностни лица от администрациите отговорни за стопанисването и опазването на природните забележителности съгласно определения с настоящата заповед режим.

Обектите да се впишат в Държавния регистър на защитените природни обекти.

Нарушителите на настоящата заповед се наказват съгласно чл. 31 от Закона за административните нарушения и наказания, ако не подлежат на по-тежко наказание.

Заповедта влиза в сила след обявяването ѝ в Държавен вестник.

Министър: Г. Георгиев

План за управление на защитената територия е утвърден осем години по-късно със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на МОСВ (обн. ДВ бр. 57/2004 г.). Тъй като в първоначалната заповед за обявяване на трите природни забележителности превантивно е било забранено всякакво вмешателство, през 2008 г., със Заповед №РД-903/01.12.2008 г. режимът на дейностите в ПЗ е коригиран, за да се обезпечи прилагането мерките, предвидени в Плановете им на управление.

Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на МОСВ (обн. ДВ бр. 57/2004 г.) за одобряване на план за управление на защитената територия

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ЗАПОВЕД №РД-541/26.05.2004 г.

На основание чл. 62, във връзка с чл. 61 от Закона за защитените територии

УТВЪРЖДАВАМ:

Планове за управление на природните забележителности "Хълм Бунарджик", "Данов хълм" и "Младежки хълм".

Екземпляри от плановете за управление на природните забележителности "Хълм Бунарджик", "Данов хълм" и "Младежки хълм" да се предоставят на община Пловдив за изпълнение и на Регионална инспекция по околна среда и води - Пловдив за контрол.

Министър: Долорес Арсенова

Заповед № РД-903 от 01 декември 2008 г. за промяна на режима на дейностите, утвърден със Заповед РД-466 от 22.XII.1995 г.

Заповед № РД-903 от 01 декември 2008 г.

На основание чл. 42, ал. 5 и във връзка с чл. 41, т. 5 от Закона за защитените територии, с оглед обезпечаване прилагането на плановете за управление на природни забележителности, обявени със заповед № РД-466 от 22.XII.1995 г. (ДВ, бр. 3 от 1996 г.) и в частност плана за управление на

"Младежки хълм", утвърден със заповед № РД-541 от 26.V.2004 г. (ДВ, бр. 57 от 2004 г.) в заповед № РД-466 от 22.XII.1995 г. се правят следните изменения и допълнения:

1. Точка 1 от частта, определяща режимите на дейност в природните забележителности се изменя така:

"всякакво строителство, с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения."

2. Изречението "Нарушителите на настоящата заповед се наказват съгласно чл. 31 от Закона за административните нарушения и наказания, ако не подлежат на по-тежко наказание." се изменя така: "Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии".

3. Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Министър: Дж. Чакъров

Всички цитирани по-горе актове, определящи актуалния статут на Бунарджика като защитена територия, в т.ч. границите и режима на дейностите в нея са включени в Приложение 5.

Законовият статут на Природната забележителност „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) се определя съгласно чл. 23 до 25 от Закона за защитените територии (ДВ 133/1998, изм. и доп.):

Чл. 23. (1) За природни забележителности се обявяват характерни или забележителни обекти на неживата природа, като скални форми, скални разкрития с научна стойност, земни пирамиди, пещери, понори, водопади, находища на вкаменелости и минерали, пясъчни дюни и други, които са с изключителна стойност поради присъщата им рядкост, представителност, естетичност или които имат значение за науката и културата.

(2) Природните забележителности се управляват с цел запазване на техните естествени особености.

(3) Природните забележителности се обявяват с прилежаща територия, необходима за опазването им.

Чл. 24. В природните забележителности се забраняват дейности, които могат да нарушат тяхното естествено състояние или да намалят естетическата им стойност.

Чл. 25. Мерки за опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допускат с разрешение на Министерството на околната среда и водите съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.

Съгласно чл. 6, ал. 3 от същия закон, културните ценности, попадащи в границите на защитена територия, запазват режимите си на опазване и ползване, определени по реда на Закона за културното наследство.

1.3.2.2. Институционални функции и правомощия за управление на природната забележителност

Съгласно изискванията на *Закона за защитените територии (обн. ДВ 133/1998, изм. и доп.)*, институционално грижата за опазване на природната забележителност се разпределя между компетенциите основно на МОСВ (включително регионалните му органи) и на Общинската администрация, в ролята ѝ на собственик на терените. Правната рамка за това, съгласно разпоредбите на Закона е представена по-долу.

- **Основни функции и правомощия на МОСВ, свързани с управлението на природната забележителност**

Общият контрол и управлението на ПЗ „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) се осъществява от Министерство на околната среда и водите (МОСВ) и неговия регионален орган - Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) - Пловдив. Регионалната структура провежда и осъществява координиращи и контролни функции свързани с управлението на обекта. Основните функции на МОСВ и РИОСВ-Пловдив, съгласно разпоредбите на *Закона за защитените територии (обн. ДВ 133/1998, изм. и доп.)* са , както следва:

Чл. 46. (1) Министерството на околната среда и водите и неговите регионални органи провеждат и осъществяват:

управлението и контрола в защитените територии;

.....

Чл. 47. В изпълнение на своите правомощия министърът на околната среда и водите:

.....

7. организира контрол върху дейността на всички собственици и ползватели в защитените територии;

8. координира дейностите на други министерства, ведомства, общини, обществени организации, научни и академични институти и други, свързани със защитените територии;

.....

Чл. 50. В изпълнение на своите правомощия директорите на регионалните органи на Министерството на околната среда и водите в защитените територии в своите райони:

1. осъществяват или организират управлението на защитените територии;

2. организират разработването на планове за управление;

.....

5. контролират дейностите на собствениците или ползвателите на гори, земи и водни площи;

6. координират и контролират прилагането на плановете за управление в областта на научноизследователската работа, поддържащите и възстановителните мерки за застрашени видове и местообитания, просветните и образователните екологични програми и други природозащитни дейности, осъществявани от други държавни органи, общини, неправителствени организации и лица;

7. организират мониторинг върху качествата на компонентите на околната среда;

.....

12. санкционират нарушители в предвидените случаи.

- **Основни функции и правомощия на Община Пловдив, свързани с управлението на природната забележителност**

Чл. 52. (1) Министерството на земеделието и храните, Изпълнителната агенция по горите, както и физическите и юридическите лица и *общините - собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии извън тези, които са обект на изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване, опазване и охрана, съгласно разпоредбите на този и други специални закони.*

.....

(4) Собствениците на гори, земи и водни площи в защитени територии извън тези, които са изключителна държавна собственост или са природни паркове, могат да създават специализирани звена за провеждане на поддържащи, направляващи и регулиращи дейности съгласно заповедите за обявяване и плановете за управление.

В ролята на собственик на поземлените имоти в т.ч. и на повечето от обектите, разположени на територията на природната забележителност, основната отговорност за управление, опазване и поддръжка Бунарджика е на Община Пловдив.

Както беше посочено по-горе, административно хълмът е разположен на територията на Район „Централен“, но в районната администрация (а и като цяло в общината) няма обособена самостоятелна управленска структура, която да е натоварена с грижата за хълма. В общинската администрация има дирекция “Екология и управление на отпадъците”, в чиито прерогативи, наред с проблемите на чистотата, зелената система и т.н. са и общите грижи за природната забележителност, и организирането на дейностите по изпълнение на плана за нейното управление. Поддръжката на зелените системи и зеленото строителство се възлагат на ОП “Градини и паркове”.

Спецификата на обекта, като “защитена територия” изисква на градско ниво, т.е. в Община Пловдив, да се изгради специализирана управленска структура, на която да се възложат грижите не само за този хълм, а и за останалите защитени територии – Младежки хълм и Данов хълм. Възможността за това е предвидена както в самата заповед за обявяване на Пловдивските тепета за природни забележителности, рака и в разпоредбите на Закона за защитените територии (виж по-долу).

- **Функции и правомощия на други организации**

Чл.53. Министерство на околната среда и водите и органите и лицата по чл.52, ал.1 могат да предоставят на неправителствени и други организации и сдружения правото да организират поддържащи, направляващи, регулиращи, възстановителни и други природозащитни дейности в защитените територии.

1.3.3. Международни конвенции и директиви имащи отношение към предмета и целите на плана за управление

- **Европейска Конвенция за ландшафта** - подписана от министрите на 18 европейски страни, в това число и България, 2000 г. във Флоренция. Конвенцията поставя изискването към публичните власти да приемат политики и мерки на местно, регионално, национално и международно ниво за защита, управление и планиране на ландшафта на Европа. Тя касае всички видове ландшафт в Европа - както обикновения, така и уникалния - който определя качествата на околната среда.
- **Конвенция за биологичното разнообразие** – изисква да се вземат специални мерки за възстановяване на деградирани екосистеми и осигуряване възстановяването на застрашените видове, чрез разработване и прилагане на стратегии и планове за управление. Държавите членки се задължават да предотвратят интродуцирането на чуждоземни видове, които заплашват екосистемите, местообитанията или видовете.
- **Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания /Бернска/** - изисква да се вземат мерки за осигуряване запазването на природните местообитания на дивите видове от флората и фауната, както и за запазването на застрашените от изчезване природни местообитания. Договарящите страни се задължават да обръщат специално внимание на защитата на области, които са важни за мигриращите видове, като райони за зимуване, събиране, хранене и размножаване. Препоръка №36 се отнася за опазване на подземните хабитати и определя

критериите за селекция на хабитатите: присъствие на видове, адаптирани към подземен живот; елементи на фауната, изчезнали от сухоземните и водни надземни екосистеми; присъствие на уязвими видове; присъствие на редки видове; присъствие на ендемични видове; присъствие на прилепи; относително високо биоразнообразие; научна стойност; уязвимост на хабитатите.

- **Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни /Бонска/** - изисква съхраняване и възстановяване на местообитанията на мигриращите видове. Държавите е необходимо да предотвратят и отстраняват вредните влияния от дейности или пречки, затрудняващи миграцията на видовете.
- **Споразумение за опазване на популациите на европейските прилепи (EUROBATS)** - Споразумението е един от специализираните международни договори към Бонската конвенция. Има за цел да бъдат защитени всички 52 европейски видове прилепи чрез законодателни, образователни и консервационни мерки и международно сътрудничество.
- **Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна** - цели осигуряване разнообразието на видовете, чрез запазване на техните природни местообитания, както и възстановяване на тяхното благоприятно състояние. Директивата посочва отговорността на държавите да съхранят приоритетни природни местообитания в тяхното естествено състояние. Тези местообитания трябва да се опазват в рамките на единна екологична мрежа, като се обявяват за специални защитени територии и се изготвят и прилагат планове за тяхното управление.
- **Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици** -най-старата европейска природозащитна директива. Изисква мерки за опазване, поддържане и възстановяване на необходимите по разнообразие и площ местообитания за всички видове птици.

Посочените конвенции и Европейски директиви са отправните точки при определянето на основните цели и мерки залегнали в настоящия План за управление.

1.4. Собственост

Хълм на Освободителите, е публична общинска собственост и административно, принадлежи към Район “Централен” – Пловдив. В неговите граници съществуват и други форми на собственост. В парка попадат:

- Спортен комплекс „Кочо Цветаров” – общинска собственост.

С акт за общинска собственост № 149/11.08.1998 год. е актувано дворно място от 2500 кв.м. и едноетажна масивна сграда, със застроена площ от 110 кв. м., представляващо спортен комплекс (в т.ч. сграда, игрище и трибуни с обща площ 2116,57 кв.м.). Със Заповед № ОА 954/19.06.1994 е отстъпено право на ползване на тенис клуб „Академик – 83” – Пловдив.

- Ресторант „Голям Бунарджик” – частна собственост.

С акт за държавна собственост № 2832/26.07.1994 год., по отменена НДИ са актувани: ресторант „Дружба” – едноетажна сграда с изба, със застроена площ от 503 кв.м. и не застроена площ от 250 кв. м. и дискотека „Дружба” със застроена площ от 244 кв.м. и незастроена площ от 230 кв.м.. Актувания имот е включен в капитала на ОФ „Ритон”.

С Договор № 036-5/21.03.1995 год., на основание чл. 40, във връзка с чл. 35 от ЗППДИБП, имота е продаден на „Трийн Хил“ ООД, представлявано от Борислав Георгиев Петков.

- Ресторант „Малък Бунарджик“ – частна собственост.

С акт за държавна собственост № 2830/19.07.1994 год., по отменена НДИ, е актуван ресторант „Малък Бунарджик“, със застроена площ от 12 кв.м. и не застроена площ от 256 кв.м. Актувания имот е включен в капитала на ОФ „Ритон“.

С Договор за разсрочено плащане, на обособена част от общинското предприятие, от 22.12.1994 год., на основание чл.40, във връзка с чл. 35 на ЗППДОБП, имота е продаден на Божидар Георгиев Данаилов.

- Летен театър.

Летния театър е разположен в имот с планоснимачен № 1515, с обща площ от 2064,95 кв.м. (по изчисления от „цифровия модел“). Липсват данни за вида на собствеността. Летния театър се отдава под наем от Министерство на културата. В момента (2008 год.) липсва информация за наемател.

- Гражданска защита.

В подножието на южната част на хълма съществува сграда на „Гражданска защита“ (клуб „Лозана“), със застроена площ от 98,14 кв.м. Липсват данни за вида на собствеността. В момента (2008 год.) липсва информация за наемател или ползвател.

- Водоеми

Във високата част на хълма има изградени два водоема:

в имот с планоснимачен № 1517, с обща площ от 1261,62 кв.м. (в.т.ч. едноетажна сграда със застроена площ от 21,29 кв.м.).

Водоем „Висока зона“ – в не обособен имот

За двата водоема липсват данни за вида на собствеността.

1.5. Управленска структура

1.5.1. Организационна структура и администрация

В ролята на собственик на терена, основната отговорност за управление, опазване и поддръжка на Бунарджика е на Община Пловдив. Хълмът административно-териториално е разположен на територията на Район „Централен“ на гр. Пловдив, но в администрацията на Района (а и като цяло в общината) няма обособена управленска структура, занимаваща се конкретно и само с управлението и опазването на хълма.

Със Заповед ОА-73/17.01.2005 на Кмета на Пловдив за стопанисването и опазването на природните забележителности е обособена специализирана структура - "Управление на защитените територии", в която са включени осем служители:

- Един служител на отдел „Екология и околна среда“ на Община Пловдив в качеството на гл. експерт "Управление на зелената система, защитени територии и биоразнообразие"
- Двама служители на Дирекция " Устройствено планиране, архитектура и благоустройство" на Община Пловдив.

- Двама служители на р-н "Централен" - еколог и архитект, определени със Заповед на районния Кмет.
- Един служител на ОП "Градини и паркове", определен със Заповед на Управителя на предприятието.
- Двама представители на Общинска охрана ЕАД, определени със заповед на Изпълнителния Директор.

Поддръжката на зелените системи и зеленото строителство (включително в парковите части на природните забележителности) се възлагат на ОП "Градини и паркове". С оглед целогодишното поддържане на пловдивските хълмове в структурата на ОП „Градини и паркове“ през 2004 г. (съгласно писмо изх. № 5300-178/06.08.2004) са създадени работни звена от по 4 човека, които да осигуряват поддръжката на всяко от трите тепета. През 2005 г. персоналът е увеличен до 8 души за Данов хълм (1 ръководител и 7 работници) и по 10 души за Младежки хълм и за Бунарджика (по 1 ръководител и 9 работници).

През 2004 г., след влизане в сила на Плановете за управление на трите защитени територии, фирма „Сикюрити Глобъл-21“ ЕООД предоставя на Община Пловдив, чрез договор за дарение, провеждането на денонощна въоръжена физическа охрана и осъществяване на контролен режим, както и реакция с патрулни автомобили на обект парк „Хълм на Освободителите“ за периода от една година.

През 2005 г., съгласно ЗАПОВЕД ОА-73/17.01.2005 на Кмета на Община Пловдив, Общинска охрана ЕАД организира охраната на трите хълма, съгласно разпоредбите на Закона за опазване на околната среда, Закона за защитените територии и Наредба № 1 на Общински съвет-Пловдив.

1.5.2. Персонал - функции

Както беше посочено по-горе обособена управленска структура, която да е натоварена самостоятелно и конкретно с грижата за управлението и опазването до момента няма обособена. Със Заповед на Кмета на пловдив е създадено специализирано звено от служители в различни дирекции, които обаче съвместяват тези си задължения с ежедневните си задачи като служител в съответната дирекция или отдел. Така например главният експерт в това специализирано звено, освен с грижата за защитените територии е натоварен също с организиране на поддръжката на градските зелените площи и крайуличното озеленяване, организирането и изпълнението на дейности по поддържане в норми параметрите околната среда и много други функции.

Спецификата на обекта, като “защитена територия” изисква на градско ниво, т.е. в Община Пловдив, да се изгради специализирана управленска структура, на която да се възложат грижите не само за този хълм, а и за останалите защитени територии в гр. Пловдив – Младежки и Данов хълм. Възможността за това е предвидена както в самата заповед за обявяване на Пловдивските тепета за природни забележителности, така и в разпоредбите на Закона за защитените територии (виж Раздел 1.3.2 по-горе).

1.5.3. Материално-техническо обезпечаване

Материално-техническото осигуряване на общинската администрация, ангажирана наред с другите си задачи и с грижата за природните забележителности включва основно офис-обзавеждане и офис-техника. По-специфичен инструмент, с който разполага общинската администрация е информационната система - ИСУТ ИС "Зелена система и Защитени територии". Тя представлява програмен продукт, разработен на базата на CADIS, в който върху основа от актуална кадастрална информация е разработен допълнителен слой „Зелена система и защитени територии“. В този слой се са въведени данните от извършените по-рано паспортизации на едроразмерната растителност, както и данни за парковата инфраструктура. За съжаление форматът на цифровите данни в тази информационна система и самата ѝ структура е направена във вид, в който е несъвместима с всички други, използвани в практиката инструменти за работа с географски информационни системи, което прави използването им в практиката (като например за разработването на настоящия план за управление) изключително трудоемка задача.

Общинското предприятие „Градини и паркове“, на което се възлагат озеленителните дейности разполагат със съответното оборудване за необходимите дейности в парковата част: моторни триони "Щил" - 26 бр., телескопични кастрачки "Щил" - 20 бр., къртачи "Бош" - 2 бр., косачки - 33 бр., дърворезачки - 28 бр., ножици за жив плет - 17 бр. и др.

1.6. Съществуващи проектни разработки

Проучени са съществуващи проектни разработки, планове, проекти, програми и др., имащи връзка и/или влияещи върху защитената територия, както и такива, свързани със социално-икономическото и културно развитие на района. Направена е кратка анотация на по-важните разработки (стратегии, програми, планове и проекти) с отчитане на степента на тяхната реализация и актуалността им, до колкото това е възможно. Разгледани са стратегически, програмни и устройствени проекти и планове, такива отнасящи се до възможно строителство, ползване на ресурси и други дейности на територията на природната забележителност, а също и разработки и програми, свързани с регионалното развитие и с развитието на туризма.

1.6.1. План за управление на природна забележителност „Хълм Бунарджик“ от 2003 г. (утвърден със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на МОСВ)

Планът за управление на ПЗ Хълм Бунарджик от 2003 г. (утвърден със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на МОСВ) е основният управленски инструмент, определящ до момента режима на дейностите в защитената територия. Предмет на Плана е управлението и опазването на скалните образувания, зелените и водните площи, разнообразието на екосистемите и местообитанията, както и на видовете на флората и фауната на територията на защитената територия в синхрон с поддръжка на обектите, свързани с отдиha на населението.

Планът определя целите, приоритетите, както и програми и мероприятия за управление на защитената територия, съобразно поставените цели за 10 годишен период (2004 - 2014 г.). Основната, дългосрочната цел на плана е съхраняване на уникалната му стойност в градската структура, при максимално опазване на

притежаваните от територията качества – природна забележителност, вписана в силно урбанизирана среда. На базата на тази цел в Плана са формулирани приоритетните за изпълнение задачи за възстановяването на територията, като те са разделени на краткосрочни и дългосрочни мероприятия и спешни за реализация мерки. Кратък преглед на заложените в Плана мероприятия и на тяхното изпълнение е даден в текста по-долу.

2.1.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ

2.1.2. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ЕСТЕСТВЕНАТА РАСТИТЕЛНОСТ НА ХЪЛМА

Дейността е частично изпълнена, до толкова до колкото не са допускани намеси и мероприятия, които да унищожат съществуващата естествена растителност (виж долната точка). Все още се срещат, обаче, типични инвазивни видове, които биха могли сериозно да увредят структурата на съобществата и да доведат до подтискане и дори до изчезване на съществуващата растителност.

2.1.3. В РАЗКРИТИТЕ УЧАСТЪЦИ С КОНЦЕНТРАЦИЯ НА РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ И “ЧЕРВЕН” РАСТЕНИЯ И ЕЛЕМЕНТИ НА ЕСТЕСТВЕНАТА РАСТИТЕЛНОСТ ДА НЕ СЕ ДОПУСКА НАМЕСА И ПРОВЕЖДАНЕ НА МЕРОПРИЯТИЯ, КОИТО БИХА ДОВЕЛИ ДО НАРУШАВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩОТО ЕКОЛОГИЧЕСКО РАВНОВЕСИЕ И БЕЗВЪЗВРАТНОТО ИМ УНИЩОЖАВАНЕ;
Мероприятието е изпълнено. Наложените ограничения са спазвани.

2.1.4. ДА СЕ НАПРАВЯТ ОПИТИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РЕДКИ, УНИЩОЖЕНИ ВИДОВЕ ПО ХЪЛМА (ПР. *SILENE LERCHENFELDIANA*, РУМЕЛИЙСКО КАРАМФИЛЧЕ - *DIANTHUS RUMELICUS* И ДР.);

Не е известно да са правени такива опити. Мярката следва да остане и в следващия планов период, тъй като има необходимост от нея.

2.1.5. САНИРАНЕ И ОТСТРАНЯВАНЕ НА БЕЗВЪЗВРАТНО ЗАГИНАЛАТА РАСТИТЕЛНОСТ;

Мярката се изпълнява на периодичен принцип – това е част от дейностите по поддръжка на парка. Мярката следва да остане и в новия планов период.

2.1.6. ПОДМЯНА И ВНАСЯНЕ НА НОВИ ДЕКОРАТИВНИ ДЪРВЕТА И ХРАСТИ В “ПАРКОВАТА ЗОНА” НО НЕ СТИХИЙНО, КАМПАНИЙНО САМО С НАЛИЧНИЯ ПОСАДЪЧЕН МАТЕРИАЛ, А С ВИДОВЕ ХАРАКТЕРНИ ЗА КОНКРЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ И ДОКАЗАЛИ АДАПТИВНИТЕ СИ ВЪЗМОЖНОСТИ (ПР. ЛИРИОДЕНДРОН, КЛАДРАСТИС ЛУТЕА, МАГНОЛИИ, ХАМАЕЦИПАРИС И ДР.)

Мярката се изпълнява на периодичен принцип – това е част от дейностите по поддръжка на парка. Може да остане и в новия планов период.

2.1.7. ПОДМЯНА НА ПРЕОБЛАДАВАЩИТЕ ИЗДЪНКОВИ НАСАЖДЕНИЯ В “ЛЕСОПАРКОВАТА” ЧАСТ - РЕЗУЛТАТ ОТ ПОДИВЯВАНЕТО НА РАСТИТЕЛНОСТТА И ЛИПСАТА НА ГРИЖИ, ЧРЕЗ ВНАСЯНЕ НА ХАРАКТЕРНИТЕ ЗА ТЕРИТОРИЯТА ДЪРВЕСНИ И ХРАСТОВИ ВИДОВЕ, ТРЕВИ И ЦВЕТА, ДОКАЗАЛИ ВЪВ ВРЕМЕТО ПРИСПОСОБИМОСТТА СИ КЪМ УСЛОВИЯТА НА ХЪЛМА;

Мярката е частично изпълнена, но следва да остане и за следващия програмен период, тъй като има нужда от нея.

2.1.8. ОТСТРАНЯВАНЕ НА АНРОПОФИТНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ (ПЛЕВЕЛИ И БУРЕНИ);

Мярката се изпълнява на периодичен принцип – това е част от дейностите по поддръжка на парка. Мярката следва да остане и в новия планов период.

2.1.9. ВНИМАТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НАСТАНЕНИТЕ “ЧУЖДИ” НА ЕСТЕСТВЕНАТА ФЛОРА ЕЛЕМЕНТИ И ПРИ НЕОБХОДИМОСТ - ОТСТРАНЯВАНЕТО ИМ;

Свързано е с предходната мярка. Изпълнява се на аналогичен принцип.

2.1.10. СЪЗДАВАНЕ НА БЛАГОПРИЯТНИ УСЛОВИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА РАСТИТЕЛНОСТТА;

Мярката е част от дейностите по поддръжка на парка. Изпълнява се постоянно.

2.1.11. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ДОРАЗВИТИЕ НА НАПОИТЕЛНАТА СИСТЕМА, ТЪЙ КАТО ОСНОВЕН ПРОБЛЕМ НА ТЕРИТОРИЯТА Е ЛИПСАТА НА НАПОЯВАНЕ;

Мярката е частично изпълнена – водопроводът е възстановен, но следва да остане и в новия планов период, тъй като има необходимост от доразвиване на мрежата.

2.1.12. ПРИЛАГАНЕ НА ПРОТИВОЕРОЗИОННИ МЕРОПРИЯТИЯ - УКРЕПВАНЕ НА СКЛОНОВЕТЕ, ЗАЛЕСЯВАНЕ С ПОДХОДЯЩИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА РАСТИТЕЛНИ ВИДОВЕ;

Не е известно да са правени такива опити през последните години. Мярката следва да остане и в следващия планов, тъй като има необходимост от нея.

2.1.13. ВНАСЯНЕ НА ПОЧВА – НА МЕСТАТА КЪДЕТО ЕРОЗИЯТА БЕЗВЪЗВРАТНО Е УНИЩОЖИЛА ПОЧВЕНАТА ПОКРИВКА;

Мярката е част от дейностите по поддръжка на парка. Мярката следва да остане и в новия планов период.

2.1.14. НА ВТОРО МЕСТО, НО НЕ ПО ВРЕМЕ, ИДВА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ПАРКОВАТА ИНФРАСТРУКТУРА – АЛЕИТЕ, ПЪТЕКИТЕ, ПЛОЩАДКИТЕ, ПЕЙКИТЕ И Т.Н., ЗА ДА ВЪЗВЪРНЕ ХЪЛМА ОНАЗИ ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ, КОЯТО ВИНАГИ Е ИМАЛ ЗА ХОРАТА.

Мярката е частично изпълнена – алеите и инфраструктурата са възстановени, особено в парковата част, но следва да остане и в новия планов период, тъй като има необходимост от възстановяване на други алеи и стълбища, които не са в добро състояние.

2.1.15. ВСИЧКИ ТЕЗИ МЕРОПРИЯТИЯ, ЕСТЕСТВЕНО ТРЯБВА ДА СЕ ПРЕДХОЖДАТ ОТ ИЗГОТВЯНЕТО НА СЪОТВЕТНИТЕ ПРОЕКТИ, КОИТО ДА СЕ ПОДЛАГАТ НА ШИРОКО ОБЩЕСТВЕНО ОБСЪЖДАНЕ И ПРИВЛИЧАНЕ НА РАЗЛИЧНИ СПЕЦИАЛИСТИ.

Липсва информация.

2.1.16. ПОДЦЕЛИ

2.1.17. СЪЗДАВАНЕ НА СЪОТВЕТЕН АДМИНИСТРАТИВЕН ОРГАН, КОЙТО ДА Е ОТГОВОРЕН ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЗАДАЧИТЕ И В ЧИЙТО ПРЕРОГАТИВИ Е УПРАВЛЕНИЕТО, РАЗВИТИЕТО И ОПАЗВАНЕТО НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ;

Със заповед на Комета на Община Пловдив е създадено оперативно звено със служители на Община Пловдив, на охранителната фирма и на ОП Градини и паркове. Въпреки това самостоятелен орган, който да отговаря само за управлението на защитените територии до момента няма създаден. Мярката може да остане и в следващия планов период.

2.1.18. ВКЛЮЧВАНЕ ПРИ ВЗЕМАНЕТО НА РЕШЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА, КАКТО И ПРИ ТЯХНАТА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО, ЧРЕЗ РАЗЛИЧНИ ФОРМИ НА УЧАСТИЕ - ГРАЖДАНСКИ СДРУЖЕНИЯ, ОБЩЕСТВЕНИ ФОРУМИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ, ПРЯКО УЧАСТИЕ ВЪВ ВЪЗСТАНОВИТЕЛНИ РАБОТИ НА ОБЩЕСТВЕНИ НАЧАЛА И ОСОБЕНО ПРИ ОПАЗВАНЕТО И ЗАЩИТАТА НА ТЕРИТОРИЯТА;

Нормативната уредба (ЗЗТ, Наредбата за изготвяне на ПУ) предоставя възможност за участие на и обществеността при обсъждането и вземането на решенията, свързани с управлението на природната забележителност в етапа на изготвяне на Планове за управление.

Обществеността е ангажирана по различни начини от община Пловдив – напр. при неколккратно организираните доброволчески почиствания на хълмовете (със сътрудничеството на НПО), също и чрез изготвянето и раздаването на брошури, плакати и др.

2.1.19. СЪЗДАВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР, КОЙТО ДА ИНФОРМИРА ЧРЕЗ СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ И РАЗЯСНИТЕЛНИ ПРОГРАМИ, ПОПУЛЯРИЗИРАЩИ ЗНАЧЕНИЕТО НА ХЪЛМА, НЕГОВАТА РОЛЯ В ГРАДСКИЯ ОРГАНИЗЪМ, ДА ЗАПОЗНАВА С ХАРАКТЕРНИТЕ ЗА ХЪЛМА ЗАЩИТЕНИ И РЕДКИ РАСТИТЕЛНИ ВИДОВЕ, ДА ЗАПОЗНАВА ПОСЕТИТЕЛИТЕ НА ТЕРИТОРИЯТА СЪС СПЕЦИФИЧНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ПРИ ПОЛЗВАНЕТО НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ;

Липсва информация това да е извършено. Мярката може да остане в следващия планов период.

2.1.20. МАРКИРАНЕ НА ЗАЩИТЕНИТЕ, РЕДКИТЕ И ЕКЗОТИЧНИ ВИДОВЕ ПО ПОДХОДЯЩ СЪЗДАВАЩ РЕСПЕКТ НАЧИН;

Липсва информация това да е извършено. Сложени са табели в близост до входовете на ПЗ, които дават информация за това кои са защитените видове. Независимо от това следва да се добавят и информационни табели или по друг начин да се означат местата, където биха могли да се наблюдават консервационно значими или екзотични видове или характерни техни местообитания.

2.1.21. СЪЗДАВАНЕ НА ПОДХОДЯЩА ПО ФОРМА ОРГАНИЗАЦИЯ (ОБЩЕСТВО, ФОНДАЦИЯ) ЗА НАБИРАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРЕДВИДЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ;

Липсва информация това да е извършено. Мярката може да остане и в следващия планов период.

2.1.22. СЪЗДАВАНЕ НА “ЕКОЛОГИЧНА ПОЛИЦИЯ” СЪС СЪОТВЕТНИТЕ ПРАВОМОЩИЯ, КОЯТО ДА СЛЕДИ И САНКЦИОНИРА ВСЯКАКВИ НАРУШЕНИЯ НА СТАТУТА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ;

Липсва информация това да е извършено. За оптимизиране на дейността може да се проведат обучения на охранителите, които понастоящем охраняват парка, за предмета и целите на защитената територия, за това кои са уязвимите обекти и кои дейности представляват по-голям риск.

1.6.2. Програма за развитие, поддържане и опазване на зелената система на гр. Пловдив от 2013 г.

Програмата за Развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр. Пловдив има за цел да даде планова рамка, чрез която в съчетание с последователна общинска политика да доведе до дългосрочно повишаване на качеството и количеството на зелените площи на града и обединяването им в непрекъсната и обхващаща цялата градска структура Зелена система.

Програмата е практично средство, стратегически документ и методическо ръководство за управление на Зелената система на гр.Пловдив. За определяне на състоянието на Зелената система са изследвани всички площи за широко обществено ползване в града. Териториалната структура и усвоеността на парковите площи. Тяхната функционална структура, съдържанието им и степента на амортизация, както и засягането им от различни инвестиционни намерения.

На основа на детайлния анализ на състоянието на зелената система на града са формулирани приоритети за развитието и опазването, спешните за реализация мерки и е дадена една дългосрочна стратегия касаеща всички части на Зелената система. Програмата за "Развитие, поддържане и опазване на зелената система на гр.Пловдив" включва етапен план, който набелязва последователността на всички мерки засягащи този елемент на градската структура. Етапния план е в три части - спешни действия до 2014 година, и етапи 2015-2020 и 2021-2025 година. В този смисъл програмата е един рамков стратегически документ, чрез който Общината да провежда последователна, целенасочена и оптимална политика свързана с развитието, поддържането и опазването на Зелената система на гр.Пловдив".

Програмата за развитие на Зелената система и Планът към нея се съобразяват изцяло с възприетото зонироване на трите природни забележителности – Данов хълм, Младежки хълм и Бунарджик и със специфичните нужди от опазване и поддържане на популациите на растителните видове в тях. Отчетени са особеностите на всяка от трите защитени територии и са заложени дейности,

подчиняващи се на приоритетите и доразвиващи мерките, заложи в Плановете им за управление.

1.6.3. Програма за опазване на околната среда на територията на Община Пловдив 2006-2014 и План за действие - актуализация от 2011 г.

Програмата за опазване на околната среда и Планът за действие към нея е разработена съгласно чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда. Програмата включва дълбоко-обхватен анализ на състоянието на околната среда на територията на Община Пловдив, на базата на който са изведени основните цели, приоритети и конкретни мерки за опазване и подобряване на тяхното състояние.

Като генерална стратегическа цел е изведена необходимостта от постигане на устойчиво развитие и опазване на околната среда, в прозрачни условия и участие на информираната общественост. За постигането са формулирани 20 специфични стратегически цели, повечето от които нямат пряко касателство с природната забележителност, а по-скоро с общото състояние на околната среда на територията на общината. Единствената специфична цел, която се отнася пряко към трите тепета е целта „**поддържане на защитените територии и провеждане на адекватна политика**“. В изпълнение на тази цел са заложи дейности по:

- Осъвременяване на техническата база и технологиите за поддържане на зелената система и защитените територии.
- Разширяване на растително защитните мероприятия в зелените системи и защитени обекти
- Възстановяване на екосистемите, екомаркировката и екопътеките в защитени територии: “Хълм Бунарджик”, “Младежки Хълм” и “Данов хълм”.
- Изработване на ПУП за защитените територии и бреговете на р. Марица
- Разработване на проект за реинтродуциране на изчезнали редки видове в защитените територии, и поречието на р.Марица чрез възстановяване на условията за тяхното развитие.
- Разработване и реализация на проекти за реконструкция на детски площадки и спортни съоръжения в зелените площи.

Всички тези дейности са в една или друга степен изпълнени, с изключение на изработването на подробни устройствени планове на защитените територии – такива са изготвени само за два от трите хълма (Данов хълм и Бунарджик), за Младежки хълм е изготвено задание за проектиране на ПУП, все още не е изработен. Тези мерки са взаимствани от мерките, заложи в Плановете за управление на трите защитени територии, степента на реализация на които е описана по-горе. (вж. т. 1.6.1).

1.6.4. Програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив (актуализация от 2011 г.) и План за действие за периода 2011-2013

Програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на община Пловдив и е изготвена поради непостигане на необходимите

резултати (достигане и поддържане на установените със законодателството по опазване чистота на въздуха норми) основно по показателите ФПЧ10 и NO2. На базата на детайлен анализ на източниците на замърсяване на въздуха, дисперсията на замърсителите и емисионните и имисионни нива характерни за територията на Община Пловдив, Програмата залага конкретни цели, приоритети и мерки, насочени към ограничаване на замърсяването на атмосферния въздух. Заложените дейности засягат природната забележителност единствено косвено, от гледна точка на целта за цялостно подобряване на състоянието на атмосферния въздух в района.

1.6.5. Стратегическа карта за шум за Агломерация Пловдив (април 2009 г.) и План за действие към нея (юли 2010 г.)

Стратегическата шумова карта за агломерация Пловдив анализира степента на шумовото натоварване в околната среда чрез измерване, оценка и картотекиране на шумовите нива в околната среда. Създадената стратегическа шумова карта цели акустичното планиране чрез разработването на плановете за действие с оглед предотвратяване и намаляване на шума в околната среда, най-вече в случаи, при които превишаването на стойностите на даден показател за шум може да предизвика вредно въздействие върху здравето на хората, или за запазване стойностите на показателите за шума в околната среда в районите, в които стойностите не са надвишени. Стратегическата шумова карта и Планът към нея имат само косвено влияние върху природната забележителност, до колкото предвидените с тях мероприятия ще окажат благоприятно въздействие върху общия шумов фон в района.

1.6.6. Общинска програма за управление на отпадъците на Община Пловдив – актуализация за периода 2011-2016 г.

Общинската програма за управление на отпадъците е разработена в съответствие с изискванията на чл.57 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и чл.29, ал.3, т.2, ал.4 и чл.31 от Закона за управление на отпадъците (отм.). Програмата има за цел отразяване на актуалното състояние и планиране на дейностите с отпадъците на територията на Община Пловдив, в съответствие с нормативните изисквания. Програмата има основно косвено действие върху територията на природната забележителност, тъй като не предвижда преки дейности, които да се извършват в нея. Косвеното влияние е в следствие създаването на интегрирана рамка за намаляване на въздействията върху околната среда, причинени от генерираните отпадъци, подобряване на ефективността на използване на ресурсите, увеличаване отговорностите на замърсителите и стимулиране на инвестициите за управление на отпадъците.

1.6.7. Устройствени планове и проекти

За пръв път за “План за залесяване на голите склонове на хълма на Освободителите” се споменава през 1897 год. Информация за съдържанието на този план и за неговия създател – липсва.

През 1910 Георги Николов поставя началото на плановото изграждане на хълма Решителни стъпки за залесяването са по-късно направени през 1932-1934 год, когато е създадена и “лесопарковата” част на хълма. Планова и проектна документация и за тези залесявания също липсва.

През 1965 год. е изготвен проект за поливен водопровод, който е изпълнен в източната “паркова” част и частично за “лесопарковата” част на хълма.

През 1992 год. е изготвен проект на тема “Научна концепция за системата от зелени площи” на територията на град Пловдив, в който има отделен дял за растителността на хълмовете. Тези проекти също не са налични, нито в Общината, нито в “Пловдивинвест”.

През 1999 год е направена “Паспортизация на хълм на Освободителите” в която е отразено съществуващото положение (растителност, алеи, площадки, обекти и архитектурни елементи) – на разположение в Община Пловдив.

За ресторант “Големия Бунарджик”, включително прилежащата контактна зона, има одобрен Идеен проект през 1996 год., включващ и част “Озеленяване”, който в последствие е спрял.

С Протокол от 14.03.2001 год., Комисия назначена със Заповед № ОА-303/06.03.2001 год. на Кмета на Община Пловдив е извършен подробен оглед на хълма и са взети решения, мерки и действия за укрепване и възстановяване, част от които – изпълнени.

Установява се, че най-атрактивния и популярен хълм в Пловдив хълм е изграждан с частични разработки от “Паркстрой”, Общината и Районните администрации, които са изпълнявани и поддържани от работните групи.

Цялостен проект на хълма поръчан, разработен и одобрен от съответните инстанции за хълма – няма до 2009 г., когато с Решение №169/ПРОТОКОЛ №9/14.05.2009 г. на Общински съвет – Пловдив е приет Подробен устройствен план на Хълм на Освободителите (Бунарджик) - Подробен паркоустройствен план. план регламентира конкретните режими във всяка от 4те устройствени зони на Плана за управление, определени с Плана за управление от 2004 г. Повече информация за устройственото зонироване, прието с Плана е дадена в Раздел 1.7, по-долу.

1.6.8. Други разработки и програми на различни нива, свързани с регионалното развитие и туризма

Областна стратегия за развитие на Област Пловдив, 2014-2020 г.

Областната стратегия за развитие е средносрочен документ за стратегическо планиране на регионалното развитие на съответната област, който се разработва в съответствие с регионалния план за развитие на района от ниво 2. С областната стратегия за развитие се определят целите и приоритетите за устойчиво интегрирано регионално развитие, като се отчитат специфичните характеристики и потенциала на областта.

Стратегията е важна част от системата за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие и се разработва в контекста на актуалното социално-икономическо състояние на областта и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика в Европейския съюз и националните цели и приоритети за регионално развитие при съобразяване с нормативната и институционалната среда за нейното прилагане, наблюдение и оценка.

В Областната стратегия няма дейности или мероприятия, които да са пряко свързани или по някакъв директен начин да касаят природната забележителност. Влиянието на стратегията е по-скоро индиректно чрез общите дейности, предвидени

за подобряване на качеството на околната среда и условията за рекреация на населението.

Общински план за развитие на Община Пловдив за периода 2014-2020

Общинският план за развитие е стратегически документ на местно ниво, който ще бъде основният инструмент за управление на община Пловдив през следващите седем години. Времето за изпълнение на плана съвпада с новия програмен период на ЕС, който започва през 2014 и завършва през 2020 година.

По същество планът се разработва и прилага в общия контекст на актуалната законодателна и стратегическа рамка на регионалното развитие в България и Европа, като има за цел да изяви местната специфика и да предложи аргументирани решения за социалните, икономическите, екологичните, културните и управленските предизвикателства по пътя към устойчивото развитие на общината. Тези решения очертават общата рамка и последователност от конкретни действия за устойчиво и интегрирано развитие на местно ниво. Общинският план на Община Пловдив е оперативен документ, обединяващ целите на общността и начините за тяхното постигане, при задължително съответствие с Областната стратегия за развитие на област Пловдив и действащите устройствени планове.

Методически, планът обединява четири основни части - анализ, оценка, стратегически предложения и набор от инструменти за реализация, наблюдение и актуализация.

Планът за развитие е съобразен изцяло с актовете и документите, определящи статута и режима на дейностите в трите природни забележителности Данов хълм, Бунарджика и Младежки хълм. В аналитичната част те са отчетени, не само като част от рекреационната инфраструктура на града, но и като важен обект на защита с уникалните си геоложки формации и стойността си за опазване на биологичното разнообразие. Тепетата са отчетени като емблематични символи на града придаващи уникална идентичност на неговото структуриране.

Програмата за развитие на Зелената система и Планът към нея се съобразяват изцяло с възприетото зонироване на трите природни забележителности – Данов хълм, Младежки хълм и Бунарджик и със специфичните нужди от опазване и поддържане на популациите на растителните видове в тях. Отчетени са особеностите на всяка от трите защитени територии и са заложили дейности, подчиняващи се на приоритетите и доразвиващи мерките, заложили в Плановете им за управление. В този контекст, в качеството им на защитена територия и културно-историческа ценност въпреки общия характер на индикативната таблица към плана (таблица, определяща рамките за проекти за развитие на града) са включени няколко дейности пряко касаещи природните забележителности. Такива са напр.

- Обновяване на защитени територии - хълм Бунарджика и Данов хълм – с обща стойност 3 000 000 лв.
- Облагородяване на Джендем тепе (Младежки хълм) с индикативна стойност 200 000 лв.
- Изработване на ПУП за Младежки хълм

Включени са също и дейности, отнасящи се към културно-историческите ценности, към които се отнасят и Данов хълм и хълм Бунарджика - изработване на археологически кадастър; Изготвяне на План за опазване и управление (ПОУ) на

Историческа зона „Филипопол-Тримонциум-Пловдив“ (в съответствие с разпоредбата на чл. 78 от ЗКН)

Предвижда се също планиране на мрежа от градски тематични туристически маршрути, включващи разработени и нови туристически атракции – обекти на културното и природното наследство, съвременни атракции, знакови публични пространства. Такива следва да включват и трите природни забележителности, като ценни елементи в градската структура.

Стратегия и план за устойчивото развитие на туризма в Пловдив за периода 2014 – 2020 година (приета с Решение № 41, взето с Протокол № 3/20.02.2014 г.)

Стратегията и планът за устойчивото развитие на туризма в Община Пловдив за периода 2014 – 2020 година е документ, чието главно предназначение е да представлява “пътна карта” или “мастер план” за постигането на растеж на конкурентоспособността на града като туристическа дестинация и като център на Туристически Район “Тракия” (ТР “Тракия”). В Стратегията се анализират туристическите ресурси на територията на Пловдив, както и възможните подходи за оптимизиране на туристическото предлагане и развитие на имиджа на града, което да увеличи неговата притегателна стойност.

В този контекст в Стратегията е отдадено дължимото място и на трите природни забележителности Данов хълм, Бунарджика и Младежки хълм. Оценена е тяхната стойност като уникални природни и геоложки образувания – единствените по рода си, разположени изключително достъпно в градската среда. Като ресурс за туризъм те са разгледани като допълнение на другите видове туризъм, тъй като само за еко- и природен туризъм Пловдив не е конкурентоспособна дестинация. Съгласно стратегията зелените площи са притегателни за големи групи от хора - туристи и местни жители. Развитието на тепетата в градска паркова среда чрез изискване на отговорно екологично потребление е препоръчително както за жителите така и за туризма, за да може да се оптимизира изживяването от всички видове туризъм.

1.6.9. Научни разработки, свързани с природната забележителност

В етапа на консултации по изготвяне на плана за управление са изпратени заявления за информация редица организации, занимаващи с научна и развойна дейност (Националния природонаучен музей към БАН, Пловдивския университет П. Хилендарски, Аграрен университет Пловдив, Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания към БАН, в който понастоящем са интегрирани Института по Зоология, Института по ботаника и Централната лаборатория по обща екология и др. Сред организациите, отговорили на запитването няма такива, които да извършват понастоящем научни проучвания или др. разработки, свързани пряко със защитената територия. Налични са данни от предходни такива изследвания и по-рано публикувани данни, които в една или друга степен съдържат конкретна информация отнасяща се за територията на природната забележителност:

Станев Ст. Зеленият свят на Пловдив, Нова Тимкомат, 2003, Пловдив

Чешмеджиев И., Василев Р. 2009. Флората на Пловдив. Българска фондация Биоразнообразие, София.

- Василска, В. 2009. Изучаване на ципокрилите насекоми от семействата Eurytomidae, Torymidae и Ormyridae (Hymenoptera: Chalcidoidea) в град Пловдив. Дипломна работа, Биологически факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“,
- Димитров Д., М. Михайлова, Р. Сербезов, К. Сандърс, Л. Аджарова. 2002. Защитените територии в Пловдивски регион. Каталог за натуралиста. Публ. Фондация „Общополезни проекти“, Пловдив, 80 стр.
- Митов, П. 1984. Изследвания върху биологията на брястовия листояд *Galerucella luteola* Müll. (Coleoptera, Chysomelidae) в р айона на град Пловдив. Дипломна работа, Химико-биологичен факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, 34 стр.
- Моллов И. ”Фаунистични и екологични изследвания на земноводните и влечугите в условията на град Пловдив”, дисертационен труд, ПУ Паисий Хилендарски
- Моллов, И. Консервационно значение на земноводните и влечугите в градска среда - гр. Пловдив и околностите му. ПУ "Паисий хилендарски
- Първанов, В. 1991. Фаунистично проучване върху листоядите (Coleoptera, Chysomelidae) на територията на град Пловдив. Дипломна работа, Биологичен факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, 66 с.
- Тулешков, К. 1965. Пеперуди (Lepidoptera) от Тракия. Фауна на Тракия. Част II. Издателство на БАН, София, 181-228.
- Benda, P., T. Ivanova, I. Horáček, V.L. Hanák, J. Červený, J. Gaisler, A. Guéorguieva, B.P., V.L. Vohralík. 2003. Bats (Mammalia: Chiroptera) of the Eastern Mediterranean. Part 3. Review of bat distribution in Bulgaria.- Acta Soc. Zool. Bohem., 67: 245–357.
- Tilova et all. 2008. Discovery of a big hibernacula of Noctule bats, *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774) (Chiroptera: Vespertilionidae) in the town of Plovdiv, Bulgaria. *Historia naturalis bulgarica*, 19: 129-136
- Mollov I. 2005. A Study on the Amphibians (Amphibia) and Reptiles (Reptilia) in Three Urban Protected Areas in the Town of Plovdiv (South Bulgaria). - *Scientific Studies of the University of Plovdiv, Biology, Animalia*, 41: 79-94.
- Skuratowicz W., Bartkowska K. & Batchvarov G. 1982. Fleas (Siphonaptera) of small mammals and birds collected in Bulgaria. *Fragm. Faun.*, 27: 101–140.
- Stoycheva et all. 2009. Bat diversity in two large towns of the Upper Thrace, Bulgaria (Chiroptera). *Lynx, n. s. (Praha)*, 40: 83–93
- Valkanova M., I. Mollov, B. Nikolov. 2009. Mortalities of the Green Toad, *Epidalea viridis* (Laurenti, 1768) in Urban Environment: A Case Study from the City of Plovdiv. - *Ecologia Balkanica*, 1: 21-2

Пълният списък на информационните източници, ползван при разработването на настоящия план е даден в Приложение 1.

1.7. Съществуващо функционално зонироване и режими

Режимът на дейностите в защитената територия е определен със Заповед №РД-466/22.12.1995 г. и Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на ОСВ. Съгласно този режим “В района на защитената територия се забраняват:

1. Всякакво строителство с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения
2. Разрушаване и изземване на скални маси
3. Унищожаване или увреждане на естествената и паркова растителност.
4. Безпокоене на птиците, вземане на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата.
5. Палене на огън
6. Паша на домашни животни
7. Внасяне на не характерни растителни видове.

Освен с тези актове, функционалното зонироване и режимите на опазване на обекта са по-детайлно дефинирани с Плана за управление на природната забележителност, утвърден със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на Министъра на околната среда и водите. Съгласно Плана за управление хълмът е условно разделен на 4 зони:

Първа - “паркова” зона - Тази зона е с типично парков характер за ежедневни рекреационни нужди и широко обществено ползване. Граници: север – ул. “Волга”; изток – бул. “Руски”; юг – Икономически техникум, Техникум по вътрешна архитектура, стадион “Кочо Цветаров”, запад – обслужващия хълма път, летния театър, “централната алея”, площадката с пързалките и водопадите.

- **Втора - “лесопаркова” зона** – Тази зона съчетава парковите функции с лесо-паркови и преминава от изцяло изкуствени декоративни насаждения към растителност от семинатурален тип. Граници: север: ул. “Волга”, жилищни имоти, изток – Първа – “паркова” зона, юг – детска площадка с пързалките, водопадите, южен скален ръб на висока зона; запад – зона на паметниците, контактна жилищна зона.
- **Трета – “висока зона”** – Зоната включва участъците от защитената територия, които се характеризират с най-голям дял на естествената за района растителност. Тук е и най-висока концентрацията на видове с висок консервационен статус, застрашени, редки и ендемични видове. Граници: север – втора “лесопаркова зона”, юг – тенис кортове, църква “св. Мина”, ул. “Никола Петков”, запад – контактна жилищна зона.
- **Четвърта – “мемориална зона”** – Включва високата част, в която са разположени руския паметник и паметника на освободителите. Граници: север изток и запад - “лесопаркова зона”, юг – скални образувания – “висока зона”.

През 2009 г. с Решение №169/ПРОТОКОЛ №9/14.05.2009 г. на Общински съвет – Пловдив е приет Подробен устройствен план за Хълм на Освободителите (Бунарджик) – Подробен паркоустройствен план. Той запазва утвърденото с Плана за управление (ПУ) зонироване на защитената територия и регламентирайки с инструментите на териториално-устройственото планиране функции на предложените с ПУ режими:

Таблица 2
Териториално-устройствени режими в ПУП от 2009 г.съответстващи на функционалните зони от Плана за управление от 2004 г.

Устройствена зона	Общи изисквания	Предназначение, специфични функции и ограничения
Първа „Паркова“ зона	Опазване и възстановяване на характера на зоната и растителността.	Най-активна по отношение на ползването територия. Разрешават се строителни дейности за поддържане, възстановяване, реконструкция и доразвитие на алеината мрежа и парковото обзавеждане, реконструкция и възстановяване на Летния театър, изграждане на Информационен център – под земята в обекта на ГЗ, както и на малки (преместваеми) обекти за обществено хранене. Допуска се внасянето на нови декоративни растителни видове.
Втора „Лесопаркова“ зона	Ограничения по отношение опазването на зоната и растителността.	Зона за рекреация в естествена природна среда. Допускат се минимални строителни дейности по ремонт и възстановяване на алеината мрежа. Не се разрешава изграждането на нова алейна мрежа. Разрешава се възстановяване на “Големия Бунарджик” с ниска етажност и “вписване” в пространството и изграждането на малък обект - кафе в северната част. Подмяна на загиналата и издънкова растителност, връщане на традиционните растителни видове – предимно дървесни, с голяма биомаса.
Трета „Висока“ зона	Строги ограничения по отношение опазването на зоната и растителността.	Зона за рекреация, научна и познавателна дейност. Не се допускат никакви строителни дейности, вкл. нова алеината мрежа – само възстановяване и ремонт. Не се допуска изсичане на скална маса. В обозначените зони с редки, “червени”, защитени и ендемитни видове – специални мероприятия за поддържане. Допуска се укрепване на срутища, при специален проект, съобразен със специалния характер на зоната.
Четвърта „Мемориална зона“	Ограничения по отношение на опазването на скалните масиви и по отношение на строителните мероприятия	Мемориална зона Не се допускат строителни дейности, вкл. нова алеината мрежа – само възстановяване и ремонт, в т.ч. и на обслужващия обект – кафе в източната част на площадката. Не се допуска изсичане на скална маса. Допуска се внасянето на нови декоративни растителни видове

В Подробния паркоустройствен план територията на хълма е разделена на няколко устройствени зони. Режимът на дейностите в тях е, както следва:

- **Тзт - Терен със специален режим на зелена площ** (обхваща цялата ЗТ) - Зелени площи със специален режим – защитени територии. Допуска се реконструкция или застрояване, само съгласно плана за управление на съответните зони и инвестиционни проекти, изготвени в съответствие с предвижданията на ППУП.
- **Ткин - Културно – историческо наследство** - Устройството на територията се подчинява на съответните режими и ограничения в разработката за КИН
- **Зоз - Зона – зеленина за широко обществено ползване** (Обхваща вегетативните площи на хълма) - Допуска се застрояване единствено свързано с отдиха, но не повече от 1 % за площи по-големи от 3 ха и 2 % за площи по-малки от 3 ха (Наредба № 7, чл. 32, ал.2).
- **Тса - Терени за спорт и атракции** (обхваща спортния комплекс Кочо Цветков) - Паркови площи, в които са локализирани обекти за спорт и атракции. Площта на съоръженията е обособена. Не се допуска ново застрояване, а само ремонт и реконструкция с конкретен инвестиционен проект и във връзка само със спортните е и атрактивни съоръжения.

- **Тсо - Терен за обслужване в озеленяването** (обхваща стопанските сгради на ОП „Градини и паркове“) - Зони за обслужващи дейности в озеленяването - бази или съоръжения, свързани с поддръжката на зелената система.
- **Озз - Охранна зона със забрана за всякакво строителство** (включва зоните във високата южна част с висока концентрация на редки и защитени видове) - Забранява се всякакъв вид строителство и ползване на територията в противоречие с предвижданията на съответната зона.

В този му вид съществуващото функционално зонирание и режима на дейностите заложи с ПУП-ПРЗ съответстват на изискванията, наложени с ПУ от 2004 и са в синхрон със съображенията за опазване на ландшафтната структура на обекта. Ново строителство извън територията на вече реализирани в миналото обекти не се предвижда.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ

1.8. Климат

Пловдив и землището му се вписват в климатичния район на Югоизточна България от преходно континенталната подобласт на европейско континенталната климатична област. Това, което обособява Пловдивския регион в климатично отношение, е добре изразената тенденция на изравняване на сезонните суми на валежите (нещо което отсъства в другите области на страната) при ограничено средногодишно количество в размер на 540 mm. Особеност в режима на валежите са продължителните безвалежни периоди.

На второ място идват специфичните особености на термичния режим - честият преход на температурите на въздуха през 0°C през зимата, междинното положение на усреднените температурни стойности на въздуха, малкият брой на дните от тип "мразовито време", а през лятото - значителен дял на типа "засушливо време" (34-35% през юли и август). Друга характерна черта на пловдивския климат е високата честота на температурните инверсии в атмосферата (до 81% от дните в годината) и малки скорости (значителен процент "тихо време"). Конкретно, при условията на Пловдив, съществуват възможности за преориентация на вятъра в приземните слоеве, за динамични изменения при обтичане на хълмовете и затихване в централните градски квартали с плътна застройка.

1.8.1. Фактори за формиране на местния климат

1.8.1.1. Географски фактори

Координатите на Пловдив са: 24°45' източна дължина и 42°09' северна ширина. Те определят размера и интензивността на радиационния поток. В годишен разрез, слънцето се издига от 24° през декември до 70° през юни, което обезпечава в продължение на 9 месеца активна слънчева радиация. Условия за "ултравиолетов глад" има в периода 16.XI – 1.II., когато слънцето е под 30°.

1.8.1.2. Релеф

Релефът е вторият значим фактор за формирането на местния климат. Пловдивското поле е класическа алувиална низина, формирана от р.Марица и нейните притоци. Характерни са оградните планини и възвишения, които с полето формират една голяма коритовидна морфоструктура. От северозапад се издигат възвишенията на Същинска и Сърнена Средна гора, чиито билни части достигат 1200-1600 м н.в., а прорязването им от долините на Марица, Тополница и Стряма са твърде тесни. На изток са Чирпанските възвишения (около 650 м) и възвишенията на Драгойна и Мечковец (около 800 м). Отвореността на полето тук е само привидно, тъй като връзката между тези възвишения е значителна и не напразно в литературата тя е известна като "Чирпански праг". От юг полето е оградено от склона на Родопите, който е стръмен и висок (около 1300 м), прорязан от много тесни долини (на реките Яденица,Чепинска, Стара река, Въча и др). От запад са източните склонове на Рила (1700-2100м), свързани със средногорските склонове на масива Еледжик (1200 м) посредством Овчите хълмове (531м), известни като локален микроциклон с изразена градова активност през лятото.

Тази коритовидна морфоструктура е "черупката" на пловдивския въздушен басейн и обуславя спецификата на физическите процеси в него (инверсии, преориентация на въздушния поток, "долинна бриза", фьон и др.). Най-характерно

следствие от “черупката” са температурните инверсии, които тук заемат 81% от времето и по този показател “изпреварват” дори класическата Софийска котловина.

В “точката” от полето - градът, също има своето влияние за формирането на собствения си микроклимат. Тепетата – тези “острови” сред полето и града, със своята височина, ориентация на склоновете, скалите и растителността, седловинните връзки между тях, падините – поречието на Марица и най-ниската ивица: от Гребния канал и прилежащият му район на “Хр.Смирненски-III”, през Коматевския възел, по зоната около бул.”Южен” до кв.”Остромила”, както и цялостната градска изграденост – с преобладаващите изкуствени покрития, формират градския микроклимат, който в различните зони от територията е твърде различен.

Наличието на река Марица, преминаваща през територията на общината, оказва допълнително омекотяващо въздействие върху режима на зимните температури, но едновременно с това допринася за образуването на мъгли. Честотата на явления, свързани с инверсни състояния на атмосферата (мъгли и скреж др., съчетани с отрицателни средни денонощни температури) също са характерни за района.

1.8.1.3. Радиационни фактори

Радиационните фактори – приходо-разхода на лъчистата енергия на слънцето върху земната повърхност е най-важния компонент върху климатогенния процес, известен като радиационен баланс. В приходната му част е сумарната радиация, а в разходната – отразената радиация и ефективното излъчване. За Пловдив, радиационния баланс през цялата година е положителен, с изключение на м.ХII, със средна годишна стойност 155 kkal/sm²/ден (виж Приложение 1. – Климатични данни). Сумарната слънчева радиация в Пловдив е 381 kkal/sm²/ден. Тази стойност е по-ниска от съседните станции с около 20 kkal/sm²/ден - най-осезателно през зимните месеци, когато инверсиите достигат максимална честота и продължителност. От втората компонента на сумарната радиация - разсеяната радиация, се пада средно-годишно около 50%. Това е онази част от слънчевата радиация, която навлизайки в атмосферата се разсейва от аерозоли от различен характер. Логично е да се очаква, че произходът им над Пловдив е от техногенен характер. Показателен за това е ходът на ефективното излъчване, който е в пряка зависимост от наличието на водни пари, въглероден двуокис и прахообразни примеси. За Пловдив, то е ср.годишно 151 kkal/sm²/ден и е по-нисък от стойностите в съседните станции.

С радиационния баланс, е тясно свързан баланса на топлинните потоци. В приходната му част е радиационния баланс, а в разходната – топлината отделена за нагряване на постилащата повърхност, турбулентния обмен (за нагряване на приземния въздух) и разходите за изпарение. Ср.годишно от 55 до 65% се изразходва за изпарение, а 35-45% за нагряване на приземния въздух. Тези стойности се менят през сезоните, видно от приложената таблица (Прил.1). Около 50% от пряката и разсеяната слънчева радиация формира енергетичната основа на фотосинтезата ФАР (фотосинтетически активна радиация).

1.8.1.4. Слънчево греене

В Пловдив продължителността на слънчевото греене, в часове, ср.годишно е 2264 часа, с максимум през VII (321) и минимум през XII (78 часа). Лимитиращи фактори за слънчевото греене са облачността и закритостта на хоризонта.

Ср.годишно, дните с облачност над 8 бала са 104, с максимум през XII и I, и минимум през VII и VIII.

1.8.1.5. Циркулационен фактор

Следващия важен фактор е движението на въздушните маси. В умерените ширини, към които принадлежи и България, то се обуславя от няколко барични центъра – Исландския минимум, Азорския максимум и Западно сибирския максимум. Последният е сезонен, както и баричния център на Генуезкия залив, които определят времето през студеното полугодие.

Циклонната циркулация се определя от атлантическите циклони през цялата година и на Средиземноморските които смекчават времето през зимата. До 80-те години, последните са били средно годишно около 18, но от 80-те години техния брой силно намалява и през 2000 год. например са били само два.

Антициклоните от Азорския център проникват като ядра от високо налягане през лятото и създават условия за прегряване и засушавания. Обратно Западно сибирските антициклони, движейки се по ултраполярна ос, създават у нас нахлувания с рекордно ниски температури.

През последните години – от 80 год. насам, се наблюдава процес на трансформация на баричната активност, резултат от глобалното затопляне, вследствие на което времето е нестабилно и трудно за прогнозиране.

1.8.2. Елементи на климата

Характеристиката на климатичните елементи, специфични за гр. Пловдив могат да се систематизират в следния порядък:

1. Негативни тенденции в радиационния и топлинния баланс, в резултат на неблагоприятни изменения на основните им компоненти (пряка и разсеяна радиация, ефективното излъчване);

2. Термичен режим със специфични черти, наложени от високата повтаряемост на температурните инверсии в атмосферата (абсолютен минимум - 31.5°C и абсолютен максимум 41.3°C); Освен засилване на континенталността на термичния режим, инверсиите затрудняват естествената вентилация на въздушния басейн;

3. Повишен брой на дните с мъгла, което естествено се свързва с нарастване на замърсяването на въздуха;

4. Ветрово поле с явна преориентация под въздействие на планинската ограда на Маричината долина, доминиране на ветровете от запад и изток (фиг. 8), но при незначителни скорости (0 до 5 m/s) и ниска повтаряемост на умерените (6 до 10 m/s) и силни ветрове (над 15 m/s), които осигуряват разсейването на замърсителите в АВ (при средните скорости в обхвата на слабите ветрове (0 до 5 m/s), вятърът със скорост до 1 m/s има 95% обезпеченост, а скоростите между 2 и 4 m/s - едва 5 до 30%); средногодишната скорост на вятъра в резултат от дългосрочните метеорологични наблюдения в ст.Пловдив е 1,8 m/s; в комбинация със 46,5% състояние “тихо време”, се създават условия за задържане на замърсители в АВ без възможност за разсейването им;

5. Влажността на въздуха е поредният важен показател за климата и е в пряка зависимост от температурата на атмосферата, от овлажняването на постолащата

повърхност и от вятъра. Средната годишна относителна влажност в Пловдив е 73%, като е най-висока през XII – 86% и най-ниска през VII и VIII – 62%.

6. Малка годишна сума на валежите – 540 mm - значителен дял на типа "засушливо време" и продължителни безвалежни периоди през цялата година (средният брой на дните без валеж е 295 за последните пет години); около града и източно от него се обособяват местата с най-малки валежи в Горнотракийската низина.

7. Снежната покривка предоставя най-добри възможности за подхранване на почвените хоризонти с влага – спокойно и без ерозия. Средно месечния и годишен брой дни в Пловдив, със снежна покривка е: I – 11, II – 5. . . XI – 1, XII – 6, ср.год. – 23 дни. Средната височина на снежната покривка е между 2 и 4 см, ср. максималната между 6 и 13 см., а абсолютния максимум е 52 см. Поради честия преход на температурата през 0°, снежната покривка рядко издържа до нов снеговалеж.

Важна особеност за Пловдив и района е обратната стратификация (*разпределение на температурата на въздуха във вертикала*) – температурна инверсия - 81% от дните в годината (294 дни) са с температурна инверсия – изключително неблагоприятна климатична особеност за разсейването на замърсителите. Дългогодишни наблюдения показват град Пловдив като място с най-голям брой дни в годината с инверсии в страната.

Мощността на инверсиите в Пловдивския въздушен басейн е 150-170 m през летните месеци, 400-550 m през есента и зимата. За изследвания период (1966 - 70 г.) средната месечна максимална мощност възлиза на 720 m, като в отделни случаи е установена мощност до 1600 m. Температурните разлики, между долната и горната граници на инверсията, са между 1°C през летните месеци и 19.4°C при най-мощните инверсии през зимата.

Отрицателният температурен градиент (характерен белег на инверсиите) затруднява развитието на конвективните движения, а на определена височина напълно ги преустановява. Това компрометира ефективността на техническите съоръжения за отвеждане на замърсителите. Инверсиите затрудняват естествената вентилация на низината и довеждат до натрупване на замърсители във въздушния басейн. В такива моменти се установява по-голямо замърсяване на въздуха.

1.9. Геология и геоморфология

1.9.1. Геоложки строеж, морфоструктури и морфометрия

Пловдивските тепета имат надморска височина между 160 и 270 m. Те попадат в пределите на Маришката тектонска зона, по която Средногорската структурна зона се отделя от Родопския масив. В по-общ план Пловдивският хорст представлява относително позитивна структура в южния борд на тектонско понижение, наречено Пловдивски грабен. Грабенът е запълнен с дебели над 1200 m млади седиментни скали с късноеоценска, плиоценска и кватернерна възраст.

Хълмовете са оформени от магмени скали предимно със сиенитов състав (виж фигура 8) отнасяни към т. нар. Пловдивски "сиенити". В състава на тези скали се установяват значителни вариации, дължащи се на различни причини. Това затруднява определянето на точното наименование на скалите, но съществуват основания те да се отнасят към групата на сиенитите. На повърхността сиенитите оформят няколко хълма сред Тракийското поле, известни като Пловдивски тепета. В

дълбочина сиенитовото тяло е с много по-широко разпространение и оформя ясно рамките на магмен плутон.

Макроскопски скалата е среднозърнеста да едрозърнеста, светла на цвят, с масивна текстура. Главните скалообразуващи минерали са плагиоклаз, калиев фелдшпат, кварц, амфибол и биотит. Като акцесорни се явяват апатит, титанит, магнетит, циркон и ортит. В процесите на промяна се формират вторични минерали епидот, хлорит, серицит и др. Количествените съотношения на скалообразуващите минерали показват, че сред тях силно преобладава плагиоклазът.

Свързаните в дълбочина Джанавар тепе, Хълм на Освободителите (Бунарджика), Данов хълм (Сахат тепе) и Трихълмието (Небет тепе, Джамбаз тепе и Таксим тепе) представляват видимите части от Пловдивския сиенитен плутон. Той е сравнително тесен и ясно удължен по направление югозапад – североизток. По хълмовете е разкрита само малка, незначителна част от около 2 km², докато е установено, че в дълбочина цялото скално тяло се разпростира на площ над 50 km². (вж Карта 8)

Геоложка характеристика

Тепетата са с геоложка възраст горна креда. Пловдивските “сиенити” (psK2) се разкриват в централната част на гр. Пловдив. Те изграждат пловдивските тепета. Средният тип скали в плутона е адамелит-левкогранодиорит, като вследствие наличието на голям брой ксенолити се констатираат значителни вариации в състава на гранитоидите. В този смисъл названието “сиенити” е условно. Със скалите на плутона е свързана и жилната фаза от гранитоиди и последвалите ги аплити и пегматити. От взаимоотношенията с андезитите и наложените върху тях изменения се определя ларамийската възраст за Пловдивския плутон.

Тектонски строеж

Районът на проучване е част от Маришката разломна зона. Покритата с кватернерни отложения площ има много сложен тектонски строеж, доказан по геофизични данни и чрез многобройни сондажи, прокарани в Пловдивското поле. Ограничените разкрития на повърхността са магмени представители на Средногорската зона, представляващи издигнати блокове (Пловдивските хълмове).

Характеристиката на сложния тектонски строеж се предопределя от налагането на няколко структурни плана, които отразяват тектонските движения на докамбрийския и фанерозойския мегаетап и неколккратно наложените върху тях деформации от фанерозойския мегаетап.

Тъй като е видно, че интрузивните скали са с малки площи на разкритие (и като цяло заедно с покритата си част имат площ около 50 km²) и не акумулират значими количества подземни води – в тях не е определено подземно водно тяло. (виж Карта 7 и Карта 11 ГИС карта на подземните водни тела, предоставена от ИАОС)

1.9.2. Геоморфология на релефа

В географско отношение проучваният район попада в обхвата на Тракийско-Странджанската природо-географска област – Горнотракийската подобласт – Пазарджишко-Пловдивски район.

В геоморфоложко отношение проучваният район е част от Преходнопланинската котловинна геоморфоложка област, като попада в териториите, заети от разчленени алувиални низини.

Пловдивските тепета са разкритата на земната повърхност част от Пловдивския плутон. Той е част Маришка неоинтрузивна зона, която е част ларамийдските плутони на Средногорската разломна зона с надлъжни и диагонални дълбочинни разломи. Към Маришката неоинтрузивна зона се отнасят следните плутони: Витошки, Плански, Гуцалски, Елшишшко-Бошулски, Капитанандреевски и Пловдивски плутон (Карта 6)

Пловдивският плутон е изграден от магмени скали, застинали дълбоко в земните недра преди около 70 милиона години (през Ларамийската нагъвателна фаза). Това време съвпада с края на Кредния период на Мезозойската ера. Тогава цялата днешна Средногорска зона е представлявала част от динамично развиващата се област в южната периферия на Евроазиатския континент на границата му с изчезналия вече Тетиски океан. Вследствие на разнообразни ендегенни процеси, водещи до разломяване и нагъване на скалните комплекси и активна вулканска дейност, в земната кора се внедряват колосални количества магма, идващи от вътрешността на Земята. Огнетечната топилка си проправя път през скалите като използва огромни руптурни зони, каквато оформят разломите от т. нар. Маришки сноп.

Вследствие на високата температура и налягане се оформя магмена камера. При движението си по разломите от една страна магмата разрушава и асимилира по-старите скали, като създава условия за формирането на ксенолити и шлири, а от друга страна променя вместиците скали около камерата, като например андезитите от Лаут тепе. Постепенно обаче, магмата изстива и изкристализира дълбоко в земните недра, като се превръща от пластична в твърда маса и оформя тялото на Пловдивския “сиенитен” плутон. След кристализацията на магмата скалите се напукват и по пукнатините се внедряват жилните гранитоиди. Магмената дейност приключва с формирането на аплит-пегматитови жили, които също са привързани към пукнатинните системи на плутона.

Оформянето на тепетата като геоморфоложки образувания започва доста след образуването на скалите, които ги изграждат. Екзогенните процеси (изветрителни процеси), които водят до експонирането на Пловдивския плутон и вулканитите от Лаут тепе на повърхността, продължават и днес. Старите скали, покриващи сиенитите, се разрушават и отнасят, а на повърхността се показва част от огромното сиенитово тяло, което също е подложено на ерозия. Тези процеси се съпровождат от разломяване на плутона и разкъсването му на блокове, които са различно издигнати. Най-високо издигнат е централният блок, който е разположен непосредствено южно от р. Марица. Неговите върхове днес се явяват като отделни хълмове сред Горнотракийската низина (Пловдивските тепета). Останалите блокове са покрити с млади плиоценски и кватернерни континентални отложения, чиято дебелина достига до 300m. През последните 15-20 милиона години (от началото на Неогенския период) в целия район се установява траен континентален режим (с езерно-речни отложения), който моделира съвременния релеф.

В миналото част от хълмовете са използвани за разкриване на каменни кариери. Вследствие на експлоатацията Марково тепе и хълмът Каменица са напълно разрушени. Силно засегнато от такива дейности е и Джендем тепе. В неговите южни склонове през 1907 година дружество “Изида” започва добив на сиенит, който продължава до 1932 година. Последствията от тази експлоатация са толкова трайни, че се изразяват в допълнителна напуканост на скалите, която причинява срутища. Последното от тях през 1994 - 1995 година, е с особено големи размери.

1.9.3. Инженерно-геоложки условия и рискове

Инженерно геоложки условия

Инженерно-геоложките условия и хидрогеоложки условия в района на проучване са благоприятни за извършване на строително-реконструктивни дейности при спазване на нормативните изисквания за противоземетръсно строителство и вземане на превантивни мерки при реконструкцията и изграждането на инфраструктурните елементи и съоръжения в зависимост от съществуващите инженерно-геоложки условия. Изчислителното натоварване е $R_0=1.00$ МПа, което предполага добра устойчивост на всякакъв вид обекти. (вж. Карта 9 Инженерно-геоложко райониране)

Рискови геоложки процеси

Земетръсна опасност

От процесите с внезапно действие за проучвания обект е характерна високата земетръсна активност, която се обуславя от силно разломената основа на Горнотракийската депресия, нейният клеткообразен строеж и движенията на земната кора, протичащи с различна скорост. Съгласно прогнозното сеизмично райониране на България, проучваният район попада в област с девета степен на сътресяемост за 1000 годишен период (MSK-64). За целите на противоземетръсното строителство тази сеизмична активност е приведена към сеизмичен коефициент $K_s=0,27$. (Бручев, Ил., 1994). Епицентър с магнитут $5,0 < M < 6,0$ е разположен в южно от проучвания обект.

При евентуално силно земетресение може да се очаква възникването на вторични неблагоприятни инженерно-геоложки явления и деформации в земната среда, като за пловдивските тепета могат да се проявят като увеличаване степента на напуканост и скални срутища; допълнителни напуквания и разрушения на сгради и съоръжения, които не са фундаментирани в съответствие с изискванията за земетръсната активност на района.

Изветряне

Друг процес с непрекъснато действия е изветрянето. Той е бавен процес, резултат на сложна система от множество физични, химични и биологични процеси. Интрузивните скали изветрят по-бавно от останалите скални разновидности и достигат до състояние на грус, който при строителните дейности е неустойчива строителна земна основа. Борбата срещу изветрянето е свързана с отстраняване на изветрителния слой при фундаментирани, различни видове циментации, завеси и други, с които се подобрява устойчивостта и носещата способност на скалите и се намалява тяхната водопропускливост.

Срутища

От направеното инженерно-геоложко огледно проучване, от екипа изготвил ПУП-ПРЗ на хълма през 2012 г. е изведено заключение, че на територията на хълма е рискова най-вече в условия на активни срутища.

Срутищата са друг процес с внезапно действие, характерен за проучвания обект, който е изграден от здрави, но напукани скални разновидности. Загубата на устойчивост на склоновете се дължи на различни фактори – изветряне, ерозия, обилни валежи, земетресения и др.. Те често се предизвикват от техногенни въздействия – взривни работи, подкопаване и друг строителни дейности, както и в резултат на динамични въздействия, предизвикващи вибрации в земната основа. Опасността от срутища се изразява в пряка заплаха за изградени сгради, пътища и други съоръжения. Борбата с срутищата е трудна и се изразява в закрепване на

скалните блокове чрез анкериране и циментация, изграждане на улавящи подпорни стени, мрежи и др.

Заключението на екипа изготвил ПУП-ПРЗ е, че няма условия за възникване на масивни срутища на скални маси. По отношение на устойчивост на скалните откоси са разграничени три участъка на хълма: северен, централен и южен. Северният участък е относително стабилен, но в централния и южния по склоновете съществува потенциална опасност от срутвания по склоновете. По-голяма е опасността в южния участък, където се наблюдават по-широки пукнатини в скалния масив и на места отделени от масива късове и блокове.

За противодействие на срутванията в практиката са известни различни методи: - преоткосиране на склона посредством изкуствено обрушване на опасните места, тампониране на пукнатините, торкретиране и анкериране на масива, укрепителни дейности като изграждане на облицовъчни стени, стъпала и канавки за отвеждане на повърхностните води.

В периода 2009 - 2010 г. са изготвени геодезични заснемания и проекти за укрепване на опасни участъци по хълмовете, по-късно интегрирани в един общ проект: „Укрепване на трихълмието, източната страна на тунела, над ул. „Д-р Вълкович“ № 15-17, укрепване хълм „Бунарджика“, под ул. „Поп Харитон“, укрепване на ул. „Дондуков-Корсаков“ (Данов хълм), р-н „Централен“, гр. Пловдив. . Проектът е съгласуван от РИОСВ с писмо с изх. № ОВОС-530/12.08.2010 г., но за съжаление до момента не е одобрен за финансиране (такова е търсено по европейски програми) и по него няма реализирано изпълнение. Необходимо е този проект на намери финансиране и да бъде реализиран във възможно най-кратки срокове.

1.10. Хидрология и хидробиология

На територията на хълма липсват каквито и да било естествени водни обекти, няма речни потоци, езера или друг вид повърхностни води от естествен характер. Геоложки хълмът е изграден от интрузивни скали, които по правило не акумулират значими количества подземни води. По данни от ИАОС това е причината в районите на разкритие на тези скали, т.е. в района на тепетата да не е определено подземно водно тяло.

Единствените водни обекти на територията на тепето са малка декоративна водна площ с фонтан на централната площадка на хълма и чешми за питейна вода. В предходни години в имало и система от друфи малки водни площи (малки декоративни басейни, каскади и канали) в района на алпинеума, които сега не функционират. Захранването с вода става от помпена станция, намираща се в Дондуковата градина.

Предвид липсата на водни обекти, за хидробионти на територията на тепетата не може да се говори.

1.11. Почви

1.11.1. Разпространение и характеристика на почвите

Основни типове почви в района

На територията на град Пловдив – в регулационните му граници, комплексни проучвания за състоянието на почвите не са правени. В отделни разработки, като тези от 1979 год. на ВЛТИ – София – “Картиране и изследване на растителността”

(проф.инж. Г. Шевкенова), са изследвани и почвите (проф.инж. Св. Генчева) в някои от зелените площи на Пловдив. От тези и последващи частични проучвания се установява, че на хълмовете, парк “Отдых и култура”, парк “Лаута”, и старите “Цар Симеонова градина” и градината до пл.”Съединение”, почвите са почти ненарушени и по морфологичен строеж почти не се различават от естествените, с изключение на повърхностните хоризонти. При тях се установява изтощаване и влошаване на някои ценни агрохимични свойства.

В същите изследвания се отбелязва, че това се отнася за “по-високите части на хълмовете”, докато в “парковите им зони почвите са предимно антропогенни”, типични за градската среда, с ясно изразени характерни особености, като по произход, състав и свойства съществено се различават от естествените почви. Те нямат нормален естествен профил. Притежават лек механичен състав, ниско съдържание на хумус, азот, фосфор. Усвоимата влага е много малка, поради високата водопропускливост и слабите им водозадържащи способности. В тях типичните почвени микроорганизми са много малко, а съотношението между групите микроорганизми е различно от това в естествените почви. Най-бедни на микроорганизми са пластове богати на строителни отпадъци. При наличие на битови отпадъци, най-голямо участие имат бактериалните форми, следвани от аминициетите и гъбната микрофлора.

Антропогенни почви (Antrosols) - спадат към типа урбаногенни (Urbic antrosols). Образувани са вследствие на антропогенизиране на алувиално – ливадните почви с отпадъци от промишлен, строителен и битов характер. Характерни са за по-голяма част от застроената част на града. При самото антропогенизиране почвеният профил на естествените почви обикновено е слабо променен, а антропогенизацията се явява главно в промяна на почвообразователния процес. Това показва, че новообразуваните почви имат свойства близки по природа до естествените. “Новите” субстрати нямат добре обособен генетичен профил. Съставени са от различни по състав, произход и свойства пластове в зависимост на насипваните материали. При антропогенизираните почви в района профилът е от типа Aat(A)BCD. Характеризират се с увеличена пясъчна и скелетна фракция, влошено структурно състояние, голяма порьозност, вследствие на голямото количество строителни отпадъци, която поради преобладаването на грубите пори е неактивна, водният капацитет се изменя в широки граници, намалено съдържание на хумус, общ азот и усвоим фосфор, повишени стойности на рН, значително намалена биогенност и микробиологична активност, като се установява и прегрупиране на видовия състав. Изменението на урбаногенните почви има случаен характер. Съществува изменение на температурния, водния и въздушен режим.

В ниските и относително заравнени периферни зони на тепетата почвите са разнородни. Те обикновено имат профил, които е нарушен в резултат от извършването на строителни дейности, мелиоративни и укрепващи мероприятия. Не могат да се причислят към определен почвен тип, тъй като профилът не притежава характерните морфологични особености за почвите, образувани в резултат на естествен почвообразователен процес. Теренната повърхност обикновено е изкуствено моделирана, по отношение на степен на подравняване, наклон и изложение, така че да служи на определен начин на трайно ползване. Профилите на антропогенните почви са обикновено значително по-дълбоки от тези на ранкерите и литосолите.

Хълмът, както и другите пловдивски тепета са образувани върху устойчиви на изветряне сиенити. Това определя преобладаването на почви със силно скъсени профили – главно ранкери и литосоли. Те се установяват във високите части на тепетата, основно в зоните със силно пресечен релеф и значителен наклон на теренната повърхност.

Характеристика на почвените различия

Плитки, неразвити почви (Ранкери)¹: Слабо развити почви, образувани върху твърди силикатни скали. Скалата е разположена от 15 до 50 см от повърхността. Имат слабо развит хумусен хоризонт с мощност не повече от 25 см, който лежи непосредствено върху рохляк, или твърда скала. Съдържанието на хумус при мощност на хумусния хоризонт 25 см може да достигне 15% и до 5% ако хумусния хоризонт е с мощност по-малка от 10 см. Няма преходен В или илувиален хоризонт. Изключени са хидроморфни, вертикални, а също и признаци на рубефикация. Строеж на почвения профил – А; АС; СД и Д.

Подтип светли ранкери. Притежават характерните за почвения тип признаци и свойства. Преобладават светлите тонове на профила (value над 5 и chroma над 4).

Подтип тъмни ранкери. Притежават характерните за почвения тип признаци и свойства. По профила преобладават тъмните тонове (value под 5 и chroma под 4)

Примитивни почви (Литосоли)²: Слабо развити и маломощни почви, с мощност на профила под 10 см. Срещат се във всички зони на почвообразуване в страната. Образувани са върху твърда силикатна или карбонатна скала. Имат слабо развит хумусен хоризонт, чийто преход към скалата е не повече от 5 см. Почвената повърхност е нахъсана от островни разкривки на скалната почвообразуваща основа. В зависимост от хоризонталното и вертикалното разположение се подразделят на два подтипа: подтип примитивни литосоли (низинни). Разпространени са в зоните с надморска височина под 700 м и Подтип Примитивни литосоли (планински) Разпространени са в зоните с надморска височина над 700 м;

Антропогенни почви³: В зависимост от основния процес довел до нарушаване и преразпределяне на земните маси, съставляващи изходния почвен профил, антропогенните почви в зоните на тепетата могат да се класифицират в три подразделения:

Градински почви (хортисоли). Тези почви се образуват вследствие на продължително отглеждане на зеленчукови и цветни култури, при които почвата интензивно се обработва по-дълбоко и редовно се тори с големи дози органични торове (оборски тор, компост, торф и др.). Обикновено това са почви с лек механичен състав и малко хумус (алувиални, алувиално-ливадни и др.), които се намират близо до населените места. Вследствие прилагане на посочените мероприятия при тези почви се образува мощен (над 35 см) хомогенен и богат с хумус хоризонт, който преди това не е съществувал. Почвите са силно обогатени и с хранителни елементи и имат голяма биологична активност.

Изгребани почви (изкуствено ерозирани). Това са почви, образувани от нормалните вследствие изгребване на почвата до различна дълбочина на профила

¹ Определението на почвената единица е съгласно Йолевски, М; Н.Нинов, Сл.Кръстанов, Г.Гюров, Асп. Хаджиянкияев "Кратка диагностика и критерии на основните таксономични подразделения на почвите в България. Усъвършенствана класификационна схема" С.1983

² Определението на почвената единица е съгласно Йолевски, М; Н.Нинов, Сл.Кръстанов, Г.Гюров, Асп. Хаджиянкияев "Кратка диагностика и критерии на основните таксономични подразделения на почвите в България. Усъвършенствана класификационна схема" С.1983

³ Определението на почвената единица е съгласно Гюров, Г; Т.Тотев "Почвознание" С Земиздат 1990

при извършване на различни земни работи (подравняване на терена, терасиране и др.). По мощността на изгребаната част те се разделят на слабо изгребани (отнета е част от хумусно-акумулативния хоризонт), средно изгребани (отнет е целият хумусно-акумулативен хоризонт) и силно изгребани (когато е отнета и част от преходния или илувиалния хоризонт). Тези почви са сходни със зоналните нормални почви, естествено ерозиранни до съответната степен. Когато почвеният профил е изцяло изгребан и е останала само почвообразуващата скала, почвите преминават в регосоли.

Насипни почви (депосоли). Това са почви, които се образуват върху различни насипни (депонирани) материали в резултат на различна човешка дейност. Те нямат генетични хоризонти, може да се наблюдават само различни по състав и свойства слоеве. Според произхода си насипите може да бъдат от почвени материали, строителни отпадъци, битови отпадъци, промишлени отпадъци и др. Най-благоприятни са почвените насипи, които се състоят от еднакви или различни почвени хоризонти. В зависимост от материалите чрез съответни мероприятия тези насипи бързо могат да бъдат усвоени като почви.

1.11.2. Почвени процеси

Ерозията на почвите в районите на тепетата е основния процес на антропогенна деградация, който застрашава цялостта на почвената покривка и нейната функционалност. Проявени са различни форми на ерозионния процес. Във високите билни части на териториите е налице площна ерозия, която води до значително скъсяване на профила, но не е проявена с характерни и морфологично обособени релефни форми. По склоновете са развити в различна степен линейно-ерозионни форми – главно плитки ровини със стръмни откоси.

Опазването на почвите от по-нататъшно и интензивно развитие на ерозионния процес трябва да се разглежда като част от комплекса мероприятия, свързани с цялостното опазване на уникалната природна среда в разглежданите терени. От една страна те са част от урбанизираната среда, от друга представляват парково пространство и се използват за рекреационни цели и едновременно с това представляват защитени природни обекти.

Опазването на такива терени от ерозиране изисква всички мероприятия, водещи до нарушаване цялостта на почвената покривка да бъдат съобразени с изискванията за противоерозионна защита. Съоръженията и мерките за защита на терените от ерозия трябва едновременно да са полифункционални – да имат добър противоерозионен ефект и едновременно с това да изпълняват комуникационни, водоотвеждащи и декоративни функции.

В това отношение е извършена значителна по обем работа. Основните съоръжения за достъп – пътища, пешеходни пътеки, ескалационни преходни зони и др. като правило са съобразени с изискванията да изпълняват и противоерозионни функции. Повечето от тях са в добро състояние. В основната си част те изпълняват предназначението си за улавяне на ерозионния отток и за ефективно отводняване на терените с лош дренаж. При този тип съоръжения също е необходима по ефективна поддръжка.

БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.12. Екосистеми и биотопи

Основният фактор, определящ сегашната флора и растителност, както на хълм Бунарджик така и на останалите пловдивските хълмове, е антропогенния. Разположението на града сред околната плодородна равнина и близостта на пълноводната някога река Марица са причина за древното му човешко поселение. През всичкото това време хълма е пряко или косвено подложен на човешко въздействие, което е имало като резултат почти пълното унищожаване на първичната му растителност и изчезването на много видове от флората му, свързано с масово навлизане на антропофитни елементи (плевели и бурени).

Особено пагубни за флората и растителността са били последните две-три столетия, когато хълмовете са били почти напълно обезлесени. По-късно – от края на XIX век, до края на XX век хълмът е бил изкуствено залесяван с декоративни дървета и храсти – чужди на първичната флора и растителност.

Въпреки това, относителната изолираност на хълма, географското му положение, близостта до Маришкия път на амедитерианското фитоклиматично влияние са комплексни причини и до днес по тях да се запазят някои по-редки и ендемични видове. Срещат се дори и храстови съобщества и следи от тях от по-южен (субмедитериански) тип. Те представляват научен и консервационен интерес и диктуват необходимостта от по-специално отношение.

Хълм Бунарджик, в сравнение с Младежкия хълм например е много по-силно повлиян от човешката дейност. Само през последните стотина години тук са строени два паметника, летен театър, ресторанти, шосе, алеи, обекти на техническата инфраструктура. Ниската източна част на хълма е превърната в парк, по-голямата част от западните му склонове са отдавна застроени. През последните години строителната експанзия е обхванала и северните му склонове. Горните части на източните, южните и западни склонове са стръмни и скалисти, почти лишени от почва. Повече почва има само по източния склон, на незаетия от строителство горна част на северен склон и на места по южния и западния склон.

1.13. Растителност

Според ботанико-географското и геоботаническото райониране на България (Бондев 2002), територията на ПЗ се отнася към Пловдивския район на Горнотракийския окръг от Македоно-тракийската провинция на Европейската широколистна горска област, част от Холарктическото флористично пространство (царство) (Тахтаджян 1978) или част от Палеарктичното биофилотично царство (Второв, Дроздов 1978).

Пловдивският геоботанически район, като цяло, се характеризира със значителни по площ агрофитоценози на мястото на изсечените в миналото дъбови гори от дръжкоцветен дъб (*Quercus pedunculiflora*). Понастоящем популации от този вид съществуват на твърде ограничена площ в този район като монодоминантни мезофитни формации или мезофитни и хигромезофитни формации заедно с полски бряст (*Ulmus minor*) и полски клен (*Acer campestre*). Характерна е засилена деградация на горската растителност, за което свидетелства увеличеното разнотравие и присъствието на голям брой плевелни и рудерални видове.

Основният фактор, определящ съвременната флора и растителност на хълм

Бунарджик е антропогенния. Значителното човешко въздействие е довело до почти пълното унищожаване на автохтонната (коренна) му растителност и изчезването на много видове от флората му, свързано с масово навлизане на антропофитни елементи (плевели и рудерални видове).

Хълмът Бунарджик, в сравнение с Младежкия хълм е много по-силно повлиян от човешката дейност. Само през последните стотина години тук са строени два паметника, летен театър, ресторанти, шосе, алеи, обекти на техническата инфраструктура. Низката източна част на хълма е превърната в парк, по-голямата част от западните му склонове са отдавна застроени. През последните години строителната експанзия е обхванала и северните му склонове. Горните скалисти части на склоновете (южен, източен, западен) са почти голи и лишени от почва и само по скалните пукнатини и прагове се срещат отделни екземпляри от червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*), елшовиден зърнастец (*Frangula alnus* subsp. *saxatilis*), кукуч (*Pistacia terebinthus*), южна копривка (*Celtis australis*), иглолистен карамфил (*Dianthus pinifolius* subsp. *rumelicus*), чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*), дребен игловръх (*Alyssum minutum*), лерхенфелдово плюскавиче (*Silene larchenfeldiana* var. *macedonica*) и някои други.

От научна гледна точка, също и от консервационна, тъкмо тези части от склоновете и споменатите петна с хинап (*Ziziphus jujuba*) в по-ниските южни части представляват най-голям интерес, тъй като те могат да се разглеждат като част от коренната флора на хълма. Именно тук се срещат изброените защитени, ендемични и редки растения.

Повече почва има само по южния и североизточния склон, на незаетата от строителство горна част на северния склон и на места по западния склон. Върху хълма са формирани полидоминантни дву-три етажни съобщества, като част от дървесните и храстови видове са остатък от естествената растителност, а по-голямата част са засадени при различните по време залесявания. Към автохтонната (коренната) растителност, разпространена по хълма преди залесяването, се отнасят летният дъб (*Quercus robur*), полският бряст (*Ulmus minor*), хинапът (*Ziziphus jujuba*), полският клен (*Acer campestre*) и единични екземпляри от сребролистната липа (*Tilia tomentosa*) и мъждрянът (*Fraxinus ornus*).

Тази растителност е отдавна унищожена и заменена с изкуствени насаждения от летен дъб (*Quercus robur*) (на места той се размножава субспонтанно), бяла акация (*Robinia pseudoacacia*), гледичия (*Gleditsia triacanthos*), обикновена каталпа (*Catalpa bignonioides*), бяла черница (*Morus alba*), див рожков (*Cercis siliquastrum*), черен бъз (*Sambucus nigra*) и майски сняг (*Spiraea vanhouttei*). От храстите се срещат едноплодников червен глог (*Crataegus monogyna*), обикновена маслинка (*Ligustrum vulgare*), обикновен дрян (*Cornus mas*), елшовиден зърнастец (*Frangula alnus* subsp. *saxatilis*), драка (*Paliurus spina-christi*), трънка (*Prunus spinosa*), смрадлика (*Cotinus coggygria*), храстов смин (*Jasminum friticans*) и румелийска жълтуга (*Genista rumelica*). Тревистата растителност под тях е силно рудерализирана и се характеризира с масово участие на видове като възловат мироидес (*Myrrhoides nodosa*), дългоосилеста овсига (*Bromus sterilis*), разклонена боянка (*Erysimum diffusum*), лепка (*Galium aparine*), средна звезда (*Stellaria media*).

В най-ниската част на южния склон се срещат естествени съобщества на кукуч (*Pistacia terebinthus*), южна копривка (*Celtis australis*), хинап (*Ziziphus jujuba*), полски бряст (*Ulmus minor*), летен дъб (*Quercus robur*) и мъждрян (*Fraxinus ornus*). Хинапът (*Ziziphus jujuba*) расте твърде масово, като на места образува твърде плътни петна (понася се като типичен субспонтанен елемент).

Значителни площи са залесени с китайски мехурник (*Koelreuteria paniculata*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), японска софора (*Sophora japonica*), бяла черница (*Morus alba*), айлант (*Ailanthus altissima*) и бяла акация (*Robinia pseudoacacia*). На горе по хълма липсва растителност. Следва площадка (от около 8 дка) с по-малък наклон, където има 11 загинали и 6 все още живи дървета от бяла акация (*Robinia pseudoacacia*), 22 живи и 3 загинали дървета от южна копривка (*Celtis australis*). След около 30 метра нелесопригодна площ, с отделни храсти от кукуч (*Pistacia terebinthus*) хинап (*Ziziphus jujuba*), южна копривка (*Celtis australis*) и румелийска жълтуга (*Genista rumelica*), в самото подножие на върха има друга площадка, където дървесната растителност се състои от гледичия (*Gleditsia triacanthos*), бяла акация (*Robinia pseudoacacia*) и южна копривка (*Celtis australis*) в добро състояние и по-големи размери. Тъй като тази зона граничи с парковата част, около паметниците на върха и дренира отичащите се при поливането ѝ води, тази растителност показва добър растеж и по-голяма дълго вечност. Липсата на вода при плитките и леки почви се оказва лимитиращ фактор за развитието на растителността – указателен факт при избора на видовия състав при залесяване – предимно от групата на ксерофитите.

В най-високите части на южния и югоизточния склонове, по скалите и каменисти места, растат хинап (*Ziziphus jujuba*), кукуч (*Pistacia terebinthus*), южна копривка (*Celtis australis*) и румелийска жълтуга (*Genista rumelica*). И тук тревистата растителност е рудерализирана, но се срещат и други видове, между които: набраздена мащерка (*Thymus striatus* var. *striatus*), кантабрийска поветица (*Convolvulus cantabrica*), ресничеста бисерка (*Melica ciliata*), жълт лук (*Allium flavum*), чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*), бенедиктински трън (*Cnicus benedictus*), мековлакнесто прозорче (*Potentilla mollicrinis*), румелийска звъника (*Hypericum rumeliacum*) и някои други, остатъци от коренната тревиста растителност по каменливите места на хълма.

Североизточният склон е най-голям, като от долу нагоре наклонът се променя от наклонено до стръмно. Почвата е суха, а в най-ниските и най-високите части (около парковите зони) – до свежа. Дървесната растителност се отличава с неравномерен строеж. В подножието преобладават полският ясен (*Fraxinus oxycarpa*), летният дъб (*Quercus robur*) и сребролистната липа (*Tilia tomentosa*) – остатъци от първите залесявания, а в средните и високи части – японската софора (*Sophora japonica*), гледичията (*Gleditsia triacanthos*), мъждряна (*Fraxinus ornus*) и бялата акация (*Robinia pseudoacacia*). Почти навсякъде има открити пространства, заети от храстите – червен глог (*Crataegus monogyna*), шипка (*Rosa canina*) и бял маргарит (*Symphoricarpos albus*). Поради по-големите си размери дърветата от долната част – полският ясен (*Fraxinus oxycarpa*), летният дъб (*Quercus robur*) и сребролистната липа (*Tilia tomentosa*) имат най-голямо участие в насажденията на склона. При направените наблюдения се установява, че японската софора (*Sophora japonica*), южната копривка (*Celtis australis*) и гледичията (*Gleditsia triacanthos*) показват по-добра естествена възобновителна способност. Като най-перспективен вид от залесените на североизточния склон на Бунарджика се очертава японската софора (*Sophora japonica*). Гледичията (*Gleditsia triacanthos*), копривката (*Celtis australis*), мъждрянът (*Fraxinus ornus*) и бялата акацията (*Robinia pseudoacacia*), също могат да намерят място при бъдещите залесявания.

Западният склон е по-стръмен от североизточния и залесен почти изцяло копривка (*Celtis australis*), бяла акация (*Robinia pseudoacacia*) и гледичия (*Gleditsia triacanthos*). При залесяването са използвани и иглолистни видове бяла мура (*Pinus peuce*) и обикновен смърч (*Picea abies*). От коренната растителност са запазени

единични екземпляри от летен дъб (*Quercus robur*), кукуч (*Pistacia terebinthus*), хинап (*Ziziphus jujuba*) и полски бряст (*Ulmus minor*). От видовете използвани при залесяването добро развитие показва японската софора (*Sophora japonica*).

Най-голямо значение за хълма имат растителните видове с по-малка екологична пластичност, поради което представляват първичния, най-постоянния и най-характерен елемент от местната флора, който е най-слабо засегнат от дейността на човека и процесите на вторичната подмяна.

Съществува втора група растения, които се характеризират с голяма екологична пластичност и възможности за бързо разпространение и завладяване на нови местообитания. Тази растителност има голяма подвижност и формира вторичния елемент във флората. Ето защо съвременния състав може да се разглежда, като съчетание между първичния и вторичния елемент на растителността.

Третата група растителност е свързана със съзнателното ѝ внасяне. Тези видове са внесени в резултат на човешката дейност като културни растения.

Преобладаването на вторичните видове над първичните, показват силното антропогенно влияние на което е била подложена растителността. Това води до изчезване на коренната растителност и до настаняване на рудералните видове, което от своя страна води до деградация на растителните съобщества на хълма.

За целите на настоящата разработка са направени теренни проучвания за паспортизация на растителността в защитената територия. Резултатите от проучването са систематизирани в самостоятелен доклад, включен като Приложение 10.1 към настоящия документ. Определени и проучени са 149 полигона, представляващи конкретни растителни масиви, съответстващи на растителните масиви, включени в програмния продукт на Община Пловдив „Зелена система и защитени територии“. Актуализирана е информацията за растителните видове на територията на всеки от масивите, като освен дървесните видове са добавени и данни за храстовите и тревистите такива. Резултатите са представени в таблица 1, Приложение 2 по номера на полигоните, а самите полигони са представени визуално на картата, включена в Приложение 3.13. Находищата на консервационно значимите расителни видове са дадени в самостоятелна карта – Приложение 3.14.

1.14. Флора

1.14.1. Нисши растения и гъби

1.14.1.1. Макромицети

Целенасочени и системни проучвания върху гъбната флора на хълма не са провеждани. По откъслечни сведения, съдържащи се в някои публикации на доц. Георги Стойчев от Аграрния университет – Пловдив, на територията на природната забележителност са установени 13 вида макромицети, представени главно от разред Basidiomycetes между които интерес представляват *Ganoderma applanus* (Pers.) Pat, *Hymenochaete rubiginosa* (Schrad.), *Letiporus sulphureus* (Bull.) Murr., *Agaricus phaeolepidotus* (Moell.) и др. Разположението им е с мозаечна характеристика, а ресурсите са незначителни. Редки видове гъби с консервационна стойност не са установени.

1.14.1.2. Лишеи

Флората на симбионтите е изключително скромно представена от едва 4 вида. Установените таксони са широко разпространени за територията на България. Най-

често срещан е стенния лишей (*Xanthoria parietina* (L.) Th. Fr.), предимно по скалите, кората и клоните на дърветата. Срещат се още два вида лишейи предимно по корите на дървесната растителност: писмовиден лишей (*Graphis scripta* (L.) Ach.), географски лишей (*Rhizocarpon geographicum* (L.) DC.). Върху тънък почвен субстрат расте и лишейят кладония (*Cladonia* sp.) На територията на ПЗ няма регистрирани видове лишейи, предмет на опазване от ЗБР.

Отрицателно действащи фактори са близостта на урбанизирани територии и ксеротермните условия.

1.14.1.3. Водорасли

Подробни и продължителни проучвания върху водорасловата флора на хълма не са правени. Частични изследвания на състава на водорасловата флора във временно или постоянно влажни места, скали, както и в локви по вдлъбнатините на скалите (литотелми) са провеждани от проф. Иван Киряков (Катедра “Ботаника” на Пловдивския университет). В подобни местообитания са установени два вида синьо зелени водорасли, два вида кремъчни водорасли, два вида зигнемови водорасли и дванадесет вида зелени водорасли, между които по-широко разпространение имат следните видове *Coelastrum microporum* Naeg., *Diplostauron angulsum* Korch., *Pediastrum boryanum* (Turp.), Menegh. *Scenedesmus acuminatus* и др.). Разпространението на водораслите се лимитира от ограничената площ на подходящи местообитания.

1.14.2. Висши растения

Висшите растения на хълма са разгледани без мъхове, тъй като липсват данни за наличието на такива. Поради ксеротермните условия, не би и могло да се очаква тяхното наличие, още по-малко на интересни и редки видове.

По време на проучването на хълма Бунарджик са установени 330 вида от 76 семейства. Те съставляват 23,2% от общо установените 1430 вида за района на Пловдив (Чешмеджиев и Василев, 2009). От тях 208 вида са тревисти, 48 – широколистни дървесни, 46 вида са храсти, 26 вида са иглолистни дървесни, 3 вида са увивни и катерливи растения. Преобладават видовете от сем. Сложноцветни (Asteraceae) – 39 вида, сем. Бобови (Fabaceae) – 25 вида и сем. Житни (Poaceae) – 24 вида. 56% от видовете са част от естествената растителност, а останалите са чуждоземни – предимно интродуцирани от човека и по малко адвентивни (разпространени без намесата на човека). По биологичен тип 2/3 от растенията са тревисти, а 1/3 – дървесни. Интродуцираните видове произхождат най-вече от Средиземноморието, Азия и Америка, и по-рядко от Евразия и други флористични райони на Земята. Адвентивните са главно от Америка и Азия. Диворастящите видове растения на територията на хълма са над 56% от общия брой. Част от тях имат хранителни качества, други са плевели и пасищни видове. 109 от общо установените 330 вида са лечебни растения (Таблица 2, Приложение 2). От култивираните видове повечето са декоративни.

Консервационен статус

От видовете, които се срещат на територията на хълма Бунарджик 11 са с природозащитен статус – включени в Червената книга на РБългария и ЗБР, и/или са реликти и ендемити. Тези от тях, които са спонтанно („диво“) растящи и са част от местната флора, се отличават с висок консервационен статус (вж. Таблица 3, Приложение 2 и карта 14 в Приложение 3). Такива са :

- 2 вида, защитени по силата на Приложение № 3 на ЗБР: кумарка (*Arbutus unedo*) и бяла змийска трева (*Goniolimon collinum*),
- 1 вид, включен в Червена книга на Република България - категория критично застрашен: кумарка - *Arbutus unedo*,
- балкански ендемити - 4 вида:
 - o румелийска жълтуга - *Genista rumelica*,
 - o фривалдскиеве плюскавиче - *Silene frivaldskyana*,
 - o хелдрайхова алцея - *Alcea heldreichii* и
 - o чернолюспеста метличина - *Centaurea affinis*.

Срещат се и растения, които като видове са включени в Приложение 3 на ЗБР, но в обследваната територия те са изкуствено култивирани извън техните естествени местообитания (най-често като декоративни растения) и поради това не са обект на защита по силата на чл. 37 на ЗБР. Такива видове са:

- казашката хвойна (*Juniperus sabina*),
- конски кестен (*Aesculus hippocastanum*),
- див рожков (*Cercis siliquastrum*),
- чашковидна звъника (*Hypericum calycinum*).

Това са често срещани в декоративното и парково озеленяване видове и в случая нямат никакъв особен консервационен статут.

1.14.3. Лечебни растения

От лечебните растения в природната забележителност се срещат 109 вида, включени в Приложението към чл. 1, ал. 2 от Закона за лечебните растения. Общият им брой представлява 34% от общо установения брой растителни видове в хълма и 13,6% от видовете регламентирани от Закона за лечебните растения. С най-голям брой видове са представени сем. Сложноцветни (Asteraceae), сем. Бобови (Fabaceae), сем. Устоцветни (Lamiaceae) и сем. Розоцветни (Rosaceae). Това свидетелства за значително видово разнообразие на лечебните растения, голяма част от които показват добра жизненост.

Разпределението на по-голяма част от лечебните растения на територията на хълм Бунарджик е с мозаечна характеристика. Видовете са със сравнително ограничена представителност, което лимитира използването им за стопански цели.

Природната забележителност е подложена на силно антропогенно натоварване. На базата на анкетиране и извършените теренни проучвания е установено, че растителните видове с лечебна стойност използвани от масовия потребител за лични нужди са около 8 вида: жълт кантарион (*Hypericum perforatum*), набраздена мащерка (*Thymus striatus*), хилядолистен равнец (*Achillea millefolium*), смрадлика (*Cotinus coggygria*), обикновен пелин (*Artemisia vulgaris*), липа (*Tilia* sp.).

Дървесните видове: конски кестен (*Aesculus hippocastanum*), див рожков (*Cercis siliquastrum*), южна копривка (*Celtis australis*), дребнолистна липа (*Tilia cordata*), едролистна липа (*Tilia platyphyllos*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*) и черната топола (*Populus nigra*) се използват при залесяването.

Списъкът на регистрираните в защитената територия лечебни растения е

представен в Таблица 2 – Приложение 2.

1.15. Фауна

1.15.1. Безгръбначни животни

Фаунистичното разнообразие на сухоземните безгръбначни животни на територията на ПЗ „Бунарджик“ е оценено основно на базата на насекомите (Insecta) и мекотелите (Mollusca), и частично на многоножките (Myriapoda). Установени са 134 вида (някои са детерминирани до надвидов ранг - sp.) от 52 семейства на 11 разряда безгръбначни животни (Таблица 5 и 6 в Приложение 2).

Установените безгръбначни животни са широко разпространени и типични за България обитатели, но въпреки това те са представителни в таксономично, фаунистично и консервационно отношение и могат да илюстрират многообразието на безгръбначните животни. Регистрираните таксони вероятно представляват не повече от една пета от обитаващите територията видове.

Многобройни групи сухоземни безгръбначни, като първаци (Protozoa), червеи (Nematoda, Oligochaeta), паякообразни (Arachnida) др., не са засегнати изобщо в настоящия доклад, а други като многоножки (Myriapoda) - само частично. Ето защо, за да се направи по-пълна оценка и анализ на фаунистичното разнообразие на сухоземните безгръбначни животни обитаващи ПЗ „Бунарджик“, са необходими бъдещи детайлни проучвания от специалисти.

На територията на ПЗ „Бунарджик“ е установен по-беден видов състав на безгръбначните в сравнение с ПЗ „Младежки хълм“. Най-вероятните причини за това са, по-високата степен на урбанизиране на хълма и по-голямата площ на парковите пространства, а така също и непроучеността на територията по отношение на безгръбначната фауна.

Видове с природозащитен статус

На територията на ПЗ „Бунарджик“ е установен един Български ендемит от групата на охлювите – *Bulgarica fraudigera* (Rossmässler, 1839) от семейство Clausiliidae (непубликувани данни на д-р Атанас Ириков). Видът е описан от находище в Родопите, около Асеновата крепост. Тъй като охлювът е регистриран в близост до чешми в източната част на Бунарджика, облицовани с бигор, вероятната причина за присъствието му на хълма е пренасянето му със строителен материал, иззет от Родопите.

Кафявият градински охлюв *Helix lucorum* е включен в Приложение 4 за видове под режим на опазване и регулирано ползване от природата на Закона за биологичното разнообразие.

1.15.2. Земноводни и влечуги

При херпетологичните и батрахологични проучвания на трите природни забележителности през 2014 г. са регистрирани общо 2 вида земноводни и 4 вида влечуги. Още три вида влечуги (*A. kitaibelii*, *L. trilineata* и *P. muralis*), са съобщени в по-ранно проучване на същия автор на територията на Младежки хълм, и един от тях – на Бунарджика. В случая тези три вида не са установени на тепетата в хода на настоящото проучване. По мнение на авторите тези видове не са изчезнали от изследваните защитени територии, но поради изключително ниската си численост вероятно са останали неотчетени.

На територията на Бунарджика през 2014 г. са отчетени 4 вида: Зелена крастава жаба (*Bufo viridis*), Балкански гекон (*Mediodactylus kotschy*), Кримски гущер (*Podarcis tauricus*) и Зелен гущер (*Lacerta viridis*).

Зелена крастава жаба (*Bufo viridis*)

Разпространение. През 2014 г. зелената крастава жаба е установена на две от изследваните защитени територии – ПЗ „Младежки хълм“ и ПЗ „Хълм на Освободителите“.

Местообитания. Зелената крастава жаба обитава дворовете на къщите, разположени в близост до Младежки хълм и Хълм на Освободителите (Бунарджика). Там тя намира изобилие от храна и убежища. По време на размножаването навлиза във вътрешността на двете тепета, където използва малки, често временни стоящи водоеми, събиращи дъждовна вода за копулацията и снасянето на яйцата.

Балкански гекон (*Mediodactylus kotschy*)

Разпространение. Балканският гекон е установен на територията и на трите Пловдивски тепета. **Местообитания.** Изцяло синантропен вид. Обитава почти изключително човешки постройки. Дори и във вътрешността на тепетата, които се смятат за едни от местата, където могат да се видят „диви“ популации (Бешков & Нанев, 2002), гекони могат да се видят по-често по постройки, направени от човека (къщи, укрепителни стени покрай алеите и др.), отколкото по открити скали.

Кримски гущер (*Podarcis tauricus*)

Разпространение. Кримският гущер се среща на територията на ПЗ „Младежки хълм“ и ПЗ „Хълм на Освободителите“, като прави впечатление, че в двете проучвани защитени територии, гущерите обитават само вътрешността на хълмовете и не се срещат в периферията или извън нея. В района на Младежки хълм, кримският гущер се среща предимно в южната част на хълма и отчасти в западната, а в единични случаи в източната и северната част. На територията на ПЗ „Хълм на Освободителите“ видът се среща изключително в южната част на хълма и отсъства във вътрешността му.

Местообитания. Обитава основно открити пространства, с ниска тревисто-храстова растителност. Установиха се в следните доминантни растителни таксони: *Gleditschia triacantos*, *Robinia pseudoacacia*, *Magnolia denudate*, *Picea pungens*, *Criptomera japonica*, *Abies cephalonica* и *Abies alba* от дървестните видове и *Crataegus monogyna*, *Paliurus spina-christi*, *Cornus mas*, *Prunus spinosa*, *Rosa canina* и *Forsythia suspense* от храстовата растителност. Повечето от изброената растителност не е автохтонна за хълмовете. Естествената растителност и на двата хълма от началото на миналия век, състояща се само от тревисти и храстови видове и никакви дървета, постепенно бива изместена от декоративни видове, използвани широко в градинарството и градските паркове (Димитров и др., 2002).

По наше мнение, в миналото разпространението на кримския гущер е било по-широко и около Пловдивските хълмове с по-многобройни и по-плътни популации. Според нашите резултати и наблюдения, основните рискове за този вид в град Пловдив са строителството и залесяването (унищожаване на открити терени). Въпреки това изглежда, че кримският гущер се е адаптирал успешно в останалите, подходящи за него местообитания в интериора на хълмовете. Фактът, че три от Пловдивските хълмове са обявени за защитени територии също е оказало положително влияние върху оцеляването на този вид във „враждебната“ градската среда. По наше мнение *P. tauricus* успешно преодолява рисковете от урбанизацията и би трябва да се счита за един много приспособим в градски условия вид.

Зелен гущер (*Lacerta viridis*)

Въпреки, че е установен в две от изследваните тепета, зеленият гущер е

значително по-малочислен от предходния вид и е установен само с единични екземпляри. Предпочита припечени места, обраснали с храсти и разредени горички, поляни и др. Според нашите наблюдения в останалата част на града зеленият гуцер предпочита по-влажни хабитати, които са рядкост на Пловдивските тепета и градските паркове и предполагаме, че това е една от причините за по-ниската му численост на тепетата. Вероятна роля може да играе и евентуалната конкуренция с кримския гуцер (*P. tauricus*), който е по-агресивен (Бешков & Нанев, 2002; Цанков, 2007) и е възможно предходния вид да се конкурира със зеления гуцер (*L. viridis*), ивичестия гуцер (*L. trilineata*) и стенния гуцер (*P. muralis*), като последните два вида дори не бяха установени по Пловдивските хълмове в настоящото проучване (вж. MOLLOV, 2005).

Природозащитен статус

И четирите вида, отчетени на Бунарджика, са включени в Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания (Берн, 1979 г.), в Приложение II като “строго защитени” и в Приложение IV на Директива 92/43 на Съвета на Европейската Икономическа Общност от 21.05.1992 за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Всички установени видове са включени в Червения списък на Европа, с категория “LC” – least concern (нисък риск) и в Червения списък на застрашените животни на Световния съюз за защита на природата (IUCN) с категория “LC” – least concern (нисък риск).

Основните заплахи за земноводните и влечугите в градска среда са неизменно под влияние на антропогенния фактор.

По-подробно влиянието на прекия антропогенен натиск като заплаха за земноводните в град Пловдив е проучен при зелената крастава жаба (*B. viridis*) – вж. Valkanova et al. (2009). Поради неприятният си за много хора външен вид, зелените крастави жаби стават жертва най-вече на деца. Те убиват не само възрастни, но и млади екземпляри и попови лъжички, а и не рядко изваждат шнурове от яйца извън водата, оставяйки ги да изсъхнат на сушата.

За влечугите в изследвания район основната заплаха е по-скоро прякото им унищожаване от човека, отколкото загубата на местообитания. Негативно влияние върху техните популации оказва и събирането на живи екземпляри от тераристи.

Най-приспособени за живот в градска среда от влечугите се явяват *M. kotschy* и *L. viridis*. Числеността и на двата вида е висока и имат широко разпространение в изследвания район. Въпреки, че отделни екземпляри стават жертва на домашни котки, реална заплаха за тях за сега не съществува.

От останалите видове влечуги на пряко унищожаване са подложени най-вече змиите. Една част от тях (*D. caspius*) биват сгазени по пътищата или пряко убивани от хората. От голямо значение за съществуването на големия стрелец и други видове земноводни и влечуги в изследвания район е запазването на парковите гори.

Основният начин да се ограничи вредата от прекия антропогенен натиск върху видовете, които се срещат в града, е провеждането на образователни кампании сред ученици, студенти и др., за повишаване на природозащитната култура на хората, живеещи в гр. Пловдив. Важен момент е да се подчертае практическата полза на някои от видовете (например *B. viridis*, *L. viridis*, *P. tauricus* и др.) и тяхната роля в зелената система на града.

1.15.3. Птици

В действащия план за управление, утвърден през 2004 г. са представени 16

вида птици за територията на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“.

След обстоен преглед на литературата и проведените теренни изследвания през 2014 г. на територията на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“ към момента са установени 37 вида птици. Те спадат към 9 разреда и 17 семейства (табл. 10, Приложение 2). Видовият състав на птиците в Природна забележителност „Хълм Бунарджик“ е допълнен с нови 21 вида птици, установени в границите на защитената територия през последните 10 години.

Орнитофауната на природната забележителност съставлява 9,04% от установените в България 409 вида птици и 26,2% от установените на територията на страната семейства (BUNARCO, 2009). От установените за парка видове 31 са гнездящи (от тях 22 са сигурно гнездящи и 9 вида са вероятно гнездящи), което е 10,8% от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007).

С най-много видове е представен разр. Вrabчоподобни (Passeriformes) – 24 вида от 9 семейства, или пойните птици съставляват 64,9% от орнитофауната на „Хълм Бунарджик“ и 52,9% от установените семейства. С най-много представители, освен разред Вrabчоподобни са разред Гълъбоподобни (Columbiformes) с 3 вида и разред Совоподобни (Strigiformes) – 3 вида.

Постоянни, размножаващи се (вероятни и сигурни), мигриращи, зимуващи и случайни видове птици.

Постоянните видове птици се срещат целогодишно в територията на природната забележителност или през по-голямата част от годината. Това са постоянни видове птици за страната, размножаващи се в границите на природната забележителност и които не предприемат миграции през неблагоприятните месеци от годината. Към тази категория принадлежат най-много видове – 23 (таблица 10, Приложение 2). От тях пет вида са вероятно гнездящи за територията на Хълм Бунарджик – гугутката (*Streptopelia decaocto*), домашната кукумявка (*Athene noctua*), горската ушата сова (*Asio otus*), лъскавоглавия синигер (*Parus palustris*) и сивата врана (*Corvus corone*). Гнездящи, мигриращи видове птици, които през зимните месеци напускат територията на природната забележителност са 8 вида, като от тях четири вида са с непотвърдено гнездене.

По време на миграция на територията на природната забележителност могат да се наблюдават 12 вида, като част от тях се размножават на територията на „Хълм Бунарджик“. Повечето от тях са пойни видове (разр. Passeriformes), както и гургулицата (*Streptopelia turtur*), кукувицата (*Cuculus canorus*) и чухала (*Otus scops*).

Към категорията скитащи птици спадат 5 вида. Това са видове гнездящи в съседни градски или извънградски територии, които облитат района на природната забележителност основно в търсене на храна.

Характера на пребиваване на всички видове птици са представени в таблица 10, Приложение 2. Общия брой на видове по групи надхвърля общия брой установени видове, тъй като една и съща птица може да бъде в повече от една категория, напр. мигрираща през територията на природната забележителност и в същото време гнездещопрелетна.

Зоогеографска характеристика на гнездящи видове

Гнездящите видове наброяват 31 вида – 83,8% от орнитофауната на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“.

В зоогеографско отношение гнездовата орнитофауна на ПЗ „Хълм Бунарджик“ е съставена основно от палеарктични видове – 51,6% от гнездящите птици,

следвани от европейски видове – 16,1% и европейско-туркестански – 12,9 (Нанкинов, 2012). Срещат се и видове с южно разпространение. Около 12,9 % от птиците спадат към средиземноморския, индо-африканския и туркестано-медитеранския тип фауна.

Видове с природозащитен статус.

Голяма част от видовете птици са защитени на територията на страната – това са видове от Приложение 3 на Закона за биологично разнообразие (Таблица 10, Прил. 2). Защитени са 28 вида птици от установените в природната забележителност – 75,7%. Три вида са и в приложение 2 от същия закон – белият щъркел (*Ciconia ciconia*), сирийския пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*) и червеногърбата сврачка (*Lanius colurio*). Тези видове са в Приложение I на Директива 2009/147 (предишна Директива 79/409). В Приложение II на същата Директива, като редовно срещащи се мигриращи видове са черношипата ветрушка (*Falco tinnunculus*) и горската ушата сова (*Asio otus*).

Два вида са в Червената книга на България (Големански, 2011) – белият щъркел и дивият гълъб, попадащ в категорията „застрашен вид“, като категорията се отнася за дивия скален гълъб (*Cloumba livia*). На територията на природната забележителност се срещат вторично подивели домашни гълъби (*Cloumba livia f. domestica*).

1.15.4. Бозайници (без прилепи)

Направеният литературен преглед показва, че специализирани мамалиологични изследвания на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите“ не са провеждани. Липсват данни за числеността и популационните тенденции дори за видовете, които имат конзервационна значимост.

Резултатите от теренните изследвания показаха присъствието на общо 9 вида от клас Бозайници (без Прилепи) принадлежащи към 5 семейства на 3 разряда – Насекомоядни (Insectivora), Гризачи (Rodentia) и Хищници (Carnivora).

РАЗРЕД НАСЕКОМОЯДНИ (INSECTIVORA)

Сем. Таралежови – Erinaceidae

- Източноевропейски (белогръд) таралеж (*Erinaceus concolor* Martin, 1838)

Видът се среща на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите“, както в ниската паркова зона, така и в по-високата лесопаркова част.

Сем. Къртицови – Talpidae

- Европейска къртица (*Talpa europea* Linnaeus, 1758)

Къртичини са регистрирани главно в обработваните и поливани от ОП „Градини и паркове“ лехи в парковата зона.

РАЗРЕД ГРИЗАЧИ (RODENTIA)

Сем. Катерицови – Sciuridae

Катерица (*Sciurus vulgaris* Linnaeus, 1758)

Катерицата е най-често срещания вид от групата на бозайниците, особено в източния склон на ПЗ „Хълм на Освободителите“, който е с най-гъста дървесна

растителност. Територията на хълма предлага подходяща за вида дървесна растителност, създаваща добра трофична база и укрытия за вида. Животните са необезпокоявани от хората и дори са свикнали с постоянното човешко присъствие.

Сем. Мишкови – Muridae

- Обикновена горска мишка (*Apodemus (Sylvaemus) sylvaticus* Linnaeus, 1758)
- Жълтогърла горска мишка (*Apodemus (Sylvaemus) flavicollis* Melchior, 1834)

На територията на хълма са локализирани голям брой подходящи за горските мишки местообитания. Двата вида горски мишки (обикновена и жълтогърла) имат симпатрично разпространение. Уловът с живоловни капани обаче показва, че числеността на представителите на род *Apodemus* не е висока.

- Домашна мишка (*Mus musculus domesticus* Schwarz, Schwarz, 1934)

Видът е синантропен и е улавян в подножието на хълма в непосредствена близост до жилищните сгради, летния театър и ресторанта от източната страна.

- Черен плъх (*Rattus rattus* Linnaeus, 1758)

Видът, който е типичен коменсал, е уловен в подножието на северния склон на хълма в близост до жилищни постройки.

Полската мишка (*Apodemus agrarius*), която също е от сем. Muridae е съобщена от експертите изготвили Плана за управление от 2003 г. като типичен за хълма „градски“ вид. При теренните проучвания не бяха локализирани влажни местообитания характерни за този типичен мезофилен вид и *A. agrarius* не фигурира в уловените с живоловни капани дребни бозайници.

РАЗРЕД ХИЩНИЦИ (CARNIVORA)

Сем. Порови – Mustelidae

- Невестулка (*Mustela nivalis* Linnaeus, 1766)

Присъствието на вида е доказано индиректно чрез анкетния метод, проведен с жители на ул. „Никола Петков“ и ул. „Поп Харитон“ в подножието на южния и югозападен склон на хълма. Жителите свидетелстват за нападения над домашни птици в дворовете и за оттегляне на отделни индивиди в убежище в скалните масиви на високата южна зона. Прави впечатление негативното отношение на хората към този вид, което се демонстрира и от съобщени случаи за умишлено убиване на невестулки от гражданите, влизали в жилищните дворове. В труднодостъпната южна и югозападна висока зона, заета главно от скални струпвания, са налице типични местообитания за вида предлагащи добри укрытия и места за правене на гнездо. На базата на показанията на анкетиранията граждани, според които видът е бил много по-често виждан в миналото, може да се предположи, че популацията е намаляла в годините. За потвърждаване на присъствието на вида в ПЗ „Хълм на Освободителите“ и за по-детайлно проучване на популационната численост е необходима по-продължителна теренна работа със залагане на фотокапани и картиране на следи върху снега през зимния сезон. Видът е включен в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие, както и в Бернската конвенция, Приложение III.

- Черен поп (*Mustela (Putorius) putorius* Linnaeus, 1758)

При настоящите теренни изследвания не са регистрирани следи от жизнената дейност на черния пор, но резултатите от анкетния метод проведен с жители на ул. „Поручик Д. Величков“ категорично потвърждават присъствието на вида. Съобщени са няколко случая за ловуване от порове на мишевидни гризачи по таванските помещения на къщите. Тези данни дават основание черния пор да се включи във фауната на хълма, който предлага добри условия за съществуване на вида, но както при невестулката е необходимо потвърждаването му при по-продължителна теренна работа със залагане на фотокапани и картиране на следи върху снега през зимния сезон.

Природозащитен статус.

От установените в ПЗ „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) 9 вида бозайници, четири вида имат някакъв природозащитен статус – таралеж, катерица, невестулка и черен пор. Таралежът (*Erinaceus concolor*) е включен в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие. Катерицата (*Sciurus vulgaris*) фигурира в Приложение III на Бернската конвенция, а съгласно списъка на IUCN, видът е включен в категорията нисък ръст – близо до застрашен. Невестулката (*Mustela nivalis*) е включена в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие, както и в Приложение III на Бернската конвенция. Подвидът разпространен в България – *Mustela nivalis galinthias* е балкански ендемит. Черният пор (*Mustela putorius*) е включен в Приложение 4 на Закона за биологичното разнообразие и е обект на две европейски директиви – Бернска конвенция, Приложение III и Директива 92/34/ЕЕС, Приложение V. Нито един от регистрираните видове бозайници не е включен в Червена книга на България и не е обект на CITES.

1.15.5. Прилепи

При проведените проучвания на терен бяха проведени общо 25 записа с ултразуков детектор, в общо 13 точки на територията на Бунарджика. Бяха поставени специални мрежи за улов на прилепи. Детайлни измервания на сонограми са направени на над 80 звука, които са определени до ниво:

- **вид:** ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*), булдогов прилеп (*Tadarida teniotis*)
- **група видове:** (*P.kuhlji /P.nathusii, N.leisleri/ N.noctula/ V.murinus/ E.serotinus* и *N.leisleri/N.noctula.*).

По време на проучванията не бяха открити колонии и убежища на прилепи на територията на ПЗ „Бунарджик“, но това не изключва съществуването на такива. Особено при проведените наблюдения привечер и залез слънце, когато видимо всички прилепи излизат от убежищата си на територията на ПЗ. Горските видове прилепи използват хралупи на стари дървета или кори, а пещеролюбивите използват цепки на скали, ниши или изоставени сгради, всичките тези местообитания са трудно откриваеми и добре замаскирани.

На база резултатите от теренното проучване проведено за целите на Плана и на база наличните литературни данни от предходни изследвания в града, като сигурно или вероятно присъстващи могат да се определят общо 14 вида прилепи:

- **3 вида** по време на проучванията са установени с категоричност: Ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*), Булдогов прилеп (*Tadarida teniotis*), Сив дългоух прилеп (*Plecotus austriacus*)

- **5 вида** по литературни данни: кафяво прилепче (*Pipistrellus pipistrellus*) малко кафяво прилепче (*Pipistrellus pygmaeus*), *Pipistrellus nathusii/Pipistrellus kuhlii*, прилепче на Сави (*Hypsugo savii*)
- **6 вида** –срещащи се вероятно. Установени са групи от звуци, които не могат да бъдат определени до вид.– *N.leisleri/N.noctula/V.murinus/ E.serotinus* , *N.noctula/N. lasiopterus*.

Въпреки, че не могат да бъдат определени с категоричност - на база експертна оценка тези 5 вида потенциално се срещат. Въпреки, че не бяха установени при проучванията, потенциално срещащи се са още - група видове (*Myotis myotis/blythii*) На база експертна оценка и факта, че видовете са установявани многократно в близки територии, може да се твърди категорично, че тези видове посещават територията на ПЗ. Това ще се потвърди при бъдещи проучвания.

Установеният сив дългоух прилеп (*Plecotus austriacus*) не е съобщаван в литературата за територията на ПЗ „Бунарджик“, т.е. това е нов вид, категорично присъстващ в проучваната територия.

Характерните местообитания на тези видове са описани в текста по-долу:

Видове установени по време на проучванията:

- *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774) - ръждив вечерник - Видът обитава през лятото хралупи на дървета или убежища в постройки (както на територията на ПЗ, така и в целия град - вероятно основно в дървета), а през зимата – сгради и ниши.
- *Tadarida teniotis* (Refinesque, 1814) - булдогов прилеп - Видът обитава скални цепки и други убежища. Трудно може да бъде установен при непосредствено наблюдение, в убежище или при улов с мрежи.
- *Plecotus austriacus* (Fischer, 1829) - сив дългоух прилеп - Видът обитава ниски открити места, градини, населени места, по-рядко в типично горски територии. Летните убежища са в сгради и хралупи на дървета, а зимните в мазета, пещери, минни галерии и други подземни местообитания.

Видове, известни по литературни данни:

- *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774) - кафяво прилепче - Видът обитава разнообразни убежища като дупки, цепнатини на дървета, хралупи, постройки, мостове, сгради, скални ниши.
- *Pipistrellus pygmaeus* (Leach, 1825)- малко кафяво прилепче - Видът обитава през лятото хралупи на дървета и понякога постройки, а през зимата хралупи на дървета и сгради.
- *Pipistrellus nathusii* (Keyserling et Blasius, 1839) - Натузиево прилепче - Видът обитава широколистни и смесени гори, паркове, градини, населени места, в близост до водни обекти.
- *Pipistrellus kuhlii* (Kuhl, 1819) - средиземноморско прилепче- Видът използва за убежища цепки в дървета и хралупи, а понякога и в мостове и сгради.
- *Hypsugo savii* (Bonaparte, 1837) - Савиево прилепче - Видът обитава открити места с групи от дървета, често в населените места или край тях. Предпочита карстови райони, където обитава скални цепки, малки скални дупки и пещери, често и сгради.

Вероятно срещащи се видове

- *Vespertilio murinus* (Linnaeus, 1758) - двуцветен прилеп - видът обитава горски местообитания, културни местообитания, населени места и техните околности.
- *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774) – полунощен прилеп - през лятото видът обитава убежища покрай поляни, речни долини и в паркове и селища, а през зимата използва за убежища таваните на стари сгради, бункери и др.
- *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1818) - малък вечерник - горски местообитания.
- *Nyctalus lasiopterus* (Schreber, 1780) - голям вечерник - използва горски местообитания.
- *Myotis myotis* (Borkhausen, 1797) - голям нощник - обитава пещери и други подземни местообитания, фуги в мостове, рядко сгради.
- *Myotis blythii* (Tomes , 1857) - остроух нощник - обитава целогодишно пещери и други подземни местообитания, фуги в мостове, рядко сгради.

През последните няколко години ФПС „Зелени Балкани“ събира непубликувана информация за наличието на колонии от прилепи в гр. Пловдив. През 2008 г. се открива голяма зимна колония на ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*) на моста на Герджика на р. Марица; други по-малки струпвания има в почти всички квартали на гр. Пловдив, където са построени панелни блокове. Често във фугите на блоковете някои от видовете прилепи създават размножителни колонии през лятото.

Поради малката площ на града и възможността на прилепите да прелитат големи разстояния, за да се хранят, пият вода и да си общуват – вероятно много от тях използват територията на ПЗ „Бунарджик“ за хранене, общуване и временно убежище. ПЗ „Бунарджик“ е в самия център на урбанизирана територия, която го прави една от най-важните територии за т.нар. „градски“ видове прилепи (синантропни видове), които идват да ловуват. От друга страна пък е малък остров за горските прилепи, които живеят под кората или хралупи в дърветата.

Природозащитен статус

Прилепите имат висок консервационен статус. Всички Български видове са строго защитени от ЗБР и са включени в конвенциите Бернска, Бонска, EUROBATS, IUCN – Red List, Директива 92/43/ЕЕС, които са ратифицирани от България. По-подробна информация със природозащитния статус на всеки един от тях е даден в Таблица 8, Приложение 2.

КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.16. Ползване на обекта и социално-икономически аспекти

1.16.1. Население и демографска характеристика (включително трудова заетост и образователна структура)

Население и демографска характеристика

Град Пловдив е вторият по големина след София в Република България. При последното преброяване на населението от 2011 година в община Пловдив има 338 153 души. Населението намалява от 1985 година, когато общината е била с най-многобройното си население 342 050 жители.

През последните четири преброявания е регистриран по-голям брой на жените спрямо мъжете, като този превес се засилва с всяко следващо преброяване. Твърдението се потвърждава и от броя мъже на 1000 жени, които показва намаляването на броя на мъжете със всяко следващо преброяване.

От 2007 до 2009 година се наблюдава тенденция за увеличаване на раждаемостта на 1000 души от населението, както в община Пловдив, така и на национално и областно ниво. Забелязва се, че в общината има налице темп на намаляване на смъртните случаи на 1000 души до 2009, както и темп на увеличаване до 2012 година.

В община Пловдив за периода от 2008 до 2011 година поради по-високи стойности на раждаемостта спрямо смъртността е налице положителен естествен прираст на 1000 души от населението. Единствено през 2007 $-0,4/$ и 2012 $-0,6/$ година са регистрирани отрицателни стойности на естествения прираст.

За разлика от показателите за естествено движение на населението при заселените на 1000 души се наблюдава сходна тенденция в общината и по-високите административни нива. Показателите на общината варират между средните за областта и средните за страната.

От анализирания до момента демографски показатели може да се обобщат следното:

- При последните четири преброявания се забелязва забавяне на намаляването на населението в община Пловдив;
- Налице са промени в естествения и механичния прираст през последните 6 години, които не могат еднозначно да „гарантират“ стабилно демографско нарастване на населението на общината;
- Всички демографски показатели с изключение на изселените се са с по-добри стойности от областното и националното ниво.

По данни на НСИ при преброяванията от 1985, 1992, 2001 и 2011 е регистрирано увеличаване на населението във възрастовите групи 30-34 и над 40 години при мъжете и жените и намаляване на населението от 0-29 години спрямо 1985 година и за двата пола /Фиг. 24/. Това еднозначно показва, че населението застарява спрямо 1985 година и се увеличава най-много във възрастовата група на 60 години.

Спрямо преброяването от 2001 година се забелязват следните тенденции:

- Увеличаване на населението от 0-4, 30-34, 35-39, 55-59 и 60+ годишна възраст;
- Намаляване на населението при 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 40-44, 45-49 и 50-54 годишните.

Намаляването на населението във възрастовите групи от 10-14, 15-19 и 20-24 годишните е резултат от влошената демографска обстановка, както в цялата страна, така и община Пловдив през последните 25 години, чиито резултати виждаме в момента.

Настоящата възрастова структура формира следното разпределение на населението – делът на лицата в подтрудоспособна възраст е 14,2%, в трудоспособна възраст е 65,4% / 16-59 годишни при жените и 16-62 при мъжете/ и в надтрудоспособна възраст е 20,4%/. Наблюдава се превес на населението в надтрудоспособна спрямо тези в подтрудоспособна възраст и превес на дела на трудоспособните спрямо националното и областното ниво

Образователна структура

В община Пловдив най-голям дял представлява населението със средно образование /42,4%/ , следван от хората с висше образование /26,5%/ , основно /14,1%/ , начално /4,9%/ , незавършено начално /0,9%/ , деца на 7 години /0,2%/ и деца под 7 години /6,8%/ . При възрастовата група от 20 до 29 години са налице 26,7% висшисти и 58,1% със средно образование. Ключово е повишаването на образователното равнище на тази група за да бъдат реализирани целите на стратегията „Европа 2020“ на общинско ниво. При възрастовите групи от 30-39 /40,4% и 45,6%/ , 40-49 /35,6% и 52,3%/ и 50-59 /35,3% и 51,2%/ се наблюдава висок процент на хората с висше и средно образование, особено за 30-39 годишните, което свидетелства за образовано население в тези ключови за икономическото развитие възрастови групи. Впечатление прави факта, че при възрастовите групи от 20-69 годишна възраст се наблюдава, че над 80% от населението във всяка възрастова група е с висше или средно образование, което свидетелства за високата образованост на хората в трудоспособна възраст.

Високата образованост на населението се потвърждава на общинско ниво /69,0%/ на коефициента на образованост /хора с висше и средно образование от общото население/ и в отделните възрастови групи на населението. Най-висок е коефициента при 40-49 годишните, следван от 50-59 и от 30-39 годишните.

Трудова заетост и безработица

С цел изясняване на икономическата активност на населението са използвани следните дефиниции при преброяването на населението през 2011 година:

- Заети са лицата на 15 и повече навършени години, които през периода 24-30 януари 2011 г.: са извършвали работа за производство на стоки и услуги поне 1 час срещу заплащане (в пари или в натура) или друг доход; не са работили, но са имали работа, от която временно са отсъствали поради отпуск, болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете (за периода, през който са получавали пълния размер на възнаграждението си), неблагоприятни климатични условия, стачка или други причини /НСИ/.
- Дефиниция за безработен са лицата на 15 и повече навършени години, които не са имали работа през периода 24-30 януари 2011 г., като едновременно с това са търсили активно работа в продължение на четири седмици, вкл. наблюдаваната седмица, и са били на разположение да започнат работа до две седмици след 1 февруари /НСИ/.
- Икономически неактивни обхваща всички лица, които не са заети, нито са безработни през наблюдавания период /НСИ/.

В община Пловдив населението на възраст от 15 до 64 години е 240478 души, а в райони-те е: Западен / 25474/, Източен / 36867/, Северен / 34573/, Тракия / 41244/, Централен / 48719/, Южен / 53601/. Общата икономическа неактивност в общината е 31.1%, а икономически активните са 68,9%, съответно от районите с най-голяма икономическа неактивност са Източен /44,8%/ , Северен/31,7%/ и Централен /30,2%/.

От икономически активното население в общината 10,5% е била безработицата към 01.02.2011 година, като най-голям е дела на безработните в Източен район, следван от Северен /10,0%/ и Южен /9,8%/.

В обобщение можем да твърдим, че на всеки 100 от хората на възраст от 15-64 години има по 31,1 икономически неактивни, и на всеки 100 икономически активни има по 10,5 безработни в община Пловдив. Най-изявени са проблемите с

ограничената икономическа активност в общината и в районите Източен и Северен, както и от безработицата в Източен.

Ползване на ресурси

Ресурсите на хълм Бунарджик, от както той е в градската територия, се използват изключително за нуждите на ежедневния отдих.

От 1905 до 1935 год. южната му част са добивани инертни материали – сиенит, от които са се правели павета. От “Паметник”-а на Костадин Муравенов научаваме, че на терена около и под пързалките в Първа зона е имало лозе и малка овощна градина, които около 1910 год. вече не съществуват. По нататък в документите никъде не се споменава за друго ползване на хълма.

Както бе споменато, северните и западни склонове са “отнети” от хълма за жилища, северните през първите години на ХХ век, а западните – с разрастването на града - до войната. С изчерпване на годните за застрояване територии, жилищната експанзия спира.

На хълма, през 1881 год. е построен първият водоем, а през 1952 година и втория. Други обекти на техническата инфраструктура, като изключим водопровода, канализацията и електрификацията на хълма, както и няколко тоалетни – няма. Няма линии за високо напрежение, които да преминават през него.

Обслужващите обекти на хълма също са малко – ресторант “Малкия Бунарджик” и Летния театър. Останалите – стадион “Кочо Цветаров”, ресторанта и кафенето в южното подножие, по-скоро принадлежат на контактната зона, защото и ползването им е от там.

Спорадично на територията на Бунарджика се събират природни продукти с научна цел. Разбира се никаква сеч, нито добив на дървесина и т.н. от хълма не са допускани от както той съществува като част от града. Хълмът винаги е използван за целите на образованието и научните изследвания. Понякога тук се провеждат практическите упражнения на учениците от специалността по озеленяване на Строителния техникум, упражненията на студентите от Биологическия факултет на ПУ “Паисий Хилендарски”, упражненията по агроекология на студентите от Аграрния университет и Висше училище Земеделски колеж. За биологичното разнообразие и проблемите свързани с него са публикувани редица научни трудове и монографии, използвани и в настоящата разработка.

1.16.2. Техническа инфраструктура, застроени площи, сгради

1.16.2.1. Електрификация и електропреносни мрежи

Всички съществуващи обекти на хълма са електрифицирани. Изградено е алейно осветление. Електроснабдителната мрежа се нуждае от ревизия и реконструкция. На хълма няма други инженерни мрежи, далекопроводи, нито обекти на съобщенията (антени и др.п.).

1.16.2.2. Комуникационни съоръжения

За разлика от Данов хълм и Младежки хълм на Бунарджика няма разположени антени, предаватели или друг подобен вид комуникационни съоръжения.

1.16.2.3. Водоснабдяване и канализация

Обезпечаването на вода за питейно битови – нужди е реализирано от водопреносна мрежа – част от водоснабдителната система на гр.Пловдив. Голяма част от съществуващата водопреносна мрежа е силно амортизирана, с диаметри неотговарящи на необходимите по нормативни изисквания. Установени са загуби на вода от течове от амортизирани улични водопроводни участъци. В тази връзка е започнато реализиране на планирани дейности по рехабилитация на съществуващи амортизирани водопроводни мрежи и доизграждане на нови такива.

В съответствие с изготвени и одобрени проектни разработки (ЗРП), разликата в надморската височина между равнинната част на града и хълма, водоснабдителната мрежа е решена като зонирена, с:

- Водопровод - ниска зона
- Водопровод - висока зона

Разработената водопроводна мрежа за двете зони е решена като сключени водопроводни пръстени с диаметри в съответствие с функционалния тип на града и одобрена водоснабдителна норма – 303.5 л/ж ден. Тя осигурява и пожарното обезпечаване на застроената територия (обезпечени са 3 едновременни пожара – 30.0л/сек).

Ниската зона осигурява необходимия напор до 179-ти хоризонтал, а високата - над 179-ти. Подмяната на водопреносната мрежа е реализирана за част от участъците по “ Висока зона” (кв.”Освобождение”). Изграждането на надеждна водопреносна мрежа, преустановяването на течове, изпълнението на трайни улични настилки с канализация за битови и дъждовни води ще създадат условия за устойчивост на ползване и недопускане на свличания при поройни дъждове на територията на парковата и застроената част на хълма.

Освен питейно битовия водопровод за поливане на зелените системи за хоризонтите, за които е възможно и целесъобразно е изграден и водопровод за поливане. Тази мрежата е в лошо състояние и е необходима ревизия за установяване на реалното ѝ състояние и планиране на мероприятия за нейното поддържане и разширение.

На територията на хълма са изградени и ползват две хидротехнически съоръжения – водоеми, като основни съоръжения към водоснабдителната система на гр. Пловдив:

- Водоем с обем 8,700 м³
- Водоем с обем 2,900 м³

Контактната зона – на жилищните квартали е с изградена канална мрежа. В парковата част на хълма е изградена частично – само в най-ниската му зона, където са обхванати съществуващите обекти. Дъждовните води се оттичат в зелените площи.

1.16.2.4. Паркови елементи

Алейната мрежа на хълма, като гъстота и достъп до основните обекти е напълно изградена и евентуалното ѝ доразвитието се нуждае от съответната мотивация. Характерна нейна особеност, е че като цяло тя не е изградена по предварителен единен замисъл и проекти, а спонтанно, следвайки релефните особености и традиционни прокарани от хората маршрути. Единственото изключение е източната „паркова“, най-ниска част, прокарана от първия паркостроител на Освободителите - Георги Николов. До 60-те години на миналия век всички алеи, с малки изключения (само алеята зад Търговската гимназия и до върха е с настилка дребен паваж с каменни стъпала и подпорни зидове) са без трайни настилки – с пясък. През 60-те години е асфалтирана „централната“ алея, а алеите в „парковата“ част са настлани с естествени плочи. По това време целия парк е благоустроен с изграждането на множество пътеки във високата му част, които много добре се вписват в релефа и обслужват цялата територия.

Общата площ на алейната мрежа е около 13 % от площта на цялата защитена територия – гъстота, която не бива да бъде увеличавана. Състоянието на цялата алейна мрежа като цяло е добро, но на места се нуждае от реконструкция, особено подходите от юг във високата зона, пътеките и стълбищата във високите части. Нуждаят се от основно почистване и едва след това ще стане ясно какви са необходимите ремонти. На върха – в района на паметниците, се полагат достатъчно грижи и площадките са в добро състояние.

Парковото обзавеждане, като цяло е в лошо състояние с изключение на ниската паркова зона. От ревизия и реконструкция се нуждае парковото осветление. Бетоните пързалки са практически неизползваеми. Същото се отнася и за акведукта, а и за всички други водни ефекти.

1.16.2.5. Транспортна инфраструктура-паркинги и транспортен достъп

На хълма има пътна мрежа за захранваща основните негови обекти и зоната на върха. Изградена е през 1948 година с бригадирски труд, със средна ширина около 3,5 м и паважна настилка. Едно разклонение от основния път осигурява транспортна достъпност до терена на разрушения ресторант „Голям Бунарджик“. Импровизиран паркинг има до входа към парковата част от изток (от Бул. „Руски“).

1.16.3.6. Описание на сградите на територията на хълма

Основните обекти на територията на Бунарджика са както следва:

- **Спортен комплекс „Кочо Цветаров“** – на територията на комплекса има едноетажна масивна сграда, със застроена площ от 110 кв. м., устройствена категория „спортни зали и бази“.
- **Ресторант „Голям Бунарджик“** – включва едноетажна сграда с изба, със застроена площ от 503 кв.м. (към нея има и не застроена площ от 250 кв. м) и дискотека „Дружба“ със застроена площ от 244 кв.м. и незастроена площ от 230 кв.м. Собствеността е частна. Обектът е нефункциониращ. Сградният фонд е в лошо състояние.

- **Ресторант „Малък Бунарджик“** – включва комплекс от две сгради с площ 214 и 189 кв.м. Към ресторанта има незастроена площ с маси за сервиране на открито. Обектът е частна собственост, функциониращ. Сградният фонд е в добро състояние.
- **Летен театър** – обектът е с обща площ от 2064,95 кв.м. (по изчисления). Сградите са масивни, в добро състояние.
- **Гражданска защита** - В подножието на южната част на хълма съществува сграда на „Гражданска защита“ (клуб „Лозана“), със застроена площ от 98,14 кв.м.
- **Водоеми** - Във високата част на хълма има изградени два водоема:
 - в имот с планоснимачен № 1517, с обща площ от 1261,62 кв.м. (в.т.ч. едноетажна сграда със застроена площ от 21,29 кв.м.).
 - Водоем „Висока зона“ – в не обособен имот

На територията на хълма има и две сгради със статут на „стопански“. Едната от тях е ползвана при дейностите по поддръжка на хълма (ОП Градини и паркове) – сградата е масивна, двуетажна с площ 30 кв.м – в близост до пързалката (данни за РЗП не са налични). Другата сграда е разположена при площадката във високата мемориална зона - масивна, едноетажна с площ 80 кв.м. Тази сграда понастоящем не се ползва – била е кафене, което би могло да се възстанови.

1.16.3. Урбанизационни и социално-икономически аспекти влияещи на ПЗ

Пловдив съществува като селище близо 6000 години. През многовековната му история, хълмовете винаги са играли съществена роля, както в неговото развитие, така и в неговата организация. Ако се направи един кратък преглед на урбанистичното развитие на града, факторите на урбанизация, които определят развитието му могат да се групират така:

- А – Природни фактори
- В – Икономически фактори
- С – Техногенни фактори (изграденост)
- D – Социални фактори
- E - Урбанистични функционални връзки

Във времето отделните групи фактори играят различна роля, свързват се по определен начин и в резултат - урбанизацията, като материален резултат от развитието на обществото, се насочва в една или друга посока, а урбанистичната система получава един или друг пространствен израз.

В далечното минало, критериите за избора на селището и неговата функционално-структурна организация са били продиктувани от нуждата за защита – първоначално от природните стихии, по-късно - и от съседните враждебно настроени групи (хълмовете, реката, крепостта).

В последствие, развитието на аграрното производство и неразривната връзка със земята, “разпиляват” местообитаването в непосредствена връзка с нивата, реката, гората. И в двата случая основна роля за избора и организацията на селището (системата от селища) играят природните – “А” фактори.

С развитието на индустриалното производство - ролята на природните фактори бързо намалява, или напълно се елиминира - за сметка на възникването и

доминиращото развитие на икономическите “В” фактори. Местообитаването и неговата организация се подчинени на тези фактори – икономичност, икономическа ефективност, максимална печалба. Природните фактори се третираат като източник на суровини и предпоставка за развитие на икономиката.

Бурното развитие на икономическите “В” фактори, изисква работна ръка, “придружена” със съответното население. За периода на “индустриализация” – 1880 – 1960 г. Пловдив увеличава населението си 19 пъти, при средно 4 пъти за страната, което прави близо 15% от националния прираст.

Със струпване на голямо население на относително ограничена територия, разслояване на социални групи, възможности за избор на работа, за социални контакти, концентрация на обслужване и т.н. - започват да действат и социалните - “D” фактори.

Икономическото развитие довежда и до съответна изграденост – предимно производствени обекти, следвани със значително забавяне от жилища, обекти на обслужването, отдиха, техническата инфраструктура, със затруднени урбанистични функционални връзки. Съотношението Зона “А”(жилищна) / Зона “Б” (производствена) в Пловдив достига 1:1.2. Започват да действат и техногенните - “С” фактори.

Развитието на Пловдив, до днес и материалният резултат на това развитие – нивото на урбанизация е резултат от доминиращото въздействие на комплекса: “В-С” фактори, т.е. пълно елиминиране на “А” факторите, изразяващо се в изпъждането на природата от града и близкото му обкръжение, незачитане и пренебрегване на “D” факторите, вкл. - нереализиран идеал за пространствено обкръжение, неразвити урбанистични функционални връзки (“Е” фактори).

Водещата роля на “В-С” факторите е причина за наличните диспропорции в града и условията на живот в него. Прекомерната концентрация на икономически предпоставки довежда до прекомерна концентрация на население. Градската територия бързо се изчерпва, възниква необходимост от най-интензивното ѝ използване. Стига се до преуплътняване – градът расте по площ и във височина. Всичко това довежда до коренно преобразуване на средата, характеризиращо се със:

- влошаване на естествените ландшафти, разрушаване на природните екосистеми, замърсяване на околната среда, превръщането на биосферата в био-техносфера;
- влошаване на условията на живот в самия град – нисък стандарт, прекомерни разходи на време и средства за придвижване, откъсване на човека от естествената му среда, социално-психологически проблеми;
- изпразване от съдържание на прилежащата околградска зона (т.н. “урбанистично гравитационно поле”) – изоставен жилищен и обществен фонд, отрицателно демографско развитие, влошени социални условия – ограничени възможности за работа, социални контакти, обслужване.

В отличие от “отворените” градове, развивали се постепенно, съвместявайки в своята структура разнородни елементи, Пловдив и неговите райони, “притиснати” от бурното (директивно!) развитие на “В” факторите, се изгражда “наведнаж” с едни и същи средства и методи на строителство. Това създава и свършено нови проблеми от социален, екологичен, техногенен и психологичен характер.

И действително: докато социалните процеси – резултат от действието на “D” факторите (както и всички функционални процеси) се развиват заедно с обществото, а сме свидетели (сега) и на скокообразното им развитие, пространствената структура, напротив, е стабилна. При това - тази структура е създадена “изведнъж”, при силово наложен “идеал” за пространствено обкръжение. Стремещт за “ефективно” използване на градската територия, изчерпва нейните възможности за последващи изменения, за адаптация къмменящите се системи на социалните процеси. Градската среда, макар и нова, скоро изградена, физически годна, сковава развитието на града, принуждавайки го “управленски” да приспособява тези процеси към съществуващата материална среда.

Това довежда до преждевременни “прагови” състояния, до разрушаване и реконструкция на годна структура и до неефективното ѝ използване.

Възниква проблем и със въздействието на тази структура върху психиката на човека и развитието на неговата личност. Масираното въздействие на огромните градски комплекси, живеенето “крака до глава”, подтиска и игнорира човека.

Накрая, но не на последно място – грамадните масиви от изкуствена среда, тази “втора природа”, която обгражда човека, изисква подчертано внимание към проблема за нейното взаимодействие с естествената природа и човека като част от тази природа.

Настъпилата тотална криза – икономическа и социална и последващия крах на системата има катастрофални последствия и върху развитието на Пловдив.

Развивалите се до момента с изпреварващи темпове “B” фактори “внезапно” силно свиват и отчасти преустановяват своето действие. Социалните – “D” фактори и природните – “A” фактори са игнорирани. При това положение действащи в момента остават факторите на изградеността – техногенните “C” фактори. Вложените в достигнатата изграденост инвестиции - изискват пълното им оползотворяване, както и нови инвестиции за поддържане, реконструкция и модернизация.

Неконтролираната реституция и предприемаческия интерес, съчетани с пренебрегване на общите (градски, урбанистични) потребности затваря един порочен кръг, в който “C” факторите от стимулатор се превръщат в пречка и ограничител на урбанистичното развитие.

Анализът на действието на факторите на урбанизация показва, че те действат различно и неравномерно във времето. При всички случаи нарушеният баланс между тях, изразяващ се в елиминирането на “A” факторите, превес на “B” факторите, водещата функция на “C” факторите и недостатъчната тежест на “D” факторите, поражда диспропорции в развитието на града и е причина за възникване на екологични, социални, психологични и икономически проблеми и дехуманизация на средата. Тези урбанистични процеси имат своето пряко отражение и върху анализираната територия.

Първоначално Бунарджикът е извън “сферата на градските интереси”. Градът е възникнал и дълго време се развива върху трихълмието – Небет тепе, Джамбаз тепе и Таксим тепе. В последствие, при “първоначалното натрупване на капиталите” той представлява интерес, като източник на инертни материали. В края и началото на миналия век, с развитието и осъзнаването на обществото като такова, се оценява ролята му и преди всичко на обществени начала се заделят сили и средства за неговото залесяване и превръщането му в място за отдих. През войните, естествено

интересът към него замира. През 30-те години, с натрупването на капиталите, интересът отново се възражда. На последвалата “революция” не и е до него. През 60-те години, най-вече заради “Альоша”, Бунарджика преживява своя разцвет. Сега по времето на новото “първоначално натрупване” и преразпределение на остатъците от социализма, той отново е забравен и занемарен, защото не е рентабилен “източник”. За него се сещат само новобогаташите, тъй като представлява място за престижно обитаване.

Обнадеждаващ е факта, че отново към хълма се проявява интерес и Общината, въпреки финансовите проблеми заделя средства, както за поддържането му така и за разработването на настоящия план и за следващите го програми, проекти и мероприятия.

1.16.4. Събиране на природни продукти

Събиране на природни продукти на територията на природната забележителност не се извършва. Въпреки сравнително голямото видово разнообразие на лечебни растения, малките количества не позволяват събирането и ползването им от находища намиращи се на територията на хълма.

1.16.5. Туризъм, рекреация, спорт, услуги

Територията на Бунарджика е предпочитано място за краткотрайни разходки и рекреация ежедневно на огромен брой пловдивчани и гости на града. Това се определя най-вече от местоположението на парка - непосредствено в центъра на града и в близост многобройните обществено обслужващи заведения, културно-исторически обекти и други атракции. Непосредствената близост на две учебни заведения е също фактор, който има значение. В междучасията редовно могат да се видят ученици, които използват близостта на парка за разходки и игри. Най-южната част, непосредствено до училищата се използва често и за спортни мероприятия, надбягвания и други. Спортният комплекс „Кочо Цветков” има натоварен график предоставяйки удобна възможност за спорт на любителите на тениса, а алеите са в парковата част са винаги пълни с разхождащи се майки с деца.

Мястото на Бунарджика като важен рекреационен обект с ежедневен характер е признато в редица стратегически документи на общинско ниво. Такъв документ е приетата през 2014 г. общинска *Стратегия и план за устойчивото развитие на туризма в Пловдив за периода 2014 – 2020 година*. Това е документ, чието главно предназначение е да представлява “пътна карта” или “мастер план” за постигането на растеж на конкурентоспособността на града като туристическа дестинация и като център на Туристически Район “Тракия” (ТР “Тракия”). В Стратегията се анализират туристическите ресурси на територията на Пловдив, както и възможните подходи за оптимизиране на туристическото предлагане и развитие на имиджа на града, което да увеличи неговата притегателна стойност.

В този контекст в Стратегията е отдадено дължимото място и на трите природни забележителности Данов хълм, Бунарджика и Младежки хълм. Оценена е тяхната стойност като уникални природни и геоложки образувания – единствените по рода си, разположени изключително достъпно в градската среда. Като ресурс за туризъм те са разгледани като допълнение на другите видове туризъм, тъй като само за еко- и природен туризъм Пловдив не е конкурентоспособна дестинация. Съгласно стратегията зелените площи са притегателни за големи групи от хора - туристи и местни жители. Развитието на тепетата в градска паркова среда чрез

изискване на отговорно екологично потребление е препоръчително както за жителите така и за туризма, за да може да се оптимизира изживяването от всички видове туризъм.

1.16.6. Промисленост

Не е приложимо. Природната забележителност е разположена в границите на урбанизирана територия – в центъра на град Пловдив. В района няма промишлени или производствени сгради. Обектите в близост до хълма са единствено от жилищен, обслужващ, образователен и културно-исторически характер.

1.16.7. Информираност на обществеността за обекта и отношението към него

В етапа на провеждане на теренните проучвания в защитената територия беше проведено кратко анкетно проучване сред посетители на трите хълма Бунарджик, Данов и Младежки. За представителност на резултатите беше потърсено равновесие между представителите на двата пола. Почти всички от интервюираните бяха наясно със статута на парка като защитена територия, като по-голямата част от тях можеха да разпознаят предмета на опазване сред зададените вариантни въпроси, а и с доста-голяма точност и режима на защита.

Обясняваме си получените резултати с това, че наскоро бяха сложени нови, елегантни табели на защитената територия, които показват статута ѝ. Такава табела имаше в непосредствена близост до южния вход до двете учебни заведения.

Нормално беше да се очаква, че много малко от анкетирания бяха наясно, че конкретно по южните склонове има по-голяма концентрация на защитени видове и никой реално не успя да посочи имената им. Еднозначно резултатите от анкетата показват, че гражданите се интересуват от тематиката, тъй като това е едно от любимите им места за разходка и почивка, но информацията, с която разполагат е изцяло основана на това, което пише на новопоставените табели.

Това показва, че и в бъдеще поставянето на информационни табели и използването на интерактивни методи за ангажиране на интереса (включително чрез маркирането на образователни маршрути и др.) може да се очаква да постигнат много добри резултати.

1.17. Настоящо ползване на прилежащите територии

Контактната зона на защитената територия, както бе разгледано по-горе е предимно жилищна. В нея обитават около 5000 обитатели. Присъстват обичайните обекти на ежедневно обществено обслужване – магазини за хранителни стоки, учебните заведения и няколко заведения за обществено хранене. В зоната липсват предприятия, които да замърсяват атмосферата с промишлени вредности. На ул. „Поп Харитон“, в партера на жилищна сграда има изграден малък автосервиз, който не оказва отрицателно въздействие върху квартала, още по малко върху защитената територия. По-надолу, на ул. „Гладстон“ има фурна, използваща нефта за гориво, за която има изготвен ОВОС, също показващ липса на замърсяване. Бившата винарска изба на ул. „Данаил Николаев“ вече не съществува, а сградата е заета от офиси.

Характерът на застрояване в околностите на хълма е различен. По северните му хълмове – в непосредствена близост до границите на защитената територия

сградите са едно и двуетажни в обособени маломерни парцели. Фондовете са силно износени – и физически и морално. Стръмния терен и трудния транспортен достъп не предполагат особен интерес за ново строителство. Въпреки това, под формата на ремонти, пристройки и надстройки, доста от съществуващите сгради са променили своя облик.

Не така стоят нещата с улица “Волга” и кварталите под нея. Тук почти всички паянтови къщурки са изчезнали и сега територията е застроена и усилено се застроява с жилищни кооперации на 3-4 етажа и мансарди. Естествено застрояването е по хоризонталите. Стремешът за най-ефективно използване на територията се реализира чрез предимно сключена застройка. Тази експанзия от една страна визуално “заличава” хълма от север, а от друга отнема от по-отдалечените квартали падащия вятър от гъсто залесените части на хълма.

От изток, традиционното застрояване по бул.”Руски” е дву- и триетажни жилищни сгради в обособени парцели. Изключения правят няколко кооперации изградени през 60-те години. Плътността на застрояване е сравнително висока и надхвърля 40%. И тук има ново строителство, но сравнително запазените сгради и традициите засега го ограничават.

От юг – в непосредствена близост до границите на хълма, терените също са жилищни с дву- и триетажни сгради в обособени парцели. Само на петдесетина метра по надолу – на границите на Марково тепе, по и под ул.”Гладстон” са изградени множество нови жилищни сгради на 4-6 етажа, плюс задължителните мансарди. Този “венец”, препяства визуалната връзка с хълма въпреки височината му.

Западните подножия на територията са най-малко засегнати от новото строителство. За сметка на това старото е достигнало плътно до скалите и спряло само защото няма как да ги преодолее. В най-ниската част – по бул.”Васил Априлов” с пълна сила се строи, разбира се предимно сключено с четири, пет и шест етажни сгради.

1.18. Културно-историческо наследство

В района на ПЗ "Хълм Бунарджик" със статут на недвижима културна ценност е "Паркът на "Хълма на Освободителите" - обявен в ДВ бр.41/1992 г. като паметник на градинското и парковото изкуство с категория "местно значение", и съгласно §10, ал.1 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗКН притежава статут на недвижимата културна ценност с категория "местно значение" (вж фигура 6).

С писмо № 37 от 12.01.1993 г. на НИПК е определен режим за опазването на паметника на културата, граници на охранителната му зона и режими на градоустройствена намеса.

Границите и режимите за опазване на охранителната зона на паметника на културата "Хълм Бунарджика" /"Хълм на Освободителите"/ се актуализират във връзка с разглеждане на "Специфични правила и нормативи към ПУП-ПРЗ, кв."Освобождение", с протокол №35 от 22.12.2005 г. на ЕС на НИПК, изпратен на общинските власти с писмо №415 от 15.02.2006 г. на НИПК.

С протокол № 1 от 25.07.2006 г. на НСОПК, одобрен от Министъра на културата са приети границите и предписанията за опазване на охранителната зона на паметника на градинското- парковото изкуство "Хълм Бунарджика". Решението е изпратено на общинските власти с писмо № 3683 от 07.12.2006 г.на НИПК и обнародвано в ДВ бр.26/2007 г.

С протокол № 21 от 18.09.2008 г. на ЕС на НИПК, изпратен на общинските власти с писмо № 3044/12.11.2008г. на НИПК, се приема начин за застрояване в ПУП-ПРЗ за кв."Освобождение"- кв.'Тео Милев".

С протокол №15 от 10.05.2011 г. на ЕС на НИНКН се актуализират процедурите, като отпада задължението на МК/НИНКН да съгласува инвестиционните проекти в охранителната зона предвид обстоятелството, че с режима се цели запазване на устройствената характеристика на зоната, а не конкретни изисквания към архитектурното оформление. Съгласувателната процедура по реда на ЗКН за охранната зона на ГКЦ "Хълм Бунарджика" да се провежда само на ниво устройствени проекти /ПУП,РУП/ и техните изменения. Спазването на охранния режим в инвестиционните проекти да се проследява от общинската администрация, както следва:

А/За територията южно от ул. "Волга" и източно от ул. "Н.Обретенов" не се допускат повече от два етажа и евентуално обитаем приземен етаж към ниската страна на имотите /кота корниз да не надвишава 7,50 в. от средноприлежащия терен/;

Б/За територията западно от ул. "Н.Обретенов" не се допускат повече от три етажа и обитаем приземен етаж към по ниската страна на имота/кота корниз да не надвишава 8,50 м. От средноприлежащия терен/

С протокол №16 от 16.05.2011 г. на СЕСОНКЦ се приемат предложението на НИНКН за промени в режимите на историческата зона "Филипопол-Тримонциум" и предлага на министъра на културата, съгласно чл.65,т.3 и по реда на чл.64 от ЗКН да издаде съответния акт.

ПЗ "Хълм Бунарджика" попада в границите на историческата зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив", обявена с протокол №5 от 22.05.2000 г. на НСОПК, одобрен от министъра на културата като групов археологически и архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на урбанизма и културния пейзаж.

1.19. Ландшафт

1.19.1. Структура на ландшафта

Диференциацията и определянето на ландшафтите в природната забележителност е извършена във връзка с настоящото разработване на плана за управление, при което на всеки съвременен ландшафт с акцент на природните геокомпоненти, да се изясни организацията на познавателните, научните и рекреативно-туристическите функции и подходящо предлагани природозащитни режими. Типологизирането на ландшафтите е разработено целево, като са взети под внимание всички специфични природногеографски и антропогенни условия и обекти, които ще намират в защитената територия. Отчетена е спецификата на всеки основен природен геокомпонент. Използваната типологична таксономична система, с помощта на която са определени отделните рангове ландшафти, е пряко свързана с категориите на топологично-ландшафтна таксация на територията на природната забележителност.

По функционалните си характеристики и по своя произход ландшафтът на Бунарджика може да се определи като почти изцяло антропогенизиран ландшафт от парково-рекреационен тип. Различават се три основни конструктивни елемента в неговото изграждане, които са коренно различни и по функции и по начин на

формирани и съответстват на четирите зони на хълма:

- Ниска паркова зона с типичен културен парков ландшафт, обогатен с декоративни растителни типове и внимателно подбрани и не претрупани елементи на парковото обзавеждане.
- Лесопаркова зона със семи-натуралистичен лесопарков ландшафт. Преобладават елементите с естествен характер – горско-паркови насаждения въпреки преобладаващо антропогенния им произход. Урбанистичните елементи (пътеки, стълбища, площадки) са по-дискретни и за съжаление в недобро състояние.
- Висока южна зона – семи-натуралистичен скален ландшафт. Във визуалната композиция преобладават натуралистичните компоненти с висока емкост и естетически качества. Урбанистичните елементи (пътеки, стълбища, площадки) и тук са по-дискретни от колкото в парковата зона, но за съжаление също са в недобро състояние.
- Висока мемориална зона - типичен урбаногенен културно-мемориален ландшафт. Натуралистичните компоненти са сведени до минимум и са предимно с антропогенен произход и декоративна функция. Структурата на ландшафта, допълнена с уникалните изгледни пространства има изключително високи естетически качества.

Въпреки наличието на многообразни антропогенни структури, обаче природният ландшафт (включително и изкуствено интродуцираните растителни видове) изключително успешно балансират природния и урбанистичния фактор в ландшафтната структура, по начин по който и двата компонента в комплекс са израснали във знаков природо-урбанистичен символ на града.

1.19.2. Естетически качества

Естетическите качества на град Пловдив неизменно се свързват с хълмовете. Те са онези уникални, пловдивски елементи, които определят неговата идентичност. Те формират “първичният” градски силует, далеч преди да се открие самия град. Уникалното във всички хълмове е съчетанието на едно двойствено преживяване. То се състои в съпричастността с непосредствено обкръжаващата естествена среда експонирана по един неповторим начин на фона на целия град, с останалите хълмове, с полето, Родопите и Стара планина.

Хълм Бунарджика, заедно с останалите хълмове и реката са най-ярките елементи на Пловдивската идентичност. От както съществува градът, първата асоциация с която се свързва името му са хълмовете. Те са първите които посрещат далеч от града. Те са опорните му точки. Макар и скрити зад блоковете, реклами и нови кооперации, те все намират начин да надникнат от някъде и да кажат “тук сме” и “ти си в града на тепетата”. Проблемът ни е, че свиквайки с тях, често ги забравяме и неволно ги загърбваме.

Примери за това – много: застрояка в северната част на бул. “Руски” – блок “Мечта”, който с обема си скрива Бунарджика от реката; и застрояка по бул. “6-ти септември” и по бул. “Васил Априлов” и по ул. “Гладстон” – изобщо цялата урбанистична “рамка” на хълма. Пространствата са обърнати към улицата и решават “собствените си” функционални проблеми, без да се интересуват от доминанти, градообразуващи фактори и други подобни условия.

Основна причина за това са предприемаческия интерес, реализиран чрез многобройните частични изменения на ПУП, решавани на “парче”, без съобразяване

с общите урбанистични постановки. Единствен бул. „Руски“, в участъка от ул. „Волга“ до ул. „Гладстон“ е обърнат към хълма и отворен към него. Преходът от хълма към „града“ е реализиран с взаимно уважение и зачитане.

Парковото пространство, посредством уличната зеленина и характера на застрояването естествено прелива в него. В останалата част - за сметка на това, се засилва контраста от този преход – от „града“ – в една неочаквана среда, в която над всичко преобладава естествената природа и в която той – градът го няма. Това откъсване, тази „изолация“ също имат своя чар и достойнства, които не бива да се пренебрегват. За това определението „защитена територия“ като че ли най-пълно отговаря на същността и е най-голямата ценност на пространството.

Естетическите качества на ландшафта в природната забележителност са високи и се определят от структурно балансираните ландшафтни елементи. По топографско-релефените критерии (части на релефа, експозиция и др.) се разграничават четири основни негови визуални и функционални подразделения: билен ландшафт с преобладаваща мемориално-културна урбанистична ландшафтна структура; склонов – с преобладаване на натуралистичната, скалисто-растителна ландшафтна компонента; лесопарков семинатуралистичен ландшафт и равнинна част – включваща ниската обслужваща част на хълма с почти изцяло антропогенизиран характер и растителни видове почти изцяло от декоративен тип.

1.20. Състояние на компонентите на околната среда

Представената по-долу информация е на база на стратегически общински документи (цитирани 1.6 по-горе, както и в раздел „Използвана литература“), както и планове и доклади на РИОСВ – Пловдив и Басейнова Дирекция за управление на водите Източнобеломорски район – Пловдив, данни получени от РИОСВ, МОСВ, ИАОС, РЗИ и други.

1.20.1. Състояние на атмосферния въздух

Състоянието на атмосферния въздух в района на Агломерация Пловдив се следи от 3 стационарни пункта на МОСВ и един пункт промишлено ориентиран, отчитащ влиянието на производствената дейност на КЦМ АД, разположен в гр. Куклен:

- „Каменица“ („Евмолпия“) - № 19: Автоматичен – градски фонов пункт. Резултатите от пробовземането (автоматично) се извеждат ежечасно. Разположен е в централна градска част на гр. Пловдив в зона с предимно жилищни сгради и средно натоварен автомобилен трафик;
- „Баня Старинна“ - № 21: Автоматичен-транспортно ориентиран пункт. Резултатите от пробовземането (автоматично) се извеждат ежечасно. Разположен е в централна градска част в зона с натоварен автомобилен трафик. Наблюдаваното замърсяване се формира предимно от транспорта, през зимният период и от индивидуалните системи за отопление. Пробовземането в пункта стартира от 01.01.2009г.;
- „Долни Воден“ - № 16: Пробовземането за ФПЧ10 се извършва денонощно. Разположен е в централната част на кв. Долни Воден, гр. Асеновград, в зона с предимно жилищни сгради и незначителен автомобилен трафик;

- **„Куклен“ - № 18:** Автоматичен – оценяващ приноса от промишлен източник - КЦМ АД. Резултатите от пробовземането (автоматично) се извеждат денонощно. Разположен е в централната част на гр. Куклен в зона с предимно жилищни сгради и незначителен автомобилен трафик. Наблюдаваното замърсяване се формира предимно от индустриални източници (КЦМ, „Агрив“) и източници с локален характер, а през зимният период и от локално битово отопление.

Основните контролирани замърсители на атмосферния въздух са: *серен диоксид и сероводород, азотен диоксид, въглероден окис, прах и фини прахови частици*. Системата за мониторинг на околната среда извършва оценка на качеството на атмосферния въздух по всички показатели и в частност на тези от тях, които имат най-съществено значение за здравето на човека. Най-голямо значение, обаче от тях имат замърсителите серен диоксид, азотен диоксид, общ прах и фини прахови частици (ФПЧ 10 и 2.5), които реално определят качеството на атмосферния въздух в района.

Анализът на данните, регистрирани през 2013 г. от пунктовете за мониторинг, разположени на територията, контролирана от РИОСВ - Пловдив е както следва:

ФПЧ10 /фини прахови частици/. Замърсяването с ФПЧ10 продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух в района на „Агломерация Пловдив“. Направеният анализ на данните показват обратно-пропорционална зависимост между измерените нива на ФПЧ10 и измерената температура, а именно през летния период с повишаване на средноденонощните температури, измерените стойности по ФПЧ10 намаляват, а през зимния сезон с понижаване на температурата и започване на отоплителния сезон измерените стойности са в по-високи граници.

ФПЧ10 се изхвърлят директно в атмосферата от транспорта, енергетиката, бита - първични емисии на твърди частици или се формират в атмосферата от съдържащите се в нея метални оксиди, полиароматни въглеводороди, серен диоксид, азотни оксиди, амоняк и др. газове - вторични емисии на твърди частици. Районът се характеризира с активен транспортен трафик, който също оказва негативно влияние върху качеството на атмосферния въздух и допринася за по-високите нива на ФПЧ10.

ФПЧ10 е замърсител контролиран денонощно в 3 пункта. И в трите са регистрирани превишения на средно-дневните норми (СДН), като и на СДН за опазване на човешкото здраве над допустимите 35 пъти в рамките на календарната година. По пунктове броя превишения са: ПМ „Долни Воден“ 142 бр., в АИС „Каменица“ – 173 бр., в АИС „Баня Старинна“ – 143 бр. Средногодишната норма за опазване на човешкото здраве за ФПЧ10 /40ug/m3/ е превишена и в трите пункта.

ФПЧ 2,5 /Фини прахови частици под 2,5 микрона/ . Този замърсител се контролира в АИС „Каменица“. Измерените стойности по месеци повтарят зависимостта, отчетена при ФПЧ10 – по-ниски стойности през пролетно-летния период и повишаване на регистрираните стойности през есенно- зимния период. Измерената средногодишна стойност е 34,509 ug/m3 при средногодишна норма за опазване на човешкото здраве за ФПЧ 2,5 - 26 ug/m3.

Азотен диоксид – NO₂ . Източници на азотен диоксид в атмосферата се явяват основно горивните процеси в промишлеността и бита, автотранспорта – първични източници и като резултат от химични процеси, протичащи в атмосферата – вторични източници. През годината са измерени 10 стойности, превишаващи средно-часовата норма (СЧН) за опазване на човешкото здраве в пункт АИС „Баня

Старинна” и 4 в пункт АИС „Каменица”. Тези данни се обясняват с това, че АИС „Баня Старинна” е транспортно ориентиран, разположен е на натоварено кръстовище и отчита влиянието на интензивния транспортен поток. Отчетените данни показват завишаване на стойностите в часовите интервали – 8:00-11:00 и 18:00-21:00.

Серен диоксид – SO₂ . Основни източници на серен диоксид са горивните процеси в промишлеността и бита и транспорта. Данните от регистрираните стойности през годината показват изразена сезонна зависимост. През есенно-зимния период стойностите на този показател са по-високи в сравнение с тези регистрирани през пролетно-летния период. Всички регистрирани стойности са под нормативно определените средноденонощна норма за опазване на човешкото здраве – 125 µg/m³ и средночасова норма за опазване на чов. здраве – 350 µg/m³.

1.20.2. Замяряване от автотранспорта отчетено в самата природна забележителност

Местоположението на хълма - в жилищната зона на Пловдив, където липсват промишлени източници на вредности, дава основание да се смята, че неговата територия - в ниската конфигурация на хълма, е подложена на екологичен риск основно от вредния ефект на автотранспорта. В източна посока – причина за това е бул.”Руски”, през който в двете посоки преминава интензивен поток от леки коли и масов градски автотранспорт с дизелови двигатели. В северозападна и югозападна посока, автомобилния поток не е така интензивен, което обуславя и по-слаба замяряеност в ниска зона на хълма.

Изследванията на почвата с профил 0,30 см (т.н. “орен” слой) показват, че основния екологичен проблем постъпва от акумулирането на оловото в повърхностния слой. Данните показват, че оловото се натрупва в листната маса на растителността (предимно в сервитутната ивица, в горе посочената зона) и с окапването на листата се пренасят в почвата. Успоредно с оловното замяряване, в резултат на изгорелите газове от автотранспорта и въз-душния аерозол от микрочастици от износването на гумите формират допълнително замяряване, не само с тежки метали, но и с други вредни газове.

Като основен замярясител за природната среда на хълма се явяват серните окиси, които са по-тежки от въздуха и от този източник замяряват предимно ниската зона на хълма. Естествено е че, при въздушен пренос - серните окиси, известни като “кисели дъждове”, могат да причинят фитотоксичност на растителността и във високите части от отдалечени източници (в т.ч. и транс граничен пренос).

Замяряването на растителността, средно при парковата зона на хълма - за сервитутната ивица за двугодишен период е както следва:

- Оловото е 31,2 mg/ kg листна маса,
- Кадмий – 0,23 mg/ kg листна маса.

Наличието на тази интоксикация, най-добре може да се констатира по физиологичното увреждане на листната маса, като обикновено негативните последствия настъпват за период от 2 до 3 години. Първоначално се засяга предимно периферно разположената листна маса, а в последствие се засяга и целия хабитус на растенията. При хронична повреда може да се стигне до пълно загиване на дървесната растителност. Тази повреда се констатира в югоизточната част на Първа зона - в района зад техникумите и на детската площадка с

пързалките.

1.20.2. Климат и микроклимат

Според климатичната подялба на България територията на Община Пловдив попада в преходно-континенталната климатична област. В Горнотракийската низина преходно-континенталният климат е типично изразен. Климатът на Пловдивското поле, в което е разположен градът има специфични климатични проявления, които формират неговия мезоклимат, отличаващ се с характерни особености. Релефът има съществено значение за формирането на местния климат. Характерно тук е не низината, а оградните планини и възвишения, които с полето формират една голяма коритовидна морфологична структура.

На базата на проведени замерванията и редица допълнителни проучвания, на Хълм на Освободителите са изявени отделните микроклиматични зони, класифицирани по степен на благоприятност, както следва:

- **Зона с най-благоприятни показатели.**

Това е зоната обхващаща източното подножие на хълма, източните и северни склонове. Това е най-залесената с висока дървесна растителност територия. Благодарение на тази растителност, през периода на дискомфортно прегряване, тук температурите са много по-ниски, относителната влажност много по-висока. Денонощния ход на основните климатични показатели е с най-малки амплитуди.

- **Зона с благоприятни показатели.**

Това е преходна зона между “парковата” и “градската” среда. Тук се усеща благотворното влияние на естествената среда, влошено от обратното въздействие на градската среда, както и от изложението на склоновете. В тази зона попада и т.н. “зона на паметниците” на хълма, западните склонове с по-оскъдна висока дървесна растителност и зоната подложена на “обратното” въздействие от застроените части на контактната зона.

- **Условно благоприятна зона.**

Тук преходът между “парка и града” се чувства още по-силно. Допълнителен фактор оказващ отрицателно въздействие върху зоната, изразяващо се във общо влошаване на микроклиматичните показатели са голите скални масиви, които през деня акумулират значителни количества топлина, която в последствие се излъчва обратно през късните следобедни часове. Тази зона обхваща застроените северни склонове, голите скални масиви в южната и западна част на т.н. “висока зона”. И в тази зона се усеща, но в по-малка степен влиянието на растителните масиви. Характерна особеност на зоната е, че тя обхваща значителна територия (в дълбочина до около 300 м.) от застроените територии източно от хълма. Тук през топлите летни дни се наблюдава “падащ вятър” от хълма.

- **Зона с неблагоприятни показатели.**

Определението “неблагоприятна” е условно и е сравнено с условията на хълма, които са “по-строги” в сравнение с критериите за “града”. Това е контактната зона, чиито микроклиматични показатели отговарят на условията на “градската” зона А2 – класифицирана в биоклиматичния паспорт на града като “благоприятна” (тази благоприятност се дължи на влиянието на хълма).

1.20.3. Води – повърхностни и подземни

В случая с Бунарджика, на негова територия няма повърхностни водни обекти (реки, поточета, езера или др.) или друг вид трайни съсредоточия на повърхностни

води. Подзените води, предвид интрузивния характер на скалната основа също не са фактор в случая поради изключително слабата способност на геоложката основа да пропуска или да задържа води. Това е и причината под самите тепета да няма определено подземно водно тяло.

1.20.4.Геоморфология

В географско отношение територията на Община Пловдив попада в обхвата на Тракийско-Странджанската природо-географска област – Горнотракийска подобласт – Пазарджишко-Пловдивски регион. В геоморфоложко отношение районът е част от Преходнопланинската котловинна геоморфоложка област, като попада в териториите, заети от разчленени алувиални низини.

Община Пловдив попада в низинния височинен пояс (от 0 до 200 m н.в.) и в морфоструктурата на Балканидите. В котловинната морфоструктура са образувани вътрешно котловинни възвишения – това са Пловдивските хълмове - най-високият „Младежки хълм“ (Джендем тепе) – 285,5 m н. в., „Хълм на Освободителите“ (Бунарджика) 265 m н. в., „Данов хълм“ (Сахат тепе)- 227 m н.в, Трихълмието (Тримонциум, състоящо се от Тексимтепе -195 m н. в., Джамбазтепе – 212 m н. в. и Небеттепе – 207 m н.в., Марково тепе – 189 m н.в. До XX век тепетата са седем, но през 30-те години Марково тепе е разрушено заради добива на павеата от него.

Върху силно разломения палеогенски релеф се е образувал Пловдивския гребен, който обхваща „Пловдивското поле“. Гребенът е изпълнен с алтерниращи пясъци, глини, чакъли, валуни и варовици. По самия Маришки разлом, в долината на р. Марица, се издига Пловдивския хорст, представен от сиенитните Пловдивски хълмове.

1.20.5. Почви

Почвената покривка е един от основните абиотични фактори, определящи характера на растителността. Образувана в продължение на милиони години, тя е междинно звено между геолого-геоморфоложката основа, климатичните условия, динамиката на водата и растителността.

Според почвено–географското райониране на България, Община Пловдив попада в Южнобългарската ксеротермална почвена зона, която се разделя на няколко зонални почвени типове. В Горнотракийската низина са разпространени карбонатните и типични смолници, образувани върху водонепропускливи плиоценски езерни седименти и андезитни туфи и туфити, средиземноморско климатично влияние и незначителен наклон.

Почвите по пловдивските тепета са със силно скъсени профили – главно ринкери, тъй като са образувани върху устойчиви на изветряне сиенити. Представяват слабо развити почви, образувани върху твърди силикатни скали. Скалата е разположена от 15 до 50 см от повърхността. Имат слабо развит хумусен хоризонт с мощност не повече от 25 см, който лежи непосредствено върху рохляк, или твърда скала. Съдържанието на хумус при мощност на хумусния хоризонт 25 см може да достигне 15% и до 5% ако хумусния хоризонт е с мощност по-малка от 10 см. При тях се наблюдават почвени различия и подтипове, но за всички е характерна ерозията, която застрашава целостта на почвената покривка и нейната функционалност. В района на тепетата до момента други значими увреждания на почвите не са регистрирани.

1.20.6. Акустично натоварване на средата

Конкретни данни за нивата на шум в района на природната забележителност са налични в Паркоустройствения план (ПУП) на хълма, приет през 2009 г. Не са налични по-актуални измервания, които да са правени в този район. Наличните данни са представени по-долу.

По тангиращите хълма улици преминават 11 линии на масовия градски транспорт, от които 7 по бул. "Руски". Заедно с лекотоварното движение и личните МПС, тези автомобили са причина нивото на шума по него да е 70,5 dB(A).

Подобно е положението и по ул. "Гладстон", където нивото на шумовото натоварване е 70,7 dB(A). Картината тук се утежнява от наклона след кръстовището с бул. "Руски", където се кара на високи обороти и ниска предавка, както и от перманентните задръствания по тези артерии. В най-тежко положение, разбира се са двата техникума и прилежащата по улицата застрояка, които спрямо хълма се явяват в ролята на акустични екрани. Поради тази причина защитената територия от тази посока не е подложена на шумови натоварвания над ПДН.

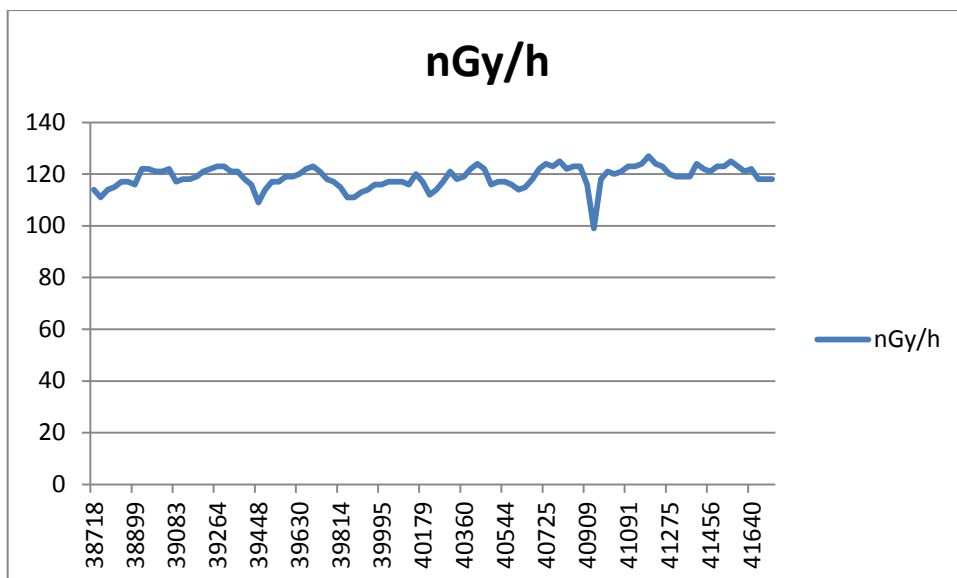
За сметка на това, значителна част от ниската – прилежаща на бул. "Руски" част от хълма е подложена на значителен акустичен натиск. Съгласно приетите у нас "Пределно допустими норми на звуково налягане в различните територии и зони на населените места", т.4. определя за "Райони за обществен и индивидуален отдих" пределно допустими норми: денем – 45 dB(A) и нощем – 35 dB(A). Акустичният дискомфорт в тази зона е: $70,5 \text{ dB(A)} - 45 \text{ dB(A)}(\text{ПДН}) = 25,5 \text{ dB(A)}$.

1.20.7. Електро-магнитни полета

Електромагнитното поле /ЕМП/ е фактор присъстващ в живота на нашата планета от самото и зараждане, като е и неотменна част в нашето ежедневие. Такива се излъчват от почти всички ел. уреди, от електротрансформаторната и електропроводяща техника, от радио и телевизионни излъчватели, комуникационна техника и много други. В случая с Бунарджика хълм съществени генератори на електро-магнитни полета не са характерни, тъй като електротоковите уредби са в нисковолтовия диапазон, а излъчватели (антени, предаватели) или високоволтови съоръжения в района няма.

1.20.8. Йонизиращи лъчения

По данни от ИАОС средните измерени месечни стойности на мощността на дозата (nGy/h) за периода: 01.2006 г. - 04.2014 г. от Локална мониторингова станция Пловдив варират около 120 nGy/h, което е в границите на нормалната вариация на този показател. Високи норми на йонизираща радиация не са отчетени.

Средни месечни стойности на мощността на дозата (nGy/h) за периода: 01.2003 г. - 04.2014 г. от Локална мониторингова станция Пловдив

ПЪРВА ОЦЕНКА

1.21. Екологична оценка

1.21.1. Уязвимост

Уязвимостта на природната забележителност се определя в съответствие с естествените и антропогенни процеси, които протичат на територията ѝ. Тя е подложена както на антропогенно въздействие, така и на непрекъснато влияние на природните фактори.

При анализите по-долу е взето предвид, че за запазването на Природна забележителност „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) положителна роля имат забранителните дейности, формулирани в Заповедите на МОСВ за обявяване и промяна на режимите в природната забележителност и други фактори, както следва:

8. Забрана за всякакво строителство, с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения.
9. Разрушаване и изземване на скални маси.
10. Унищожаване и увреждане на естествената паркова растителност.
11. Безпокоене на птиците, вземането на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата.
12. Палене на огън.
13. Паша на домашни животни.
14. Внасяне на нехарактерни растителни видове.
15. Други фактори с положителна роля:
 - Труднодостъпен терен в участъците на защитената територия, в които се срещат повечето ценни видове, обект на защита;
 - Голямата денивелация и недостъпност на по-голямата част от геоморфоложките образувания, предмет на защита
 - Сравнително добра устойчивост на геоморфоложките образувания и слаба податливост на увреждане от по-леки въздействия

Отрицателни фактори („предизвикателства“) са:

7. Значително антропогенно натоварване – ежедневен голям брой на посетителите
8. Риск от зловредно увреждане на парковата инфраструктура
9. Риск от увреждане на тревисти и храстови растителни видове поради невнимание
10. Риск от увреждане на популациите на видове поради събиране на лечебни или др. полезни видове растения

11. Риск от пожар (който би могъл да се възпламени напр. от неизгасена цигара небрежно хвърлена в сухата шума или в кошче с хартиени отпадъци или от директно палене на огън от недобросъвестни граждани)
12. Безпокойство и прогонване на животински видове, особено през размножителния им период

Най-уязвими за ПЗ „Хълм на Освободителите“ (Бунарджик) са терените около В ниската – средно-високата част, тъй като там се концентрира най-голямото антропогенно натоварване. Уязвими са обаче и вегетативните площи сами по себе си, тъй като влиянието на инвазивните видове там е най-голямо. Степента на уязвимост е описана по видови групи в таблицата по-долу.

Уязвимост по групи видове

Група	Степен	Уязвима група	Причини
Висши растения	Средна	Преобладаваща за ПЗ е средната степен на уязвимост. Тя се отнася към тревните и храстови съобщества и хазмофитна растителност, като най-засегнати са видовете с консервационен статус и лечебните растения.	От факторите с антропогенен характер, които влияят на уязвимостта най-съществен е близостта до урбанизираната градска територия. Основните проблеми идват от механичното им унищожаване, вследствие от утъпкване, бране, съпроводено с изкореняване, замърсяване с битови отпадъци и други антропогенни въздействия, както и от изключителната конкурентноспособност на инвазивните видове в растителните местообитания на местните видове.
Нисши растения	Ниска	Низшите растения на територията на хълма са слабо представени и са със сравнително нисък консервационен статус.	Преки въздействия е слабо вероятно да повлияят популациите им.
Безгръбначни	Средна	Установените безгръбначни животни са предимно широко разпространени и типични за България обитатели. Само един от тях е с порядък статут (балкански ендемит).	Преки въздействия е слабо вероятно да повлияят популациите им. Рисковете са свързани основно евентуални увреждания на хабитата поради зловередни или недобросъвестни дейности като създаване на нерегламентирани сметища, недобросъвестно палене на огънове. Рискът от засягане на видове на популационно ниво е минимален, тъй като тези дейности не биха (или трудно биха) могли да засегнат целите хабитати на съответните видове.
Земноводни и влечуги	Средна	Положителни фактори за влечугите са това, че скалистите хабитати, които най-често биват обитавани обикновено са трудно достъпни. В останалите хабитати в района на парка са възможни както преки така и непреки влияния.	Възможните въздействия са свързани както с възможно безпокойство и прогонване в други хабитати, така и с риск от преки въздействия. Поради неприятния си за много хора вид те биха могли да станат жертва най-вече на деца. Риск от пряко въздействие е евентуалният им нерегламентиран улов от недобросъвестни лица за лични терариуми и др. Предвид сравнително добрата подвижност на видовете от тази група рискът от въздействие на ниво популация е слабо вероятен.
Птици	Средна	Най-силно уязвими са гнездящите видове, тъй като евентуалното им безпокойство и / или прогонване може да компрометира гнездовия им успех.	Рискът е най-вече от безпокойство на индивиди, който може да доведе до тяхното прогонване в случай на безпокойство в близост до гнездото.

Група	Степен	Уязвима група	Причини
			При такива случаи за негнездящите тук птици рискът не е толкова съществен, тъй като те са изключително подвижни и лесно могат да изберат друго близко местообитание, но при гнездящите може да се компрометира размножителния процес
Бозайници без прилепи	Средна	Много от установените видове (къртица, катерица, някои от мишевидни гризачи) всички са с висока степен на синантропизация. Други, като невестулката са силно уязвими към антропогенното присъствие и безпокойството.	Отрицателно действащи фактори са основно антропогенно безпокойство, риск от замърсяване с твърди отпадъци (като един от основните фактори) и нерегламентирано палене на огньовете.
Прилепи	Ниска	Установени са 14 вида прилепи, но повечето от тях едва ли обитават трайно защитената територия, тъй като в близост са налични множество други подходящи хабитати.	Като отрицателно-действащи фактори е отчетено обрастването на някои ниши, входове на изоставени сгради и бункери в района. За да се подчертае природозащитната функция на обекта се препоръчва поставяне на къщички за прилепи, опазване и маркиране на стари „биотопни“ дървета (ако има такива). И като цяло запазване на съществуващите в ПЗ сгради, тъй като при тях би могло да има убежища на прилепи.
Ландшафт	Средна	Елементите на защитения в ПЗ Бунарджика ландшафт включват основно уникалните скални образувания и вегетативния парков и семинатуралистичен ландшафт. Докато вегетативният ландшафт е податлив към въздействия, то скалния е с много ниска степен на уязвимост.	Вегетативните ландшафти са уязвими към механичното им увреждане, вследствие от утъпкване, бране, съпроводено с изкореняване, замърсяване с битови отпадъци и други антропогенни въздействия, както и от изключителната конкурентноспособност на инвазивните видове в растителните местообитания на местните видове

Уязвимостта на природния комплекс по отношение на природни и антропогенни процеси е сравнително ниска и при спазване на забраните, наложени със заповедите за обявяване и промяна на режима на защитената територия. Не се налагат мерки за премахване на фактори или намаляване на тяхното въздействие.

Независимо от това следва да се въведат забрани за изкореняването, брането или събирането на растения или техни части от вегетативните площи на територията на природната забележителност, в т.ч. и на лечебни видове. Находищата на лечебни видове не са достатъчно големи за да позволят такива действия. Следва да се поставят табели на чувствителните места, които да подсещат посетителите за режима на дейностите в защитената територия и да се прилага стриктен контрол за спазване на наложените режими. В този смисъл охраната на парка, следва да контролира цялата територия на хълма чрез ежедневни периодични обхождания /пеша или не/ на стратегически избрани маршрути.

1.21.2. Рядкост

Съгласно международните документи, рядкостта на застрашените растения, животни и типовете природни местообитания се смята като елемент на заплахата. Повечето (като брой) от групите на флората са с ниска степен на рядкост, но има и такива, които са защитени по силата едновременно на няколко документа и международни споразумения. От висшите растения са установени 6 вида с висока консервационна значимост, от които един е включен в Червената книга и 4 са балкански ендемити. От Прилепите също – от 14 установени вида – 12 са включени в Червената книга в различни категории на защита.

Като цяло най-много редки видове се наблюдават основно сред представителите на висшата флора, а също и сред представителите на прилепите. В останалите биологични групи също има видове с природозащитен статут, но не с такава степен на рядкост.

Група	Степен	Причини
Висши растения	Висока	В ПЗ са установени общо 6 растителни вида с консервационна значимост (от общо 330): <ul style="list-style-type: none"> - 2 вида, защитени по силата на Приложение № 3 на ЗБР: кумарка (<i>Arbutus unedo</i>) и бяла змийска трева (<i>Goniolimon collinum</i>), - 1 вид, включен в Червена книга на Република България - категория критично застрашен: кумарка - <i>Arbutus unedo</i>, - балкански ендемити - 4 вида: румелийска жълтуга - <i>Genista rumelica</i>, фривалдскиеве плюскавиче - <i>Silene frivaldskyana</i>, хелдрайхова алцея - <i>Alcea heldreichii</i> и чернолюспеста метличина - <i>Centaurea affinis</i>. <p>Освен тях редки за страната растения (извън горните категории), разпространени на Бунарджика са още 9 вида: Влакнесто коило, Южна копривка, Смокиня, субспонтанно, Македонско лерхенфелианово плюскавиче, Бледен карамфил, Хинап, субспонтанно, Скален елшовиден зърнастец, Жасмин и Бенедиктинска пресечка</p>
Низши растения	Ниска	Низшите растения на територията на Бунарджика са слабо представени и са със сравнително нисък консервационен статут.
Безгръбначни	средна	Установените безгръбначни животни са предимно широко разпространени и типични за България обитатели. Само един от тях е с по-рядък статут (балкански ендеми) - <i>Vulgarica fraudigera</i> . Вероятната причина за присъствието му на хълма е пренасянето му със строителен материал, иззет от Родопите, където е характерен.
Земноводни и влечуги	Средна	Отчетени са 4 вида, защитени по силата на Приложение 3 на ЗБР. Нито един от тях, обаче не е включен в Червената книга на България, в Европейския червен списък и е Червения списък на IUCN всички те са със статут LC (незастрашен)
Птици	Средна	От птиците регистрирани на територията, два вида са вписани в Червената книга на България – белият щъркел (категория чувствителен, въпреки масовото му разпространение) и дивият гълъб - попадащ в категорията „застрашен вид“. Категорията застрашен се отнася за дивия скален гълъб (<i>Cloumba livia</i>).
Бозайници без прилепи	Средна	От установените в ПЗ „Хълм на Освободителите“ 9 вида бозайници, четири вида имат някакъв природозащитен статут: <ul style="list-style-type: none"> • Таралежът (<i>Erinaceus concolor</i>) е включен в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие. • Катерицата (<i>Sciurus vulgaris</i>) фигурира в Приложение III на Бернската конвенция, а съгласно списъка на IUCN, видът е включен в категорията нисък ръст – близо до застрашен. • Невестулката (<i>Mustela nivalis</i>) е включена в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие, както и в Приложение III на Бернската конвенция. Подвидът разпространен в България – <i>Mustela nivalis galinthias</i> е балкански ендемит. • Черният пор (<i>Mustela putorius</i>) е включен в Приложение 4 на Закона за биологичното разнообразие и е обект на две европейски директиви – Бернска конвенция, Приложение III и Директива 92/34/ЕЕС, Прил. V.

		Нито един от регистрираните видове бозайници не е включен в Червена книга на България и не е обект на CITES.
Прилепи	Висока	На територията на Бунарджика са установени общо 14 вида прилепи. Не може да се каже, че всички обитават постоянно ПЗ, повечето от тях идват да се хранят или да ползват временни убежища. Но със сигурност територията на ПЗ за всички тях е от важно значение. От 14те вида 12 са включени в червената книга със различен статут: 2 – в категория почти застрашен (NT), 2 – уязвим (VU; 7 – незастрашен (LC); и 1 – с недостатъчно данни (DD).
Ландшафт	Средна	Елементите на защитения В ПЗ Бунарджика ландшафт включват основно уникалните скални образувания и вегетативния парков и семи-натуралистичен ландшафт. Скалните образувания като едно от малкото проявления на пловдивския плутон, представлява сравнително рядко явление, специфично предимно за тепетата на гр. Пловдив и по свой начин представляват знаков символ и визитна картичка на града. Вегетативните площи са с по-малка степен на рядкост с изключение на няколко редки вида в семи-натуралните вегетативни площи, останалите видове са широко разпространени.
Природни местообитания, включени в Приложение I на ЗБР	Няма такива	Не е приложимо

1.21.3. Естественост

Естественият характер на територията (включително на екосистемите и като цяло на ландшафта) е повлиян значително от човешкия фактор, като по-голяма част от местообитанията се отличават с ниска степен на естественост.

Оценката на елементите от флората и растителността в ПЗ показва, че естественият характер е запазен в много малка степен, главно в високите скалисти части на склоновете и по-ниските части на югозападния склон. Естественият характер на растителната покривка е нарушен в резултат на извършеното изкуствено залесяване с декоративни широколистни и иглолистни дървесни видове, неспецифични за района, както и от значителното присъствие на антропофитни и рудерални растения. Съществуват формиранни вторични тревни и храстови съобщества вследствие на антропогенна намеса. Коренната растителност е слабо запазена. Първичен произход имат само единични дървета или малки групи от полски бряст (*Ulmus minor*), летен дъб (*Quercus robur*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), южна копривка (*Celtis australis*), хинап (*Ziziphus jujuba*) и кукуч (*Pistacia terebinthus*).

Значителен е броят на интродуцираните видове, като бяла акация (*Robinia pseudoacacia*), айлант (*Ailanthus altissima*), черна акация (*Amorpha fruticosa*), гледичия (*Gleditsia triacanthos*), японска софора (*Sophora japonica*), китайски мехурник (*Koelreuteria paniculata*), ясенолистен явор (*Acer negundo*), *Opuntia humifusa* и представители от сем. Pinaceae и сем. Cupressaceae.

1.21.4. Типичност

В продължение на казаното в горния раздел, трябва да отбележим, че от общо установените 330 *растителни* вида на територията на Бунарджика 13 вида са инвазивни, което свидетелства за силната деградация на растителната покривка.

Преобладават изкуствени насаждения, включващи неприсъщи видове, като

див рожков (*Cercis siliquastrum*), софора (*Sophora japonica*), както и редица инвазивни дървесни видове. Най-широко разпространение имат бялата акация (*Robinia pseudoacacia*), гледичията (*Gleditsia triacanthos*), китайският мехурник (*Koelreuteria paniculata*), ясенолистният явор (*Acer negundo*), айланта (*Ailanthus altissima*), черната акация (*Amorpha fruticosa*). От тревистите инвазивни видове, нетипични за района, са представени дребноцветната перуанска лайкучка (*Galinsoga parviflora*) и кактуса *Opuntia humifusa*.

Инвазивните видове представляват сериозна и постоянна заплаха за естественото биоразнообразие, тъй като са изключително конкурентноспособни в естествените местообитания на местните видове, поради невзискателността си и способността си да се приспособяват към разнообразни екологични условия. Широкото и бързото и разпространение е резултат от тяхната биология – образуват обилно семена с голяма жизненост, която запазват с години, имат ефективни механизми за разпространение и нарастват бързо. Хибридизират се с близки родственици от естествено разпространените видове и довеждат редките видове до изчезване.

От представителите на бозайниците в голяма степен преобладават синантропните видове като катерица, къртица, мишки и др. Срещат се и някои видове с по-ниска степен на синантропизация като напр. невестулката. От безгръбначните е отчетен само един консервационно значими видове, който най-вероятно е антропогенно донесен тук. При птиците, представени основно от разред Passeriformes, преобладават основно видове характерни за парковата среда. Срещат се разбира се и консервационно ценни видове, един от които (дивият гълъб) е застрашен от изчезване. Това разбира се не показва никаква особена типичност на оритофауната, характерна конкретно за този район, а по-скоро наличие на добри условия за птиците в градска среда, които следва да бъдат запазени.

1.21.5. Размери

Като цяло големината на природната забележителност осигурява необходимите предпоставки за изпълнение на неговото консервационно предназначение, както и за постигане на целите на управление.

1.21.6. Биологично разнообразие

Растителност. По време на проучването на хълм Бунарджик са установени 330 вида от 76 семейства. Те съставляват 23,2% от общо установените 1430 вида за района на Пловдив (Чешмеджиев и Василев, 2009). От тях 208 вида са тревисти, 48 – широколистни дървесни, 46 вида са храсти, 26 вида са иглолистни дървесни, 3 вида са увивни и катерливи растения. Преобладават видовете от сем. Сложноцветни (Asteraceae) – 39 вида, сем. Бобови (Fabaceae) – 25 вида и сем. Житни (Poaceae) – 24 вида. 56% от видовете са част от естествената растителност, а останалите са чуждоземни – предимно интродуцирани от човека и по малко адвентивни (разпространени без намесата на човека). По биологичен тип 2/3 от растенията са тревисти, а 1/3 – дървесни. Интродуцираните видове произхождат най-вече от Средиземноморието, Азия и Америка, и по-рядко от Евразия и други флористични райони на Земята. Адвентивните са главно от Америка и Азия. Диворастящите видове растения на територията на хълма са над 56% от общия брой. Част от тях имат хранителни качества, други са плевели и пасищни видове. 109 от общо установените 330 вида са лечебни растения, което говори за богато

разнообразие на такива, въпреки че са в малки количества.

Птици. Към момента на територията на България са приети за сигурно установени 409 вида птици (BUNARCO, 2009). Орнитофауната на природната забележителност наброява 37 вида, което е 9,04% от установените в България птици. Тези 37 вида спадат към 9 разряда и 17 семейства, което е съответно 42,9% от разредите и 26,2% от установените на територията на страната семейства. От установените за парка видове 31 са гнездящи (от тях 22 са сигурно гнездящи и 9 вида са вероятно гнездящи), което е 10,8% от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007).

Бозайници (без прилепи). Резултатите от теренните изследвания на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите“ показваха, че установеният видов състав на бозайниците (без прилепи) не е богат в сравнение с общо установения за страната, но отговаря на очаквания за градска среда видов състав. От срещаните се в България 68 вида бозайници (без прилепи) принадлежащи към 22 семейства на 8 разряда (Пешев и кол., 2004), на територията на „Младежки хълм“ се срещат 9 вида от 5 семейства на 3 разряда.

От разред Насекомоядни (Insectivora) са установени 2 вида принадлежащи към 2 семейства, от общо 10 вида (3 семейства) за страната – източноевропейски таралеж (*Erinaceus concolor*) и европейска къртица (*Talpa europea*). От третото семейство на разряда – Земеровки (Soricidae) не са регистрирани представители.

Разред Гризачи (Rodentia) е представен от общо 5 вида (от 31 за страната) принадлежащи към 2 семейства (Sciuridae и Muridae) от общо 8 семейства за страната. Освен типичните синантропни видове очаквани в градска среда (домашната мишка и черния плъх) на хълма се срещат и представители на горски мезофилен тип фауна – бореални (каторица) и неморални видове (горските мишки от род *Apodemus*).

От разред Хищници притежаващ 4 семейства се срещат два вида – невестулка (*Mustela nivalis*) и Черен пор (*Mustela putorius*) от сем. Порови (Mustelidae). И двата вида се срещат често в населени места.

Прилепи. От общо 35 вида прилепи, срещани се в Европа, в България са установени 33 (Benda et al, 2003), в Пловдив 17 (Stoycheva et al.2009).

Общо 14 вида прилепи са установени при проучването на ПЗ, което е 82,35 % от видовете срещани се в гр. Пловдив, и 42,42 % от видовете срещани се в страната. Видовото разнообразие е сравнително почти половината в сравнение с това в страната. Въпреки, че е обградена от урбанизирана територия - ПЗ „Бунарджик“, е сравнително богата на видове прилепи и е важно местообитание, където прилепите намират храна и убежища.

Земноводни и влечуги. Регистрираните при проучването на трите природни забележителности видове земноводни представляват 33,33% от тези, срещани се в град Пловдив и 8,69% от видовете срещани се в страната. Влечугите съставляват 50,00% от всички видове влечуги, срещани се в град Пловдив и 10,52% от видовете срещани се в страната.

Безгръбначни. Фаунистичното разнообразие на сухоземните безгръбначни животни на територията на ПЗ Бунарджик е оценено основно на базата на насекомите (Insecta) и мекотелите (Mollusca), и частично на многоножките (Myriapoda). Установени са 134 вида (някои са детерминирани до надвидов ранг - sp.) от 52 семейства на 11 разряда безгръбначни животни. У установените безгръбначни животни са широко разпространени и типични за България обитатели,

но въпреки това те са представителни в таксономично, фаунистично и консервационно отношение и могат да илюстрират многообразието на безгръбначните животни. Регистрираните таксони вероятно представляват не повече от една пета от обитаващите територията видове.

Хубенов (2005) обобщава малакофаунистично разнообразие на България и дава данни за 445 вида. В ПЗ Бунарджик са регистрирани 20 вида охлюви, но трябва да се има предвид ниската степен на проученост и факта, че това са само сухоземни обитатели.

По данни на Берон (2005), Големански и др. (2005), Делчев и др. (2005) и Хубенов (1996) в България са установени около 25 000 вида безгръбначни животни от Тип *Athropoda*, принадлежащи на 62 разряда. В ПЗ Бунарджик са регистрирани 114 вида членестоноги от 10 разряда. Бъдещи системни проучвания върху различните разреди ще доведат до съществена промяна в този брой.

1.21.7. Стабилност и нестабилност

Група	Оценка	Причини
Висши растения	** (относително стабилна)	Слабата степен на естественост, и наличието на инвазивни видове, макар и не развити в такава степен, правят тази група относително стабилна, тъй като разрастването им в бъдеще може да промени структурата на съобществата.
Низши растения	*** Стабилна	Стабилно състояние на микрообитанията, сравнително стабилния водно - въздушен режим правят тази група стабилна.
Безгръбначни	*** Стабилна	Представени са основно от обикновени, широкоразпространени видове (с малки изключения), които нямат никакви по-особени или трудно постижими екологични изисквания
Земноводни и влечуги	*** Стабилна	Представени са основно от обикновени, широкоразпространени видове, които нямат никакви по-особени или трудно постижими екологични изисквания
Птици	*** Стабилна	Представени са основно видове, които нямат никакви по-особени или трудно постижими екологични изисквания
Бозайници без прилепи	*** Стабилна	Представени са основно от обикновени, широкоразпространени видове, които нямат никакви по-особени или трудно постижими екологични изисквания
Прилепи	*** Стабилна	Представени са основно видове, които нямат никакви по-особени или трудно постижими екологични изисквания

1.22. Социална и икономическа оценка

1.22.1. Урбанизирана среда

Социално-икономическата оценка по “подразбиране” включва демографски и икономически анализи. Очевидно за големи защитени територии, като например “Централен Балкан” или “Странджа” изготвянето на такава оценка е необходимо и важно условие за цялостния анализ. В случая при наличното информационно осигуряване е възможно да се установи само приблизителния брой на обитателите в контактната зона, които възлизат на около 5000 обитатели, но този брой се отнася за целия квартал “Освобождение”. Границите на този квартал, естествено не се покриват с границите на контактната зона, тъй като за нуждите на настоящата разработка това не е необходимо. Предполага се, че семейната структура в зоната е близка до тази в целия град, която е 3,1. броят на домакинствата, ако се сравни със структурата в централната градска част, в квартала трябва да е около 1300. От тези откъслечни данни не могат да се изявят демографски тенденции, а и съвсем ясно е, че това не е необходимо. Що се отнася до икономическите фактори - анализирания територия е твърде малка за могат да се извлекат от нея никакви преки

икономически ползи. Самият ѝ статут на защитена територия не позволява икономическата изгода да има доминираща роля.

Тази липса на “преки” социално-икономически ползи от територията, обаче не означава че социално-икономическия аспект трябва да се изключва от анализите и прогнозите. Защото дори да липсва пряк ефект, косвените социално-икономически ползи са много. На първо място хълмът е с големи, все по-добре използвани потенциали за ежедневен отдих.

Алеите и площадките, особено в ниската – източна “паркова” зона са добре поддържани и почти винаги са пълни с посетители. През целия ден – от сутринта до късните вечерни часове, много рядко може да се намери свободна пейка. Алеите са любимо място за разходка на майки с деца. Близостта до учебните заведения също изпълва през междучасията алеите с ученици. Алеите до училищата често се ползват и за спортни състезания в часовете по физкултура. Немалко са и хората решили да направят една по-дълга разходка, с цел спорт или просто за удоволствие във високата част на хълма. Любимо място не само за пловдивчани са и мемориалните площадки около паметниците, от които се открива невероятна гледка към целия град и към планината. Приятна атмосфера предлага и ресторантът Малък Бунарджик.

При обща площ от малко над 4.5 ха, само на ниската паркова част, само в тази зона потенциалните възможности на територията в час “пик” (лято – от 16 до 22 часа) възлизат на около 450 посетители/час. Ако прибавим и рекреационния потенциал на високата зона, а и на ресторанта, общите възможности възлизат на над 600 души. При увеличаване на капацитета на обслужващите обекти в самата територия, които биха привлекли посетители (например с възстановяването на р-т Голям Бунарджик), тази бройка може да се повиши, без посетителският натиск да се окаже недопустим за статута на територията. При наличната бройка обитатели в контактната зона и при съществуващите норми, територията може да задоволи необходимостите за ежедневен отдих на около 15% от обитателите на околните райони. Последният показател показва, колко много още площи за ежедневен отдих са необходими, както в тази градска зона, така и в целият град.

1.22.1.1. Оценка на функционалното зонироване

Функционално зонироване и режимите на опазване на обекта са първоначално определени с Плана за управление на природната забележителност, утвърден със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на Министъра на околната среда и водите.

Впоследствие през 2009 г. с Решение №169/ПРОТОКОЛ №9/14.05.2009 г. на Общински съвет – Пловдив е приет Подробен устройствен план за Хълм на Освободителите (Бунарджик) – Подробен паркоустройствен план, който запазва утвърденото с Плана за управление (ПУ) зонироване на защитената територия и регламентирайки с инструментите на териториално-устройственото планиране функции на предложените с ПУ режими. Зоните са най-общо следните:

- **Първа - “паркова” зона** - Тази зона е с типично парков характер за ежедневни рекреационни нужди и широко обществено ползване.
- **Втора - “лесопаркова” зона** – Тази зона съчетава парковите функции с лесо-паркови и преминава от изцяло изкуствени декоративни насаждения към растителност от семинатурален тип.
- **Трета – “висока зона”** – Зоната включва участъците от защитената територия, които се характеризират с най-голям дял на естествената за

района растителност. Тук е и най-висока концентрацията на видове с висок консервационен статус, застрашени, редки и ендемични видове.

- **Четвърта – “мемориална зона”** – Включва високата част, в която са разположени руския паметник и паметника на освободителите.

Интересното е, че формирането на тези зони в структурно отношение не следва урбанистичното решение на конкретен план или проект, а по-скоро територията се „зонирала“ спонтанно във времето, като Планът за управление от 2004 г. и Подробният паркоустройствен план от 2009 г. единствено утвърждават това зонирание с инструментите на управление на защитените територии и тези на устройственото планиране. С изключение на обслужващия път, алеите и пътеките са “прокарани” от посетителите, а местата за отдих, детските площадки и т.н. са реализирани там, където винаги е имало на-голямо струпване на хора. Единствено в “парковата” част на първа зона – в източното подножие на хълма, алейната мрежа е изградена въз основа на предварителен замисъл.

В този смисъл анализът на съществуващото функционално площоразпределение, начинът на ползване на зоните и характера на обектите във всяка една от тях показва, че съществуващото зонирание и предназначение на териториите трябва да се запази като израз на естественото развитие на територията и на органичното съжителство на нейните функции. Промени в тази насока биха били изкуствени и трудно реализуеми, а резултатът от тях неясен и ненужен. Считаме, че в новия планов период функционалното зонирание на защитената територия трябва единствено да се запази и затвърди. Това би спомогнало за ефективното управление на парка не само като природна забележителност, но и като урбанистичен елемент, тъй като функционалните режими са вече залегнали не само на ниво управление на защитената територия, но и на устройствено ниво и са част от урбанистичната тъкан на града.

1.22.1.2. Оценка на застроените територии

Оценката е базирана на информацията в Подробния паркоустройствен проект от 2009 г. и собствени наблюдения на територията при провеждането на теренни проучвания за целите на настоящия план. Оценката е структурирана по функционални зони:

ПЪРВА „ПАРКОВА” ЗОНА

- *ресторант „Малък Бунарджик”* – сградите са масивни, в добро състояние. Някакви по-специални интервенции не са необходими. Допустими са дейности по извършване на реконструкции и текущи ремонти.
- *Летен театър* – сградите са в сравнително добро състояние. Някакви по-специални интервенции не са необходими. Допустими са дейности по извършване на реконструкции и текущи ремонти. Пред сградата на летния театър би могло да се оборудва преместваем обект – кафене.
- *„Стопанска” сграда за поддръжка на парка* (ОП Градини и паркове) - добро състояние. Някакви по-специални интервенции не са необходими. Допустими са дейности по извършване на реконструкции и ремонти при необходимост.
- *Скривалище на Гражданска защита (до главната алея)* – в момента не се използва. Подходящо е за преоборудване в информационен център за нуждите на защитената територия.

Идеята за информационния център не е нова, предложена е още с ПУП (ПпУП) на парка от 2009 г. и има необходимото устройствено зониране. Необходимо е изготвяне на инвестиционен проект, който, разбира се да бъде съгласуван с МОСВ/РИОСВ и НИНКН. Може да се предвиди оборудването на експозиционна зала, с възможности за мултимедийно представяне на хълма, в качествата му на Защитена територия и Паметник на градинското и парковото изкуство, историята на Пловдив, местото и значението на Пловдивските тепета в структурата на града и н.н.. Редно е в персонала на Центъра да се предвиди „гид“, който да развежда посетителите по хълма, запознавайки ги и с неговото биологично разнообразие, защитени и уникални растителни видове, качествата му на паметник на културата и т.н. В тази връзка в проекта се предлагат и съответните маршрути.

Освен това в района на площадката с пързалките и акведукта е необходимо да се направи цялостен ремонт и реконструкция. Може да се оборудват детски площадки. Всички тоалетни в парка е препоръчително да се ремонтират, където това е необходимо и да се възстановят.

ВТОРА „ЛЕСОПАРКОВА” ЗОНА

Съществуващи и функциониращи обекти във втората зона към момента няма.

Бившият ресторант „Голям Бунарджик“ може да бъде възстановен, но след цялостна реконструкция. Неговото съществуване е свързано с над 50 годишна традиция. Проектът за реконструкция на обекта трябва да предвижда сградата по обем да не надхвърля стария, вписан в скалите, с реконструиране на съществуващите панорамни открити площадки. Проектът следва да се съгласува с НИНКН и РИОСВ.

Възможно е поставянето на кафене, съгласно предвижданията на ПпУП - на изгледната площадка в най-северната част на зоната – над ул. „Предел“, с ползване на откритите тераси, но следва да е от тип временни/преместваеми съоръжения без да нарушва вегетативните площи.

ТРЕТА „ВИСОКА” ЗОНА

В ниската част на зоната, граничеща с улицата има няколко съществуващи обекта, които могат да се възстановят:

- *Кафе с детската площадка* в най-ниската, южна част – на ул. „Н.Петков“ – Препоръчително е възстановяването им след реконструкция и цялостно обновяване. Макар неговата функция да не е пряко свързана с парка, а по-скоро обслужва близко живеещите обитатели, с местоположението си и създадената вече традиция, следва да се поддържа.
- *Сграда на Гражданска защита (бивш Клуб „Лозана“)* – сградата е масивна, има условия клубът да се възстанови след ремонт и/или реконструкция.
- *Тенис кортовете* в спортен комплекс „Кочо Цветаров“ (Спортен клуб „Академика“) – съоръженията са действащи. Допустими са дейности по реконструкция и текущи ремонти при необходимост.

Във високата част на зоната няма други сгради и обекти. Такива не са необходими. В цялата зона ново строителство не следва да се допуска. Възможни са само дейности по реконструкция и текущи ремонти на съществуващите обекти.

ЧЕТВЪРТА „МЕМОРИАЛНА” ЗОНА

Във високата зона освен паметниците има само една сграда-бивше кафене, което в момента не се използва. Сградата се нуждае от ремонт и реконструкция. Обектът е съществуващ и е допустимо възстановяване на неговото ползване. В

случай на промяна на конструкцията на сградата при ремонта, проектът следва да се съгласува с НИНКН (или регионален орган), за да не увреди естетическата стойност на паметниците.

1.22.1.3. Оценка на техническата инфраструктура

ПЪРВА „ПАРКОВА“ ЗОНА

Алейна мрежа

Промени на съществуващата алейна мрежа не са необходими. В ППУП от 2009 г. е предложено изграждането на една нова алея в зелената площ в най-североизточната част на парковата зона - във формата на дъга, явяваща се естествено и логично продължение и завършек на общата композиция на алейната мрежа. Целта е повишаване на интензивността на ползването на зоната, чрез оформяне на допълнителни места за отдих и обогатяване на пешеходните маршрути. При ситуирането ѝ не се засягат съществуващи дървесни видове. Реализацията на тази алея е допустима.

Съществуващите настилки в момента не се нуждаят от подмяна, а единствено от ремонт. Допустима е подмяна на настилките в бъдеще при необходимост.

Парково обзавеждане

Детски площадки – допускат се дейности по реконструкция и възстановяване. Необходима е реконструкция и възстановяване на площадките в района на акведукта с пързалките и под централната алея, югоизточно от Летния театър. Нуждаят се от ремонт и подмяна на негодните съоръжения. Редно е в инвестиционния проект, да се предложи и по-подходяща настилка под съоръженията – за избягване на травми при игра на децата.

Водни площи – Декоративните водни площи не са в добро състояние. За повишаване на атрактивността на парка и неговите естетически качества в ППУП се предлага възстановяване, реконструкция и доразвитие на системата от водни площи в най-ниската част от парка, включваща:

- Реконструкция и възстановяване на акведукта с водопадите.
Предлага се изготвянето на инвестиционен проект за цялостна реконструкция на съществуващия, не работещ от над 20 години акведукт.
- Инвестиционен проект за изграждане на водни ефекти на колелото на централната алея. Обхващаща: водната площ зад паметника на Васил Левски, свързващи „сух“ фонтан - вписан в декоративната настилка и водна каскада по алеята на централния вход, които да маркират това най-важно място – основния подход към парка.
- Реконструкция и живописно възстановяване на поточетата – от върха, край Летния театър - до източната граница - бул. „Руски“.

Посочените мероприятия се приемат от екипа, разработващ Плана за управление. Дейностите са необходими за повишаване на естетическите качества и привлекателността на парковата част на защитената територия.

Пейки - Централната алея и парковата част на хълма винаги са били привлекателно място за отдих на пловдивчани. Едно от най-важните мероприятия за това е внасянето отново на голям брой пейки. По предварителна преценка, само за тази част от него са необходими около 100 бр. пейки. Добре би било те да бъдат изготвени по специален проект, носещ „марката“ на парка.

Достъпност на средата

Зоната е достъпна, както за пешеходци, така и за инвалиди, с изключение на площадките над детската пързалка и акведукта. Голямата денивелация на горната площадка пречатства достъпа на майки с колички и инвалиди, но съществуват технически възможности за изграждането на „наклонена платформа“ за инвалиди, решението за чието изграждане би било предмет на собствен инвестиционен проект.

ВТОРА „ЛЕСОПАРКОВА“ ЗОНА

Алейна мрежа

Съществуващата алейна мрежа е напълно достатъчна като обхват и в повечето си участъци е сравнително добре запазена. Нуждае се от прочистване от прораснали издънки и плевели и ремонт на определени участъци. Настилките с дребен паваж – от летния театър и паметника на Васил Левски – до върха са здрави. Някои подпорни зидове обаче са напукани и разместени и се нуждаят от конструктивна експертиза. От подмяна се нуждаят и металните парапети.

Обслужващия хълма път се нуждае, от изграждане на канавки за дъждовната вода, които ще спомогнат и за естетическото му оформяне.

Техническа инфраструктура

В зоната са разположени три обекта на техническата инфраструктура – двата водоема и трафопост, разположен на пътя за ресторант „Голям Бунарджик“. Необходима е рехабилитация на трафопоста, още повече ако ще бъде възстановен ресторантът Голям Бунарджик

По част „ВиК“, следва да се възстанови чешмата при ресторанта. Необходима е също рехабилитация и доизграждане на напоителната система на зоната, свързване в мрежата на ВиК на ново предвиденото кафе в северната част, изграждане на нова тоалетна на местото на съществуващата (до Летния театър).

Парково обзавеждане

Характера на зоната не изисква особено парково обзавеждане. Необходими са пейки – на площадките над водопада. По алеите – пътеки в гората, пейки не са необходими.

Достъпност на средата

Тази зона, за съжаление е трудно достъпна за инвалиди и майки с детски колички. Достъпни са само тези части до които има изградена пътна мрежа – ресторант „Голям Бунарджик“ и северната част на зоната. Пътеките в „лесопарковата“ част са стръмни и с голям брой стълби. Теренът не позволява изграждането на рампи, а съоръжаването им с „наклонени асансьори“ е икономически не оправдано, поради големият им брой и свързаните с движението на инвалиди опасности.

ТРЕТА „ВИСОКА“ ЗОНА

Алейна мрежа

Алейната мрежа в зоната е напълно изградена, и се нуждае само от почистване и възстановяване на пътеките и площадките.

В зоната не се допуска ново строителство и изсичане на скална маса.

Изградените подпорни стени се нуждаят от конструктивна експертиза, тъй като на места са напукани и пропаднали.

От ревизия и малки ремонти се нуждаят стъпалата по пътеките – на места разместени от водите и порасналата растителност.

Парково обзавеждане

Характера на зоната не изисква особено парково обзавеждане. На изгледните площадки е необходимо възстановяване на пейките. По алеите – изсечени в скалите, пейки не са необходими. В зоната са разположени акведукта с басейните, за които се предлага разработването на инвестиционен проект за основна реконструкция, в който да се възстановят водопадите и басейните под тях.

Техническа инфраструктура

По отношение на техническа инфраструктура, необходим е ремонт на алейното осветление, по отношение на часта „ВиК“ – възстановяване на напоителната система и проект за захранването на водните ефекти на акведукта, в т.ч. резервоар и съоръжения за осигуряване на оборотна вода.

Достъпност на средата

„Високата зона“, с малки изключения (пътя към върха и алеята над ресторант „Голям Бунарджик“) не е достъпна за инвалиди и майки с детски колички, паради техническа невъзможност за реализация на нужните съоръжения, а и поради опасностите свързани с техния достъп.

Информационни табели

За необходимо се приема също обозначаване на границите на зоните и разполагане на информационни табели, които в тази част на хълма са най-силно необходими. Добра практика е поставянето на информационни табели, указващи кои видове се срещат и какъв е природозащитния им статус. Много от видовете тук са ендемити или реликти. Възможно е поставянето на обозначителни табелки и на отделните защитени видове. Важно е също табелите да дават информация за ограничителните режими в тази зона.

ЧЕТВЪРТА „МЕМОРИАЛНА“ ЗОНА

Алейна мрежа

Алейната мрежа в зоната е напълно изградена, но се нуждае от почистване и възстановяване на пътеките и площадките. Изградените подпорни стени на места се нуждаят от конструктивна експертиза, тъй като на места са напукани и пропаднали.

От ревизия и малки ремонти се нуждаят стъпалата по пътеките – на места разместени от водите и порасналата растителност.

Съществуващите площадки - на паметниците, стълбищата и парапетите са в добро състояние и с малки изключения, не се нуждаят от ремонти и реконструкция.

Парково обзавеждане

Съществуващото парково обзавеждане в зоната не отговаря на нейния представителен характер. В зоната липсват пейки (с изключение на каменните – под руския паметник). От ремонт и възстановяване се нуждаят: фонтана в центъра, водните ефекти в западната част с алпинеумите. Необходимо е възстановяване и на съществуващата чешма.

Техническа инфраструктура

В зоната, елементи на техническата инфраструктура, се нуждаят от не големи ремонти:

- на пътя – който, както и в останалите участъци има пропаднали участъци в паважната настилка;
- изграждане на канавки, както за отвеждане на дъждовните води, така и за естетическото оформяне на пътя.

Важен елемент на техническата инфраструктура е водоема изграден под шадравана в центъра на площадката. Неговият обем е достатъчен, както за захранването на фонтана, така и за напояване на високата и лесопарковата част. Необходим е ремонт за отстраняване на течове, както и възстановяване на напоителната система.

Достъпност на средата

Зоната е достъпна за инвалиди – с автомобил до „колелото“ на пътя и от там по основната алея към паметниците, с помощта на ново предвидена рампа (алея) с допустими наклони – до площадката между двата паметника. В останалата част на зоната, както и до паметника на „Альоша“ – това не е възможно – поради многото стъпала и опасностите свързани с движението.

1.22.1.3.3. Транспортен достъп и познавателни маршрути

В цялата зона достъпът на ЛМПС е забранен. Паркирането на МПС в зоната на хълма също е забранено. Допуска се само обслужващ транспорт, при специален режим на движение. Транспортен достъп е осигурен за всички съществуващи обекти на социалната инфраструктура.

Паркирането на МПС в зоната на хълма е забранено. Налага се то да се извършва в контактната територия, макар възможностите за това да са много ограничени. Въпреки това ППУП на хълма са разгледани три възможности за паркиране в контактната зона. Считаме, че уширението на бул. „Руски“ (попадащо в границите на парка) също може официално да се прекатегоризира в паркинг, така или иначе ползването му и в момента е такова.

Познавателни маршрути

Към момента познавателни маршрути на територията на защитената територия няма организирани. Възможно е да се организират няколко такива маршрута – пешеходни и непешеходни. Така в бъдеще ще могат те да се комбинират по различни начини и да се разнообразяват маршрутите.

Пешеходни маршрути:

- **„Ботанически“ маршрут** – Маршрутът тръгва от южния подход между двете училища и от там се изкачва във високата част на хълма по пътеките и стълбищата между скалите и стига покрай Големия Бунарджик до върха. Маршрутът е условно наречен „ботанически“, тъй като преминава през района с най-висока концентрация на редки растителни видове, защото те са неподвижни и могат да бъдат видени при всяко посещение. Тук обаче има и местообитания подходящи за влечуги, за птици, за безгръначни и др. Следва да се поставят табелки не само на растителните видове, но и на други ценни видове от фауната.
- **Маршрут „Прилепи“** – маршрутът започва от същия южен подход и се изкачва през лесопарковата зона на хълма, за да достигне също до върха.

По продължение на маршрута могат да бъдат поставени на няколко места къщички за прилепи и да бъдат обозначени т.нар. „биотопни“ дървета (стари дървета, които могат да приютяват в хралупите си прилепи и др. видове). Тези обекти (къщичките и дърветата) ще бъдат обозначени с табели, даващи информация и за видовете прилепи, които могат да бъдат срещнати тук и за консервационния им статус.

Непешеходни маршрути:

- *Въжена линия* – Възможно е реализирането на проект за изграждане на въжена линия, свързваща ниската паркова част с високата мемориална част на хълма. Трасето може да преминава от централния вход от бул. „Руски“ срещу ул. „Петьофи“ над лесопарковата зона до терена, разположен до паметника на „Освободителя“. Трасето в никакъв случай не бива да преминава над южната скалиста зона, където са концентрирани най-големия брой ендемитни и защитени видове!

Точното трасе, както и параметрите на съоръжението, разбира се за момента не са известни, тъй като проект на съоръжението все още не е изготвен. Необходимо е след изготвянето на такъв проект, той да бъде съгласуван с НИНКН (или регионална структура) и с РИОСВ/МОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и след положително становище на експерт ботаник или фитоценолог.

- *Туристическо влакче* - Възможно е въвеждането на маршрут за туристическо влакче, с което ще става и придвижването на желаещите посетители напр. от площадката под пързалките, през главната алея и по съществуващия път до върха. За целта нови пътища и алеи не са необходими.

Удобството от наличието едновременно на пешеходни и непешеходни маршрути е в това, че в бъдеще могат да се направят различни комбинации между тях. Например може да се използва влакче за качване до върха и слизане пеша по целия или по част от ботаническият маршрут. Така възможностите за бъдещи промени в познавателните маршрути сатават много повече.

1.22.1.4. Оценка на оптималните форми на бъдещото управление и охрана на ПЗ

- Съществуват задоволителни взаимовръзки на координиращи, контролни и пряко управленски дейности.
- Недостатъчно развити и обезпечени с щатни бройки за изпълнение на управленските дейности в администрацията на района.
- Липсва специализирано звено, ангажирано единствено с управление на защитените територии.
- Финансовото обезпечаване на дейностите отнасящи се до защитената територия е недостатъчно за ефективно съвременно управление

1.22.1.5. Културно-историческо наследство

Степента на опазване на културно-историческите обекти на в района на ПЗ Хълм „Бунарджика“ може да се оцени като много добра. Такива обекти са от една страна самият парк Бунарджика, обявен в ДВ бр.41/1992 г. като паметник на градинското и парковото изкуство с категория "местно значение". "Паркът на

Бунарджика" попада в границите на историческата зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив", обявена с протокол №5 от 22.05.2000 г. на НСОПК, одобрен от министъра на културата като групов археологически и архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на урбанизма и културния пейзаж.

И другите по-конкретни обекти с културно историческа и по-скоро мемориална стойност – това са паметниците на върха в т.нар. мемориална зона. Мемориалната зона като цяло е в добре поддържано състояние. Необходимите ремонти по отношение на паркова инфраструктура и т.н. са коментирани в т. 1.22.1.3 по-горе.

1.22.1.6. Оценка на санитарно-хигиенните условия

Санитарно-хигиенните условия на територията на хълма като цяло са добри. Чистотата на алеите и обслужването на кошчетата се поддържат от местната сметосъбираща фирма, а почистването и поддръжката на вегетативните площи се осигурява от ОП „Градини и паркове“. Изключение прави южната висока зона и участъци от лесопарковата зона. Алеите и стълбищата там често са занемарени и на много места се откриват нерегламентирано изхвърлени отпадъци, но факт е също и липсата на кошчета и като цяло лошото състояние на инфраструктурата.

1.22.2. Социално-икономически условия

1.22.2.1. Оценка на рекреационната дейност

Досегашният режим на територията е ползването ѝ да е изключително за рекреационна дейност – за нуждите на ежедневния отдих. Недостатъци в управлението на обекта, които ограничават възможностите за рекреационно ползване в участъци други освен ниската паркова зона са, както следва:

Съществуващата алейна мрежа в много участъци не е в добро състояние и се нуждае от възстановяване и поддържане.

В незадоволително състояние са парковите елементи. Липсва необходимото количество пейки и съвременен основно парково оборудване.

Необходима е ревизия и възстановяване на алейното осветление.

Необходими са редица мероприятия за възстановяване и поддържане на растителността.

Необходима е ревизия и възстановяване на съществуващата напоителна система и изготвяне на проекти за нейното доразвитие и разширяване.

1.22.2.2. Оценка на дейностите по ползване на ресурсите

Независимо от статута на територията – парк за широко обществено ползване - до прекатегоризирането ѝ в защитена, са се констатирани нарушения свързани с неконтролирана коситба, изнасяне на суха и паднала дървесина. Понастоящем няма констатирани съществени нарушения. Ползване на ресурси, други освен рекреационното ползване на терена в момента не се извършват. В територията има голямо видово разнообразие от лечебни растения, но количествата им са прекалено малки, за да бъдат събирани, камо ли използвани със стопански характер.

1.22.3. Собственост

Интересите на собствениците и ползвателите на имотите в защитената територия не се нарушават. Основната част от територията е публична общинска

собственост, което напълно съответства на характера на територията. До момента няма постъпили жалби или оплаквания от собственици или ползватели на обекти в района, които да показват някакъв вид нарушаване на техните интереси.

1.22.4. Управление

- Съществуват задоволителни взаимовръзки на координиращи, контролни и пряко управленски дейности.
- Недостатъчно развити и обезпечени с щатни бройки за изпълнение на управленските дейности в администрацията на района.
- Персоналът на Община Пловдив натоварен с дейностите по управление на защитената територия има нужната квалификация, но се налага да съчетава тези си дейности с всички останали свои задължения
- Липсва специализирано звено, ангажирано единствено с управление на защитените територии.
- Финансовото обезпечаване на дейностите отнасящи се до защитената територия е недостатъчно за ефективно съвременно управление
- Нормативната уредба (ЗЗТ, Наредбата за изготвяне на ПУ) предоставя възможност за участие на всички местни органи и обществеността при обсъждането и вземането на решенията, свързани с управлението на природната забележителност

1.22.5. Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията

Основният проблем на Защитената територия е недостатъчното финансиране на дейности по поддръжка на защитената територия и недостатъчния управленски и оперативен персонал, който да бъде ангажиран само с управление на трите природни забележителности в града. Последствията от това са:

- Загуба и неефективно ползване на рекреационните потенциали на защитената територия.
- Загиване на част от растителността, самонастаняване на рудерални видове.
- Разрушаване на съществуващата алейна мрежа и парково оборудване

Специфичните проблеми, възникнали в резултат на посочените основни проблеми са:

- Протичащ процес на смяна на едификаторите - характерни за територията растителни видове – особено във високата част и на подмяна с произведен тип.
- Подмяна на типичните видове с ксерофити, хелиофити и рудерали.
- Намаляваща численост на редките и защитени видове и угнетеното им състояние.
- Недостатъчна информираност на обществото за проблемите и значението на защитените територии
- Риск от срутищна активност (основно в южната част)

1.23. Потенциална стойност на защитената територия

- Един от основните градообразуващи фактори и символ на гр. Пловдив
- Основен елемент на неговата идентичност
- Уникално геоморфоложко образование
- Недооценен рекреационен ресурс
- Най-съществена част от зелената система на град Пловдив
- Находище на редки и защитени растителни видове
- Богато разнообразие на флористични видове
- Възможност за научно-изследователски програми и дейности
- Местоположение на обекти на културно историческото наследство от национално значение
- Паметник на градинско – парковото изкуство

1.24. Оценка на постигането на целите и изпълнението на режимите и задачите, разписани в части 2, 3 и 4 на плана за управление от 2003 г.

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ (Раздел 2)	
a. Възстановяване на естествената растителност на хълма	Дейността е частично изпълнена, до толкова до колкото не са допускани намеси и мероприятия, които да унищожат съществуващата естествена растителност (вж долната точка). Все още се срещат, обаче, типични инвазивни видове, които биха могли сериозно да увредят структурата на съобществата и да доведат до подтискане и дори до изчезване на съществуващата растителност.
b. В РАЗКРИТИТЕ УЧАСТЪЦИ С КОНЦЕНТРАЦИЯ НА РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ И “ЧЕРВЕН” РАСТЕНИЯ И ЕЛЕМЕНТИ НА ЕСТЕСТВЕНАТА РАСТИТЕЛНОСТ ДА НЕ СЕ ДОПУСКА НАМЕСА И ПРОВЕЖДАНЕ НА МЕРОПРИЯТИЯ, КОИТО БИХА ДОВЕЛИ ДО НАРУШАВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩОТО ЕКОЛОГИЧЕСКО РАВНОВЕСИЕ И БЕЗВЪЗВРАТНОТО ИМ УНИЩОЖАВАНЕ;	Мероприятието е изпълнено. Наложените ограничения са спазвани.
c. ДА СЕ НАПРАВЯТ ОПИТИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РЕДКИ, УНИЩОЖЕНИ ВИДОВЕ ПО ХЪЛМА (ПР. <i>SILENE LERCHENFELDIANA</i> , РУМЕЛИЙСКО КАРАМФИЛЧЕ - <i>DIANTHUS RUMELICUS</i> И ДР.);	Не е известно да са правени такива опити. Мярката следва да остане и в следващия планов период, тъй като има необходимост от нея
d. САНИРАНЕ И ОТСТРАНЯВАНЕ НА БЕЗВЪЗВРАТНО ЗАГИНАЛАТА РАСТИТЕЛНОСТ;	Мярката се изпълнява на периодичен принцип – това е част от дейностите по поддръжка на парка. Мярката следва да остане и в новия планов период.
e. ПОДМЯНА И ВНАСЯНЕ НА НОВИ ДЕКОРАТИВНИ ДЪРВЕТА И ХРАСТИ В “ПАРКОВАТА ЗОНА” НО НЕ СТИХИЙНО, КАМПАНИЙНО САМО С НАЛИЧНИЯ ПОСАДЪЧЕН МАТЕРИАЛ, А С ВИДОВЕ ХАРАКТЕРНИ ЗА КОНКРЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ И ДОКАЗАЛИ АДАПТИВНИТЕ СИ ВЪЗМОЖНОСТИ (ПР. ЛИРИОДЕНДРОН, КЛАДРАСТИС ЛУТЕА, МАГНОЛИИ, ХАМАЕЦИПАРИС И ДР.)	Мярката се изпълнява на периодичен принцип – това е част от дейностите по поддръжка на парка. Може да остане и в новия планов период

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
f. Подмяна на преобладаващите издънкови насаждения в “ЛЕСОПАРКОВАТА” ЧАСТ - РЕЗУЛТАТ ОТ ПОДИВЯВАНЕТО НА РАСТИТЕЛНОСТТА И ЛИПСАТА НА ГРИЖИ, ЧРЕЗ ВНАСЯНЕ НА ХАРАКТЕРНИТЕ ЗА ТЕРИТОРИЯТА ДЪРВЕСНИ И ХРАСТОВИ ВИДОВЕ, ТРЕВИ И ЦВЕТА, ДОКАЗАЛИ ВЪВ ВРЕМЕТО ПРИСПОСОБИМОСТТА СИ КЪМ УСЛОВИЯТА НА ХЪЛМА;	Мярката е частично изпълнена, но следва да остане и за следващия програмен период, тъй като има нужда от нея.
g. ОТСТРАНЯВАНЕ НА АНРОПОФИТНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ (ПЛЕВЕЛИ И БУРЕНИ); 2.1.1.	Мярката се изпълнява на периодичен принцип – това е част от дейностите по поддръжка на парка. Мярката следва да остане и в новия планов период.
a. ВНИМАТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НАСТАНЕНИТЕ “ЧУЖДИ” НА ЕСТЕСТВЕНАТА ФЛОРА ЕЛЕМЕНТИ И ПРИ НЕОБХОДИМОСТ - ОТСТРАНЯВАНЕТО ИМ; -	Свързано е с предходната мярка. Изпълнява се на аналогичен принцип.
b. Създаване на благоприятни условия за развитието на растителността;	Мярката е част от дейностите по поддръжка на парка. Изпълнява се постоянно.
c. Възстановяване и доразвитие на напоителната система, тъй като основен проблем на територията е липсата на напояване;	Мярката е частично изпълнена – водопроводът е възстановен, но следва да остане и в новия планов период, тъй като има необходимост от доразвиване на мрежата.
d. Прилагане на противоерозионни мероприятия - укрепване на склоновете, залесяване с подходящи за територията растителни видове;	Не е известно да са правени такива опити през последните години. Мярката следва да остане и в следващия планов, тъй като има необходимост от нея.
e. ВНАСЯНЕ НА ПОЧВА – НА МЕСТАТА КЪДЕТО ЕРОЗИЯТА БЕЗВЪЗВРАТНО Е УНИЩОЖИЛА ПОЧВЕНАТА ПОКРИВКА;	Мярката е част от дейностите по поддръжка на парка. Мярката следва да остане и в новия планов период.
f. НА ВТОРО МЕСТО, НО НЕ ПО ВРЕМЕ, ИДВА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ПАРКОВАТА ИНФРАСТРУКТУРА – АЛЕИТЕ, ПЪТЕКИТЕ, ПЛОЩАДКИТЕ, ПЕЙКИТЕ И Т.Н., ЗА ДА ВЪЗВЪРНЕ ХЪЛМА ОНАЗИ ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ, КОЯТО ВИНАГИ Е ИМАЛ ЗА ХОРАТА.	Мярката е частично изпълнена – алеите и инфраструктурата са възстановени, особено в парковата част, но следва да остане и в новия планов период, тъй като има необходимост от възстановяване на други алеи и стълбища, които не са в добро състояние.

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
g. Всички тези мероприятия, естествено трябва да се предхождат от изготвянето на съответните проекти, които да се подлагат на широко обществено обсъждане и привличане на различни специалисти.	Липсва информация
ПОДЦЕЛИ (РАЗДЕЛ 2)	
h. Създаване на съответен административен орган, който да е отговорен за изпълнението на задачите и в чийто прерогативи е управлението, развитието и опазването на защитената територия;	Със заповед на Комета на Община Пловдив е създадено оперативно звено със служители на Община Пловдив, на охранителната фирма и на ОП Градини и паркове. Въпреки това самостоятелен орган, който да отговаря само за управлението на защитените територии до момента няма създаден. Мярката може да остане и в следващия планов период.
i. Включване при вземането на решения за развитието на територията, както и при тяхната реализация на гражданското общество, чрез различни форми на участие - граждански сдружения, обществени форуми за обсъждане на проблемите, пряко участие във възстановителни работи на обществени начала и особено при опазването и защитата на територията;	Нормативната уредба (ЗЗТ, Наредбата за изготвяне на ПУ) предоставя възможност за участие на и обществеността при обсъждането и вземането на решенията, свързани с управлението на природната забележителност в етапа на изготвяне на Планове за управление. Обществеността е ангажирана по различни начини от община Пловдив – напр. при неколккратно организираните доброволчески почиствания на хълмовете (със сътрудничеството на НПО), също и чрез изготвянето и раздаването на брошури, плакати и др.
j. Създаване на информационен център, който да информира чрез специализирани образователни и разяснителни програми, популяризиращи значението на хълма, неговата роля в градския организъм, да запознава с характерните за хълма защитени и редки растителни видове, да запознава посетителите на територията със специфичните изисквания при ползването на защитената територия;	Липсва информация това да е извършено. Мярката може да остане в следващия планов период.
k. Маркиране на защитените, редките и екзотични видове по	Липсва информация това да е извършено. Сложени са табели в близост до входовете на ПЗ, които дават информация за това кои

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
ПОДХОДЯЩ СЪЗДАВАЩ РЕСПЕКТ НАЧИН;	са защитените видове. Независимо от това следва да се добавят и информационни табели или по друг начин да се означат местата, където биха могли да се наблюдават консервационно значими или екзотични видове или характерни техни местообитания.
i. СЪЗДАВАНЕ НА ПОДХОДЯЩА ПО ФОРМА ОРГАНИЗАЦИЯ (ОБЩЕСТВО, ФОНДАЦИЯ) ЗА НАБИРАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРЕДВИДЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ;	Липсва информация това да е извършено. Мярката може да остане и в следващия планов период.
m. СЪЗДАВАНЕ НА “ЕКОЛОГИЧНА ПОЛИЦИЯ” СЪС СЪОТВЕТНИТЕ ПРАВОМОЩИЯ, КОЯТО ДА СЛЕДИ И САНКЦИОНИРА ВСЯКАКВИ НАРУШЕНИЯ НА СТАТУТА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ;	Липсва информация това да е извършено. За оптимизиране на дейността може да се проведат обучения на охранителите, които понастоящем охраняват парка, за предмета и целите на защитената територия, за това кои са уязвимите обекти и кои дейности представляват по-голям риск
РАЗДЕЛ 4 ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ	
4.1.1. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РАСТИТЕЛНИТЕ СЪОБЩЕСТВА В ОТДЕЛНИТЕ ЗОНИ, ПРИ СЪОБРАЗЯВАНЕ СЪС СПЕЦИФИКАТА ИМ	
n. 4.1.1.1. В ПАРКОВАТА ЗОНА – ПРИ ВНИМАТЕЛЕН ПОДБОР, МОГАТ ДА СЕ ВНАСЯТ ВИДОВЕ (ДЪРВЕСНИ, ХРАСТИ, ЦВЕТА) С ВИСОКИ ДЕКОРАТИВНИ КАЧЕСТВА, С КОИТО ДА СЕ ПОДМЕНЯТ СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ В ЛОШО СЪСТОЯНИЕ.	Мярката е изпълнена. Това е част от дейностите по поддръжка на парка, може да остане и за следващия период.
o. 4.1.1.2. В ЛЕСОПАРКОВАТА ЗОНА – СЛЕД ВНИМАТЕЛЕН АНАЛИЗ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА РАСТИТЕЛНОСТ Е НЕОБХОДИМО НА ПЪРВО МЕСТО САНИРАНЕ НА ЗАГИНАЛАТА И В ЛОШО СЪСТОЯНИЕ РАСТИТЕЛНОСТ.	Мярката е изпълнена. Това е част от дейностите по поддръжка на парка, може да остане и за следващия период.
p. 4.1.1.3. ВЪВ ВИСОКАТА ЗОНА – НА СКАЛИТЕ НАМЕСАТА ТРЯБВА ДА БЪДЕ ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ВНИМАТЕЛНА И ОГРАНИЧЕНА.	Изискването е спазено, реализираните дейности в тази зона са ограничени.
q. 4.1.1.4. В ЗОНАТА НА ПАМЕТНИЦИТЕ, ЧОВЕШКАТА НАМЕСА ОЩЕ ОТ ПОСТРОЯВАНЕТО ИМ Е МНОГО СИЛНА. ОФОРМЕНАТА ВЕЧЕ СРЕДА БИ СЛЕДВАЛО ДА ЗАПАЗИ ХАРАКТЕРА СИ.	Изискването е спазено.

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
4.1.2. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА АЛЕЙНАТА МРЕЖА, МЕСТАТА ЗА ОТДИХ, ДЕТСКИТЕ ПЛОЩАДКИ, СЪОРЪЖЕНИЯТА, БЕЛВЕДЕРНИТЕ ПЛОЩАДКИ.	
ПЪРВА – “ПАРКОВА ЗОНА”	
4.1.2.1. В “ПАРКОВАТА” – ПЪРВА ЗОНА, НЕ Е НЕОБХОДИМО ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА АЛЕЙНА МРЕЖА.	Изискването е спазено.
4.1.2.2. ОТ ОСНОВЕН РЕМОНТ СЕ НУЖДАЕ ПЛОЩАДКАТА С ПЪРЗАЛКИТЕ.	Липсва информация за реализирани дейности в тази зона. Мярката може да остане и за следващия планов период.
4.1.2.3. АЛЕЙНАТА МРЕЖА СЕ НУЖДАЕ ОТ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ.	Мярката е изпълнена.
4.1.2.4. ЦЯЛОТО ПАРКОВО ОСВЕТЛЕНИЕ СЕ НУЖДАЕ ОТ РЕМОНТ И ПОДМЯНА НА ОСВЕТИТЕЛНИТЕ ТЕЛА.	Мярката е изпълнена.
4.1.2.5. ОТ ОСНОВНО ПОЧИСТВАНЕ СЕ НУЖДАЕ ЗОНАТА ОКОЛО ЛЕТНИЯ ТЕАТЪР.	Мярката е изпълнена.
4.1.2.6. В ЗОНАТА Е НЕОБХОДИМА ОСНОВНА РЕВИЗИЯ НА ВИК ИНФРАСТРУКТУРАТА	Мярката е изпълнена.
ВТОРА – “ЛЕСОРАРКОВА ЗОНА”	
4.1.2.7. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА АЛЕЙНАТА МРЕЖА	Мярката е изпълнена частично. Все още има алеи в лошо състояние. Мярката може да остане за новия планов период
4.1.2.8. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ОБЕКТИТЕ НА СОЦИАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА (Р-Т ГОЛЯМ БУНАРДЖИК)	Мярката не е изпълнена. Касае обект частна собственост. Мярката може да остане за новия планов период.
4.1.2.9. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА АЛЕЙНОТО ОСВЕТЛЕНИЕ	Мярката е част от дейностите по поддръжка. Може да остане и за новия планов период.
4.1.2.10. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗШИРЯВАНЕ НА НАПОИТЕЛНАТА СИСТЕМА	Мярката е изпълнена частично. Може да остане и за новия планов период.
4.1.2.11. ИЗГОТВЯНЕ НА ТИД И ПРОЕКТ ЗА НАПОЯВАНЕ НА РАСТИТЕЛНОСТТА.	През 2009 г. е окончателно приет от всички имащи отношение служби в Община Пловдив и държавни институции технически инвестиционен проект за обект: „Подобряване на екологичната и

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
	рекреационна среда на гр. Пловдив – парк „Хълм на Освободителите“; Подобект: Рехабилитация и възстановяване на парка „Хълм на Освободителите“, в части: Паркоустройство и благоустройство, ЕЛ, В и К, Геодезия, Пътна, ПБЗ. Община Пловдив е кандидатствала за техническа помощ за изпълнението на проекта от Европейския фонд за регионално развитие. Проектът до момента не е получил финансиране.
ТРЕТА „ВИСОКА“ ЗОНА	
4.1.2.12. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА АЛЕЙНАТА МРЕЖА В ЗОНАТА	Липсва информация за изпълнението. Има нужда мярката да остане и за новия период.
4.1.2.13. РЕВИЗИЯ И КОНСТРУКТИВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ПОДПОРНИТЕ СТЕНИ	Липсва информация за изпълнението. Има нужда мярката да остане и за новия период.
4.1.2.14. УКРЕПВАНЕ НА СКАЛНИТЕ МАСИВИ	<p>На база предварителни проучвания за най-опасните места по Пловдивските хълмове (инж. Б. Тодоров и колектив, 1998) е изготвен проект за Укрепване на опасните места по Пловдивските хълмове. Проектът е съгласуван от МОСВ с писмо с изх. № 08-00-737/09.08.2002 г. и е реализиран приблизително две години по-късно – през 2004 г. Изразходени са близо 900 000 лв. от правителствена комисия за защита на населението от бедствия, аварии и катастрофи. Извършено е укрепване на скалата под къщата с купола на Трихълмието и Дяволската стена над църквата св. Мина (Бунарджика).</p> <p>В периода 2009 - 2010 г. са изготвени геодезични заснемания и проекти за укрепване на опасни участъци по хълмовете, по-късно интегрирани в един общ проект: „Укрепване на трихълмието, източната страна на тунела, над ул. „Д-р Вълкович“ № 15-17, укрепване хълм „Бунарджика“, под ул. „Поп Харитон“, укрепване на ул. „Дондуков-Корсаков“ (Данов хълм), р-н „Централен“, гр. Пловдив. . Проектът е съгласуван от РИОСВ с писмо с изх. № ОВОС-530/12.08.2010 г., но за съжаление до момента не е одобрен за финансиране (такова е търсено по европейски програми) и по него няма реализирано изпълнение.</p>

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
4.1.2.15. ОСВЕН РЕМОНТНИ ДЕЙНОСТИ, ТУК НЕ СЕ ДОПУСКА НОВО СТРОИТЕЛСТВО.	Ограничението е спазено.
ЧЕТВЪРТА – “МЕМОРИАЛНА ЗОНА	
В зоната, както и в по целия хълм липсват пейки. От възстановяване се нуждае парковото осветление. Необходима е ревизия на ВиК мрежите и на системата за напояване. Необходим е основен ремонт и пускане отново в действие на съществуващата тоалетна.	Мерките са част от дейностите по поддръжка, могат да останат и за следващия планов период.
РАЗДЕЛ 4.2. ПРОГРАМИ	
4.2.1. ПРОГРАМА ЗА ПАСПОРТИЗАЦИЯ	Извършена е паспортизация.
4.2.2. ПРОГРАМА ЗА ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ	<p>Мероприятието е изпълнено. През 2005 г. на основание влезли в сила Планове за управление на трите защитени територии е възложено „Разработване на програмен продукт за специализирана карта за управление на защитените територии на гр. Пловдив“. Тази специализирана карта е надградена и понастоящем в нея се съхраняват база данни за паспортите на зелените площи не само на територията на пловдивските хълмове, а и на всички зелени площи публична-общинска собственост.</p> <p>Информационната система „Зелена система и Защитени територии“ представлява програмен продукт, разработен на базата на CADIS, в който върху основа от актуална кадастрална информация е разработен допълнителен слой „Зелена система и защитени територии“. В този слой се са въведени данните от извършените по-рано паспортизации на едроразмерната растителност, както и данни за парковата инфраструктура. За съжаление форматът на цифровите данни в тази информационна система и самата структура е направена във вид, в който е несъвместима с всички други, използвани в практиката инструменти за работа с географски информационни системи, което прави използването им в практиката (като например за</p>

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
	разработването на настоящия план за управление) изключително трудоемка задача.
4.2.3. ПРОГРАМА ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА КАДАСТРАЛЕН ПЛАН	Обектът съществува в кадастралната карта на града.
4.2.4. ПРОГРАМА ЗА БАЗИ ДАННИ Важна стъпка след геодезическото заснемане е обвързването на “графичната” - кадастралната информация с “функционалната” – от паспортизацията информация и представяне то й в единна работна среда. За това също необходима съответна програма	Мярката е изпълнена. Виж по-горната точка.
4.2.5. ПРОГРАМА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РАСТИТЕЛНОСТТА	<p>Мероприятието е изпълнено. През 2005 г. е изготвена и поетапно изпълнена „План-програма за планиране и осъществяване на дейности по поддържане и развитие на зелената система на община Пловдив -район Централен, План за действие 2005-2008”.</p> <p>Предвидените в нея дейности, касаещи възстановяването и поддръжката на растителността на хълма включват, както следва:</p> <p>1. Приоритетни / неотложни / мерки за подобряване състоянието на зелените площи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Извеждане на санитарни сечи и подновяване на растителността на Пловдивските хълмове, заложен в "Планове за управление на защитените територии". - Ежегодни залесителни мероприятия - засаждане на дървесна и храстова растителност - Системност в провеждането на основните дейности по поддържане на зелената система: нови засаждания, зацветяване, поддържане на фитосанитарното състояние на дървесната растителност, коситби, поливане, растителна защита и др. - Основни ремонти на помпените станции и поливни водопроводи.

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
	<ul style="list-style-type: none"> - Основни ремонти на парковите съоръжения ... - А. Плануване и реализация на заложените мероприятия и дейности в "програмата за спешни действия" в утвърдените от МОСВ Планове за управление на защитените територии. <p><u>1. Защитена територия"хълм Бунарджик"</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Санитарно прочистване на хълма от напълно или частично суха дървесна и храстова растителност и гниеща дървесна маса; - Възстановяване и поддържане на растителността: в парковата зона- внасяне на дървета и храсти с високи декоративни качества; в лесопарковата част- внасяне на харктерни за тази част растителност. - Изпълнение на ремонтни дейности по настилките; отремонтване увредени участъци от бордюри, каменни стълбища, подпорни и декоративни зидарии. - Почистване от саморасла растителност на площадките за отдих и наблюдение и внасяне на нови градински пейки на подходящи места - Ремонт на детска площадка и подмяна на детски съоръжения с нови - Възстановяване на помпено съоръжение
4.2.6. ПРОГРАМА ЗА НАПОИТЕЛНА СИСТЕМА	Мероприятието е частично изпълнено, вж текста по-горе
<p>4.2.7. ПРОГРАМА ЗА БОРБА С ЕРОЗИЯТА</p> <p>Проблем на територията е ерозията по нейните склонове. Необходимо е изготвянето на специализирана програма за нейното ограничаване и предотвратяване. Специален раздел от тази програма следва да третира установените опасни места по склоновете – срутищата и свлачищата.</p>	Мероприятието е частично изпълнено. вж. текста по-горе

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
4.2.8. ПРОГРАМА ЗА ПАРКОВО ОБЗАВЕЖДАНЕ	Мероприятието е частично изпълнено. вж. текста по-горе
4.2.9. ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА	Мероприятието е частично изпълнено. вж. текста по-горе
4.2.10. ПРОГРАМА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР	Липсва информация това да е извършено. Мярката може да остане в следващия планов период.
4.2.11. НАУЧНО – ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОГРАМИ Бунарджика е една прекрасна естествена лаборатория за научни изследвания и учебна дейност на открита. Една поредица от програми в тази насока също има важно значение.	Липсва информация.
4.2.12. ПРОГРАМА ЗА МОНИТОРИНГ За реализирането на предходната програма и за постигането на общите цели, важна предпоставка е мониторингът на защитената територия. Необходимо е да се изготви съответната програма, в която да се опишат конкретните изисквания, за провеждане на наблюденията, техния вид и необходимото оборудване и специалисти за изпълнението им.	Липсва информация.
4.2.13. ДРУГИ ПРОГРАМИ В процеса на обществените обсъждания на Плана за управление, възникна идеята са оформяне на открита експозиция на археологически находки разкрити в Пловдив. Такава експозиция е една от предпоставките за включване на Бунарджика в маршрутите на културния туризъм. Програмата обхваща прецизиране на културно-историческото и археологическото наследство и възможностите за експониране на тази част от него, която не може да бъде експонирана на местата където е открита. В Програмата могат да се разработят маршрути и тематични кътове свързани с отделни периоди от историческото развитие на Пловдив и откритите находки.	Липсва информация.
Раздел 4.3. ПРОЕКТИ	

Дейност/програма/мероприятие, предвидено с ПУ от 2004 г.	Информация за изпълнението
4.3.1. ПОДРОБЕН УСТРОЙСТВЕН ПЛАН	Мярката е изпълнена, въпреки че отделни планове за отделните зони не са правени. Територията има изготвен общ ПУП - Подробен паркоустройствен план, приет през 2009 г. с Решение №169/ПРОТОКОЛ №9/14.05.2009 г. на Общински съвет – Пловдив. Подробният устройствен план регламентира конкретните режими във всяка от 4те устройствени зони на Плана за управление.
4.3.2. ПОДРОБЕН ПАРКОУСТРОЙСТВЕН ПРОЕКТ ЗА I – “ПАРКОВА ЗОНА”	
4.3.3. ПОДРОБЕН ПАРКОУСТРОЙСТВЕН ПРОЕКТ ЗА II – “ЛЕСОПАРКОВА ЗОНА”	
4.3.4. ПОДРОБЕН ПАРКОУСТРОЙСТВЕН ПРОЕКТ ЗА III – “ВИСОКА ЗОНА”	
4.3.5. ПОДРОБЕН ПАРКОУСТРОЙСТВЕН ПРОЕКТ ЗА IV – “МЕМОРИАЛНА ЗОНА”	

ЧАСТ 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

2.1. Дългосрочни цели

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

Съгласно чл. 23., ал. 2 от Закона за защитените територии „Природните забележителности се управляват с цел запазване на техните естествени особености“. Природните забележителности се обявяват с прилежаща територия, необходима за опазването им.

Съгласно “Насоки за управленски категории защитените територии” (IUCN) Природна забележителност „Бунарджика“ попада в **Категория III Природен паметник/природна забележителност: защитена територия, управлявана главно с цел съхраняване на специфични природни дадености**. По дефиниция тази категория включва територии, притежаващи една или повече специфични природни дадености или природни/културни особености, които имат изключителна или уникална стойност поради своята рядкост, представителност, естетически качества или културна значимост.

Целите на управление на тази категория защитени територии са:

- Опазване или съхраняване за вечни времена на изключителни природни дадености поради тяхната природна значимост, уникални или представителни качества и/или духовно съдържание;
- Доколкото е съвместимо с горепосочената цел, осигуряване на възможности за изследователска дейност, образование, разбиране и обществено признание;
- Елиминиране и съответно предотвратяване на ползването или на дейностите, противоречащи на целите на обявяването; и
- Облагодетелстване на местното население с такива ползи, които са съвместими с другите цели на управление.

Основният принцип при определяне на дългосрочните цели, е територията да бъде управлявана по такъв начин, че спазвайки българското законодателство да се осигурява опазване и поддържане на природните дадености и културни особености в дългосрочен план.

Идентифицирани са главните цели на управление на резервата, в съответствие с нормативните изисквания, направената оценка и изискванията посочени в Заповедите за обявяване на защитената територия.

2.1.1. Определяне на главните цели

На база констатациите и оценките направени до тук, както и на база нормативните изисквания (вкл. на заповедите за обявяване и промяна на режима в защитената зона) главните цели, към постигането на които трябва да се насочат

управленските решения и дейности в следващия 10 годишен планов период могат да се формулират, както следва:

Главна цел 1. Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма

Възстановяване на съобщества на естествени за района видове и поетапна подмяна на инвазивните растения с местни такива. Ползването на екзотични видове се допуска в ниската „обслужваща“ част на хълма след изготвяне на ландшафтен проект, по който следва да се вземе и становището на специалист ботаник и/или фитоценолог.

Главна цел 2. Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на консервационно-значими видове

Опазване и мониторинг на находищата на консервационно значими растителни видове, почистване на разрастналите се около тях храсти, плевелни и/или рудерални видове и възстановяване на популациите на унищожени вече находища (напр. *Silene larchenfeldiana*, *Dianthus rumelicus* и др.) чрез засаждане и проследяване на развитието им.

Опазване на типични местообитания на консервационно значими видове птици и бозайници, чрез създаване на условия за тяхното обитаване на хълма (поставяне на къщички за прилепи и за птици, запазване на типични хабитати).

Главна цел 3. Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта

Опазване на скалния ландшафт от саморазрушаване поради ерозия или поради антропогенна намеса. Следва да се реализира изготвеният проект за укрепване на активните срутища и да се направи цялостно проучване на всички актуални рискове от свличане или срутване на скален материал, след което да се направи програма за реализиране на необходимите укрепителни дейности, като за най- спешните обекти, следва да се предвидят най-кратки срокове. Дейностите по укрепване следва да се реализират с възможно най-малка промяна по тялото на скалните масиви, а всеки изготвен проект следва да се съгласува с органите на МОСВ по реда на Глава 6 от Закона за опазване на околната среда.

2.1.2. Определяне на второстепенните цели

Второстепенна цел 1. Постепенна подмяна на инвазивните видове

Постепенна подмяна на инвазивните и неприсъщите за района видове с местни видове като: летен дъб, полски клен, явор, мекиш, липа, ясен, калина, както и люляк, смрадлика, див рошков, хинап, червена хвойна, кукуш, копривка и др.

Инвазивните видове представляват сериозна и постоянна заплаха за естественото биоразнообразие, тъй като са изключително конкурентноспособни в естествените местообитания на местните видове, поради невзискателността си и способността си да се приспособяват към разнообразни екологични условия. Широкото и бързото им разпространение може да доведе до изчезване на естествените и по-редките видове.

Второстепенна цел 2. Реинтродукция на редки и защитени видове

Реинтродукция на защитения вид атинска мерендера (*Merendera attica*) в унищожените му находища на територията на хълма. За целта може да се използва на посадъчен материал напр. от находищата му в Средни Родопи. При необходимост да се възстановят популациите и на други видове, в случай, че броят на видовете в находищата им започнат да намаляват драстично.

Задачата следва да се постави на ботаник и/или фитоценолог, който да осигури посадъчния материал и да разпише кратка инструкция за служителите от ОП Градини и паркове, които ще се грижат за насаждението.

Второстепенна цел 3. Подмяна на преобладаващите издънкови насаждения в “лесопарковата” част

Подмяна на преобладаващите издънкови насаждения в лесопарковата част, резултат от подивяването на растителността и липсата на грижи, чрез внасяне на характерните за територията дървесни и храстови видове, треви и цветя, доказали във времето приспособимостта си към условията на хълма;

Второстепенна цел 4. Създаване на благоприятни условия за развитието на естествената растителност**2.3.1. Саниране и отстраняване на загинала растителност**

- мярката следва да се изпълнява на периодичен принцип, като част от дейностите по поддръжка на парка.

2.3.2. Рехабилитация и доразвиване на напоителната система в парковата, лесопарковата и мемориалната зона**2.3.3. Внасяне на почва на местата в южната, мемориалната и лесопарковата зона, където ерозията безвъзвратно е унищожила почвената покривка;****2.3.4. Отстраняване на антропофитните елементи (плевели и бурени)**

- внимателен анализ на настанените “чужди” на естествената флора елементи и при необходимост - отстраняването им;

2.3.5. Забрана за събирането на лечебни растения и други растителни ресурси

- необходимо е поради прекалено малките количества в находищата им

Второстепенна цел 5. Прилагане на противоерозионни и противосрутищни мероприятия

- Укрепване на склоновете, залесяване с подходящи за територията растителни видове;

- Предприемане на мерки за борба със срутищата - маркиране на опасните места, разработване на проекти и предприемане на съответните укрепителни мероприятия

Второстепенна цел 6. Създаване на условия за устойчив туризъм;

- Възстановяване на елементите на парковата инфраструктура
- Инфраструктурно осигуряване на парка (ВиК и Ел) и обектите в него
- Реализиране на познавателни маршрути (пешеходни и непешеходни)
- Възстановяване и поддръжка на водните ефекти в ниската и лесопарковата част
- Възстановяване на заведения за обществено обслужване в ниската, лесопарковата и мемориалната част
- Създаване на информационен център с постоянен персонал (вкл. гид или гидове, обслужващи познавателните маршрути)

Второстепенна цел 7. Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности

- Поставяне на информационни табели информиращи за статута на обекта и природозащитните цели
- Маркиране на познавателни маршрути
- Оборудване на маршрутите с опознавателни табели на местата където биха могли да се наблюдават конзервационно - ценни видове
- Организиране на мониторинг на конзервационно значимите видове.

Второстепенна цел 8. Институционално развитие;

- Създаване на самостоятелна структура в рамките на Община Пловдив, която да е ангажирана само и единствено със задачите по управление и опазване на природните забележителности Данов хълм, Младежки хълм и хълмБунарджик
- Развиване възможностите за привличане и работа с доброволци за не само за почистване на природната забележителност но и при дейности по опазване и поддръжка
- Би могло да се направи договорка с Биологически факултет на Пловдивския Университет и/или с Аграрния факултет техни студенти да участват в мониторинга на конзервационно значимите видове като форма на практическо знаятие.

2.2. Ограничения

Постигането на посочените главни и второстепенни цели зависи от множество фактори на средата (от естествен или антропогенен произход), които както могат да стимулират тяхното осъществяване, така и да ограничат постигането им.

Ограниченията и заплахите за постигане на главните и второстепенни цели, съответстват на направените констатации и оценки. Оценката е направена като се използват един или свободно съчетание на подходящи критерии. Използвана е следната скала:

ВИСОКО	ЗА ВИД/ОВЕ/	ПОТЕНЦИАЛНО
СРЕДНО	ЗА ХАБИТАТ/И/	ПОВСЕМЕСТНО
НИСКО	ЗА ХОРАТА	ЛОКАЛНО

По-долу са представени основните фактори (тенденции), които потенциално биха могли да окажат влияние на изпълнението на целите, идентифицирани в процеса на изготвяне на настоящия план за управление.

2.2.1. Тенденции от естествен характер

2.2.1.1. Промени в климата, почвите, хироложкия режим

Глобалните промени на климата са трайна тенденция, водеща до въздействия в световен мащаб и съответно локалните условия на средата. Води и до промяна в климатичните и почвените условия, хидроложкия режим и другите абиотични компоненти на средата. При трайно проявление може да настъпи промяна във видовия състав, намаляване и дори изчезване на консервационно значими видове и хабитати. Явлението има негативно въздействие върху горското стопанство, развитието на екологичния туризъм и други фактори за развитие на територията. По този начин се ограничава постигането на основните цели, свързани с опазването на консервационно значимите видове и местообитания. Факт е също така и, че проявленията на глобалните климатични промени на място могат да се изразят най-вече в продължителни проливни дъждове или в продължителни засушавания. От тези две явления по-рисково в случая е засушаването, но и то може да бъде преодоляно сравнително лесно поради наличието на водопровод осигуряващ достъп до вода за поливане, особено след неговата реконструкция и доизграждане на поливните системи.

Вид цел / №	Описание на целта	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1.	Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма	Ниско	Видове и Хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ
Главна цел 2.	Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на консервационно-значими видове	Ниско	Видове	Потенциално повсеместно в ЗТ
Главна цел 3.	Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта	Ниско	Видове и Хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 1.	Постепенна подмяна на инвазивните видове	Средно <i>един от инвазивните видове (опунция) е изключително сухоустойчив</i>	Видове и Хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 2.	Реинтродукция на редки и защитени видове	Средно	Видове и хабитати	Локално
Второстепенна цел 3.	Подмяна на преобладаващите издънкови насаждения в "лесопарковата" част	Средно	Видове и Хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 4.	Създаване на благоприятни условия за развитието на естествената растителност	Средно	Видове и Хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ

Второстепенна цел 5.	Прилагане на противоерозионни и противосрутищни мероприятия	Ниско	Видове и хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 6.	Създаване на условия за устойчив туризъм	Ниско	За хората	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 7.	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Ниско	За хората	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 8.	Институционално развитие	Ниско	За хората	Потенциално повсеместно в ЗТ

2.2.1.2. Природни бедствия (пожари и други)

Пожарите са едни от основните причини, които могат да доведат до значителни загуби на биологично разнообразие. Други природни бедствия, които могат да окажат влияние върху биологичното разнообразие и да доведат до неизпълнение на целите на природната забележителност са ветровали, ветроломи, снеговали, снеголоми, смерч и други.

Вид цел / №	Описание на целта	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1.	Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Главна цел 2.	Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на консервационно-значими видове	Високо	Видове	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Главна цел 3.	Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 1.	Постепенна подмяна на инвазивните видове	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 2.	Реинтродукция на редки и защитени видове	Високо	Видове и хабитати	Локално
Второстепенна цел 3.	Подмяна на преобладаващите издънкови насаждения в “лесопарковата” част	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 4.	Създаване на благоприятни условия за развитието на естествената растителност	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 5.	Прилагане на противоерозионни и противосрутищни мероприятия	Ниско	Видове и хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 6.	Създаване на условия за устойчив туризъм	Средно до Високо	За хората	Потенциално, Повсеместно в ЗТ

Вид цел / №	Описание на целта	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Второстепенна цел 7.	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Средно до Високо	За хората	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 8.	Институционално развитие	Ниско	За хората	Потенциално, Повсеместно в ЗТ

2.2.1.3. Междувидова конкуренция и сукцесия

Естественият характер на територията и сега е силно повлиян от човешкия фактор. Коренната растителност е запазена в много малка степен, главно в южната част на хълма. От общо установените 330 вида на територията на Хълм Бунарджик 13 вида са инвазивни, което свидетелства за силната деградация на растителната покривка. Инвазивните видове представляват сериозна и постоянна заплаха за естественото биоразнообразие, тъй като са изключително конкурентноспособни в естествените местообитания на местните видове, поради невзискателността си и способността си да се приспособяват към разнообразни екологични условия. Широкото и бързото им разпространение е резултат от тяхната биология – образуват обилно семена с голяма жизненост, която запазват с години, имат ефективни механизми за разпространение и нарастват бързо. Хибридизират се с близки родственици от естествено разпространените видове и водят до сукцесия и изчезване на редките местни видове.

Вид цел / №	Описание на целта	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1.	Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Главна цел 2.	Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на консервационно-значими видове	Високо	Видове	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Главна цел 3.	Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 1.	Постепенна подмяна на инвазивните видове	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 2.	Реинтродукция на редки и защитени видове	Високо	Видове и хабитати	Локално
Второстепенна цел 3.	Подмяна на преобладаващите издънкови насаждения в “лесопарковата” част	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 4.	Създаване на благоприятни условия за развитието на естествената растителност	Високо	Видове и Хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 5.	Прилагане на противоерозионни и противосрутищни	Ниско	Видове и хабитати	Потенциално, Повсеместно в ЗТ

Вид цел / №	Описание на целта	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
	мероприятия			
Второстепенна цел 6.	Създаване на условия за устойчив туризъм	Средно до Високо	За хората	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 7.	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Средно до Високо	За хората	Потенциално, Повсеместно в ЗТ
Второстепенна цел 8.	Институционално развитие	Ниско	За хората	Потенциално, Повсеместно в ЗТ

2.2.2. Тенденции от антропогенен характер

2.2.2.1. Прекомерно ползване на ресурсите

Прекомерното ползване на ресурси като например събиране на лечебни растения или събиране на флористични материали за научни и др. колекции могат да увредят състоянието на популациите на някои от по-редките видове. Това може да окаже влияние само върху някои видове без да повлияе цели хабитати. Определя се като локално. Като степен се определя като високо, тъй като повечето от уязвимите видове са с висок консервационен статус. Предвид това считаме, че е редно да се забрани събирането на лечебни растения или техни части, а за събиране на видове за научни колекции, това да се позволява само след съгласуване със звеното в Община Пловдив, управляващо защитената територия.

2.2.2.2. Ерозия

Почвената ерозия има потенциал за вредно въздействие върху някои от растителните видове, най-вече по места близо до скалистите масиви, където почвата е по-плитка. Въздействието, обаче може да се определи като преобладаващо средно по степен, тъй като проявленията могат да бъдат само локални, без да се засегнат цели популации на видове или цели хабитати. Предвидено е да се внася почва на такива места, за да се преодолеят отрицателните въздействия

2.2.2.3. Нарушаване на ландшафта;

Антропогенното нарушаване на ландшафта е дейност, която е изрично забранена в режима на опазване на защитената територия. Съществуват, обаче и естествени процеси, които имат потенциал значително да нарушат на ландшафта – процеси като например свлачища и срутища. Такива явления могат да окажат значително отрицателно въздействие върху предмета и целите на опазване в защитената територия, разбира се локално, но освен видове и хабитати, могат да засегнат и хората и дори да отнемат човешки живот. Важно е с приоритет да се подходи към мерките, предвидени за укрепване на рисковите участъци, разбира се без това да става за сметка на техните естетически и екологични качества.

2.2.2.4. Внасяне на чужди видове;

Внасянето на чужди видове във високата част на хълма (за разлика от ниската, паркова зона) е, и следва да продължи да бъде забранено. Както беше описано по-горе, това и в момента е съществен проблем в растителните ценози на

природната забележителност. Много често чужди видове биват интродуцирани поради техните декоративни качества, но в последствие те се оказват по-конкурентноспособно от местните видове и постепенно ги изместват в биотопа. Въздействието от това може да се приеме за високо по степен и може да придобие повсеместен характер, въздействайки не само върху видове но и върху цели хабитати. Затова забраната за въвеждане на чужди видове и мерките за постепенната подмяна на вече интродуцираните такива трябва също да са сред приоритетите за управление на хълма.

2.2.2.5. Увреждане условията на местообитанията: замърсяване, шум, туристическо натоварване над капацитетните възможности и др.

Такива увреждания, разбира се ще доведат неизменно и до увреждане в екосистемата на Бунарджика, колкото и тя да е семи-урбанизирана. Безразборното изхвърляне на отпадъци, замърсяването на вегетативните площи, утъпкването и нарушаването им от прекомерно много посетители биха могли да окажат разбира се и пряко негативно влияние. Трябва обаче да се има предвид, че самият капацитет за посетители никак не е малък, предвид, че и сега паркът е посещаван от много хора поради удобното си местоположение. Практиката показва, че при обозначаване на уязвимите зони и действащите забрани в тях, при акцентирание върху значимостта и консервационната стойност на видовете резултатите за опазването им са доста добри. Разбира се това не означава, че охраната в парка е излишна. Необходимо е да се положат грижи за всички зони на защитената територия, тъй като към момента южната висока зона и големи участъци от лесопарковата зона са оставени без никаква поддръжка, липсват кошчета, алеите са обрасли и замърсени.

2.2.3. Ограничения и тенденции извън ПЗ

2.2.3.1. Административни ограничители

Основният административен ограничител в случая е липсата на самостоятелна структура в общината, която да е натоварена само с управление на защитените територии (Данов хълм, хълм Бунарджика и Младежки хълм). В момента служителите ангажирани с управлението на природните забележителности се налага да съвместяват тези дейности с всички останали свои задължения в дирекциите в които работят.

Спецификата на обекта, като “защитена територия” изисква на градско ниво, т.е. в Община Пловдив, да се изгради специализирана управленска структура, на която да се възложат грижите не само за този хълм, а и за останалите защитени територии в гр. Пловдив – Младежки и Данов хълм. Възможността за това е предвидена както в самата заповед за обявяване на Пловдивските тепета за природни забележителности, така и в разпоредбите на Закона за защитените територии (виж Раздел 1.3.2 по-горе).

2.2.3.2. Финансови ограничения

Финансовите ограничения са най-болната тема. Очевидно е, че при липса на средства за реализация на предвидените в плана мероприятия не може да се очаква постигане на поставените цели. Едва ли Общината, при затрудненото си финансово положение в условията на криза ще бъде в състояние предвиди необходимите средства за всички мероприятия от собствения си бюджет. Затова е нужно да се направи необходимото за привличане на средства от други източници – от донори – наши и чужди, от европейски фондове фондове, международни програми и др. За

<i>Консорциум „Геопонт-Чухъл”</i>	<i>План за управление на Природна забележителност „Хълм Бунарджик”</i>	<i>Ноември, 2014</i>
---------------------------------------	--	----------------------

целта общината трябва да разполага със средства за съфинансиране, което може да е различен процент от общата сума.

ВТОРА ОЦЕНКА

2.3. Ефект на ограниченията върху дългосрочните цели

Въздействието на ограниченията, които имат естествен характер може да доведе до промяна на местообитанията, загуба на видовото разнообразие - на индивидуално ниво (намаляване числеността); на групово ниво - намаляване на броя на популациите; на видово ниво - до евентуално изчезване (от защитената територия) на даден вид. При трайно проявление е възможна промяна в екосистемното и ландшафтно разнообразие.

Въздействието на антропогенните ограничения, като пряко унищожаване на видове, може да доведе до нарушаване на естествената стабилност на структурите на популациите и съобществата в дългосрочен план, и за поддържане на цялостния баланс в екосистемата. Недостатъчната екологична култура често е в основата на отрицателното поведение в природата, а това води до унищожаване на растения и животни.

В таблицата по – долу е дадена оценка на въздействието на ограниченията/тенденциите върху главните и второстепенни цели. Въздействията са оценени по значимост, обхват и честота. Представени са и мерки за справяне с неблагоприятните тенденции.

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	незначително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване чрез информационни табели (и чрез информационни кампании) уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти	

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на консервационно-значими видове	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	незначително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване чрез информационни табели (и чрез информационни кампании) уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти	

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	значително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване чрез информационни табели (и чрез информационни кампании) уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничителни</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти	

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Постепенна подмяна на инвазивните видове	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	средно	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	средно	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	незначително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване чрез информационни табели (и чрез информационни кампании) уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти	

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Реинтродукция на редки и защитени видове	<i>Промени в климата, почвите, хидроложкия режим</i>	средно	локално	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Полагане на специални грижи за новоинтродуцираните видове до тяхното установяване в новия биотоп Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	значително	локално	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	значително	локално	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма) Полагане на специални грижи за новоинтродуцираните видове до тяхното установяване в новия биотоп
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	незначително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	локално	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Уреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване чрез информационни табели (и чрез информационни кампании) уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
	<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Подмяна на преобладаващите издънкови насаждения в "лесопарковата" част	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	средно	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Полагане на грижи за недопускане на неконтролируемото разрастване на суходлюбиви инвазивни видове Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	незначително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване чрез информационни табели (и чрез информационни кампании) уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти	

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Създаване на благоприятни условия за развитието на естествената растителност	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	средно	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Полагане на грижи за недопускане на неконтролируемото разрастване на суходлюбиви инвазивни видове Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	незначително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване чрез информационни табели (и чрез информационни кампании) уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти	

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Прилагане на противоерозионни и противосрутищни мероприятия	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	незначително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	значително	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	значително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	незначително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване на уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
	<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Създаване на условия за устойчив туризъм	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	средно до значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	средно до значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	средно	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	значително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване на уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
	<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Поддържане на ефективна поливна система Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	средно до значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	средно до значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	значително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	незначително	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	значително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	средно до значително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване на уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
	<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти

Описание на целта	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Институционално развитие	<i>Промени в климата, почвите, хироложкия режим</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	периодично	Управленски решения за ограничаване на промените на климата на глобално и на локално ниво
	<i>Природни бедствия (пожари и други)</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	рядко	Поддържане в готовност на съществуващия водоем с вода за противопожарни нужди
	<i>Междувидова конкуренция и сукцесия</i>	незначително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Прекомерно ползване на ресурсите</i>	незначително	локално	постоянно	Въвеждане на забрана за събиране на лечебни или други растения на територията на природната забележителност, с изключение на такива с научна цел Въвеждане на разрешителен режим за събиране на растителни видове или части от тях за с научна цел Поставяне на табели, оповестяващи забраните. Оповестяване на забраните и при провеждане на информационни кампании Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Ерозия</i>	незначително	локално	постоянно	Периодичен оглед на състоянието на почвата при дейностите по поддръжка Внасяне на почва, на места, където почвата е станала прекалено плитка за растителните видове
	<i>Нарушаване на ландшафта</i>	значително	локално	рядко	Реализация на мерки за укрепване на геоложки опасни участъци за избягване на срутища или свлачища
	<i>Внасяне на чужди видове</i>	значително	потенциално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване в информационните табели в парка съществуващата забрана за внасяне на чужди видове във високата част на хълма Постепенна подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива във високата част на хълма Периодичен мониторинг на процеса на развитие на местните видове и на консервационно ценните такива, както и на структурата на съобществата (във високата част на хълма)
	<i>Увреждане условията на местообитанията</i>	незначително	потенциално, локално, повсеместно в ЗТ	постоянно	Оповестяване на уязвимите места в хълма, консервационната стойност на видове и действащите забрани и режим на дейностите Въвеждане на стриктен контрол
	<i>Административни ограничители</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Изграждане на управленска структура, ангажирана само с грижите за ЗТ
<i>Финансови ограничения</i>	средно до значително	повсеместно в ЗТ	постоянно	Подготовка на проектни предложения и кандидатстване за финансиране по различни европейски, национални и международни фондове. Заделяне на фонд от бюджета на общината за осигуряване на съфинансиране на евентуални проекти	

2.4. Потенциални възможности на защитената територия

Потенциалите на защитена територия хълм “Бунарджик” са много големи. Те могат да се разглеждат в два основни аспекта. На първо място разбира се, това е територия на ежедневието. Местоположението на хълма – в гъсто населените централни градски части и почти вековната (сега – позабравена) традиция за ползване са предпоставките, които много бързо могат да бъдат възстановени.

На второ място консервацията на хабитати и видове и дейностите по поддръжка и възстановяване на ценни растителни съобщества може отлично да се съвмести с провеждането на обучителни практически занятия на ученици и студенти и с научна дейност и проучвания на докторанти от Биологическия факултет на Пловдивския университет или от Аграрния университет в гр. Пловдив. Така с възстановяването и експонирането на редките растителни видове, някои от които са типични балкански ендемити могат да се маркират опознавателни маршрути, които ще донесат полза на много посетители, наши и от чужди държави. При дискретно но достатъчно атрактивни обозначаване на ценните природни елементи тези маршрути ще имат и важна образователна роля не само за студенти и ученици, но и за всеки буден гражданин или гост на града.

На трето място - Бунарджика е един безценен генератор на по-чист, по-хладен, по-влажен и озониран въздух, който той не задържа “само за себе си”, дарява на околните жилищни територии. Изследванията показват, че в радиус около 300 м. от неговите граници, биоклиматичните показатели са много по-благоприятни. Това е така защото зелената и особено високата дървесна растителност, с голямата си биомаса осигурява засенчване на изкуствените покрития, пречистват, озонират и овлажняват въздуха, изпълняват ветрозащитна функция и т.н. Следва да се знае, че 1 м³ листна маса, надхвърля над 10 пъти прахоулавящата и микроклиматична функция на 1 м² тревна площ, при 40 пъти по-малко разходи за поддържане.

Що се отнася до градообразуващата роля на хълма, ролята му за градската идентичност и естетическите му качества, това са неща които е излишно да бъдат коментирани.

ЧАСТ 3: НОРМИ, РЕЖИМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

3.1. Зониране и функционално предназначение на зоните

Предложеното по-долу зониране и функционално предназначение на зоните на Хълм „Бунарджика“ (Хълма на Освободителите) потвърждава режимите, приети с предходния План за управление на защитената територия от 2004 г. и Подробния паркоустройствен план (ПпУП) от 2009 г. Това зониране е рядко срещаното в практиката явление на естествено зониране и естествено оформяне на предназначението на зоните. В структурно отношение, територията се е оформила по принципа на английските паркове от началото на миналото столетие, при което цялата площ се е засявала с трева, а на посетителите се е оставяло да “прокарат” алеите и да маркират местата за отдих, детските площадки и т.н. По маркираните от хората - утъпкани места в последствие са изградени алеите, площадките, поставяли са се пейките. Единствено в “парковата” част на първа зона – в източното подножие на хълма, алейната мрежа е изградена въз основа на предварителен проект.

Анализирайки съществуващото функционално площоразпределение, познавайки детайлно ползването на зоните, колективът разработващ настоящия план е на категоричното мнение че, съществуващото зониране и предназначение на зоните трябва да се запази такова, каквото е и не бива да се правят никакви промени в тази насока. Всички последващи проекти, трябва да се съобразяват със съществуващото функционално зониране и да не го променят.

Определят се четири основни зони (вж. Карта 17 в Приложение 3):

- **Зона 1 - “паркова” зона** - Тази зона е с типично парков характер за ежедневни рекреационни нужди и широко обществено ползване.
Граници: север – ул. “Волга”; изток – бул. “Руски”; юг – Икономически техникум, Техникум по вътрешна архитектура, стадион “Кочо Цветаров”, запад – обслужващия хълма път, летния театър, “централната алея”, площадката с пързалките и водопадите.
- **Зона 2 - “лесопаркова” зона** – Тази зона съчетава парковите функции с лесо-паркови и преминава от изцяло изкуствени декоративни насаждения към растителност от семинатурален тип.
Граници: север: ул. “Волга”, жилищни имоти, изток – Първа – “паркова” зона, юг – детска площадка с пързалките, водопадите, южен скален ръб на висока зона; запад – зона на паметниците, контактна жилищна зона.
- **Зона 3 – “висока зона”** – Зоната включва участъците от защитената територия, които се характеризират с най-голям дял на естествената за района растителност. Тук е и най-висока концентрацията на видове с висок консервационен статус, застрашени, редки и ендемични видове.
Граници: север – втора “лесопаркова зона”, юг – тенис кортове, църква “св. Мина”, ул. “Никола Петков”, запад – контактна жилищна зона.
- **Зона 4 – “мемориална зона”** – Включва високата част, в която са разположени руския паметник и паметника на освободителите.
Граници: север изток и запад - “лесопаркова зона”, юг – скални образования – “висока зона”.

3.2. Режими и норми

Режимът и нормите на управление на защитената територия се определят съгласно Заповед №РД-466/22.12.1995 г. Министъра на ОСВ за обявяване на обекта за природна забележителност, Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на ОСВ за промяна в режима на дейностите, както и въз основа на режима, предвиден в Закона за защитените територии (обн. ДВ 133/1998, изм. и доп.) за категория „природна забележителности“.

В допълнение на това в Плана за управление на природната забележителност от 2004 г. са наложени допълнителни ограничения в съответствие с двете зони за устройствена защита, определени тогава. В настоящия план се приемат въведените през 2004 г. режими като целесъобразни, съответно с лека модификация на база анализите направени по-горе.

РЕЖИМИ И НОРМИ НА ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ „ХЪЛМ БУНАРДЖИК“:

1. **Природната забележителност се управлява с цел опазване на изключителни природни дадености поради тяхната природна значимост, уникални и представителни качества, в т.ч.:**

- *Възстановяване, поддържане и опазване на естествената растителност на хълма*
- *Опазване, поддържане и възстановяване на находища и популации на конзервационно-значими видове*
- *Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта*

2. **Режимът на дейностите в защитената територия, съгласно Закона за защитените територии, обн. ДВ 133/1998 (чл. 24 и чл. 25), предвижда следното:**

- *В природните забележителности се забраняват дейности, които могат да нарушат тяхното естествено състояние или да намалят естетическата им стойност.*
- *Мерки за опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допускат с разрешение на Министерството на околната среда и водите съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.*

3. **Режимът на дейностите в защитената територия, определен със Заповед №РД-466/22.12.1995 г. и Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на ОСВ въвежда забрани за извършването на следните дейности:**

- *Всякакво строителство с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения*

- *Разрушаване и изземване на скални маси*
- *Унищожаване или увреждане на естествената и паркова растителност.*
- *Безпокоене на птиците, вземане на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата.*
- *Палене на огън*
- *Паша на домашни животни*
- *Внасяне на не характерни растителни видове”.*

4. Допълнителни режими и норми

4.1. Режими и норми в Зона 1 – „паркова” зона

- *Предназначение на зоната – ежедневен отдих, обществено обслужване, спортни и културни мероприятия.*
- *Допустими са всички дейности, характерни за нормалната поддръжка на паркови зони.*
- *След внимателен оглед на съществуващата растителност, следва да се отстранят загиналите и в лошо състояние растителни видове.*
- *В зоната се допуска внасяне на нова декоративна растителност, включително и екзотични видове с високи декоративни качества.*
- *Допустими са дейности по поддръжка на парковата инфраструктура, вкл. ВиК, Ел. мрежи, алейна мрежа, оборудване на детски градинки, поставяне и обслужване на кошчета, пейки, изграждане на водни ефекти и др.*
- *Разрешават се строителни дейности за поддържане, възстановяване, реконструкция и доразвитие на алейната мрежа и парковото обзавеждане, водни ефекти, детски площадки, реконструкция и възстановяване на Летния театър, изграждане на Информационен център – под земята в обекта на ГЗ, както и на малки (преместваеми) обекти за обществено хранене.*
- *Допуска изграждането и на нова алейна връзка, предвидена в североизточната част на парка с ПпУП от 2009 г.*
- *Автомобилният трафик и паркирането във вътрешността на зоната е забранено, с изключение на специални транспортни средства, обслужващи познавателни маршрути в ЗТ, снабдяване на обекти и за поддръжка на територията*
- *Допуска се уреждането на паркинг зона в разширението на бул Руски при централния вход към парка*
- *Реализацията на въжена линия и съоръжения към нея се допускат след съгласуване с МОСВ/РИОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и с НИНКН или регионална структура на МК.*

4.2. Режими и норми в Зона 2 – „лесопаркова“ зона

- *Предназначение на зоната – ежедневен отдих в полу-естествена (лесопаркова) природна среда, опазване на растителни и животински видове и характерни ландшафти.*
- *Допускат се минимални строителни дейности по ремонт и възстановяване на алейната мрежа.*
- *Не се разрешава изграждането на нова алейна мрежа.*
- *Не се допуска ново строителство, с изключение на възстановяването на традиционния ресторант Голям Бунарджик (с ниска етажност и “вписване” в пространството и изграждането на малък обект - кафе в северната част.)*
- *Забранява се събирането на лечебни растения или части от тях, късането и изкореняването на растения или друг вид увреждане на растителността*
- *Допуска се събирането на растения с научна цел само от научни институти и организации след получаване на разрешение от управляващия орган на ЗТ, съгласувано с РИОСВ*
- *Допуска се, след внимателен оглед на съществуващата растителност, да се отстраняват загиналите и в лошо състояние растителни видове*
- *Необходими са дейности по постепенната подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива*
- *Необходима е подмяна на загиналата и издънкова растителност, връщане на традиционните растителни видове – предимно дървесни, с голяма биомаса.*
- *Допускат се дейности по нормална поддръжка на паркови зони, включително отстраняване на плевелни и рудерални видове (но само след внимателен оглед и проверка за наличие на консервационно знаимите видове, описани по-горе), внасяне на почва в участъци с напреднала ерозия, полагане на поливни системи, пейки, кошчета и др.*
- *Допуска се строителство във връзка с възстановяване и ремонти на съществуващата инфраструктура (ВиК, Ел, алейна мрежа и др.)*
- *Допуска се поставяне на информационни табели и дискретно обозначаване на маршрути*
- *Реализацията на въжена линия и съоръжения към нея се допускат след съгласуване с МОСВ/РИОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и с НИНКН или регионална структура на МК.*

4.3. Режими и норми в Зона 3 – „висока“ зона

- *Преобладаващо предназначение на зоната - опазване на растителни и животински видове и характерни ландшафти, опознавателно-рекреационни маршрути за разходка, научна и познавателна дейност.*

- Не се допуска ново строителство, с изключение единствено на поставянето на информационни табели и декоративни оградки около формации на ценни растителни видове или други уязвими зони (ако е необходимо)
- Допускат се строителни дейности само във връзка с ремонт и реконструкция на съществуващи обекти в ниската част (кафене, детска площадка, сграда на Гражданска защита-клуб Лозана и спертния комплекс).
- Във високата част строителство се допуска единствено за поддръжка на съществуващата алейна мрежа и акведукта.
- Необходими са дейности по укрепване на срутища и опасни места по скалните масиви, но само след произнасяне на МОСВ или РИОСВ по реда на глава 6 от ЗООС.
- Забранява се събирането на лечебни или други растения или части от тях, късането и изкореняването на растения или друг вид увреждане на растителността
- Допуска се събирането на растения с научна цел само от научни институти и организации след получаване на разрешение от управляващия орган на ЗТ, съгласувано с РИОСВ
- Допуска се, след внимателен оглед на съществуващата растителност, да се отстраняват загиналите и в лошо състояние растителни видове
- Необходими са дейности по постепенната подмяна на инвазивни и чужди растителни видове с местни такива
- Нова декоративна растителност не се допуска
- Допускат се дейности по поддръжка на парковите зони и осигуряване на поливане, но само от персонал предварително запознат с консервационно значимите видове, характерни за територията
- Допуска се само при неизбежна необходимост изграждането на инфраструктура, но само след съгласуване на проекта по реда на Глава 6 от ЗООС от РИОСВ и МОСВ и задължително становище от ботаник или фитоценолог

4.4. Режими и норми в Зона 4 – „мемориална зона“ зона

- Преобладаващо предназначение на зоната - Мемориална зона
- Не се допускат строителни дейности, вкл. нова алейната мрежа – само възстановяване и ремонт, в т.ч. и на обслужващия обект – кафе в източната част на площадката.
- Не се допуска изсичане на скална маса.
- Допуска се внасянето на нови декоративни растителни видове
- Допустими са дейности, характерни за нормалната поддръжка на паркови зони и поддръжка на парковата инфраструктура, инфраструктурни мрежи и съоръжения.

- Реализация на възжена линия и съоръжения към нея се допускат след съгласуване с МОСВ/РИОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и с НИНКН или регионална структура на МК.

3.2.1. Режими и норми по ползване на ресурсите

Като общовалиден за цялата защитена територия се въвежда следния режим, касаещ по ползването на ресурси в защитената територия:

- *Забранява се събирането на лечебни растения или части от тях, късането и изкореняването на растения или друг вид увреждане на растителността в защитената територия*
- *Допуска се събирането на растения или видове с научна цел само от научни институти и организации след получаване на разрешение от управляващия орган на ЗТ, съгласувано с РИОСВ*
- *Забранява се улавянето или нараняването на животински видове на територията на целия хълм, с изключение на улавянето на опасни влечуги или др. подобни при риск за човешкото здраве. В такъв случай, улавянето следва да се извърши от специалисти и да се вземе становище от РИОСВ, къде да се освободи заловеният индивид*

3.2.2. Режими и норми за строителство и инфраструктура

Съгласно изискванията на чл. 24 на Закона за защитените територии в границите на природната забележителност:

- *Не се допускат дейности, в т.ч. и строителни, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на територията*

Съгласно Заповед №РД-466/22.12.1995 г. и Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на ОСВ в границите на обекта се забранява всякакво друго строителство, освен описаното в Раздел 3.2 по-горе:

- *Забранява се всякакво строителство с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения*

ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ

4.1. Определяне на приоритетите

На базата на направените характеристики и оценки, отчитайки дългосрочните цели за управление, определената потенциална стойност и възможностите за реализация са определени приоритетни направления за 10 годишен период на действие на Плана. Критериите за определяне на приоритета произтичат от:

- Изисквания на национални и международни документи, планове и стратегии;
- Необходимост на проекта на база екологичната и социално-икономическа оценка разработена в Плана за управление;
- Консервационна значимост на видове, съобщества, популации или местообитания национално, европейско и международно ниво
- Роля на съответния проект или задача за постигане на дългосрочните цели за управление на защитената територия
- Ефективност на съответния проект или задача за опазването на консервационно значими видове или характеристики на ландшафта
- Роля на съответния проект за увеличаване както на образователната стойност, така и на общата атрактивност на обекта
- Икономическа ефективност на предложените проекти

На база на така формулираните критерии са определени следните приоритети, степенувани по важност:

Приоритет 1: *Опазване и възстановяване популациите и съобществата на видове с висока консервационна стойност.*

Приоритет 2: *Опазване и възстановяване на парковата рекреационна функция на обекта като недвижим обект на парковото и градинско изкуство.*

Приоритет 3: *Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта*

Приоритет 4: *Създаване възможности за провеждане на научни изследвания и екологичен мониторинг*

Приоритет 5: *Усъвършенстване политиката на управление и контрол на природните забележителности в град Пловдив (Данов хълм, Хълма на Освободителите и Младежки хълм) Създаване на отделна административна структура за изпълнение на техните Планове за управление и проектите към тях. Възможности за финансови постъпления*

4.2. Програми

Програмите за управление съответстват на поставените в горния раздел приоритети. Те са още веднъж разписани в раздел „Проекти“ по-долу, където всеки от проектите е отнесен към съответната програма, към която принадлежи.

4.3. Проекти

Програма 1: Опазване и възстановяване популациите и съобществата на видове с висока консервационна стойност.

- **Проект: Опазване и мониторинг на находищата на консервационно значими растителни видове**

Дейността касае отчетените в южната висока зона находища на редки и защитени растителни видове, някои от тях - изключително уязвими към структурата на растителното съобщество, а и към други, външни влияния. Мониторингът може да се извършва на периодичен принцип или от ботаник/фитоценолог или по задание, изготвено от такъв специалист. При необходимост следва да се извършва почистване на разрастналите се около редките видове храсти, плевелни и/или рудерални видове. МОже да се изпълнява и на доброволен принцип от студенти от Пловдивски университет или от Аграрния университет, стига да се направят такива договорености.

- **Проект: Възстановяване на популациите на унищожени вече находища на редки растителни видове**

Такива са напр. видове като *Silene lerchenfeldiana*, *Dianthus rumelicus*. Мярката е заложена още в предходния план, но дейности по възстановяване на тези находища не са предприети. Възможна е тяхната повторна интродукция чрез засаждане и проследяване на развитието им.

При необходимост да се възстановят популациите и на други видове, в случай, че броят на видовете в находищата им започнат да намаляват драстично.

Задачата следва да се постави на ботаник и/или фитоценолог (или екип, разполагащ с такъв специалист), който помогне за осигуряване на посадъчния материал, за оформяне на насаждението и да напише кратка инструкция за служителите от ОП Градини и паркове, които ще се грижат за него.

- **Проект: Опазване на типични местообитания на прилепи**

Маркиране на т.нар. „биотопни“ дървета – стари хралупати дървета, които са в относително добро фитосанитарно състояние и които могат да поддържат убежища на прилепи и /или други видове.

Поставяне на къщички за прилепи на определени места на големи дървета, които да компенсират липсата на достатъчно много прилепни убежища. Къщичките могат впоследствие да се ползват и при мониторинга на прилепната фауна.

- **Проект: Постепенна подмяна на инвазивните видове**

Постепенно премахване на инвазивните и неприсъщите за района видове. Инвазивните видове представляват сериозна и постоянна заплаха за естественото биоразнообразие, тъй като са изключително конкурентноспособни в естествените местообитания на местните видове, поради невзискателността си и способността си да се приспособяват към разнообразни екологични условия. Широкото и бързото им разпространение може да доведе до изчезване на естествените и по-редките видове. Проектът е обвързан със следващия проект.

- **Проект: Възстановяване на местните растителни съобщества на мястото на чуждоземни и нехарактерни за района видове**

Подмяна на култури от инвазивни, чуждоземни и неместни дървесни видове с видове и екземпляри от местен коренен произход с добри генетични качества. Местни видове са напр. летен дъб, полски клен, явор, мекиш, липа, ясен, калина, както и люляк, смрадлика, див рошков, хинап, червена хвойна, кукуш, копривка и др. Прилагане на технология в рамките на нормите от ПУ.

- **Проект: Поетапна подмяна на преобладаващите издънкови насаждения във лесопарковата зона**

Мероприятието може да се приеме като е постоянна мярка - част от дейностите по поддръжка на растителността.

- **Проект: Създаване на благоприятни условия за развитието на естествената растителност**

- *Подпроект 1: Санирание и отстраняване на загинала растителност:* мярката следва да се изпълнява на периодичен принцип, като част от дейностите по поддръжка на парка.

- *Подпроект 2: Отстраняване на антропофитните елементи (плевели и бурени)* - внимателен анализ на настанените “чужди” на естествената флора елементи и при необходимост - отстраняването им;

- **Проект: Обозначаване на природозащитно ценни или уязвими места на защитената територия**

Поставяне на информационни табели в местата, където могат да се наблюдават конзервационно значими видове с картинка на вида, кратко описание, включително и на причината за неговата ценност и кратка анотация на режима на неговата защита (напр, забрана за късане на растения, за улавяне или безпокойство на животински видове или др.).

При необходимост (по преценка на персонала, грижещ се за парка) се допуска ценните растителни видове, чувствителни хабитати на животински видове или други уязвими зони да бъдат оградени с ниска декоративна ограда с добри естетически качества.

Програма 2: Опазване и възстановяване на парковата рекреационна функция на обекта като недвижим обект на парковото и градинско изкуство и създаване на условия за устойчив туризъм

- **Проект: Поддръжка и полагане на постоянни/периодични грижи за парковите насаждения**

Поддръжка на цветни партери, цветни групи в алпинеумите, отстраняване на антропофитни растителни елементи (плевели бурени), поливане, почистване на площите и др. Касае постоянни дейности по поддръжка на парковата територия, които и понастоящем се извършват от служителите на ОП Градини и паркове.

- **Проект: Възстановяване, поддръжка и доизграждане на елементите на парковата инфраструктура**

Поддръжка и при необходимост закупуване на допълнителни пейки, кошчета, поддръжка на площадки, декоративни водни ефекти, реализация на детски площадки в ниската част на хълма, почистване и др.

- **Проект: Поддръжка и доразвиване на напоителната система и декоративните водни площи**

Поддръжка на ВиК системите и възстановяване на поливната система. При необходимост поливната система може да се разшири и да се въведе капково напояване на определени места

- **Проект: Възстановяване и поддръжка на алеи и подходи**

Почистване и поддръжка на алеите, включително ремонт на настилката, на подпорни зидове, където е необходимо (основно във високата и в лесопарковата зони) почистване на растителността обрастваща алеите и подходите.

- **Проект: Възстановяване на ресторант Голям Бунарджик в заведение за обществено обслужване**

Възстановяването на традиционния ресторант на мястото на съществуващите руини. Следва да се предвиди ниско застрояване, вписващо се в парковата среда. В случай, че се изменя конструкцията на съществуващата сграда и сеналага да бъдат нарушени вегетативни площи проектът да се съгласува с РИОСВ/МОСВ и с НИНКН или регионалните органи на Министерство на културата.

- **Проект: Инфраструктурно осигуряване на парка и обектите в него**

Изграждането на всеки от обектите следва да се предшества от съгласуване с РИОСВ/МОСВ и НИНКН или регионална структура на Министерство на Културата.

Програма 3: Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта

- **Проект: Предприемане на спешни мерки за борба със срутищата**

- Осигуряване на финансиране и реализиране на подготвения проект за укрепване на опасните места по Пловдивските хълмове (съгласуван от РИОСВ през 2010 г.).
- Провеждане на допълнителни огледи с участието на експерти от Гражданска защита и определяне на актуалните рискове, набелязване на местата с неотложна нужда от укрепителни или др. мерки, изработване и изпълнение на проекти за укрепването им.
- Обозначаване на опасните зони със съществуващи рискове от срутване на скални маси.

- **Проект: Прилагане на противоерозионни мероприятия**

Укрепване на склоновете, чрез залесяване с подходящи за територията растителни видове

- **Проект: Внасяне на почва на местата където ерозията безвъзвратно е унищожила почвената покривка;**

Мярката е част от дейностите по поддръжка на парка. Изпълнява се при необходимост.

Програма 4: Създаване възможности за екологично образование, за провеждане на научни изследвания и за екологичен мониторинг**• Проект: Маркиране на познавателни маршрути и „екопътеки“****- Маркиране на познавателен „ботанически“ еко-маршрут**

Маршрутът тръгва от южния подход между двете училища и от там се изкачва във високата част на хълма по пътеките и стълбищата между скалите и стига покрай Големия Бунарджик до върха.

Маршрутът е условно наречен „ботанически“, тъй като преминава през района с най-висока концентрация на редки растителни видове, защото те са неподвижни и могат да бъдат видени при всяко посещение. Тук обаче има и местообитания подходящи за влечуги, за птици, за безгръначни и др. Следва да се поставят табелки не само на растителните видове, но и на други ценни видове от фауната.

Изисква поставяне на табели с трасето на маршрута не само в двата му края, но и на няколко ключови места по пътя. Може да се направи дискретна маркировка, която да бъде следвана, като на местата, където могат да се наблюдават ценните растения, се поставят табелки даващи информация за съответния вид. Може да се комбинира и с информация за някои от ценните животински видове, особено ако съответното място е тяхно типично обитание.

- Обособяване на познавателен екомаршрут „Прилепи“

Маршрутът започва от същия южен подход и се изкачва през лесопарковата зона на хълма, за да достигне също до върха.

По продължение на маршрута могат да бъдат поставени на няколко места къщички за прилепи и да бъдат обозначени т.нар. „биотопни“ дървета (стари дървета, които могат да приютяват в хралупите си прилепи и др. видове). Тези обекти (къщичките и дърветата) ще бъдат обозначени с табели, даващи информация и за видовете прилепи, които могат да бъдат срещнати тук и за консервационния им статус.

- Въжена линия – Възможно е реализирането на проект за изграждане на въжена линия, свързваща ниската паркова част с високата мемориална част на хълма. Трасето може да преминава от централния вход от бул. „Руски“ срещу ул. „Петьофи“ над лесопарковата зона до терена, разположен до паметника на „Освободителя“. Трасето в никакъв случай не бива да преминава над южната скалиста зона, където са концентрирани най-големия брой ендемитни и защитени видове!

Точното трасе, както и параметрите на съоръжението, разбира се за момента не са известни, тъй като проект на съоръжението все още не е изготвен. Необходимо е след изготвянето на такъв проект, той да бъде съгласуван с НИНКН (или регионална структура) и с РИОСВ/МОСВ (по реда на Глава 6 от ЗООС) и след положително становище на експерт ботаник или фитоценолог.

- Туристическо влакче - Възможно е въвеждането на маршрут за туристическо влакче, с което ще става и придвижването на желаещите посетители напр. от площадката под пързалките, през главната алея и по

съществуващия път до върха. За целта нови пътища и алеи не са необходими.

- **Проект: Организиране на мониторинг на консервационно значимите видове на територията на природните забележителности**

Целта на проекта е да се проследи на периодичен принцип развитието на консервационно-значимите видове и при необходимост да се вземат мерки за тяхното опазване, за да не се стигне до тяхното задушаване или изчерпване. Би могло да се направи договорка с Биологически факултет на Пловдивския Университет и/или с Аграрния факултет техни студенти да участват на периодичен принцип в мониторинга на консервационно значимите видове като форма на практическо знаятие.

Програма 5: Усъвършенстване политиката на управление и контрол на природните забележителности в град Пловдив (Данов хълм, Хилма на освободителите и Младежки хълм) Създаване на отделна административна структура за изпълнение на техните Планове за управление и проектите към тях. Възможности за финансови постъпления

- **Проект: Създаване на Административна структура за управление на Природните забележителности на гр. Пловдив**

Спецификата на обекта, като “защитена територия” изисква на градско ниво, т.е. в Община Пловдив, да се изгради специализирана управленска структура, на която да се възложат грижите не само за този хълм, а и за останалите защитени територии в гр. Пловдив – Младежки хълм и Данов хълм. Възможността за това е предвидена както в самата заповед за обявяване на Пловдивските тепета за природни забележителности, рака и в разпоредбите на Закона за защитените територии

- **Проект: Създаване на информационен център**

Може да се създаде един общ информационен център за трите природни забележителности, който да информира чрез специализирани образователни и разяснителни програми, популяризиращи значението на хълма, неговата роля в градския организъм, да запознава с характерните за хълма защитени и редки растителни видове, да запознава посетителите на територията със специфичните изисквания при ползването на защитената територия.

- **Проект: Въвличане на обществеността в дейностите по опазване и поддържане на природните забележителности**

Организиране на ежегодна доброволческа кампания за почистване на трите природни забележителности Данов хълм, Младежки хълм и хълм Бунарджик. Следва да се предвиди бюджет за информационни материали (брошури, плакати и др.), за консумативи (найлонови чували, ръкавици и др.), за извозване на събраните отпадъци, за поощрителни награди (тениски, сувенири и др.), както и за организиране на скромно празненство. Би могло да се търси сътрудничество с младежки неправителствени организации, скаутски организации и др.

- **Проект: Осигуряване на охрана**

Хълмът следва да продължи да се охранява. За оптимизиране на дейността на охранителите може да се проведат обучения на персонала, които понастоящем охраняват

парка, за предмета и целите на защитената територия, за това кои са уязвимите обекти и кои дейности представляват по-голям риск.

4.4. Оперативни задачи

Изброените оперативни задачи се отнасят до организация на дейностите на Община Пловдив, в качеството ѝ на структура управляваща защитената територия и във връзка с отговорностите по изпълнение на Плана за управление:

- Пожарна безопасност – Разработване на противопожарен план, разписващ дейностите и отговорностите в случай на пожар;
- Разработване на графици за организиране възлагането на дейности по работния план;
- Периодични проверки или мониторинг на обекти – мониторинг на консервационно значимите видове на периодичен принцип, съгласно описаното по-горе;
- Планиране и отчитане на дейностите на различни нива в отговорните за управлението на ПЗ служби;
- Организационни, процедурни и оперативни връзки на отговорните служби в Община Пловдив с МОСВ, НИНКН и др. при необходимост;
- Подготовка на документации към проекти за кандидатстване за допълнителни източници на финансиране за реализиране проектите от Плана за управление;
- Поддържане на регулярни връзки с местни органи, организации, медии, заинтересовани лица;
- Изработване на нови и актуализиране на елементи от информационната система за защитените територии и зелената система с информация от настоящия План за управление и поддържането ѝ;
- Изработване на образователни и рекламни материали за биологичното и ландшафтно разнообразие и характерните особености на хълма;

4.5. Работен план

ПРОГРАМИ/ ПРОЕКТИ:	Година:	I	II	III	IV	V	Забележка	Необходими средства
Програма 1: Опазване и възстановяване популациите и съобществата на видове с висока консервационна стойност								
Проект: Опазване и мониторинг на находищата на консервационно значими растителни видове								Предложението касае доброволен труд, полаган от студенти, ако се направи такава договорка.
Проект: Възстановяване на популациите на унищожени вече находища на редки растителни видове								10 000 лв.
Проект: Опазване на типични местообитания на прилепи								Разходите са към проекта за обозначаване на познавателен маршрут „Прилепи“
Проект: Постепенна подмяна на инвазивните видове							постоянна мярка	Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала на ОП Градини и паркове, заети с поддръжката на парка Разходите за посадъчен материал са описани по-долу
Проект: Възстановяване на местните растителни съобщества на мястото на чуждоземни и нехарактерни за района видове							постоянна мярка	1000 лв/год за посадъчен материал Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала
Проект: Поетапна подмяна на преобладаващите издънкови насаждения във лесопарковата зона							постоянна мярка	1000 лв/год за посадъчен материал Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала
Проект: Създаване на благоприятни условия за развитието на естествената растителност								
<i>Подпроект 1: Санциране и отстраняване на загинала растителност</i>							постоянна мярка	Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала
<i>Подпроект 2: Отстраняване на антропофитните елементи (плевели и бурени</i>							постоянна мярка	Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала
Проект: Обозначаване на природозащитно ценни или уязвими места на защитената територия								10 000 лв.
Програма 2: Опазване и възстановяване на парковата рекреационна функция на обекта като недвижим обект на парковото и градинско изкуство и създаване на условия за устойчив туризъм								
Проект: Поддръжка и полагане на постоянни/периодични грижи за парковите насаждения							постоянна мярка	Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала
Проект: Възстановяване, поддръжка и доизграждане на елементите на							постоянна мярка	5 000 лв./год.

ПРОГРАМИ/ ПРОЕКТИ:	Година:	I	II	III	IV	V	Забележка	Необходими средства
парковата инфраструктура								
Проект: Поддръжка и доразвиване на напоителната система								5000 лв./год
Проект: Възстановяване и поддръжка на алеи и подходи							постоянна мярка	10 000 лв./год.
Програма 3: Опазване и съхранение на естественото състояние и целостта на ландшафта								
Проект: Предприемане на спешни мерки за борба със срутищата								съгласно разчетите на изготвените проекти
Проект: Прилагане на противоерозионни мероприятия								1000 лв/год за посадъчен материал Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала
Проект: Внасяне на почва на местата където ерозията безвъзвратно е унищожила почвената покривка							постоянна мярка	500 лв/год
Програма 4: Създаване възможности за екологично образование, за провеждане на научни изследвания и за екологичен мониторинг								
Проект: Маркиране на познавателни маршрути и „екопътеки“								
<i>Пешеходни екопътеки</i>							поддръжка на маркировки и табели - веднъж на 3 години	средно 10 000 лв./маршрут (първоначална инвестиция) 3 000 лв/3 год. за подмяна на табели и маркировка
<i>Туристическо влакче</i>							Може да се направи под форма на публично-частно партньорство	зависи от цената на влакчето
Проект: Организиране на мониторинг на консервационно значимите видове на територията на природните забележителности							след започване - 2 пъти годишно	Предложението касае доброволен труд, полаган от студенти, ако се направи такава договорка.
Програма 5: Усъвършенстване политиката на управление и контрол на природните забележителности в град Пловдив (Данов хълм, Хълма на освободителите и Младежки хълм) Създаване на отделна административна структура за изпълнение на техните Планове за управление и проектите към тях. Възможности за финансови постъпления								
Проект: Създаване на Административна структура за управление на Природните забележителности на гр. Пловдив								Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала при използване на съществуващо помещение на Общината
Проект: Въвличане на обществеността в дейностите по опазване и поддръжане на природните забележителности							постоянна мярка	Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала
Проект: Осигуряване на охрана							постоянна мярка	Разходите за труд се остойностяват на заплатите на персонала

ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ

5.1. Преразглеждане на целите

На петата година от изпълнението на плана за управление е желателно да се направи основен преглед на изпълнението на целите и резултатите от прилагането на плана. Разглежда се актуалността на поставените цели и необходимостта от корекции, както и за проверка доколко планираните и осъществени проекти и задачи ефективно водят до постигането на целите на ПУ.

Следва да се предвиди организиране на публично обсъждане на изпълнението на Плана за управление на ПЗ „Хълм Бунарджик“ в края на четвъртата година от изпълнението на Работния план. Организатор на публичното обсъждане следва да е управляващия орган Община Пловдив. На публичното обсъждане се канят представители на заинтересованите държавни органи, общини, научни институти и неправителствени организации. Година за публично обсъждане на изпълнението на Плана за управление – 2018 г. Ревизията на изпълнението на проектите и задачите от Плана се извършва се от РИОСВ-Пловдив.

5.2. Преразглеждане на задачите

След края на всяка година (до края на първото тримесечие за предходната година) се извършва отчет за изпълнените задачи и проекти и тяхното значение за постигане на оперативните цели на Плана. Оценка на извършената работа и изразходваните средства и време по изпълнението на проектите се прави текущо през годината. Това позволява да се променят приоритетите при изпълнение на дейностите и да се пренасочат средства.

Годишният отчет се подготвя от управляващата организация (в случая Община Пловдив) и включва задълженията на лицата от различните нива. Проверката и оценката се правят от РИОСВ (при необходимост с участието на МОСВ, МРРБ, МК). Протоколът от проверката се утвърждава от Директора на РИОСВ.

Оценката на изпълнението на проектите заляга в годишните отчети за свършената работа и представлява база за съставянето на годишния план и бюджет за следващата година.

Показатели за годишен преглед:

- Спазване на планираните за периода задачи – срокове, обем, качество и финансови средства;
- Анализ на причини за неспазване на проектите и задачите;
- Необходимост от включване на нови проекти и задачи.

Резултати от извършения преглед:

.....
.....
.....
.....
.....

Изпълнени проекти:

.....
.....
.....
.....
.....

Неизпълнени проекти:

.....
.....
.....
.....
.....

Причини:

.....
.....
.....

Оценка:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Препоръки:

.....
.....
.....
.....
.....

ОЦЕНКИ И ПРОВЕРКИ НА ОПАЗВАНЕТО НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

Препоръчва се система от проверки от независими експерти, от Общината, от РИОСВ и ВОСВ на управленските и административни дейности по прилагането на плана. Проверките могат да обхванат начина на работа, организацията, финансирането, изпълнението на предписанията на този план, на национални, международни и други природозащитни ангажименти и споразумения.

Проверки на РИОСВ:

.....

Резултати от извършените проверки:

.....

Изпълнени дейности:

.....

Неизпълнени дейности:

.....

Причини:

.....

Оценка:

.....

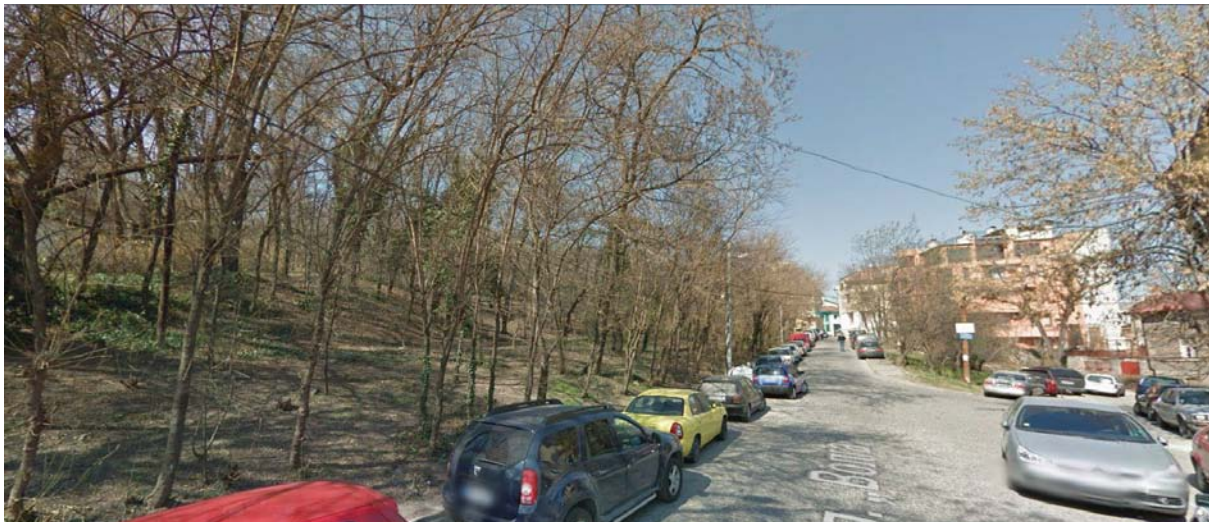
Препоръки:

.....

ФИГУРИ

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

- Фигура 1 Северна граница – ул. „Волга“
- Фигура 2 Североизточна граница – ъгъла на бул. „Руски и ул. „Волга“
- Фигура 3 Източен подход от бул. Руски
- Фигура 4. Подход от югоизточната страна – между гимназиите
- Фигура 5 Подход от юг между църква Св.св. Петър и Павел и тенис кортовете
- Фигура 6 Устройствени режими - Извадка от ПУП- Паркоустройствен план на Хълм на освободителите (Бунарджик), приет през 2009 г.
- Фигура 7 Роза на ветровете (зимна и годишна) в % и тихо време в % (ст. Пловдив)
- Фигура 8 Типични магмени скали със сиенитов състав
- Фигура 9 Кактус Опунция (*Opuntia humifusa*) в южната висока част на хълма
- Фигура 10. Таралеж, заснет в източната част на хълма (N42°8'42.7" и E24°44'22.47")
- Фигура 11. Катерица от източния склон на хълма (N42°8'42.7" и E24°44'24.7")
- Фигура 12 Средни месечни стойности на мощността на дозата (nGy/h) за периода: 01.2003 г. - 04.2014 г. от Локална мониторингова станция Пловдив

Фигура 1 Северна граница – ул. „Волга“

Фигура 2 Североизточна граница – ъгъла на бул. „Руски и ул. „Волга“

Фигура 3 Източен подход от бул. Руски

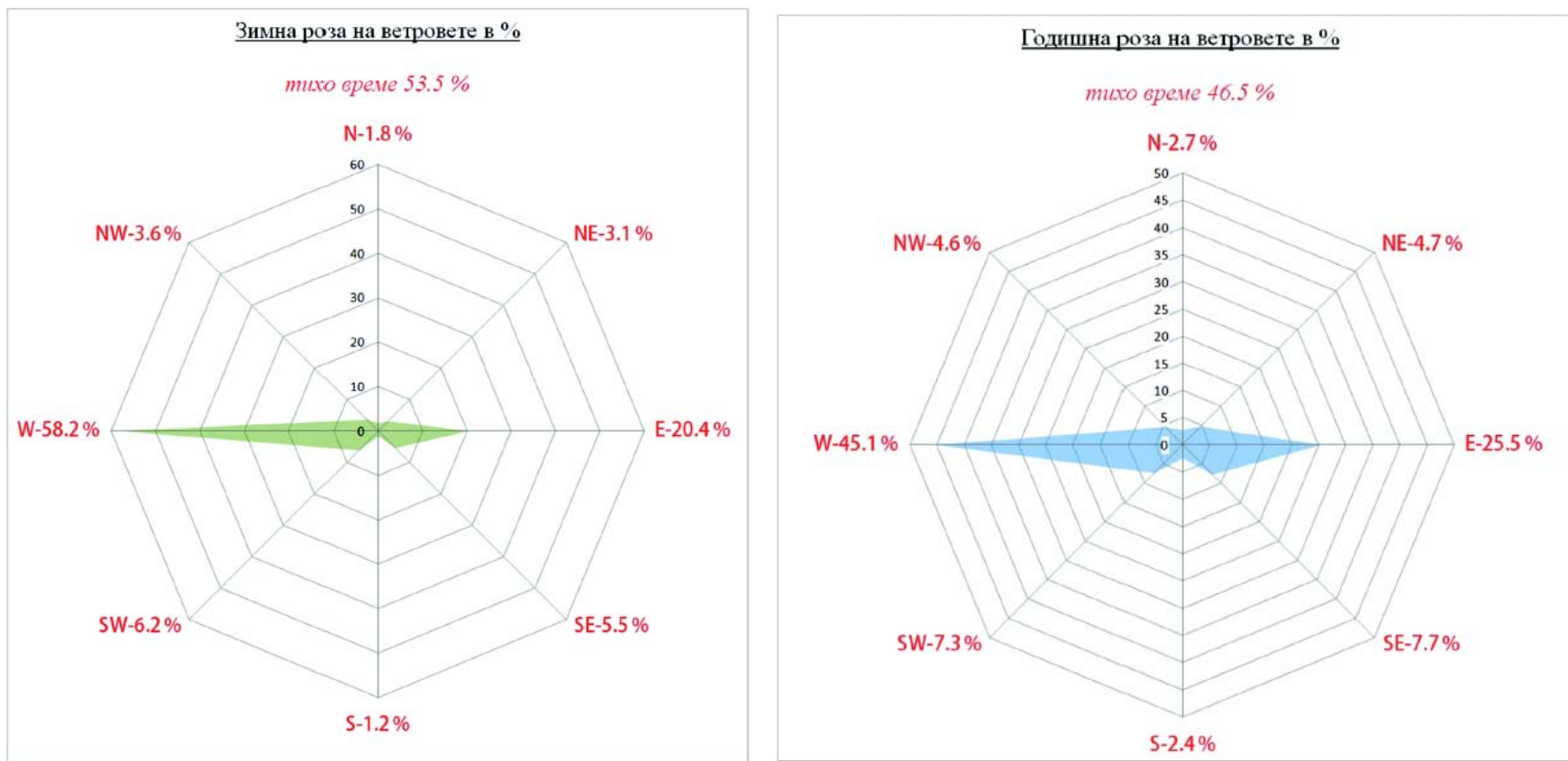
Фигура 4. Подход от югоизточната страна – между гимназиите

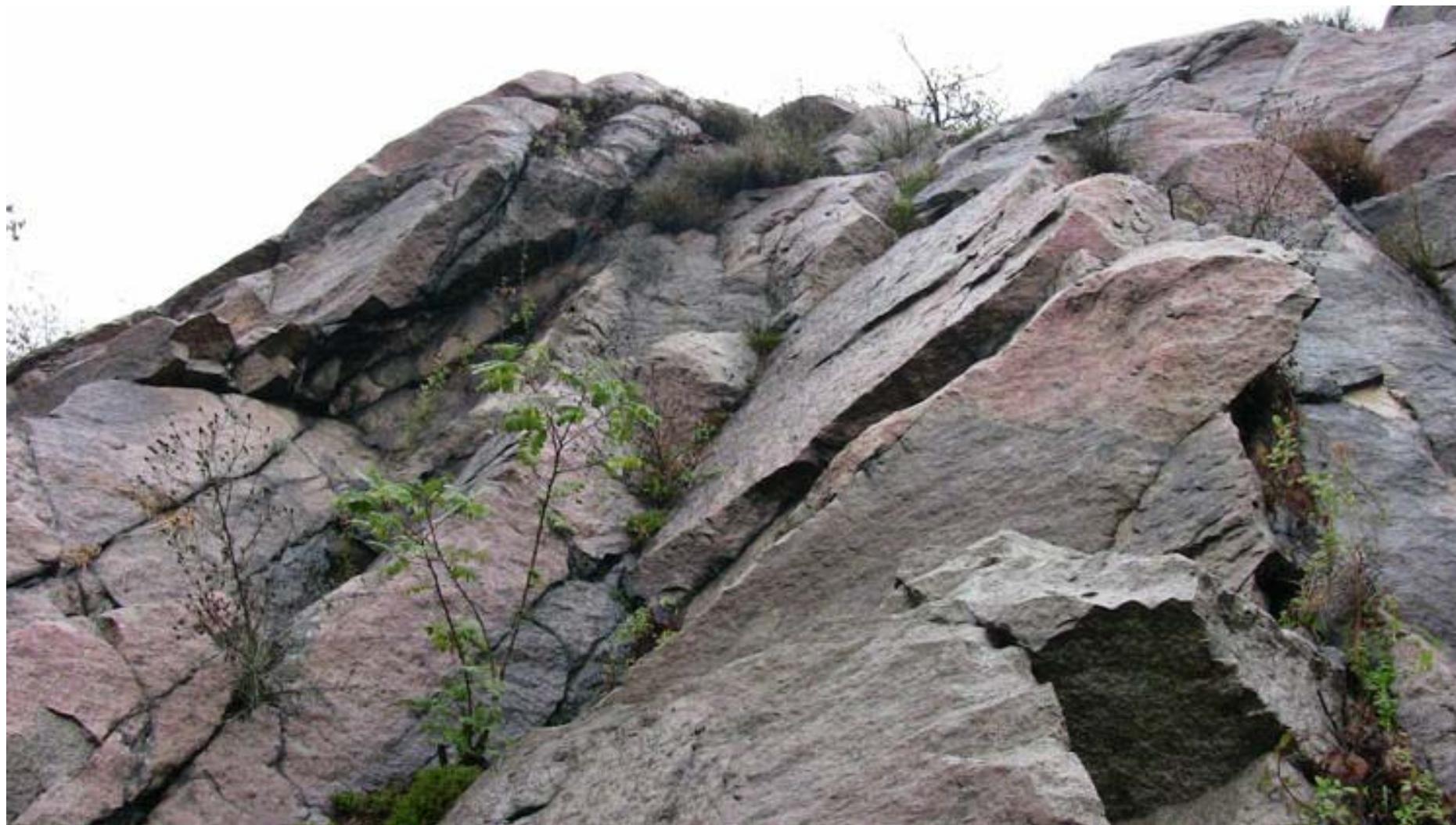
Фигура 5 Подход от юг между църква Св.св. Петър и Павел и тенис кортовете

Фигура 6 Устройствени режими - Извадка от ПУП- Паркоустройствен план на Хълм на освободителите (Бунарджик), приет през 2009 г.

Фигура 7 Роза на ветровете (зимна и годишна) в % и тихо време в % (ст. Пловдив)

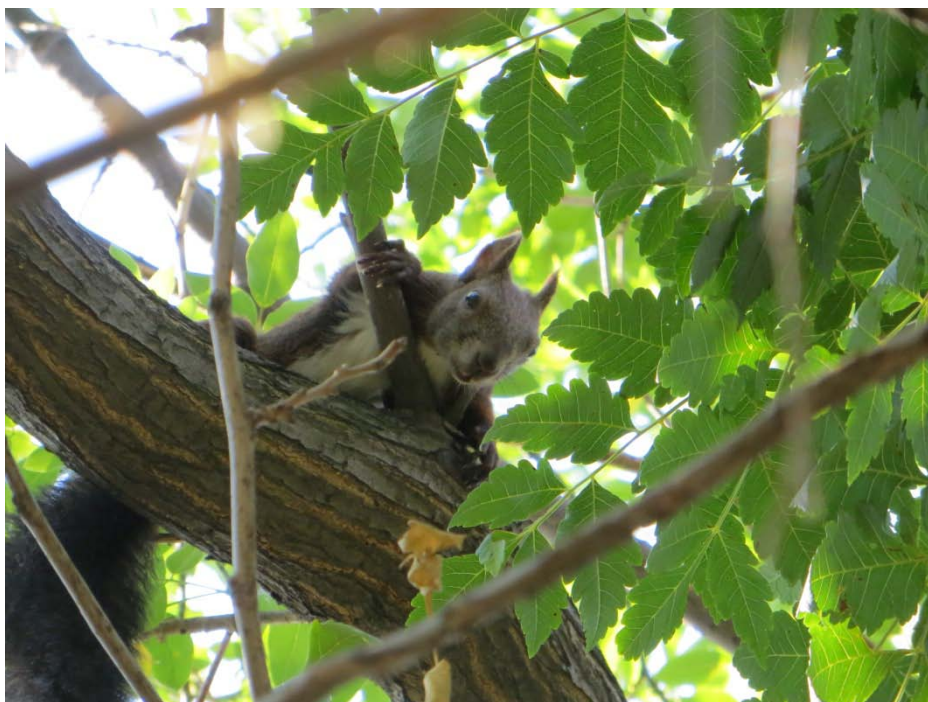
Фигура 8 Типични магмени скали със сиенитов състав

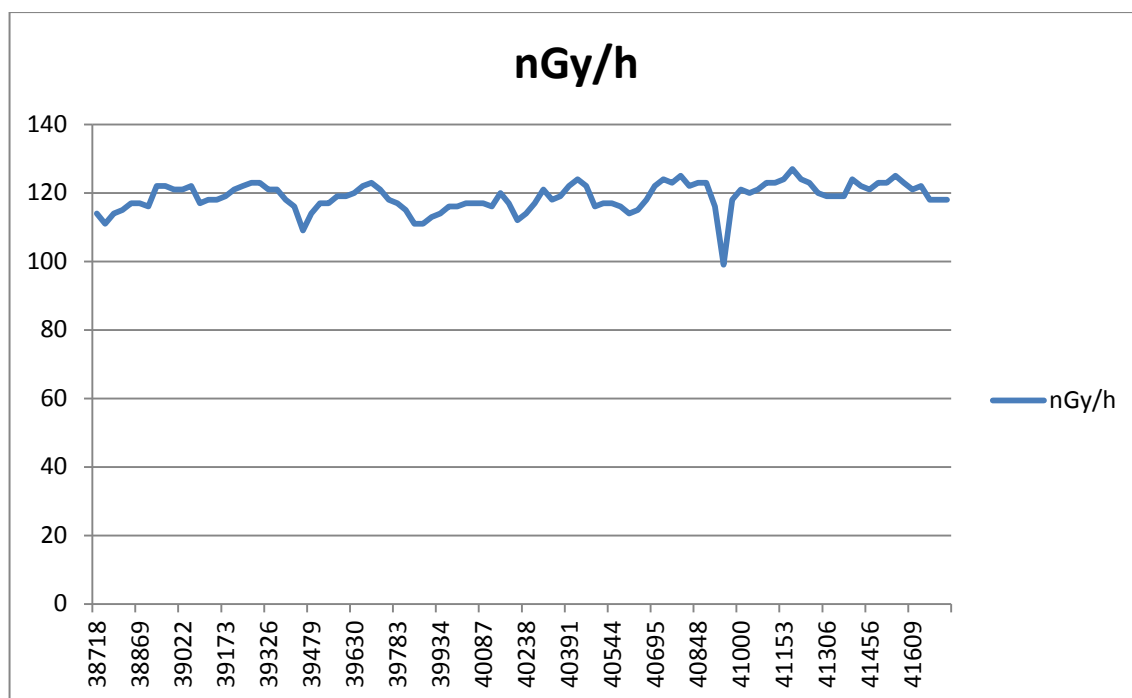
Фигура 9 Кактус Опунция (*Opuntia humifusa*) в южната висока част на хълма

Фигура 10. Таралеж, заснет в източната част на хълма (N42°8'40.97" и E24°44'22.47")

Фигура 11. Катерица от източния склон на хълма (N42°8'42.7" и E24°44'24.7")

Фигура 12 Средни месечни стойности на мощността на дозата (nGy/h) за периода: 01.2003 г. - 04.2014 г. от Локална мониторингова станция Пловдив

ПРИЛОЖЕНИЯ

СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

1. Библиография

2. Списъци, таблици и др.

- 2.1. Таблица 1 Описание на съществуващата растителност в Хълм Бунарджик по масиви с посочване на основни и съпътстващи видове, подлес, подраст, тревисти и тревисти видове (паспортизация на растителността)
- 2.2. Таблица 2 Списък на растителните видове, установени в ПЗ „Хълм Бунарджик“ по биологичен тип, семейство и произход с посочване на видовете, включени в приложенията на Закона за лечебните растения
- 2.3. Таблица 3 Растителни видове с консервационна значимост, установени на територията на ПЗ „Хълм Бунарджик“
- 2.4. Таблица 4 Списък на инвазивните растителни видове, установени в ПЗ „Хълм Бунарджик“
- 2.5. Таблица 5 Видово разнообразие на безгръбначните животни в ПЗ Хълм Бунарджик
- 2.6. Таблица 6 Списък с установените видове безгръбначни и природозащитния им статус на ПЗ Хълм Бунарджик
- 2.7. Таблица 7 Списък с установените видове бозайници (без прилепи) и природозащитния им статус
- 2.8. Таблица 8 Списък на установените видове прилепи и природозащитния им статус
- 2.9. Таблица 9. Консервационен статус на установените в изследвания район земноводни и влечуги
- 2.10. Таблица 10 Видов състав и природозащитен статус на птиците на ПЗ „Хълм Бунарджик“

3. Картен материал

- 3.1. Местоположение и граници на защитената територия. Фондова и админ. принадлежност
- 3.2. Граници на защитената територия
- 3.3. Аерофото снимка на територията на природната забележителност
- 3.4. Релеф на защитената територия
- 3.5. Характеристика на територията на природната забележителност и на контактната ѝ зона
- 3.6. Плутони в Маришката неоинтрузивна зона
- 3.7. Горнокредни магмени и вулканични скали в района на Пловдив
- 3.8. Разкриващи се на повърхността геолого-литоложки разновидности
- 3.9. Инженерно-геолошко райониране
- 3.10. Подземни водни тела

- 3.12. Почвени разновидности
- 3.13. Картиране на растителните масиви на територията на ПЗ "Хълм Бунарджик"
- 3.14. Находища на растителни видове с консервационна значимост на територията на ПЗ "Хълм Бунарджик"
- 3.15. Подходящи местообитания за прилепи
- 3.16. Познавателни маршрути на територията на ПЗ „Хълм Бунарджик“
- 3.17. Функционално зонирание
- 3.18. Цифров модел (на електронен носител)

4. Речник на термините

5. Актове, определящи статута, границите и режимите на защитената територия по закона за защитените територии (ЗЗТ):

- 5.1. Заповед №РД-466/22.12.1995 г. на Министъра на околната среда за обявяване на „Данов хълм“, хълм „Бунарджика“ и „Младежки хълм“ за природни забележителности (обн, ДВ бр. 3/1996 г.)
- 5.2. Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на Министъра на околната среда и водите за утвърждаване на План за управление на природна забележителност „Хълм Бунарджик“, „Данов хълм“ и „Младежки хълм“ (обн. ДВ бр. 57 от 02.07.2004 г.)
- 5.3. Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на околната среда и водите за промяна в режима на дейностите на природните забележителности „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм на Освободителите“.

6. Документи, определящи статута, границите и режимите на защита по Закона за културното наследство (ЗКН):

- 6.1. Списък на обявени паметници на градинското и парковото изкуство в Пловдив, ДВ. Бр.41/19.03.1992 г.
- 6.2. Писмо №37/12.01.1993 на НИПК относно режима за опазване на паметника на културата парк-Хълм на освободителите (Бунарджик), граници на охранителната му зона и режими на градоустройствена намеса
- 6.3. Протокол №5 / 22.05.2000 г. на НСОПК за обявяване на историческата зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив" за групов археологически и архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на урбанизма и културния пейзаж
- 6.4. Протокол №16/16.05.2011 г. на СЕСОНХЦ относно приемане на предложението на НИНКН за промени в режимите на историческата зона "Филипопол-Тримонциум"
- 6.5. Протокол №16/16.05.2011 г. на СЕСОНХЦ относно приемане на предложението на НИНКН за промени в режимите на историческата зона "Филипопол-Тримонциум"

7. Документи, указващи собствеността на обектите

7.1. Акт за собственост

8. Документи, определящи устройствения статут

- 8.1. Решение №117/ПРОТОКОЛ №10/22.05.2008 г. на Общински съвет – Пловдив за одобряване на Плановите задания за разработване на ПУП на защитени територии: Хълм на Освободителите и Данов хълм.
- 8.2. Решение №169/ПРОТОКОЛ №9/14.05.2009 г. на Общински съвет – Пловдив за одобряване на окончателен проект на Подробен устройствен план /ПУП/ на защитена територия – Хълм на Освободителите.

9. Документация от проведените консултации, получени писма, решения и протоколи за предоставяне на информация, обратни разписки:

- 9.1. РИОСВ – Пловдив: писмо с изх. № 1597 / 29.05.2014 относно данни за околната среда, налични на страницата на инспекцията и липсата на инвестиционни предложения и планове и др. касаещи строителство в защитената територия.
- 9.2. ИАОС - Писмо с изх. № 08-00-100222/ 03.06.2014 г. и Решение за ДООИ № 47/ 03.06.2014 г. относно предоставяне на информация за *качество на въздуха, за подземни води, радиация /гама фон/ и за Националната екологична мрежа (вкл. данни в ГИС).*
- 9.3. МОСВ - Решение № ЗД-54/ 27.06.2014 г. и Протокол от 04.07.2014 г. за предоставяне на информация за актуалните граници на защитените територии (географски ориентирани цифрови модели), документи, определящи статута им, данни за растителни видове (*План за действие за опазване на мяхуресточашковия клин*), информация за липсата на защитени зони и др.
- 9.4. БДИБР – Пловдив: Решение №ЗДООИ-31/ 03.06.2014 г. и Писмо с изх. №РД-09-183 20.06.2014 г. за изпращане на информация относно състоянието (липсата) на води и водни обекти в района.
- 9.5. РЗИ Пловдив: Писмо с изх. № 33/68/16.06.2014 г., Решение 13.06.2014 и Протокол от 06.08.2014 г. за предоставяне на данни за атмосферния въздух, електромагнитни излъчвания и шум на територията на гр. Пловдив.
- 9.6. НИНКН - Писмо с изх. №1146/ 24.06.2014 г. с информация за статута на недвижимите културни ценности на територията трите природни забележителности
- 9.7. МРР - Решение №РД-01-14-505 / 04.06.2014 г. - предоставяне на информация относно рисковите геоложки процеси в района: липса на свлачищни зони, включени в Регистъра на МРР на свлачищните райони и становище от Геозащита относно активизиране и срутване на скална маса от югозападната част на „Младежки хълм“, ул. „Любен Каравелов“.

- 9.8. МИЕ - Писмо с изх. № 04-16-220 / 16.06.2014 г. относно начина за достъп (в интернет) на данни от Националния концесионен регистър
- 9.9. ГЕОЗАЩИТА ЕООД–Перник: разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо, съдържащо заявление за информация. Отговор на заявлението не е получен.
- 9.10. Институт по почвознание “Никола Пушкарров - Писмо с изх. №07-00-14/27.05.2014 г. относно липсата на актуална информация за почвите в територията на трите природни забележителности
- 9.11. Областно управление „Пожарна безопасност и защита на населението” – Пловдив - Писмо с рег. № ИА/ПО-2001/ 10.06.2014 г. с информация за липса на аварии, но съществуване на геоложки рискове на територията на трите хълма.
- 9.12. Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания БАН - разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо, съдържащо заявление за информация. Отговор на заявлението не е получен.
- 9.13. Национален природонаучен музей - Писмо с изх. № 213 РД 08 / 06.06.2014 г. за липса на проекти с участието на НПМ, касаещи трите природни забележителности в гр. Пловдив
- 9.14. Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" разписка от 23.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо, съдържащо заявление за информация. Отговор на заявлението не е получен.
- 9.15. Аграрен университет – Пловдив - Писмо с изх. № РД 12-336/27.05.2014 г. относно липса на реализирани проекти и проучвания на територията на трите природни забележителности.
- 9.16. Българско дружество за защита на птиците- разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо, съдържащо заявление за информация. Отговор на заявлението не е получен.
- 9.17. ФПС „Зелени Балкани” - разписка от 23.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо, съдържащо заявление за информация. Отговор на заявлението не е получен.
- 9.18. Българска Фондация Биоразнообразие- разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо, съдържащо заявление за информация. Отговор на заявлението не е получен.

10. Доклади от проучвания и изследвания, извършени в процеса на разработване на плана

- 10.1. Проучване на растителността и типовете природни местообитания в природна забележителност Хълм Бунарджик, гр. Пловдив, 2014 г.
- 10.2. Проучване на безгръбначната фауна в природна забележителност Хълм Бунарджик, гр. Пловдив., 2014 г.
- 10.3. Доклад за изпълнение на задание относно проучване на животинския свят и местообитанията на видовете в природна забележителност „Хълм Бунарджик”, част БОЗАЙНИЦИ, гр. Пловдив. 2014 г.

- 10.4. Доклад за проучване на животинския свят и местообитанията на видовете в природната забележителност „Хълм Бунарджик“, гр. Пловдив в частта „ПРИЛЕПИ“, гр. Пловдив. 2014 г.
- 10.5. ОТЧЕТ по задание за проучване на животинския свят и местообитанията на видовете в природните забележителности Хълм Бунарджик, Младежки хълм и Бунарджик, ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ, гр. Пловдив. 2014 г.
- 10.6. Проучване на орнитофауната и местообитанията на видовете в природна забележителност Хълм Бунарджик, гр. Пловдив. 2014 г.

11. Допълнителна документация по цифровия модел

- 11.1. Копия на документи за използването на съвременни версии на лицензиран софтуер.
- 11.2. Описание на структурата и съдържанието на графичната, атрибутивна база данни и тематичните карти.

БИБЛИОГРАФИЯ

БЪЛГАРСКИ НОРМАТИВНИ ДОКУМЕНТИ

1. ЗАКОН ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ (Обн. ДВ. бр.77 от 9 Август 2002г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
2. ЗАКОН ЗА ЗАЩИТЕНИТЕ ТЕРИТОРИИ (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
3. ЗАКОН ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО (Обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
4. ЗАКОН ЗА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ (Обн. ДВ. бр.29 от 7 Април 2000г., посл. изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.)
5. ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (Обн. ДВ. бр.91 от 25 Септември 2002г., посл. изм. ДВ. бр.22 от 11 Март 2014г.)
6. ЗАКОН ЗА ПОЧВИТЕ (Обн. ДВ. бр.89 от 6 Ноември 2007г.)
7. ЗАКОН ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ (В сила от 31.08.2008 г., Обн. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г., посл.изм. ДВ. бр.22 от 11 Март 2014г.)
8. ЗАКОН ЗА УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА (Обн. ДВ. бр.1 от 2 Януари 2001г., посл. изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2013г.)
9. ЗАКОН ЗА ЧИСТОТАТА НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ (Обн., ДВ, бр. 45 от 28.05.1996 г., посл изм бр. 102 от 21.12.2012 г.)
10. НАРЕДБА № 12 ОТ 15 ЮЛИ 2010 Г. ЗА НОРМИ ЗА СЕРЕН ДИОКСИД, АЗОТЕН ДИОКСИД, ФИНИ ПРАХОВИ ЧАСТИЦИ, ОЛОВО, БЕНЗЕН, ВЪГЛЕРОДЕН ОКСИД И ОЗОН В АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ (Обн. ДВ. бр.58 от 30 Юли 2010г.)
11. НАРЕДБА № 14 ОТ 23.09.1997 Г. ЗА НОРМИ ЗА ПРЕДЕЛНО ДОПУСТИМИТЕ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА В АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА ИЗДАДЕНА ОТ МИНИСТЪРА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО И МИНИСТЪРА НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, обн., ДВ, бр. 88 /1997, изм и доп бр. 42 от 29.05.2007 г.)
12. НАРЕДБА № 14 ОТ 27 ОКТОМВРИ 2005 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА РАЗРЕШИТЕЛНИ ЗА ВЪВЕЖДАНЕ НА НЕМЕСТНИ ИЛИ ПОВТОРНО ВЪВЕЖДАНЕ НА МЕСТНИ ДЪРВЕСНИ, ХРАСТОВИ И ЛОВНИ ВИДОВЕ В ПРИРОДАТА И ОТЧИТАНЕ МНЕНИЕТО НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА В РАЙОНА НА ПОВТОРНО ВЪВЕЖДАНЕ (Обн. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005г.)
13. НАРЕДБА № 2 ОТ 20 ЯНУАРИ 2004 Г. ЗА ПРАВИЛАТА И ИЗИСКВАНИЯТА ЗА СЪБИРАНЕ НА БИЛКИ И ГЕНЕТИЧЕН МАТЕРИАЛ ОТ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ (Обн. ДВ. бр.14 от 20 Февруари 2004г.)
14. НАРЕДБА № 3 ОТ 1 АВГУСТ 2008 Г. ЗА НОРМИТЕ ЗА ДОПУСТИМО СЪДЪРЖАНИЕ НА ВРЕДНИ ВЕЩЕСТВА В ПОЧВИТЕ (Обн. ДВ. бр.71 от 12 Август 2008г.)
15. НАРЕДБА № 4 ОТ 12 ЯНУАРИ 2009 Г. ЗА МОНИТОРИНГ НА ПОЧВИТЕ (Обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г.)
16. НАРЕДБА № 6 ОТ 26 ЮНИ 2006 Г. ЗА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ШУМ В ОКОЛНАТА СРЕДА, ОТЧИТАЩИ СТЕПЕНТА НА ДИСКОМФОРТ ПРЕЗ РАЗЛИЧНИТЕ ЧАСТИ НА ДЕНОНОЩИЕТО, ГРАНИЧНИТЕ СТОЙНОСТИ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ШУМ В ОКОЛНАТА СРЕДА, МЕТОДИТЕ ЗА ОЦЕНКА НА СТОЙНОСТИТЕ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ШУМ И НА ВРЕДНИТЕ ЕФЕКТИ ОТ ШУМА ВЪРХУ ЗДРАВЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО (Обн. Дв. бр.58 от 18 юли 2006г.)
17. Наредба № 7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (ДВ бр. 45/1999год., в сила от 1.01.2000 г.)

18. НАРЕДБА № 7 ОТ 22 ДЕКЕМВРИ 2003 Г. ЗА ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ ЗА УСТРОЙСТВО НА ОТДЕЛНИТЕ ВИДОВЕ ТЕРИТОРИИ И УСТРОЙСТВЕНИ ЗОНИ (Обн. ДВ. бр.3 от 13 Януари 2004г., посл. изм. ДВ. бр.21 от 1 Март 2013г.)
19. НАРЕДБА № 9 ОТ 1991 Г. ЗА ПРЕДЕЛНО ДОПУСТИМИ НИВА НА ЕЛЕКТРОМАГНИТНИ ПОЛЕТА В НАСЕЛЕНИ ТЕРИТОРИИ И ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ХИГИЕННО-ЗАЩИТНИ ЗОНИ ОКОЛО ИЗЛЪЧВАЩИ ОБЕКТИ (Обн. ДВ. бр.35 от 3 Май 1991г., попр. ДВ. бр.38 от 14 Май 1991г., изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002)
20. НАРЕДБА ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНОВЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ (Приета с ПМС № 7 от 08.02.2000 г., Обн. ДВ. бр.13 от 15 Февруари 2000г., изм. и доп. ДВ. бр.55 от 20 Юли 2012г.)
21. НАРЕДБА ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА НА ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ (Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.94 от 30 Ноември 2012г.)
22. НАРЕДБА ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ОЦЕНКА ЗА СЪВМЕСТИМОСТТА НА ПЛАНОВЕ, ПРОГРАМИ, ПРОЕКТИ И ИНВЕСТИЦИОННИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ С ПРЕДМЕТА И ЦЕЛИТЕ НА ОПАЗВАНЕ НА ЗАЩИТЕНИТЕ ЗОНИ (Обн. ДВ. бр.73 от 11 Септември 2007г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.94 от 30.11.2012г.)

МЕЖДУНАРОДНИ НОРМАТИВНИ ДОКУМЕНТИ

23. Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици
24. Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна
25. Европейска Конвенция за ландшафта (Ратифицирана със закон, приет от XXXIX Народно събрание на 13 октомври 2004 г. - ДВ, бр. 94 от 2004 г. В сила за Република България от 1 март 2005 г.), Обн. ДВ. бр.22 от 15 Март 2005г.
26. Конвенция за биологичното разнообразие, Обн. ДВ. бр.19 от 2 Март 1999г.
27. Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания /Бернска/ Обн. ДВ. бр.23 от 10 Март 1995г.
28. Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания /Бернска/ Обн. ДВ. бр.23 от 10 Март 1995г.
29. Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни /Бонска/ Обн. ДВ. бр.16 от 25 Февруари 2000г.

АКТОВЕ И РЕШЕНИЯ, ОПРЕДЕЛЯЩИ СТАТУТА НА ЗАЩИТЕНИТЕ ТЕРИТОРИИ

30. Заповед № ИА-541/26.05.2004 г. на Министъра на околната среда и водите за утвърждаване на Планове за управление на природните забележителности „Хълм Бунарджик“, „Данов хълм“ и „Младежки хълм“ (обн. ДВ бр. 57 от 02.07.2004 г.)
31. Заповед №РД-466/22.12.1995 г. на Министъра на околната среда за обявяване на „Данов хълм“, „Бунарджика“ и „Младежки хълм“ за природни забележителности (обн. ДВ бр. 3/1996 г.)
32. Заповед №РД-903/01.12.2008 г. на Министъра на околната среда и водите за промяна на режима на дейностите, утвърден със Заповед РД-541 от 26.V.2004 г. за обявяване на трите природни забележителности (обн. ДВ бр. 3 от 13.01.2009 г.)
33. Решение №117/ПРОТОКОЛ №10/22.05.2008 г. на Общински съвет – Пловдив за одобряване на Плановите задания за разработване на ПУП на защитени територии: Хълм на Освободителите (Бунарджик) и Данов хълм.
34. Решение №169/ПРОТОКОЛ №9/14.05.2009 г. на Общински съвет – Пловдив за одобряване на окончателен проект на ПУП на защитена територия - Хълм на Освободителите (Бунарджик).

35. Списък на обявени паметници на градинското и парковото изкуство в гр. Пловдив, ДВ бр. 41/19.05.1992 (касае и трите хълма- Данов хълм, Младежки хълм и Бунарджик)

ПРОЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЯ И ИНФОРМАЦИЯ, ПОЛУЧЕНА ОТ ОБЩИНА ПЛОВДИВ

36. **Задание за разработване на План за управление на Природна забележителност „Хълм Бунарджик”**, Община Пловдив, 2013 г. (утвърдено от МОСВ през 2013 г., изх. № 08-00-1066/04.03.2013 г.)

Актове за собственост за обекти в защитените територии:

37. Акт №832/2002 г. от МРРБ за общинска (публична) собственост на парк „Бунарджик”
38. Служебна справка от Община Пловдив за собствеността на терени и обекти, попадащи в територията на парк „Бунарджик”

39. **Актуална кадастрална основа в електронен вид** (*.cad файл)

40. **Общ устройствен план на гр. Пловдив – окончателен проект** (приет с Решение №375/Протокол 16/06.09.2007 г.):

- Графична част (планове и схеми в dwg формат)
- Текстова част (обяснителна записка)
- Копие от Решение №375/Протокол 16/06.09.2007 г.

41. **Подробен устройствен план на «Хълм на освободителите»** (Бунарджик) от 2008

- Графична част (в dwg формат) и обяснителна записка

42. **План за управление на ПЗ „Хълм Бунарджик” от 2003 г.**

- Графична (в dwg формат) и текстова част

43. **Справка за дейностите извършени на територията на трите защитени територии, в изпълнение на плановете за управление на природни забележителности „Данов хълм”, „Хълм Бунарджик” и „Младежки хълм”**

44. **Паспортизация на зелената система:**

- Справка за теренното покритие, броя и вида на обектите на парковото обслужване и броя на растителните видове по типове (иглолистни, широколистни, храсти и др.)
- Дендрологичен баланс - справка на броя на дърветата от всеки вид и санитарното им състояние
- Графична (растерна) извадка от CadIS6, показваща местоположението на хълма
- Растерна схема на полигоните на растителните масиви в защитената територия
- Таблицы с видовия състав в растителните масиви

Планове, програми и отчети, касаещи околната среда

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

45. Програма за опазване на околната среда на Община Пловдив 2006-2014 г. и План за действие към нея.
46. Актуализация от 2011 г. на План за действие към „Програма за опазване на околната среда на територията на Община Пловдив – 2006 - 2014 Г.“
47. Годишни отчети за изпълнение на „Програмата за опазване на околната среда на територията на Община Пловдив – 2006-2014 година“ (за 2007 до 2012 г.)
48. Извадка от Отчет за напредъка по изпълнение на мерките в Актуализация на план за действие към Общинската програма за опазване на околната среда – Приложение 1 „Напредък по изпълнение на план за действие за постигане на добро химично и екологично състояние на водите, 2013 г.“
49. Програма за развитие, поддържане и опазване на зелената система на гр. Пловдив, 04.2012 г.
50. Програма за развитие, поддържане и опазване на зелената система на гр. Пловдив, 04.2013 г.
51. Актуализация на програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив 2003-2010 и изготвяне на План за действие за периода 2011-2013 (включително отчети за извършените дейности в периода 2005-2013 г.)
52. ПРОГРАМА за достигане на нормативните нива по показателите фини прахови частици под 2,5 микрона (ФПЧ2,5) и полициклични ароматни въглеводороди(ПАВ) в атмосферния въздух на територията на Община Пловдив с План за действие за периода 2013-2015 г.
53. Отчети по изпълнение на мерките „Актуализация на Програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух“ и План за действие за периода 2011 – 2013 година и План за действие за достигане на норми за ФПЧ10 и NO₂ - 2011- 2013 година“ за 2007 до 2013 г.
54. Актуализация на общинска програма за управление на отпадъците на Община Пловдив 2011-2016 (включително отчети за 2011 и 2013 г.)
55. Годишни доклади по околна среда (по КПКЗ) на депо Цалапица и на депо Шишманци за 2013 г.
56. Стратегическа шумова карта на гр. Пловдив и План за действие към нея (вкл. отчети за 2011/2012 и 2013 г.)
57. Програма за овладяване популацията на безстопанствените котки на територията на Община Пловдив 2010 – 2014 г. (включително отчети за изпълнени мерки в периода 2010-2013 г.)
58. Актуализирана програма за овладяване популацията на безстопанствените кучета на територията на Община Пловдив 2011 – 2014 г. (включително отчети за изпълнени мерки в периода 2008-2013 г.)

Други общински/областни стратегии и планове

59. Общински план за развитие на Община Пловдив за 2014-2020 г.
60. Областна стратегия за развитие на Област Пловдив 2014-2020 г.
61. Стратегия за развитие на социалните услуги в Общ. Пловдив /2011г.-2015г./
62. Стратегия „Пловдив-град на велосипедиста“ 2010-2020 г.
63. Изготвяне на Генерален План за организация на движението – Пловдив. Окончателен проект, Декември 2012
64. Концепция за развитие на здравеопазването в община Пловдив (2013 г.)

65. Информация за срутищата на територията на Пловдивските тепета

66. Доклад за предварителни проучвания на опасните места по Пловдивските хълмове, съставен от инж. Б. Тодоров и колектив, м. Май 1998
67. Протокол на Гражданска защита от 04.01.2002 г. от оглед за наличие на опасни участъци по Пловдивските хълмове,
68. Доклад за геотехническо проучване на обект: "Срутище над учебен център на Гражданска защита, ул. "Дондуков-Корсаков", р-н Централен, гр. Пловдив (Данов хълм), октомври, 2009 г.
69. Проект за изграждане на предпазна козирка на обект: "Срутище над учебен център на Гражданска защита, ул. "Дондуков-Корсаков", р-н Централен, гр. Пловдив (Данов хълм), октомври, 2009 г.
70. Доклад за геотехническо проучване на обект "Свлачище на ул. "Поп Харитон" №4, р-н Централен, гр. Пловдив (Хълм Бунарджика), 2009
71. Проект за укрепване на свлечен участък на обект "Свлачище на ул. "Поп Харитон" №4, р-н Централен, гр. Пловдив (Хълм Бунарджика)
72. Комплексен доклад по Проект за „Укрепване на трихълмието, източната страна на тунела, над ул. „Д-р Вълкович“ № 15-17, укрепване хълм „Бунарджика“, под ул. „Поп Харитон“, укрепване на ул. „Дондуков-Корсаков“, р-н „Централен“, гр. Пловдив. 2009

РЕГИСТРИ, БАЗИ ДАННИ И ПЕРИОДИЧНИ ДОКЛАДИ

ДАННИ И ДОКЛАДИ ОТ РИОСВ-ПЛОВДИВ:

73. Регистър на защитените дървета в териториалния обхват на РИОСВ-Пловдив (http://plovdiv.riosv.com/main.php?module=info&object=info&action=view&inf_id=107)
74. Регистър на защитените територии, контролирани от РИОСВ-Пловдив (http://plovdiv.riosv.com/main.php?module=info&object=info&action=view&inf_id=16)
75. Доклад за състоянието на околната среда за 2004 г. Пловдив, 2005
76. Доклад за състоянието на околната среда за 2005 г. Пловдив, 2006
77. Доклад за състоянието на околната среда за 2006 г. Пловдив, 2007
78. Доклад за състоянието на околната среда за 2007 г. Пловдив, 2008
79. Годишен доклад за състоянието на околната среда за 2008 г. Пловдив, 2009
80. Годишен доклад за състоянието на околната среда за 2009 г. Пловдив, 2010
81. Годишен доклад за състоянието на околната среда за 2010 г. Пловдив, 2011
82. Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2011 г. Пловдив, 2012
83. Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2012 г. Пловдив, 2013
84. Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2013 г. Пловдив, 2014
85. Данни за измерени концентрации на прахови частици в пунктовете за мониторинг на територията на РИОСВ – Пловдив
 - ФПЧ 10 измерени през 2014 г.
 - ФПЧ 2,5 измерени през 2014 г.
 - ФПЧ 10 измерени през 2013 г.
 - ФПЧ 2,5 измерени през 2013 г.
 - ФПЧ 10 измерени през 2012 г.
 - ФПЧ 2,5 измерени през 2012 г.
 - ФПЧ 10 измерени през 2011 г.
 - ФПЧ 2,5 измерени през 2011 г.
 - ФПЧ 10 и ФПЧ 2,5 измерени през 2010 г.
 - ФПЧ 10 и ФПЧ 2,5 измерени през 2009 г.

86. Доклад за състоянието на качеството на атмосферния въздух в контролираната от РИОСВ – Пловдив територия по отношение на показател Озон(О3) за зимен период 01.10.2013 ÷ 31.03.2014 год.
87. Доклад за състоянието на качеството на атмосферния въздух в контролираната от РИОСВ – Пловдив територия по отношение на показател Озон(О3) за летен период 01.04.2013 ÷ 30.09.2013 год.
88. Доклад за състоянието на качеството на атмосферния въздух в контролираната от РИОСВ – Пловдив територия по отношение на показатели ФПЧ10 и ФПЧ2,5 за зимен период 01.10.2013 ÷ 31.03.2014 год.
89. Доклад за състоянието на качеството на атмосферния въздух в контролираната от РИОСВ – Пловдив територия по отношение на показатели ФПЧ10 и ФПЧ2,5 за летен период 01.04.2013 ÷ 30.09.2013 год.

ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ И РЕГИСТРИ, ПОДДЪРЖАНИ ОТ ИАОС

90. Регистър на защитените територии и защитените зони в България: (<http://eea.government.bg/zpo/bg>)
 - ГИС приложение към Регистър на защитените територии и защитените зони (<http://eea.government.bg/pr-areas/mapviewer.jsf?width=1613&height=781>)
91. Информационна система за разрешителни и мониторинг при управлението на водите (<http://eea.government.bg/wp/publicregister/>)
 - ГИС приложение към нея(<http://eea.government.bg/wp/public/>)
92. Информационна система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие (<http://eea.government.bg/biomonpublic/>)
93. Национална база данни за земното покритие на България, разработена по общоевропейския проект "КОРИНЕ Земно покритие" (<http://eea.government.bg/corine-land-cover/mapviewer.jsf?width=1613&height=781>)
94. Регистър на складове и съхраняваните в тях негодни за употреба пестициди (<http://eea.government.bg/pesticides>)
95. Национална информационна система за отпадъци (вкл. ГИС приложение към нея <http://eea.government.bg/waste/mapviewer.jsf?width=1613&height=781>)
96. Регистър на вековните дървета в България (<http://eea.government.bg/v-trees/bg/>)

ДОКУМЕНТИ И БАЗИ ДАННИ НА БАСЕЙНОВА ДИРЕКЦИЯ – Изт.беломорски район

97. План за управление на речните басейни в Източнбеломорски район за периода 2010-2015 г. (http://www.bd-ibr.org/details.php?p_id=0&id=69)
98. План за управление на риска от наводнения - Предварителна оценка на риска от наводнения (http://bd-ibr.org/details.php?p_id=243&id=276)
99. План за управление на риска от наводнения - Райони със значителен риск от наводнения (http://www.bd-ibr.org/details.php?p_id=243&id=314)
100. Геобазирани информация за наводненията на територията на ИБР (<http://eea.government.bg/wp/purn/earbd/>)
101. Обобщен регистър на ресурсите на подземните водни тела - Басейнова Дирекция Източнбеломорски район - гр. Пловдив (http://www.bd-ibr.org/details.php?p_id=0&id=105)

ДАННИ ЗА КОНСЕРВАЦИОННИЯ СТАТУТ НА ВИДОВЕТЕ

102. IUCN 2014. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.2. <<http://www.iucnredlist.org>>. Downloaded on 24 July 2014.
103. Бисерков, В. и др. (ред.), 2011. Червена книга на Република България. Том II - Животни. БАН, МОСВ, София
104. Бисерков, В. и др. (ред.), 2011. Червена книга на Република България. Том I - Растения и гъби. БАН, МОСВ, София
105. Информационна система за защитените зони от екологичната мрежа Натура 2000 <http://www.natura2000bg.org>
106. Международен съюз за опазване на природата (МСОП / IUCN) Насоки за управленски категории защитени територии. ТЪЛКУВАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА УПРАВЛЕНСКИТЕ КАТЕГОРИИ ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ В ЕВРОПА. 2000
107. Международен съюз за опазване на природата (МСОП / IUCN), Червен списък на световнозатрашените видове. 2014 в. 2014.2

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

108. Ангелов, А., Д. Божков, Н. Виходцевски, М. Йосифов. 1963. Фауна на България. Кратък определител. ДИ „Народна просвета“, 405 стр.
109. Ангелов, П. 1995. Фауна на България, 24. Coleoptera, Cerambycidae, част I. Издателство на БАН, София, 206 стр.
110. Берберова Д., Димитрова Л., 2001. Плановете за управление на защитени територии – съвременен подход за природозащита и регионално развитие, Юбилеен сборник “50 години ландшафтна архитектура” София.
111. Б.Страшимиров, М.Моев „Палеонтология, исторична геология и геология на България”
112. Берон, П. 2005. Биоразнообразие на акарите в България. – В: Петрова, А. (ред.): Съвременен състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 153–171.
113. БЕШКОВ В., К. НАНЕВ. 2002. Земноводни и влечуги в България, Pensoft, София-Москва, 120 стр.
114. Бешовски, В. 1994. Фауна на България, 23. Insecta, Odonata.. Издателство на БАН, София, 372 стр.
115. БИСЕРКОВ В., Б. НАУМОВ, Н. ЦАНКОВ, А. СТОЯНОВ, Б. ПЕТРОВ, Д. ДОБРЕВ, П. СТОЕВ. 2007. Определител на земноводните и влечугите в България, Зелени Балкани, София, 196 стр.
116. Бондев, И. 2002. Геоботаническа райониране. – В: Копралев, И. (гл. ред.), География на България. с. 336-352. ФорКом, С.
117. Бручев, Ил., и др., Геоложката опасност в България – обяснителен текст към карта в М 1:500 000., БАН, С., 1994.
118. Бъчваров Г., 1963. Към хелминтофауната на прилепите (Chiroptera) в България. Трудове на Висшия педагогически институт, Пловдив, Биология, 1(1): 99–101.
119. Василска, В. 2009. Изучаване на ципокрилите насекоми от семействата Eurytomidae, Trogymidae и Ormyridae (Hymenoptera: Chalcidoidea) в град Пловдив. Дипломна работа, Биологически факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, 67 стр.

120. Второв, П., Дроздов, Н. 1978. Биогеография. Просвещение, М.
121. Големански, В., М. Тодоров, И. Пандурски, Б. Георгиев, Й. Узунов, В. Пенева, Ц. Консулова, Д. Кожухаров, С. Андреев, П. Стоев. 2005. Биоразнообразие на нисши безгръбначни животни в България: съвременно състояние, проблеми, перспективи. – В: Петрова, А. (ред.): Съвременно състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 105–127.
122. Гюров, Г; Т.Тотев “Почвознание “ С Земиздат 1990
123. Делчев, Х., Б. Петров, П. Митов. 2005. Фаунистично разнообразие на клас Arachnida (поп Acari) в България – състояние, значение и перспективи. – В: Петрова, А. (ред.): Съвременно състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 129–151.
124. ДИМИТРОВ Д., М. МИХАЙЛОВА, Р. СЕРБЕЗОВ, К. САНДЪРС, Л. АДЖАРОВА. 2002. Защитените територии в Пловдивски регион. Каталог за натуралиста. Публ. Фондация „Общополезни проекти“, Пловдив, 80 стр.
125. Зелени Балкани. 2014. Хироптерологична база данни на ФПС „Зелени Балкани“
126. ИВАНОВА Т. 2005. Концепция за опазване на прилепна фауна и местообитания в България в рамките на Натура 2000 - непубликуван доклад по договор с МОСВ, 39 с.
127. Йолевски, М; Н.Нинов, Сл.Кръстанов, Г.Гюров, Асп. Хаджиянкияев “Кратка диагностика и критерии на основните таксономични подразделения на почвите в България. Усъвършенствана класификационна схема” С.1983
128. Йолевски, М; Н.Нинов, Сл.Кръстанов, Г.Гюров, Асп. Хаджиянкияев “Кратка диагностика и критерии на основните таксономични подразделения на почвите в България. Усъвършенствана класификационна схема” С.1983
129. Кожухаров, Д., и др., Обяснителна записка към геоложка карта на България, С., 1992.
130. Койнов, Трашлиев, Йолевски, Андонов, Нинов, Хаджиянкияев, Ангелов, Бояджиев, Фотакива, Кръстанов Стайков, Почвена карта на България, 1: 400 000, Главно управление по геодезия и картография – София
131. Международни конвенции за опазване на биологичното разнообразие, 1998, Сборник
132. Митов, П. 1984. Изследвания върху биологията на брястовия листояд *Galerucella luteola* Müll. (Coleoptera, Chysomelidae) района на град Пловдив. Дипломна работа, Химико-биологичен факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, 34 стр.
133. Моллов И.”Фаунистични и екологични изследвания на земноводните и влечугите в условията на град Пловдив”, дисертационен труд, ПУ Паисий Хилендарски
134. Моллов, И. Консервационно значение на земноводните и влечугите в градска среда - гр. Пловдив и околностите му. ПУ "Паисий хилендарски
135. МОСВ, 1998. Методика за разработване и управление на регионални екологични програми, Програма Фар, София
136. НАУМОВ Б., М. СТАНЧЕВ. 2010. Земноводни и влечуги в България и Балканския полуостров, Интернет адрес: www.herpetology.hit.bg
137. Ошмарин П., Д. Пикунов, 1990. Следы в природе. Москва, Изд. Наука, 308 с.

138. ПЕТРОВ Б. 2008. Прилепите –методика за изготвяне на оценка за въздействието върху околната среда и оценка за съвместимост. Наръчник за възложители и експерти в областта на околната среда. Национален природонаучен музей - БАН, 88 с.
139. Пешев, Ц., Д. Пешев, В. Попов, 2004. Фауна на България. Т. 27. Mammalia. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 632 с.
140. План за управление на ПЗ „Данов хълм“, 2003 г.
141. План за управление на ПЗ „Младежки хълм“, 2003 г.
142. План за управление на ПЗ „Хълм на Освободителите“, 2003 г.
143. Попов, В., Ат. Седефчев, 2003. Бозайниците в България. Определител. С., Геософт, Б-ка “Витоша”, 291. с.
144. проф. Шевкенова, Г. “Картирание и изследване на растителността” ВЛТИ – София, 1979 г.
145. Първанов, В. 1991. Фаунистично проучване върху листоядите (Coleoptera, Chysomelidae) на територията на град Пловдив. Дипломна работа, Биологичен факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, 66 стр.
146. Сава Джуранов, Димитър Синьовски „Геоложки феномени на България – Пловдивски тепета” - Минно-Геоложки Университет – София
147. Селенски Г., Сенгалевич Г., Станев С., Трендафилов К., Ковачева М., Анева Н. & Балкарова Д. 2002. План за управление на ПЗ „Младежки хълм”. Фондация „Общополезни проекти” & Община Пловдив, Отдел „Екология и Околна среда”
148. СЕМЕНОВ Д.В., Г.И. ШЕНБРОТ. 1988. К екологии серого голопалого геккона *Cyrtopodion russowii* (Strauch) (Reptilia; Gekkonidae) в Средней Азии - Бюл. Моск. О-ва Испитателей Природы Отд. Биол., 93(5): 65-71.
149. Соколов В., В. Рожнов, 1979. Территориальность, агрессивность и маркировка у куньих (Mustelidae). Сб. Трудов зоол. Музея МГУ, т. XVIII, 163 – 214.
150. Станев Ст. Зеленият свят на Пловдив, Нова Тимкомат, 2003, Пловдив
151. Стери, П. 2000. Фотографски определител на пеперудите в Европа. Гея либрис, София, 143 стр.
152. Тахтаджян, А. 1978. Флористические области Земли. Наука, М.
153. Тулешков, К. 1965. Пеперуди (Lepidoptera) от Тракия. Фауна на Тракия. Част II. Издателство на БАН, София, 181-228.
154. Хубенов, З. 1996. Фаунистично разнообразие на България – безгръбначни животни. – Hist. nat. bulg., 6: 11–16.
155. Хубенов, З. 2005. Малакофаунистично разнообразие на България. – В: Петрова, А. (ред.): Съвременно състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 199–246.
156. ЦАНКОВ Н. 2007. Проучване върху външната морфология, вътревидовата диференциация, половия диморфизъм и таксономията на гущерите от сем. Lacertidae (Reptilia:Squamata) в България. Автореферат, Биологически факултет, Катедра "Зоология и антропология", СУ "Св. Климент Охридски", София, 40 стр.
157. Чешмеджиев И., Василев Р. 2009. Флората на Пловдив. Българска фондация Биоразнообразие, София.
158. Bang P., 2001. Animal Tracks and Signs. Oxford University Press, 264 pp.

159. BENDA, P., T. IVANOVA, I. HORÁČEK, VL. HANÁK, J. ČERVENÝ, J. GAISLER, A. GUÉORGUIEVA, BP, VL. VOHRALÍK. 2003. Bats (Mammalia: Chiroptera) of the Eastern Mediterranean. Part 3. Review of bat distribution in Bulgaria.- Acta Soc. Zool. Bohem., 67: 245–357.
160. DIETZ CH., O. VON HELVERSEN. 2004. Illustrated identification key to the bats of Europe.- electronic publication, 35 p. (български превод).
161. Dimitrov, D. 2000. Conspectus of the Bulgarian vascular flora. Distribution maps and floral elements. Bulgarian-Swiss biodiversity conservation programme, Pro natura, Sofia, 376 pp.
162. Gerdzikov G, A. Irikov Structure and ecological features of the breeding avifauna in the city of Plovdiv, Bulgaria (in lit.)
163. Hristov I., N. Petkov 2013. State of Common Birds in Bulgaria 2005-2011. Bulgarian Society for the Protection of Birds. Conservation series. Book 26, BSPB, Sofia: ISBN 978-954-8310-21-5. (In Bulgarian)
164. Kostova S. 1986. Contribution to the avifauna of Plovdiv city. MSc thesis. Department of Zoology, Faculty of Biology, University of Plovdiv „Paisii Hilendarski“. (In Bulgarian)
165. KÜHNEL K.-D., A. KRONE. 2003. Bestandssituation, Habitatwahl und Schutz der Wechselkröte (*Bufo viridis*) in Berlin – Grundlagenuntersuchungen für ein Artenhilfsprogramm in der Großstadt. - Mertensiella, 14: 299-315.
166. Macdonald D., P. Barret, 1993. Mammals of Britain & Europe. Harper Collins Publ., 312 pp.
167. MOLLOV I. 2005. A Study on the Amphibians (Amphibia) and Reptiles (Reptilia) in Three Urban Protected Areas in the Town of Plovdiv (South Bulgaria). - Scientific Studies of the University of Plovdiv, Biology, Animalia, 41: 79-94.
168. Nieves-Aldrey, J. L., G. Melika, 2005. *Aylax hypocoi* Trotter (Hymenoptera, Cynipidae) in Europe: redescription, with taxonomic and biological notes. – Journal of Natural History, 39 (27): 2525-2535.
169. Petrova Y., A. Irikov 2012. Influence of Vegetation on the Avifauna in Two Urban Parks in Plovdiv, Bulgaria. – Ecologia Balkanica, 4 (2): 25-31.
170. SCILLITANI G., O. PICARIELLO, N. MAIO. 2004. Distribution and conservation status of *Cyrtopodion kotschy* in Italy (Reptilia, Gekkonidae). - Ital. J. Zool., 71(Supp. 1): 107-111.
171. Skuratowicz W., Bartkowska K. & Batchvarov G. 1982. Fleas (Siphonaptera) of small mammals and birds collected in Bulgaria. *Fragm. Faun.*, 27: 101–140.
172. SPEYBROECK, J., W. BEUKEMA, P.-A. CROCHET. 2010. A tentative species list of the European herpetofauna (Amphibia and Reptilia) - an update. – *Zootaxa*, 2492: 1-27.
- Spellerberg I. 1977. Marking Live Snakes for Identification of Individuals in Populations Studies. - *Journal of Applied Ecology*, 14: 137-138.
173. Stojanova, A., 1999. Species of family Eurytomidae newly established in Bulgaria (Hymenoptera: Chalcidoidea). – *Trav. Sci. Univ. Plovdiv, Animalia*, 35 (6): 59-61.
174. Stojanova, A., 2000. Species of genus *Eurytoma* Illiger, 1807, newly established in Bulgaria (Hymenoptera: Eurytomidae). – *Acta Zoologica Bulgarica*, 52 (2): 31-35.
175. Stojanova, A., 2001. Contribution to the study of Eurytomidae family from Bulgaria (Hymenoptera: Chalcidoidea). - *Acta entomologica Bulgarica*, 7 (1,2): 7-10.
176. Stojanova, A., 2005a. *Glyphomerus aylax* sp. n. (Hymenoptera: Torymidae) from Bulgaria. - *Revue suisse de Zoologie*, 112 (1): 173-182.

177. Stojanova, A., 2005b. Ormyridae family (Hymenoptera: Chalcidoidea) in Bulgaria. – In Gruev, A, M. Nikolova, A. Donev (eds.). Proceedings of the Balkan Scientific conference of Biology in Plovdiv (Bulgaria), May 19 – 21, 2005. Part II. Plovdiv University Press, Plovdiv, 392-396.
178. Stojanova, A., 2007. The Torymid fauna (Hymenoptera, Torymidae) of Bulgaria: published data and new records. – Linzer biologische Beitrage, 39 (1): 657-665.
179. Stoycheva et all. 2009. Bat diversity in two large towns of the Upper Thrace, Bulgaria (Chiroptera). Lynx, n. s. (Praha), 40: 83–93
180. Tilova et all. 2008. Discovery of a big hibernacula of Noctule bats, *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774) (Chiroptera: Vespertilionidae) in the town of Plovdiv, Bulgaria. *Historia naturalis bulgarica*, 19: 129-136
181. Tolman, T., R. Lewington. 2008. Collins butterfly guide. The most complete guide to the butterflies of Britain and Europe. Harper Collins Publishers, London, 384 pp.
182. TOTH T. 2002. Data on the North Hungarian records of the Large Whip Snake *Coluber caspius* Gmelin. - *HERPETOZOA*, 14(3/4): 163-167.
183. Urbański J. 1960. Beiträge zur Molluskenfauna Bulgariens (excl. Clausiliidae). (Systematische, zoogeographische und ökologische Studien über die Mollusken der Balkan-Halbinsel. V.). Bulletin de la Societe amis des Sciences et des Lettres de Poznań, ser. D, I. 69-110.
184. VALKANOVA M., I. MOLLOV, B. NIKOLOV. 2009. Mortalities of the Green Toad, *Epidalea viridis* (Laurenti, 1768) in Urban Environment: A Case Study from the City of Plovdiv. - *Ecologia Balkanica*, 1: 21-26.
185. Zerova, M., A. Stojanova, L. Seregina. 2004. Taxonomic status of the genus *Exopristoides* (Hymenoptera, Torymidae) with description of a *Exopristoides* new species from Bulgaria. – *Zoologicheskiy Zhurnal*, 83 (12): 1520-1525. (In Russian).
186. Zurlova A. 1995. Degree of urbanization of Magpie (*Pica pica* L.) and Hooded Crow in Plovdiv city. MSc thesis. Department of Zoology, Faculty of Biology, University of Plovdiv „Paisii Hilendarski”. 30pp. (In Bulgarian)

ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТАЦИЯ, ПОЛУЧЕНИ ОТ ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ

ОРГАНИЗАЦИЯ	ПОЛУЧЕН ОТГОВОР (изх.номер/ Решение/ протокол №)	ПРЕДОСТАВЕНА ИНФОРМАЦИЯ
РИОСВ – Пловдив	Писмо с изх. № 1597 / 29.05.2014	<p>Търсената информация можете да намерите на интернет-страницата на РИОСВ-Пловдив http://plovdiv.riosv.com/main.php, ниво «Доклади за състоянието на околната среда» и на ниво «Атмосферен въздух - информацията за състоянието на атмосферния въздух от 01.01.2014 г до настоящия момент.</p> <p>Информацията по т. 8 ("<i>Елементи на Националната екологична мрежа (НЕМ) и видове с природозащитно значение</i>") се изготвя и съхранява от собственика на трите хълма - природни забележителности, т.е. от община Пловдив</p> <p>В РИОСВ-Пловдив няма информация по т.9 „<i>Данни за здравето и демографското състояние на населението</i>” и по т.10 „<i>Данни за обекти на културно- историческото наследство</i>”.</p> <p>По т. 11 Ви информирам, че в периода от месец април 2012 г до настоящия момент в РИОСВ-Пловдив няма постъпили инвестиционни намерения, планове, програми, проекти и други разработки, свързани със строителство. Преди този период компетентен орган за издаване на решения и становища за проведени процедури по ЗООС е МОСВ</p>
ИАОС	Писмо с изх. № 08-00-100222/ 03.06.2014 г. и Решение за ДООИ № 47/ 03.06.2014 г.	<p>Предоставена е информация за <i>качество на въздуха (т. 1 от Заявлението), подземни води - т. 2 (вкл. данни в GIS), радиация /гама фон/ (т. 6) и от Националната екологична мрежа (т. 8).</i></p> <p>Съгласно Решението за предоставяне на достъп, ИАОС не разполага с данни за <i>повърхностни води, почви и акустичната среда</i> на хълмовете „Данов хълм”, „Младежки хълм” и „Хълм Бунарджик”, район Централен на гр. Пловдив.</p>
МОСВ	<p>Писмо с изх. №ЗДОИД-18/26.05.2014г.</p> <p>Решение за предоставяне на ДООИ № ЗД-54/ 27.06.2014 г.</p> <p>Протокол за предоставяне на ДООИ от 04.07.2014 г.</p>	<p>На основание чл. 30, ал. 1 от ЗДОИ, срокът за произнасяне по заявлението се удължава с 10 дни считано от изтичане на срока по чл.31, ал.1 от ЗДОИ.</p> <p>Предоставени данни по т. 8 от Заявлението за достъп до обществена информация, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • По т. 8.1.(Данни за актуалните граници и площите на трите ПЗ): <ul style="list-style-type: none"> - <i>Цифрови модели на границите и площите на трите ПЗ (в dxf формат, КС 1970г.), като границите са определени съгласно заповедите за обявяване на ПЗ.</i> • По т. 8.2. (Документи за обявяване и промяна на границите и режимите на опазване): <ul style="list-style-type: none"> - <i>Справка за актовете на МОСВ по обявяване на ПЗ, за промяна в площта и за</i>

ОРГАНИЗАЦИЯ	ПОЛУЧЕН ОТГОВОР (изх.номер/ Решение/ протокол №)	ПРЕДОСТАВЕНА ИНФОРМАЦИЯ
		<p><i>утвърждаване на Планове за управление</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>препратка към страницата на МОСВ, на която са публикувани Плановете за управление на ПЗ от 2004 г.</i> • По т. 8.3.(Регистрирани нарушения на режима на опазване): <ul style="list-style-type: none"> - <i>В МОСВ няма данни за регистрирани нарушения на режима за опазване в трите природни забележителности</i> • По т. 8.4 (Данни от актуални проучвания на растителните видове): <ul style="list-style-type: none"> - <i>На територията на природна забележителност „Младежки хълм“ има находище на защитения растителен вид Мехуресточашков клин (<i>Astragalus physocalyx</i>). За вида е разработен план за действие, който е в процедура на одобряване от МОСВ.</i> - <i>Допълнителна информация е достъпна на страницата на министерството: www.moew.government.bg/?show=top&cid=530 и на електронната страница на проекта, по който е изследван: www.bulplantnet-bg.s-kay.com;</i> • По т. 8.5. (Данни от актуални проучвания на животинските видове) <ul style="list-style-type: none"> - <i>МОСВ не разполага с информация за актуални проучвания на територията на трите ПЗ и за изработване на планове за действие за животински защитени видове, съгласно ЗБР;</i> • По т.8.6. (Природни местообитания, предмет на опазване по ЗБР) <ul style="list-style-type: none"> - <i>Защитените територии са извън териториалният обхват на Националната екологична мрежа „Натура 2000“ и няма данни за природни местообитания;</i> • По т. 8.7. (Данни за лечебни растителни видове) <ul style="list-style-type: none"> - <i>Информация за лечебните растения, следва да е налична в Програма за опазване на околната среда на Община Пловдив.</i> - <i>Ползването и опазването им се извършва съгласно Закона за лечебните растения.</i>
БДИБР	<p>Решение №ЗДОИ-31/03.06.2014 г. (вкл. придруж. писмо изх. №ЗДОИ-31/03.06.2014) и Писмо с изх. №РД-09-183 20.06.2014 г. за изпращане на информацията</p>	<p>Информация за състоянието на водите и водните обекти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Данни за (липса) на водни обекти в територията - Карта (pdf) на повърхностните и подземните водни тела - Данни за липса на мониторингови пунктове в района (съответно липса на данни от мониторинг и за замърсители) <p>Данни за регистрирани аварии и наводнения (2003-2014 г.):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Басейнова дирекция Източнобеломорски район не разполага с данни за аварии и

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ОРГАНИЗАЦИЯ	ПОЛУЧЕН ОТГОВОР (изх.номер/ Решение/ протокол №)	ПРЕДОСТАВЕНА ИНФОРМАЦИЯ
		<p>наводнения на територията на трите гореупоменати природни забележителности</p> <p>Информация за водоизточниците, съоръженията за ПБВ, водоземните съоръжения за минерални води и СОЗ, попадащи в или засягащи частично територията:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Басейнова дирекция не разполага с данни за наличие на водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, водоземни съоръжения за минерални води и съответно санитарно-охранителни зони на територията на трите хълма. <p>Копия от хидроложки и хидрогеоложки проучвания, извършени в района на трите природни забележителности (ако има такива)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Не са водени процедури по издаване на разрешителни за водовземане и в тази връзка в БДИБР не са входирани хидрогеоложки доклади и проучвания
РЗИ Пловдив	Писмо с изх. № 33/68/16.06.2014 г., Решение 13.06.2014 и Протокол от 06.08.2014 г.	Данни за качеството на атмосферния въздух, електромагнитни излъчвания и шум на територията на гр. Пловдив (протоколи от измервания, информация за разположение на пунктовете за КАВ, доклади и др.)
НИНКН	Писмо с изх. №1146/ 24.06.2014 г.	Предоставена е информация за статута на недвижимите културни ценности на територията трите природни забележителности, както и копия на документите, определящи режими за тяхната защита, охранителните им зони и др.
МРР	<p>Решение №РД-01-14-505 / 04.06.2014 г. за предоставяне на достъп до информация (вкл. придр. писмо с изх. №94-00-59/04.06.2014)</p> <p>Писмо до МИЕ изх.№ 94-00-59/29.05.2014 (препращане по компетентност)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Съгласно Регистъра на свлачищните райони, към момента няма данни за регистрирани свлачищни процеси на територията на трите природни забележителности • МРР не разполага с данни за зони с повишена ерозия (или абразия), за наличие на срутищни зони или за наличие на зони с регистрирани процеси на карст пропадане и заблацияване на територията на трите хълма. • Във връзка с подаден сигнал за активизиране и срутване на скална маса от югозападната част на „Младежки хълм“, ул. „Любен Каравелов“ № 32, гр. Пловдив МРР е изискала становище от „Геозащита“ ЕООД - Перник. Заедно с графичен материал и препоръки за последващи действия и технически решения към информацията, предоставена от МРР е приложено: • Копие от заявлението до МРР е изпратено по компетентност на Министерството на икономиката и енергетиката, относно наличието на концесии и нарушени терени в територията.

ОРГАНИЗАЦИЯ	ПОЛУЧЕН ОТГОВОР (изх.номер/ Решение/ протокол №)	ПРЕДОСТАВЕНА ИНФОРМАЦИЯ
МИЕ	Писмо с изх. № 04-16-220 / 16.06.2014 г.	Информация за действащите концесии за добив и площите за търсене и проучване и за проучване на подземни богатства (включително карти, с разположението на обектите) може да бъде намерена на интернет-страницата на Министерство на икономиката и енергетиката: http://www.mi.government.bg/bg/themes-c305.html , както и на интернет страницата на Националния концесионен регистър към Министерски съвет: http://www.nkr.government.bg/app?service=page/Home .
ГЕОЗАЩИТА ЕООД - Перник	не е получен отговор	Разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо - заявление за информация
Институт по почвознание “Никола Пушкарров”	Писмо с изх. №07-00-14/27.05.2014 г.	Институтът не разполага с актуална информация за територията на трите природни забележителности.
Областно управление „Пожарна безопасност и защита на населението” - Пловдив	Писмо с рег. № ИА/ПО-2001/ 10.06.2014 г.	<ul style="list-style-type: none"> • Данни за атмосферния въздух (аварии, довели до изхвърляне на вредни вещества във въздуха): <ul style="list-style-type: none"> - ОУПБЗН не разполага с такава информация • Данни за водите и водните обекти (аварии и наводнения): <ul style="list-style-type: none"> - ОУПБЗН не разполага с данни за аварии в посочения период - В ОУПБЗН не са регистрирани наводнения през посочения период • Данни за състоянието на геоложката основа: <ul style="list-style-type: none"> - Предоставена е информация за наличието на опасни в геоложко отношение места в трите хълма, включително за възникнали срутищни процеси и необходимостта от укрепителни мероприятия. • Данни за състоянието на почвите (аварии, довели до изхвърляне на вредни вещества в почвите) <ul style="list-style-type: none"> - ОУПБЗН не разполага с исканата информация • Данни за състоянието на радиационната среда <ul style="list-style-type: none"> - Представени са данни за йонизиращите лъчения (местоположение на мониторинговите пунктове, източници на лъчения-рентгенови и др. медицински апарати и др.) - Нейонизиращите лъчения и източниците на такива не са предмет на дейност на ОУПБЗН • Данни за здравето и демографско състояние на населението <ul style="list-style-type: none"> - ОУПБЗН не разполага с такива данни

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ОРГАНИЗАЦИЯ	ПОЛУЧЕН ОТГОВОР (изх.номер/ Решение/ протокол №)	ПРЕДОСТАВЕНА ИНФОРМАЦИЯ
Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания БАН	не е получен отговор	Разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо - заявление за информация
Национален природонаучен музей	Писмо с изх. № 213 РД 08 / 06.06.2014 г.	Националният природонаучен музей не е участвал, не участва и не е кандидатствал за участие в проекти, свързани с териториите на Природните забележителности „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм Бунарджик“
Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"	не е получен отговор	Разписка от 23.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо - заявление за информация
Аграрен университет – Пловдив	Писмо с изх. № РД 12-336/27.05.2014 г.	Аграрен университет - Пловдив няма реализирани проекти и проучвания на околната среда и биологичното разнообразие, касаещи териториите на „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм Бунарджика“
Българско дружество за защита на птиците	не е получен отговор	Разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо - заявление за информация
ФПС „Зелени Балкани“	не е получен отговор	Разписка от 23.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо - заявление за информация
Българска Фондация Биоразнообразие	не е получен отговор	Разписка от 22.05.2014 г. за получаване на препоръчано писмо - заявление за информация

СПИСЪЦИ И ТАБЛИЦИ

- Таблица 1 Описание на съществуващата растителност в Хълм Бунарджик по масиви с посочване на основни и съпътстващи видове, подлес, подраст, тревисти и тревисти видове (паспортизация на растителността)
- Таблица 2 Списък на растителните видове, установени в ПЗ „Хълм Бунарджик“ по биологичен тип, семейство и произход с посочване на видовете, включени в приложенията на Закона за лечебните растения
- Таблица 3 Растителни видове с консервационна значимост, установени на територията на ПЗ „Хълм Бунарджик“
- Таблица 4 Списък на инвазивните растителни видове, установени в ПЗ „Хълм Бунарджик“
- Таблица 5 Видово разнообразие на безгръбначните животни в ПЗ Хълм Бунарджик
- Таблица 6 Списък с установените видове безгръбначни и природозащитния им статус на ПЗ Хълм Бунарджик
- Таблица 7 Списък с установените видове бозайници (без прилепи) и природозащитния им статус
- Таблица 8 Списък на установените видове прилепи и природозащитния им статус
- Таблица 9. Консервационен статус на установените в изследвания район земноводни и влечуги
- Таблица 10 Видов състав и природозащитен статус на птиците на ПЗ „Хълм Бунарджик“

Таблица 1 Описание на съществуващата растителност в Хълм Бунарджик по масиви с посочване на основни и съпътстващи видове, подлес, подраст, тревисти и тревисти видове (паспортизация на растителността)

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
1 3 5 6 7 8 110	<i>Tilia tomentosa</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Betula pendula</i> , <i>Acer negundo</i> , <i>Fraxinus oxycarpa</i> , <i>Cercis siliquastrum</i> , <i>Sophora japonica</i>	<i>Celtis australis</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> , <i>Morus alba</i> , <i>Taxus baccata</i> , <i>Chamaecyparis lawsoniana</i> , <i>Thuja occidentalis</i> , <i>Fraxinus ornus</i> , <i>Abies cephalonica</i> , <i>Picea abies</i> , <i>Acer platanoides</i> , <i>Ulmus campestris</i> , <i>Fraxinus americana</i> , <i>Juglans regia</i> , <i>Koelreuteria paniculata</i> , <i>Philadelphus coronarius</i> , <i>Castanea sativa</i> , <i>Ginkgo biloba</i> , <i>Thuja occidentalis</i> , <i>Catalpa bignonioides</i> , <i>Abies concolor</i> ,	<i>Lonicera fragrantissima</i> , <i>Hibiscus syriacus</i> , <i>Sambucus nigra</i> , <i>Spiraea vanhouttei</i> , <i>Syringa vulgaris</i> , <i>Ligustrum vulgare</i> , <i>Lonicera tatarica</i> , <i>Jasminum fruticans</i> , <i>Rosa canina</i> , <i>Ilex aquifolium</i> ,	<i>Hedera helix</i>	<i>Vinca minor</i> , <i>Vinca major</i> , <i>Symphoricarpos albus</i> , <i>Poa bulbosa</i> , <i>Bromus sterilis</i> , <i>Linaria genistifolia</i> , <i>Allium rotundum</i> , <i>Potentilla erecta</i> , <i>Sisymbrium altissimum</i> ,
10 11 12	<i>Acer saccharinum</i> , <i>Picea abies</i> , <i>Betula pendula</i> , <i>Ulmus campestris</i> , <i>Sophora japonica</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> , <i>Morus alba</i> , <i>Abies concolor</i> ,	<i>Populus nigra</i> , <i>Morus nigra</i> , <i>Koelreuteria paniculata</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Ulmus laevis</i> , , <i>Sambucus nigra</i> , <i>Acer campestre</i> , <i>Thuja orientalis</i> , <i>Tilia tomentosa</i> , <i>Albizia julibrissin</i> , <i>Taxus baccata</i> , <i>Ginkgo biloba</i> , <i>Acer pseudoplatanus</i> , <i>Metasequoia glyptostroboides</i> , <i>Thuja occidentalis</i> , <i>Cryptomeria</i>	<i>Mahonia aquifolium</i> , <i>Hibiscus syriacus</i> , <i>Ligustrum vulgare</i> , <i>Lonicera fragrantissima</i> ,	<i>Hedera helix</i> ,	<i>Vinca major</i> , <i>Vulpia myurus</i> , <i>Poa bulbosa</i> , <i>Trifolium hirtum</i> , <i>Melica ciliata</i> , <i>Mercurialis annua</i> , <i>Sisymbrium altissimum</i> , <i>Myrrhoides nodosa</i> , <i>Allium rotundum</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
		<i>japonica, Celtis australis, Fraxinus oxycarpa, Fraxinus ornus, Maclura pomifera, Cedrus atlantica,</i>			
13 14	<i>Aesculus hippocastanum, Robinia pseudoacacia, Gleditchia triacanthos, Cercis siliquastrum, Taxus baccata</i>	<i>Picea abies, Diospyros lotus, Abies alba, Cedrus atlantica, Sophora japonica, Euonymus fortune, Thuja orientalis, Acer campestre, Ulmus minor, Betula pendula, Ficus carica, Acer palmatum, Liquidambar styraciflua, Acer pseudoplatanus, Fraxinus ornus, Juglans regia, Morus alba</i>	<i>Mahonia aquifolium, Hibiscus syriacus, Lonicera fragrantissima, Sambucus nigra, Symphoricarpus schenaultheii, Syringa vulgaris, Buxus sempervirens,</i>	<i>Hedera helix,</i>	<i>Vinca minor, Vinca major, Hordeum murinum Bromus sterilis, Linaria genistifolia, Allium rotundum, Potentilla erecta, Sisymbrium altissimum,</i>
15 16 17 18 19 20 21	<i>Acer campestre, Koelreuteria paniculata, Robinia pseudoacacia, Fraxinus ornus, Catalpa bignonioides, Sophora japonica, Ulmus laevis, Morus alba, Cercis siliquastrum, Tilia platyphyllos, Aesculus hippocastanum, Fraxinus oxycarpa, Abies alba, Abies cephalonica,</i>	<i>Abies alba, Acer pseudoplatanus, Gleditchia triacanthos, Cupressus arizonica, Picea abies, Pinus strobus, Lagerstroemia indica, Mespilus germanica, Celtis australis, Populus nigra, Tilia tomentosa, Juglans regia, Fraxinus Americana, Thuja orientalis, Albizia julibrissin, Acer negundo, Quercus rubra, Picea</i>	<i>Mahonia aquifolium, Symphoricarpus schenaultheii, Lonicera fragrantissima, Spiraea vanhouttei, Hibiscus syriacus, Ruscus aculeatus, Syringa vulgaris, Sambucus nigra, Euonymus japonica, Ilex aquifolium, Euonymus fortune, Cornus mas, Ligustrum vulgare, Berberis vulgaris, Laburnum anagyroides, Philadelphus</i>	<i>Hedera helix, Parthenocissus quinquefolia,</i>	<i>Vinca minor, Vinca major, Capsella bursa-pastoris, Erysimum diffusum, Trifolium arvense, Asparagus officinalis, Cynodon dactylon</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
		<i>pungens, Ginkgo biloba, Castanea sativa, Prunus cerasifera,</i>	<i>coronarius, Aucuba japonica,</i>		
22 23 24 25 26 27 28 29 30	<i>Tilia tomentosa, Robinia pseudoacacia, Ulmus laevis, Celtis australis,</i>	<i>Quercus robur, Cercis siliquastrum, Fraxinus americana, Populus nigra, Amygdalus communis, Fraxinus ornus, Koelreuteria paniculata,</i>	<i>Symphoricarpus schenaultheii, Spiraea vanhouttei, Ligustrum vulgare, Yucca gloriosa, Ligustrum ovalifolium, Buxus sempervirens, Forsythia suspensa,</i>	<i>Hedera helix, Parthenocissus quinquefolia, Vitis vinifera,</i>	<i>Geranium macrorrhizum,</i>
31 32 33 34 35 36 37 108	<i>Celtis australis, Ulmus campestris, Acer negundo, Catalpa bignonioides, Gleditchia triacanthos,</i>	<i>Populus nigra, Amygdalus communis, Cercis siliquastrum, Sophora japonica, Caragana arborescens, Morus alba, Ulmus minor</i>	<i>Spiraea vanhouttei, Sambucus nigra, Paliurus spina-christi, Lonicera fragrantissima, Ziziphus jujuba, Tamarix tetrandra, Rubus sanguineus,</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia, Polygonum aubertii,</i>	<i>Silene flavescens, Centaurea rutifolia, Crepis pulchra, Poa pratensis, Allium flavum, Melica ciliata, Stachys recta, Silene armeria, Pistacia terebinthus, Convolvulus cantabrica, Bromus tectorum, Geranium molle, Achillea depressa, Sedum alpestre, Trifolium arvense, Sedum hispanicum, Sedum album, Linaria genistifolia, Cnicus benedictus, Vicia varia, Sisymbrium altissimum, Syringa vulgaris, Opuntia humifusa, Convolvulus cantabrica, Polycarpon tetraphyllum, Alcea heldreichii</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
38 39 40 41 42 43 44 45 148 149	<i>Zizyphus jujuba</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Amygdalus communis</i> , <i>Morus alba</i> , <i>Pistacia terebinthus</i> , <i>Sophora japonica</i> , <i>Ailanthus altissima</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Ptelea trifoliata</i> , <i>Quercus robur</i> , <i>Fraxinus americana</i> ,	<i>Ulmus campestris</i> , <i>Celtis australis</i> , <i>Fraxinus ornus</i> , <i>Cercis siliquastrum</i> , <i>Koelreuteria paniculata</i> , <i>Carpinus orientalis</i> ,	<i>Spiraea vanhouttei</i> , <i>Syringa vulgaris</i> , <i>Ligustrum vulgare</i> , <i>Forsythia suspense</i> , <i>Mahonia aquifolium</i> , <i>Amorpha fruticosa</i> , <i>Crataegus monogyna</i> , <i>Euonymus europaeus</i> , <i>Vitex agnus-castus</i> , <i>Paliurus spina-christi</i> , <i>Rosa canina</i> , <i>Genista rumelica</i> , <i>Jasminum fruticans</i> ,	<i>Hedera helix</i> , <i>Polygonum aubertii</i> ,	<i>Sedum aetnense</i> , <i>Iris germanica</i> , <i>Allium flavum</i> , <i>Hypocotyle procumbens</i> , <i>Erysimum diffusum</i> , <i>Anthemis ruthenica</i> , <i>Erodium cicutarium</i> , <i>Erodium hoefftianum</i> , <i>Lactuca serriola</i> , <i>Potentilla erecta</i> , <i>Opuntia humifusa</i> , <i>Vicia varia</i> , <i>Anchusa officinalis</i> , <i>Matricaria chamomilla</i> , <i>Malva sylvestris</i> , <i>Silene frivaldskyana</i> , <i>Alcea heldreichii</i> , <i>Centaurea affinis</i>
46 47 48	<i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Celtis australis</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Pistacia terebinthus</i> , <i>Cercis siliquastrum</i>	<i>Amygdalus communis</i> , <i>Sophora japonica</i> , <i>Fraxinus ornus</i> ,	<i>Ligustrum vulgare</i> , <i>Spartium junceum</i> ,		<i>Bromus tectorum</i> , <i>Sedum alpestre</i> , <i>Vicia varia</i> , <i>Alliaria petiolata</i> , <i>Trifolium arvense</i>
49 51 52 53 54 55 56 57 58	<i>Celtis australis</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Koelreuteria paniculata</i> , <i>Pistacia terebinthus</i> , <i>Quercus robur</i> , <i>Fraxinus ornus</i> , <i>Morus alba</i>	<i>Ulmus laevis</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> ,	<i>Amorpha fruticosa</i> , <i>Ailanthus altissima</i> , <i>Genista rumelica</i> , <i>Mahonia aquifolium</i> , <i>Philadelphus coronarius</i> , <i>Syringa vulgaris</i> , <i>Ligustrum vulgare</i> , <i>Rosa canina</i> , <i>Crataegus monogyna</i> , <i>Spiraea vanhouttei</i> , <i>Genista rumelica</i>		<i>Opuntia humifusa</i> , <i>Sedum album</i> , <i>Tribulus terrestris</i> , <i>Poa bulbosa</i> , <i>Vulpia myurus</i> , <i>Malva sylvestris</i> , <i>Melica ciliata</i> , <i>Sisymbrium officinale</i> , <i>Silene frivaldskyana</i> , <i>Centaurea affinis</i> , <i>Goniolimon collinum</i>
59	<i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Koelreuteria</i>	<i>Ginkgo biloba</i> , <i>Ulmus laevis</i> ,	<i>Syringa vulgaris</i> , <i>Rosa canina</i>	<i>Parthenocissus</i>	<i>Polycarpon tetraphyllum</i> ,

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
	<i>paniculata, Ulmus minor Celtis australis, Ulmus campestris, Pinus nigra,</i>	<i>Morus alba, Fraxinus americana, Gleditsia triacanthos,</i>	<i>Euonymus japonicus, Sambucus nigra, Ligustrum vulgare, Crataegus monogyna, Ruscus aculeatus, Vitex agnus-castus, Euonymus europaeus,</i>	<i>quinquefolia, Hedera helix</i>	<i>Koeleria nitidula, Hypericum calycinum, Crepis setosa, Erodium cicutarium, Convolvulus arvensis, Sedum album, Fumaria officinalis, Hordeum murinum, Iris germanica, Melica ciliata, Sisymbrium altissimum, Opuntia humifusa, Silene conica, Verbascum banaticum, Arbutus unedo</i>
60 61 62 63	<i>Celtis australis, Robinia pseudoacacia, Gleditsia triacanthos, Quercus robur, Ulmus laevis, Ginkgo biloba, Maclura aurantiaca,</i>	<i>Abies alba, Ulmus campestris, Koelreuteria paniculata</i>	<i>Lonicera japonica, Berberis vulgaris, Euonymus japonica, Ligustrum vulgare, Juniperus sabina, Syringa vulgaris, Ruscus aculeatus, Euonymus europaea, Lonicera fragrantissima, Nandina domestica, Juniperus sabina,</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Iris germanica, Sedum album, Vinca major,</i>
64 65 66 67 142 143	<i>Celtis australis, Robinia pseudoacacia, Morus alba, Acer campestre</i>	<i>Koelreuteria paniculata, Magnolia grandiflora, Acer negundo, Sophora japonica, Pinus nigra, Ginkgo biloba,</i>	<i>Spiraea vanhouttei, Laburnum vulgare, Ligustrum vulgare, Philadelphus coronarius, Crataegus monogyna, Euonymus japonica, Ilex aquifolium, Sambucus nigra, Mahonia aquifolium, Berberis vulgaris, Juniperus sabina</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia, Hedera helix</i>	<i>Iris germanica, Hypericum calycinum, Berberis thunbergii, Vinca major, Melica ciliata, Allium flavum, Poa pratensis, Crepis pulchra,</i>
68 69	<i>Ulmus campestris, Robinia pseudoacacia</i>	<i>Zizyphus jujuba, Fraxinus ornus, Pistacia terebinthus, Ailanthus altissima</i>			<i>Melica ciliata, Bromus tectorum, Convolvulus cantabrica</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
70 71 72 73 74 146	<i>Celtis australis, Fraxinus americana, Gleditchia triacanthos, Tilia tomentosa, Morus alba, Ulmus campestris, Fraxinus americana</i>	<i>Tilia tomentosa, Amygdalus communis, Ulmus campestris, Catalpa bignonioides, Fraxinus oxycarpa, Populus nigra</i>	<i>Spiraea vanhouttei Lonicera tatarica, Syringa vulgaris, Philadelphus coronarius, Buxus sempervirens, Mahonia aquifolium,</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia,</i>	<i>Phleum pretense, Potentilla erecta, Anchusa officinalis</i>
75 76 77 78 79	<i>Zizyphus jujuba, Celtis australis, Pistacia terebinthus, Ulmus campestris, Koelreuteria paniculata, Ailanthus altissima, Sophora japonica, Tilia tomentosa</i>	<i>Amygdalus vulgaris, Fraxinus americana, Morus alba, Catalpa bignonioides, Thuja orientalis, Fraxinus ornus</i>	<i>Crataegus monogyna, Genista rumelica, Caragana arborescens, Syringa vulgaris, Spiraea vanhouttei, Forsythia suspensa, Euonymus japonica, Yucca gloriosa, Rosa canina, Genista rumelica</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	<i>Iris germanica,</i>
80 81 82 83 84	<i>Gleditchia triacanthos, Koelreuteria paniculata, Tilia tomentosa, Robinia pseudoacacia, Morus alba, Ailanthus glandulosa, Celtis australis</i>	<i>Acer negundo, Fraxinus ornus, Quercus robur, Ulmus campestris, Fraxinus americana, Pistacia terebinthus, Cercis siliquastrum, Sophora japonica,</i>	<i>Crataegus monogyna, Euonymus europaea, Lonicera fragrantissima, Amorpha fruticosa, Syringa vulgaris, Genista rumelica, Lycium halimifolium, Philadelphus coronarius, Spiraea vanhouttei, Vitex agnus-castus, Euonymus europaea, Jasminum fruticans, Ligustrum vulgare, Genista rumelica</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Sedum album, Opuntia humifusa, Silene frivaldskyana</i>
85 86 87 88	<i>Koelreuteria paniculata, Morus alba, Gleditchia triacanthos, Robinia pseudoacacia, Celtis australis,</i>	<i>Fraxinus americana, Ulmus campestris, Ailanthus altissima, Quercus robur, Fraxinus ornus,</i>	<i>Lonicera tatarica, Caragana arborescens, Spiraea vanhouttei, Lonicera fragrantissima, Rosa canina,</i>	<i>Hedera helix,</i>	<i>Opuntia humifusa, Spargularia rubra, Linaria genistifolia, Sisymbrium altissimum, Malva</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
89 90			<i>Amorpha fruticosa, Crataegus monogyna, Ligustrum vulgare, Jasminum fruticans,</i>		<i>sylvestris, Anthemis tenuiloba, Hordeum bulbosum, Lolium perenne, Scabiosa triniifolia, Centaurea rutifolia, Centaurea affinis</i>
91 92 93 94 95 96 97	<i>Celtis australis, Ulmus laevis, Ulmus campestris, Robinia pseudoacacia,</i>	<i>Gleditchia triacanthos Sophora japonica</i>	<i>Philadelphus coronarius Ligustrum vulgare Euonymus europaea Rosa canina Spiraea vanhouttei Jasminum fruticans Symphoricarpus schenaultheii Syringa vulgaris Mahonia aquifolium, Forsythia suspensa Sambucus nigra</i>		<i>Hordeum murinum, Iris germanica, Anthemis tinctoria, Allium rotundum, Convolvulus cantabrica, Papaver dubium</i>
98 99 100	<i>Celtis australis, Robinia pseudoacacia, Ulmus campestris,</i>	<i>Gleditchia triacanthos, Ulmus laevis, Morus nigra, Amygdalus communis, Quercus robur, Fraxinus americana, Morus alba, Sophora japonica, Acer negundo, Fraxinus ornus, Diospyros lotus, Picea abies,</i>	<i>Forsythia intermedia, Ligustrum vulgare, Euonymus japonica, Crataegus monogyna, Mahonia aquifolium, Ruscus aculeatus, Syringa vulgaris, Vinca major, Rosa canina, Jasminum nudiflorum, Berberis vulgaris, Symphoricarpus orbiculatus, Juniperus sabina</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia, Hedera helix Polygonum aubertii</i>	<i>Iris germanica, Tribulus terrestris, Trifolium hirtum, Poa bulbosa, Malva sylvestris, Vulpia myurus, Melica ciliata, Coronilla varia, Achillea millefolium, Chelidonium majus, Galinsoga parviflora, Trigonella monspeliaca, Eragrostis pilosa, Portulaca oleracea, Herniaria glabra, Rumex pulcher, Vinca herbacea, Bellis perennis, Scabiosa triniifolia,</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
101 102 103 104 105 106 107	<i>Quercus robur</i> <i>Fraxinus oxycarpa</i> <i>Fraxinus ornus</i> <i>Tilia tomentosa</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Morus alba</i> ,	<i>Acer campestre</i> <i>Cercis siliquastrum</i> <i>Zizyphus jujuba</i> <i>Koelreuteria paniculata</i> <i>Sophora japonica</i> <i>Ailanthus altissima</i> <i>Acer negundo</i> <i>Catalpa bignonioides</i> <i>Thuja orientalis</i> <i>Pinus nigra</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Cedrus atlantica</i> <i>Abies alba</i> <i>Sequoiadendron giganteum</i> <i>Cupressus arizonica</i>	<i>Crataegus monogyna</i> <i>Rosa canina</i> <i>Lonicera tatarica</i> <i>Euonymus europaea</i> <i>Spiraea vanhouttei</i> <i>Forsythia suspensa</i> <i>Lonicera fragrantissima</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Ligustrum vulgare</i> <i>Philadelphus coronarius</i> <i>Hibiscus syriacus</i> <i>Symphoricarpus albus</i>	<i>Polygonum aubertii</i> <i>Parthenocissus quinquefolia</i> <i>Hedera helix</i> <i>Clematis vitalba</i>	<i>Vinca major</i> <i>Vinca minor</i> <i>Poa bulbosa</i> <i>Achillea millefolium</i> <i>Tribulus terrestris</i> <i>Eragrostis pilosa</i> <i>Malva sylvestris</i> , <i>Anthemis tenuiloba</i> , <i>Hordeum bulbosum</i> , <i>Silene frivaldskyana</i>
109 111 112 132 133 144 145	<i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Fraxinus ornus</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Fraxinus oxycarpa</i> , <i>Sophora japonica</i> ,	<i>Cedrus atlantica</i> <i>Castanea sativa</i> <i>Taxus baccata</i> <i>Chamaecyparis lawsoniana</i> <i>Catalpa bignonioides</i> , <i>Acer campestre</i> , <i>Celtis australis</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Abies alba</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Morus alba</i>	<i>Forsythia suspensa</i> <i>Lonicera fragrantissima</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Ligustrum vulgare</i> <i>Philadelphus coronarius</i> <i>Hibiscus syriacus</i> <i>Symphoricarpus albus</i> <i>Syringa vulgaris</i> ,	<i>Clematis vitalba</i> <i>Hedera helix</i> ,	<i>Vinca minor</i> <i>Myrrhoides nodosa</i>
113 114 115 116 118 119	<i>Pinus peuce</i> <i>Picea abies</i> <i>Robinia pseudoacacia</i>	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> <i>Thuja orientalis</i> <i>Juglans regia</i>	<i>Juniperus sabina</i> <i>Laurocerasus officinalis</i> <i>Euonymus europaea</i> <i>Mahonia aquifolium</i> <i>Euonymus japonica</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Iris germanica</i> <i>Geranium molle</i> <i>Myrrhoides nodosa</i>
120	<i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus campestris</i> ,	<i>Cercis siliquastrum</i> , <i>Tilia</i>	<i>Syringa vulgaris</i> , <i>Mahonia</i>	<i>Hedera helix</i> ,	<i>Sedum album</i> , <i>Melica</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
121 123 124 125 126	<i>Morus alba, Sophora japonica, Celtis australis, Gleditchia triacanthos,</i>	<i>tomentosa, Diospyros lotus, Fraxinus excelsior, Thuja orientalis, Ailanthus altissima, Juglans regia,</i>	<i>aquifolium, Lonicera tatarica, Lonicera fragrantissima, Spiraea vanhouttei, Ligustrum vulgare, Rosa canina, Euonymus japonica, Crataegus monogyna, Jasminum fruticans, Ruscus aculeatus, Lonicera japonica, Vinca major,</i>	<i>Polygonum aubertii,</i>	<i>ciliate, Sisymbrium altissimum, Geranium molle,</i>
117 127 128 129 130 131	<i>Robinia pseudoacacia, Tilia tomentosa Gleditchia triacanthos, Fraxinus oxycarpa,</i>	<i>Ulmus campestris, Cercis siliquastrum, Fraxinus americana, Acer campestre, Morus alba, Sophora japonica, Koelreuteria paniculata, Ulmus minor, Quercus robur</i>	<i>Ligustrum vulgare Crataegus monogyna Sambucus nigra Syringa vulgaris Laburnum anagyroides Paliurus spina-christi Mahonia aquifolium Spiraea vanhouttei Lonicera fragrantissima Philadelphus coronarius Lonicera tatarica</i>	<i>Hedera helix Parthenocissus quinquefolia</i>	<i>Eragrostis pilosa Malva sylvestris, Poa bulbosa Achillea millefolium Hordeum bulbosum,</i>
134 135 136 137 138	<i>Robinia pseudoacacia, Gleditchia triacanthos, Quercus robur, Celtis australis, Sophora japonica, Cercis siliquastrum, Fraxinus ornus,</i>	<i>Ulmus campestris, Fraxinus oxycarpa, Fraxinus americana, Acer campestre, Ailanthus glandulosa, Castanea sativa, Betula pendula, Fraxinus excelsior, Tilia tomentosa, Acer negundo, Catalpa bignonioides, Chamaecyparis lawsoniana, Thuja occidentalis, Abies</i>	<i>Syringa vulgaris, Mahonia aquifolium, Forsythia suspensa, Spiraea vanhouttei, Sambucus nigra, Rosa canina, Lonicera tatarica, Cotinus coggygia, Laurocerasus officinalis, Buxus sempervirens,</i>	<i>Hedera helix,</i>	<i>Sedum alpestre, Ligustrum vulgare, Galium aparine, Lapsana communis,</i>

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
		<i>alba, Larix decidua, Cupressus arizonica, Picea abies, Taxus baccata, Magnolia kobus,</i>			
139 140 147	<i>Sophora japonica, Robinia pseudoacacia, Fraxinus oxycarpa, Gleditchia triacanthos, Celtis australis,</i>	<i>Cercis siliquastrum Pinus nigra Ulmus campestris Acer campestre Tilia tomentosa Quercus robur Fraxinus ornus Fraxinus excelsior Acer pseudoplatanus Koelreuteria paniculata Morus alba Acer negundo</i>	<i>Cotoneaster dammeri Lonicera fragrantissima Spiraea vanhouttei Philadelphus coronarius Forsythia suspensa Sambucus nigra Buxus sempervirens Symphoricarpus racemosa Rosa canina Ligustrum vulgare</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Achillea millefolium, Chelidonium majus, Galinsoga parviflora, Trigonella monspeliaca</i>
141		<i>Ulmus campestris</i>			

Таблица 2 Списък на растителните видове, установени в ПЗ „Хълм Бунарджик“ по биологичен тип, семейство и произход с посочване на видовете, включени в приложенията на Закона за лечебните растения

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
Дървета и храсти				
сем. Aceraceae				
<i>Acer campestre</i> L.	Полски клен	Eur-OT	III	
<i>Acer negundo</i> L.	Ясенолистен явор	Adv	III	
<i>Acer palmatum</i> Thunb.	Дланевиден японски явор	As	III	
<i>Acer platanoides</i> L.	Шестил	subMed	III	*
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Планински явор	Eur-Med	III	
<i>Acer saccharinum</i> L.	Сребрист явор	NAm	III	
<i>Acer tataricum</i> L.	Мекиш	subMed	III	*
сем. Altingiaceae				
<i>Liquidambar styraciflua</i> L.	Смолоносен ликвидамбър	Am	III	
сем. Anacardiaceae				
<i>Cotinus coggygria</i> Scop.	Смрадика, тетра	Med-As	X	*
<i>Pistacia terebinthus</i> L.	Кукуч, беснурка	Pont-Med	III	
сем. Aquifoliaceae				
<i>Ilex aquifolium</i> L.	Обикновен джел, кошличар	subMed	III	*
сем. Araliaceae				
<i>Hedera helix</i> L.	Бръшлян	Eur-As	У	*
сем. Berberidaceae				
<i>Berberis thunbergii</i> DC.	Тумбергиев кисел трън	Jap-Ch	X	
<i>Berberis vulgaris</i> L.	Обикновен кисел трън	Eur-Med	X	*
<i>Mahonia aquifolium</i> Nutt.	Джелolistна махония	Adv (NAm)	X	
сем. Betulaceae				
<i>Betula pendula</i> Roth	Обикновена бреза	Eur-Sib	III	*
<i>Carpinus orientalis</i> Mill.	Келяв габър	subMed	X	
сем. Bignoniaceae				
<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	Обикновена каталпа	NAm	III	
сем. Buxaceae				
<i>Buxus sempervirens</i> L.	Чимшир		X	
сем. Caprifoliaceae				
<i>Sambucus nigra</i> L.	Черен бъз	Eur-Med	X	*
<i>Symphoricarpos orbiculatus</i> Moench.	Червен маргарит	NAm	X	
<i>Weigela florida</i> Sieb. et Zucc.	Цветуща вайгелия	Ch	X	
сем. Celastraceae				

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Euonymus europaeus</i> L.	Европейски чашкодрян	Eur-As	X	*
<i>Euonymus japonicus</i> L.	Японски чашкодрян, едър чимшир	As	X	
сем. Cornaceae				
<i>Aucuba japonica</i> Thunb.	Аукуба	As	X	
<i>Cornus mas</i> L.	Обикновен дрян	subMed	X	
сем. Cupresaceae				
<i>Calocedrus decurrens</i> (Torr.) Florin	Сбит речен кедър	NAm	И	
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray) Parl.	Лавзонов лъжекипарис	NAm	И	
<i>Chamaecyparis pisifera</i> Sieb. et Zucc.	Граховиден лъжекипарис	Jap	X	
<i>Cupressus arizonica</i> Mill.	Аризонски кипарис	Am	И	
<i>Juniperus oxycedrus</i> L.	Червена хвойна	EMed	X	*
<i>Juniperus sabina</i> L.	Казашка хвойна	Pont-Sib	X	*
<i>Juniperus virginiana</i> L.	Виргинска хвойна	NAm	И	
<i>Metasequoia glyptostroboides</i> Hu et Cheng	Метасеквоя	Ch	И	
<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco	Източна туя	As	И	
<i>Sequoiadendron giganteum</i> Lindl.	Мамонтово дърво	NAm	И	
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Западна туя	NAm	И	
<i>Thuja plicata</i> Donn ex D.Don		NAm	И	
сем. Diospyraceae				
<i>Diospyros lotus</i> L.	Обикновена хурма	Ch	III	
сем. Fabaceae				
<i>Albizia julibrissin</i> Durazz.	Копринеста албиция	As	III	
<i>Amorpha fruticosa</i> L.	Черна акация	Adv	X	
<i>Cercis siliquastrum</i> L.	Див рожков	Med-OT	III	*
<i>Genista rumelica</i> Vel.	Румелийска жълтуга	Bal	X	
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	Гледичия	Adv (NAm)	III	
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Бяла акация, Салкъм	Adv (NAm)	III	
<i>Sophora japonica</i> L.	Японска софора	As	III	
сем. Fagaceae				
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Сладък кестен	Med	III	
<i>Quercus pubescens</i> Mill.	Космат дъб	Eur-subMed	III	
<i>Quercus robur</i> L.	Летен дъб	subMed	III	*
<i>Quercus rubra</i> L.	Червен американски дъб	NAm	III	
сем. Ginkgoaceae				
<i>Ginkgo biloba</i> L.	Двуделен гинкго	As	III	
сем. Grossulariaceae				
<i>Ribes aureum</i> Pursh.	Жълто френско грозде	NAm	X	

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
сем. Hippocatanaceae				
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Конски кестен	Bal	Ш	*
сем. Hydrangeaceae				
<i>Philadelphus coronarius</i> L.	Булчино венче	Med	X	
сем. Juglandaceae				
<i>Juglans regia</i> L.	Обикновен орех	Eur-As/Paleo	Ш	
сем. Lamiaceae				
<i>Caryopteris incana</i> (Thunb.) Miq.	Сив кариоптерис	Jap-Ch	X	
сем. Liliaceae				
<i>Ruscus aculeatus</i> L.	Бодлив залист	SPont	X	*
сем. Lythraceae				
<i>Lagerstroemia indica</i> (L.) Pers.	Индийска лагерстремия	As	X	
сем. Magnoliaceae				
<i>Magnolia grandiflora</i> L.	Едроцветна магнолия	Am	Ш	
<i>Magnolia kobus</i> DC.	Магнолия кобус	As	Ш	
сем. Malvaceae				
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	Дървовидна ружа	As	X	
сем. Moraceae				
<i>Ficus carica</i> L.	Смокиня	Adv (Med)	Ш	
<i>Maclura pomifera</i> (Raf.) Schneid.	Маклура	NAm	Ш	
<i>Morus alba</i> L.	Бяла черница	Adv	Ш	
сем. Oleaceae				
<i>Forsythia suspensa</i> (Thunb.) Vahl.	Форзиция	As	X	
<i>Forsythia intermedia</i> Zap.	Междинна форзиция	Ch	X	
<i>Fraxinus americana</i> L.	Американски ясен	Adv (NAm)	Ш	
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Планински ясен	Eur-Med	Ш	*
<i>Fraxinus ornus</i> L.	Мъждрян	subMed	Ш	*
<i>Fraxinus oxycarpa</i> Willd.	Полски ясен	Med	Ш	*
<i>Jasminum fruticans</i> L.	Храстов смин	Pont-CAs	X	
<i>Ligustrum vulgare</i> L.	Обикновена маслинка	subMed	X	*
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Люляк	Carp-Bal	X	*
сем. Pinaceae				
<i>Abies alba</i> Mill.	Обикновена ела	Boreal	И	*
<i>Abies cephalonica</i> Loud.	Гръцка ела	Bal	И	
<i>Abies concolor</i> Lindl. et Gord.	Сребриста ела	NAm	И	
<i>Cedrus atlantica</i> (Endl.) Carriere	Атласки кедър	NAm	И	

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Cedrus deodara</i> Loud.	Хималайски кедър	As	И	
<i>Cedrus libani</i> A. Rich.	Ливански кедър	As	И	
<i>Larix decidua</i> Mill.	Европейска лиственица	<i>Boreal</i>	И	
<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	Обикновен смърч	<i>Boreal</i>	И	*
<i>Picea pungens</i> Engelm.	Бодлив смърч	NAm	И	
<i>Pinus nigra</i> Arm.	Черен бор	<i>subMed</i>	И	
<i>Pinus peuce</i> Grsb.	Бяла мура	Bal	И	
<i>Pinus strobus</i> L.	Веймотов бор	NAm	И	
<i>Pinus wallichiana</i> A. B. Jacks.	Хималайски бор	As	И	
сем. Platanaceae				
<i>Platanus orientalis</i> L.	Източен чинар	Med	III	
сем. Ranunculaceae				
<i>Clematis vitalba</i> L.	Обикновен повет	Eur	У	*
сем. Rhamnaceae				
<i>Frangula alnus</i> Mill. subsp. <i>saxatilis</i> Gan.	Елшовиден зърнастец	subBoreal	X	*
<i>Hovenia dulcis</i> Thunb.	Бонбонено дърво	Jap-Ch	III	
<i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	Драка	Eur-As	X	*
<i>Rhamnus cathartica</i> L.	Слабителна зърника	<i>Eur-As</i>	X	
<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	Хинап	Adv (EAs)	X	
сем. Rosaceae				
<i>Amygdalus communis</i> L.	Обикновен бадем	Eur-As	III	
<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Японска дюля	Jap-Ch	X	
<i>Cotoneaster nebrodensis</i> (Guss.) C. Koch	Напластен котонеастер	subMed	X	
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	Едноплодников червен глог	subBoreal	X	*
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roem.	Лечебна лавровишна	Eux	X	*
<i>Mespilus germanica</i> L.	Германска мушмула	Pont-Med	III	
<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.	Джанка	Eur-As	III	
<i>Prunus mahaleb</i> (L.) Mill	Махалебка, дива череша	<i>Eur-Med</i>	III	*
<i>Prunus padus</i> L.	Грозвидна песакия	Eur-As	X	
<i>Rosa canina</i> L.	Обикновена шипка	subMed	X	
<i>Rubus caesius</i> L.	Полска къпина	Eur-As	X	*
<i>Rubus sanguineus</i> L.	Кърваочервена къпина	Pont-Med	X	
<i>Rubus thyranthus</i> Focke	Гроздоцветна къпина	Eur	X	
<i>Spiraea vanhouttei</i> L.	Майски сняг		X	
сем. Rutaceae				
<i>Evodia henryi</i> Dode.	Хенриева еводия	Ch	III	
<i>Zanthoxylum alatum</i> Roxb.	Крилат зантоксилум	As	X	

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Populus nigra</i> L.	Черна топола	Eur-As	Ш	*
<i>Koelreuteria paniculata</i> Laxm.	Китайски мехурник	Adv (As)	Ш	
сем. Scrophulariaceae				
<i>Buddleja davidii</i> Franch.	Давидова бодля	Ch	X	
сем. Simaroubaceae				
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Айлант, Див орех, Китайски ясен	Adv	Ш	
сем. Taxaceae				
<i>Taxus baccata</i> L.	Обикновен тис	Eur-NAm	И	*
сем. Taxodiaceae				
<i>Cryptomeria japonica</i> Don.	Японска криптомерия	As	И	
<i>Taxodium distichum</i> Rich.	Блатен кипарис	NAm	И	
сем. Tiliaceae				
<i>Tilia cordata</i> Mill.	Дребнолистна липа	Eur	Ш	*
<i>Tilia tomentosa</i> Moench	Сребролистна липа	Eur-Med	Ш	*
сем. Ulmaceae				
<i>Celtis australis</i> L.	Южна копривка	Med	Ш	*
<i>Ulmus laevis</i> Pall.	Бял бряст	Eur-Med	Ш	
<i>Ulmus minor</i> Mill.	Полски бряст	Eur-Med	Ш	*
сем. Vitaceae				
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	Петлистна дива лоза	Adv (NAm)	У	
Тревисти растения				
сем. Apiaceae				
<i>Myrrhoides nodosa</i> (L.) Cann.	Възловат мироидес	Eur-As		
<i>Torilis japonica</i> (Houtt.) DC.	Японски торилис	Eur-As		
сем. Apocynaceae				
<i>Vinca herbacea</i> W. et K.	Тревист зимзелен	Eur-Med		*
сем. Araceae				
<i>Arum maculatum</i> L.	Петнист змиарник	Eur-subMed		*
сем. Aspleniaceae				
<i>Asplenium septentrionale</i> (L.) Hoffm.	Северно изтравниче, страшниче	Boreal		
сем. Asteraceae				
<i>Achillea clypeolata</i> S. et S.	Струмски равнец	Bal		*
<i>Achillea coarctata</i> Poir.	Сбитовлакнест равнец	Pont-Med		
<i>Achillea crithmifolia</i> W. et K.	Коренистен равнец	Pann-Bal		
<i>Achillea depressa</i> Jka	Крилолистен равнец			
<i>Achillea millefolium</i> L.	Хилядолистен равнец	Eur-Sib		*

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Achillea pseudopectinata</i> Janka	Крилолистен равнец	Bal		
<i>Anthemis ruthenica</i> M. Bieb.	Влакнесто подрумиче, бяла рада	subMed		
<i>Anthemis tenuiloba</i> (DC.) Fernand. var. <i>delicatula</i> (Velen.) Stoj. et Acht.	Тесноделно подрумиче, бяла рада	Bal-Anat		
<i>Anthemis tinctoria</i> L.	Жълто подрумиче, бяла рада	Eur-Sib		*
<i>Artemisia vulgaris</i> L.	Обикновен пелин, катраника	subBoreal		*
<i>Bellis perennis</i> L.	Многогодишна паричка	Eur-As		*
<i>Carduus acanthoides</i> L.	Късодръжков магарешки бодил	Eur		*
<i>Carduus candicans</i> W. et K. subsp. <i>globifer</i> (Vell.) Kazmi.	Бяловълнест магарешки бодил	Bal-Dac		
<i>Carthamus lanatus</i> L.	Жълтоцветен аспруг	subMed		*
<i>Centaurea affinis</i> Friv.	Чернолюспеста метличина	Bal-Dac		
<i>Centaurea diffusa</i> Lam.	Рехава метличина	Pont-Med		
<i>Centaurea rutifolia</i> S. et S.	Седевчоволистна метличина	Bal		
<i>Centaurea salonitana</i> L.	Солунска метличина	Pont-Med		
<i>Chondrilla juncea</i> L.	Обикновен кривец	Eur-Sib		
<i>Cichorium intybus</i> L.	Синя жлъчка	Eur-Sib		*
<i>Cnicus benedictus</i> L.	Бенедиктински трън, пресечка	Med		*
<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronq.	Канадска злолетица	Adv (NAm)		
<i>Crepis foetida</i> L.	Смръдлива дрипавка	Eur-Med		
<i>Crepis pulchra</i> L.	Едрolistна дрипавка	Eur-Med		
<i>Crepis sancta</i> (L.) Babc.	Четинеста дрипавка	subMed		
<i>Crepis setosa</i> Hall.	Четинеста дрипавка	Eur-Med		
<i>Echinops banaticus</i> Roch.	Банатски челядник	subMed		
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	Дребноцветна перуанска лайкучка	Adv (SAm)		
<i>Lactuca serriola</i> L.	Компасна салата	Eur-As		*
<i>Lactuca viminea</i> (L.) J. et C. Presl	Гъвкава салата	Eur-Med		
<i>Lapsana communis</i> L.	Сгърбун	Eur-Sib		
<i>Logfia arvensis</i> (L.) J. Holub.	Свещица	Eur-Med		
<i>Matricaria chamomilla</i> L.	Лайкучка	Eur-As		
<i>Scolymus hispanicus</i> L.	Испанки сколимус	Med		
<i>Senecio vulgaris</i> L.	Обикновен спореж	Eur-As		*
<i>Sonchus arvensis</i> L.	Полски кострец	Eur-As		
<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill	Влакнест кострец	Eur		
<i>Taraxacum officinale</i> L.	Обикновено глухарче, радика	Eur-Med		*
<i>Xeranthemum annuum</i> L.	Обикновено безсмъртниче	subMed		*
сем. Boraginaceae				
<i>Anchusa officinalis</i> L.	Лечебно винче	Pont-Med		*
<i>Heliotropium suaveolens</i> M. Bieb.	Ароматична подсунка	subMed		

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Lithospermum officinale</i> L.	Лечебно птиче просо	Eur-As		*
сем. Brassicaceae				
<i>Alliaria petiolata</i> (Bieb.) Cavara et Grande	Лъжичина	Eur-As		*
<i>Alliaria petiolata</i> (Bieb.) Cavara et Grande	Лъжичина	Eur-As		*
<i>Alyssum minutum</i> Schlecht. ex DC.	Дребен игловръх	Eur-Med		
<i>Arabidopsis thaliana</i> (L.) Heynh.	Арабидопсис	subBoreal		
<i>Aurinia saxatilis</i> L.	Скален игловръх	Eur-Med		
<i>Berteroa incana</i> (L.) DC.	Сива турия	SPont		
<i>Cardaria draba</i> (L.) Desv.	Родилна трева	Eur-Med		
<i>Draba muralis</i> L.	Стенна рупа	Eur-Med		
<i>Erophila verna</i> (L.) Chevall.	Пролетна гладница	Eur-Med-CAs		
<i>Erysimum diffusum</i> Ehrh.	Разклонена боянка	CSEur		
<i>Myagrum perfoliatum</i> L.	Скърбица	Eur-Med		
<i>Sisymbrium altissimum</i> L.	Висока мъдрица	Pont-subMed		
<i>Sisymbrium officinale</i> (L.) Scop.	Лечебна мъдрица	Eur-Sib		*
<i>Sisymbrium orientale</i> L.	Източна мъдрица	Eur-As		
<i>Thlaspi alliaceum</i> L.	Лукова попова лъжичка	subMed		*
сем. Cactaceae				
<i>Opuntia humifusa</i> (Raf.) Raf.		NAm		
сем. Campanulaceae				
<i>Jasione montana</i> L.	Планинско вятърче	Eur-Cauc		*
сем. Caprifoliaceae				
<i>Lonicera fragrantissima</i> Lindl. et Paxt.	Ароматен нокът	Ch		
<i>Lonicera tatarica</i> L.	Татарски нокът	Eur-Sib		
<i>Lonicera xylosteum</i> L.	Мъхнат нокът	Eur-Sib		*
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) Blake	Бял маргарит	Adv (NAm)		
сем. Caryophyllaceae				
<i>Arenaria serpyllifolia</i> L.	Полегнала пещъчка	Eur-As		
<i>Cerastium bulgaricum</i> Uechtr.	Български рожец	Bul		
<i>Dianthus pallens</i> Sm.	Блед карамфил	Bal-Dac		
<i>Dianthus pinifolius</i> Sm. subsp. <i>rumelicus</i> (Vel.) Stoi. et Acht.	Иглолистен карамфил	Bal-Dac		
<i>Herniaria glabra</i> L.	Голо изсипливче	Eur-As		*
<i>Herniaria hirsuta</i> L.	Грубовлакнесто изсипливче	Eur-As		*
<i>Holosteum umbellatum</i> L.	Чадъреста весларка	Eur-As		
<i>Petrorhagia prolifera</i> (L.) P. W. Ball et Heywood	Обикновена мантийка	Pont-Med		

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Polycarpon tetraphyllum</i> (L.) L.	Трилистен многоплодник	Eur-Med		
<i>Scleranthus perennis</i> L.	Обикновена хрущялка	Eur-Med		*
<i>Silene armeria</i> L.	Армериевидно плюскавиче	Eur		
<i>Silene compacta</i> Fisch.	Кичесто плюскавиче	Med		
<i>Silene conica</i> L.	Конично плюскавиче	subMed-As		
<i>Silene flavescens</i> Waldst. et Kit.	Жълтеникаво плюскавиче	Carp-Bal		
<i>Silene frivaldszkyana</i> Hampe	Фривалдскиеве плюскавиче	Bal		
<i>Silene lichenfeldiana</i> Baumg. var. <i>macedonica</i> (Form.) Bornm.	Лерхенфелдово плюскавиче	Carp-Bal		
<i>Silene subconica</i> Friv.	Младежко плюскавиче	subMed		
<i>Spergularia rubra</i> (L.) J. et C. Presl.	Червена коленчица	subBoreal		*
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	Средна звезда	Kos		*
сем. Convolvulaceae				
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Обикновена поветица	Kos		*
<i>Convolvulus cantabrica</i> L.	Кантабрийска поветица	Pont		
сем. Crassulaceae				
<i>Sedum acre</i> L.	Лютикова тлъстига	Eur-Med		*
<i>Sedum album</i> L.	Бяла тлъстига	subMed		*
<i>Sedum alpestre</i> Vill.	Субалпийска тлъстига	subMed		
<i>Sedum annuum</i> L. var. <i>rumelicum</i> Griseb.	Едногодишна тлъстига	Eur-Sib		
<i>Sedum caespitosum</i> (Cav.) DC.	Туфеста тлъстига	Med		
<i>Sedum hispanicum</i> L.	Испанска тлъстига	Eur-Med		
<i>Sedum ochroleucum</i> Chaix	Жълтеникава тлъстига			
<i>Sedum pallidum</i> M. Bieb.	Бледа тлъстига	Med		
сем. Dipsacaceae				
<i>Scabiosa triniifolia</i> Friv.	Триниелистна самогриска	Bal		
сем. Euphorbiaceae				
<i>Euphorbia cyparissias</i> L.	Обикновена млечка	Eur		*
<i>Euphorbia myrsinites</i> L.	Мирсинитска млечка	subMed		*
<i>Euphorbia niciciana</i> Borb.	Ничичиева млечка	Med		
<i>Mercurialis annua</i> L.	Едногодишен пролез	subMed		*
сем. Fabaceae				
<i>Coronilla varia</i> L.	Пъстра зайчина	Eur-Med		*
<i>Medicago lupulina</i> L.	Хмелна люцерна	Eur-As		
<i>Medicago minima</i> (L.) Bortal.	Дребноплодна люцерна	Eur-As		
<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Pall.	Лечебна комунига	Eur-As		*
<i>Onobrychis gracilis</i> Bess.	Дългостълба еспарзета	Pont-Med		
<i>Spartium junceum</i> L.	Пръшлига	Adv (Med)		*

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Trifolium arvense</i> L.	Плевелна детелина	Eur-Sib		*
<i>Trifolium hirtum</i> All.	Влакнеста детелина	Med		
<i>Trifolium purpureum</i> Loisel.	Пурпурна детелина	Med		
<i>Trigonella monspeliaca</i> L.	Монпелийски сминдух	subMed		
<i>Vicia grandiflora</i> Scop.	Едроцветна глушина, фий	subMed		*
<i>Vicia lathyroides</i> L.	Секирчева глушина, фий	Eur-Med		
<i>Vicia varia</i> Host	Пъстроцветна глушина, фий	Eur-Med		
<i>Vicia villosa</i> Roth.	Вълнеста глушина, фий	Eur-CAs		
сем. Geraniaceae				
<i>Erodium ciconium</i> (L.) LHér.	Дългочовковидно часовниче	subMed		
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Hér.	Цикутово часовниче	subBoreal		*
<i>Erodium hoefftianum</i> C. A. Mey.	Хевтианово часовниче	Pont-CAs		
<i>Geranium molle</i> L.	Нежен здравец	Eur-Med		
<i>Geranium rotundifolium</i> L.	Кръглолистен здравец	Eur-As		
сем. Hypericaceae				
<i>Hypericum procumbens</i> L.	Полегнал хипекоум	Med		
<i>Hypericum calycinum</i> L.	Чашковидна звъника	Pont-Med		
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Лечебна звъника, жълт кантарион	Kos		*
<i>Hypericum rumeliacum</i> Boiss.	Румелийска звъника, жълт кантарион	subBal		
сем. Lamiaceae				
<i>Acinos suaveolens</i> (S. et S.) Don.	Ароматичен ацинос	subMed		*
<i>Ballota nigra</i> L.	Черна капела	Eur-Med		*
<i>Lamium amplexicaule</i> L.	Стълбообхватна мъртва коприва	Eur-As		
<i>Lamium purpureum</i> L.	Червена мъртва коприва	Eur-Med		*
<i>Marrubium peregrinum</i> L.	Сусерка	subMed		*
<i>Sideritis montana</i> L.	Обикновен миризлив бурен, маясълче, пирински чай	subMed		*
<i>Stachys recta</i> L.	Изправен ранилист	Eur-Med		*
<i>Teucrium polium</i> L.	Бяло подъбиче	Pont-Med		*
<i>Thymus striatus</i> Vahl. var. <i>striatus</i>	Набраздена мащерка	subMed		*
сем. Liliaceae				
<i>Allium flavum</i> L.	Жълт лук	Med		
<i>Allium moschatum</i> L.	Москатов лук	Pont-subMed		
<i>Allium rotundum</i> L.	Кръгъл лук	Eur-OT		*
<i>Muscari racemosum</i> DC.	Гроздовидно кукувиче грозде	subMed		
<i>Ornithogalum sibthorpii</i> Greuth.	Сибторпиев гарвански лук	Bal-Anat		
<i>Scilla autumnalis</i> L.	Есенен синчец	Pont-subMed		
сем. Malvaceae				

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Alcea heldreichii</i> (Boiss.) Boiss.	Хелдрайхова алцея	Pont-Med		
<i>Malva neglecta</i> Wallr.	Незабележим слез	subMed		*
<i>Malva sylvestris</i> L.	Горски слез	Kos		*
сем. Orobanchaceae				
<i>Orobanche pubescens</i> D'Urv	Мъхнат воловодец, Синя китка	Med		
сем. Oxalidaceae				
<i>Oxalis corniculata</i> L.	Рогато киселиче	Eur-As		
сем. Paeoniaceae				
<i>Paeonia peregrina</i> Mill.	Червен божур	subMed		*
сем. Papaveraceae				
<i>Chelidonium majus</i> L.	Змийско мляко	Eur-As		*
<i>Fumaria officinalis</i> L.	Лечебен росопас	Eur-Sib		*
<i>Fumaria rostellata</i> Knaf.	Човчест росопас	Eur-Med		
<i>Hypocoum imberbe</i> L.	Едроцветен хипекоум	subMed		
<i>Papaver dubium</i> L.	Дългоплоден мак	Med		
<i>Papaver rhoeas</i> L.	Кадънка, полски мак	Eur-Sib		*
сем. Plantaginaceae				
<i>Plantago altissima</i> L.	Висок живовлек	Eur-Sib		
сем. Plumbaginaceae				
<i>Goniolimon collinum</i> (Griseb.) Boiss.	Бяла змийска трева	Pont		
сем. Poaceae				
<i>Aegilops triuncialis</i> L.	Триосилесто диво жито	Eur-As		
<i>Anthoxanthum odoratum</i> L.	Обикновена миризливка	Eur-As		*
<i>Bromus sterilis</i> L.	Дългоосилеста овсига	Boreal		
<i>Bromus tectorum</i> L.	Наведена овсига	Boreal		
<i>Carex hirta</i> L.	Твърдовлакнеста острица	Boreal		
<i>Chrysopogon gryllus</i> (L.) Trin.	Садина	Pont-Med		
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers.	Троскот	Kos		
<i>Dactylis glomerata</i> L.	Обикновена ежова главица	Eur-As		
<i>Dasypyrum villosum</i> (L.) Cand.	Влакнеста латина	subMed		
<i>Dichanthium ischaemum</i> (L.) Roberty	Белизма	subMed-As		
<i>Digitaria sanguinalis</i> (L.) Scop.	Обикновена росичка	Kos		
<i>Eragrostis pilosa</i> (L.) P. Beauv.	Влакнеста власица	Kos		
<i>Festuca valesiaca</i> Schl. ex Gaud.	Валезийска власатка	Pont		
<i>Hordeum bulbosum</i> L.	Луковичен див ечемик	Eur-As		
<i>Hordeum murinum</i> L.	Миши див ечемик	Boreal		
<i>Koeleria nitidula</i> Vel.	Блестящ гънкокрак	Pont		

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Lolium perenne</i> L.	Райграс	Eur-As		
<i>Lolium rigidum</i> Gaud.	Твърд райграс	Med-As		
<i>Melica ciliata</i> L.	Ресничеста бисерка	Eur-subMed		
<i>Phleum graecum</i> Boiss. et Heldr.	Гръцка тимотейка	subMed-As		
<i>Phleum phleoides</i> (L.) Karst.	Същинска тимотейка	Eur-As		
<i>Poa bulbosa</i> L.	Луковична ливадина	Eur-As		
<i>Poa nemoralis</i> L.	Горска ливадина	Boreal		
<i>Poa pratensis</i> L.	Ливадна ливадина	Kos		
<i>Stipa capillata</i> L.	Голоосилесто коило	Pont-Med		
<i>Vulpia myurus</i> (L.) C. C. Gmel.	Обикновена вулпия	subBoreal		
сем. Polygonaceae				
<i>Polygonum aubertii</i> (L.) Henryi	Аубертов полигонум	Ch		
<i>Rumex acetosella</i> L.	Козя брада, кози киселец	Eur-subMed		*
<i>Rumex pulcher</i> L.	Красива пача трева	Eur-As		*
сем. Portulacaceae				
<i>Portulaca oleracea</i> L.	Обикновена тученица	Adv		*
сем. Primulaceae				
<i>Cyclamen hederifolium</i> Aiton.	Есенно боторче	subMed		
сем. Ranunculaceae				
<i>Ranunculus ficaria</i> L.	Жълтурче	Eur-Sib		*
<i>Ranunculus sardous</i> Crantz.	Сърдинско лютиче	Eur-Med		
сем. Resedaceae				
<i>Reseda lutea</i> L.	Жълта резеда	subBoreal		*
сем. Rosaceae				
<i>Geum urbanum</i> L.	Градско омайниче	subBoreal		*
<i>Potentilla argentea</i> L.	Сребристолистен очиболец	SPont		*
<i>Potentilla erecta</i> (L.) Rausch.	Горско прозорче, очиболец	subBoreal		*
<i>Potentilla molicrinis</i> (Borb.) Stanc.	Мековлакнесто прозорче, очиболец	Pont-Med		
<i>Potentilla obscura</i> Willd. var. <i>fallasina</i> (Blocki) Marc.	Щитовидно прозорче	Eur		
<i>Potentilla reptans</i> L.	Пълзящо прозорче, очиболец	Kos		*
сем. Rubiaceae				
<i>Asperula cynanchica</i> L.	Обикновена лазаркиня, милосърдниче	Eur-Med		
<i>Galium aparine</i> L.	Лепка	Eur-As		
<i>Galium verum</i> L.	Същинско еньовче	Eur-As		*
Scrophulariaceae				
<i>Linaria genistifolia</i> (L.) Mill.	Жълтуголистна луличка	Pont-Sib		
<i>Verbascum banaticum</i> Schrad.	Банатски лопен	Bal-Dac		

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Verbascum lychnitis</i> L.	Копринесто влакнест лопен	Ap-Bal		
<i>Veronica hederifolia</i> L.	Бръшлянолистно великденче	Eur-Med		
<i>Veronica persica</i> Poir.	Персийско великденче	Eur-As		
сем. Solanaceae				
<i>Solanum dulcamara</i> L.	Червено кучешко грозде, разводник	Eur-As		*
<i>Solanum nigrum</i> L.	Черна кучешко грозде, разводник	Kos		*
сем. Tamaricaceae				
<i>Tamarix tetrandra</i> Pall.	Четиритичинкова раkitовица	Med		*
сем. Urticaceae				
<i>Parietaria officinalis</i> Mert. et Koch.	Лековита разваленка	Eur		*
сем. Valerianaceae				
<i>Valerianella turgida</i> (Stef.) Betcke	Подутоплодна мотовилка	subMed		
сем. Verbenaceae				
<i>Vitex agnus-castus</i> L.	Витекс	Med-CAs		
сем. Zygophyllaceae				
<i>Tribulus terrestris</i> L.	Трабузан, бабини зъби	Eur-As		*

ЛЕГЕНДА:

Флорни елементи

Adv - адвентивен
Aeg - егейски
Afr - африкански
Alp - алтйски
Anat - анатолйски
Ap - апенински
Am - американски
Arct - арктически
As - азиатски
Atl - атлантически
Bal - балкански
Boreal - бореален
Bul - български
Carp - карпатски
Cauc - кавказки
Ch - китайски
Dac - дакийски
Eur - европейски
Eux - евксински

Hybr - хибриден
Jap - японски
Kos - космополитен
Med - средиземноморски
OT - ориентало-турански
Pann - панонски
Pont - понтийски
Sib - сибирски

Prefixes:

sub - суб-
S - южно-
E - източно-
W - западно-
N - северно-
C - централно-

Биологичен тип

Ш – широколистен
И - иглолистен
У – увивно растение

* - Вид включен в Закона за лечебните растения

Таблица 3 Растителни видове с конзервационна значимост, установени на територията на ПЗ „Хълм Бунарджик“

№ по ред	Вид (Латинско и българско име)	ЗБР	ЧК	Балк. енд.	Бълг. енд.	ЕЧС	IUCN	Директива 92/43	CITES
1	<i>Goniolimon collinum</i> (Griseb.) Boiss - Бяла змийска трева	3							
2	<i>Centaurea affinis</i> Friv. - Чернолюспеста метличина			+					
3	<i>Arbutus unedo</i> L. - Кумарка	3	CR						
4	<i>Silene frivaldskyana</i> Hampe – Фривалдскиеве плюскавиче			+					
5	<i>Genista rumelica</i> Vel. - Румелийска жълтуга			+					
6	<i>Alcea heldreichii</i> (Boiss.) Boiss. - Хелдрайхова алцея			+					

Легенда: **3** - вид, включен в Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие (**ЗБР**); **ЧК** - Червена книга на Република България (критично застрашени – CR, застрашени – EN); **Балк.енд.** - балкански ендемит; **Бълг. енд.** – български ендемит; **ЕЧС** - Европейски червен списък (застрашен – EN); **IUCN** – Червен списък на Международния съюз за защита на природата (рядък – R), **Директива 92/43** – Директива за хабитатите (Directive 92/43/EEC); **CITES** – Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора

Таблица 4 Списък на инвазивните растителни видове, установени в ПЗ „Хълм Бунарджик“

Латинско име	Българско име	Семейство
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Айлант, Див орех, Китайски ясен	Simaroubaceae
<i>Acer negundo</i> L.	Ясенолистен явор	Aceraceae
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	Гледичия	Fabaceae
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Бяла акация, Салкъм	Fabaceae
<i>Fraxinus americana</i> L.	Американски ясен	Oleaceae
<i>Koelreuteria paniculata</i> Laxm.	Китайски мехурник	Sapindaceae
<i>Juglans regia</i> L.	Обикновен орех	Juglandaceae
<i>Amorpha fruticosa</i> L.	Черна акация	Fabaceae
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	Петлистна дива лоза	Vitaceae
<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	Обикновена каталпа	Bignoniaceae
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	Дървовидна ружа	Malvaceae
<i>Opuntia humifusa</i> (Raf.) Raf.	Опунция, свекървин език	Cactaceae
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	Дребноцветна перуанска лайкучка	Asteraceae

Таблица 5 Видово разнообразие на безгръбначните животни в ПЗ Хълм Бунарджик

ТИП/КЛАС/РАЗРЕД	БРОЙ ТАКСОНИ	
	СЕМЕЙСТВА	ВИДОВЕ
Тип Mollusca, Клас Gastropoda	11	20
Тип Arthropoda		
Клас Chilopoda	1	1
Разред Coleoptera	10	44
Разред Hymenoptera	9	35
Разред Diptera	5	6
Разред Hemiptera	4	7
Разред Lepidoptera	6	15
Разред Mantodea	1	1
Разред Orthoptera	3	3
Разред Neuroptera	1	1
Разред Dermaptera	1	1
ОБЩО	52	134

Таблица 6 Списък с установените видове безгръбначни и природозащитния им статус на ПЗ Хълм Бунарджик

№	Таксон	Вид Българско /Латинско име/	Ендемит	Реликт	Защитен вид	Червена книга на България	Застрашен вид	Бонска конвенция	Директива 92/43 или 79/409	CITES
Безгръбначни животни										
	Клас Arachnida									
	Клас Chilopoda									
	Семейство Scutigerae	<i>Scutigera coleoptrata</i>								
	Клас Insecta									
	Разред Coleoptera – Бръмбари									
	Семейство Carabidae	<i>Carabus</i> sp.								
	Семейство Cleridae	<i>Trichodes apiarius</i>								
	Семейство Meloidae	<i>Mylabris pusilla</i>								
	Семейство Tenebrionidae	<i>Gnaptor spinimanus</i>								
	Семейство Cerambycidae	<i>Dorcadion</i> sp.								
	Семейство Chysomelidae	<i>Galerucella luteola</i>								
		<i>Cryptocephalus</i> sp.								
		<i>Megabruchidius tonkineus</i>								
	Семейство Curculionidae	<i>Lixus</i> sp.								
		<i>Larinus</i> sp.								

	Семейство Scarabaeidae	<i>Epicometis hirta</i>								
		<i>Melolontha melolontha</i>								
		<i>Oryctes nasicornis</i>								
		<i>Cetonia aurata</i>								
		<i>Potosia sp.</i>								
		<i>Polyphylla fullo</i>								
	Семейство Coccinellidae	<i>Coccinella septempunctata</i>								
	Семейство Cantharidae	<i>Lampyris noctiluca</i>								
	Разред Нуменоптера Ципокрили									
	Семейство Vespidae	<i>Paravespula germanica</i>								
		<i>Polistes gallicus</i>								
	Семейство Formicidae	<i>Messor structor</i>								
	Семейство Apidae	<i>Xylocopa violaceae</i>								
		<i>Bombus terrestris</i>								
		<i>Apis mellifera</i>								
	Семейство Scoliidae	<i>Scolia quadripunctata</i>								
	Семейство Spheidae	<i>Sphex funerarius</i>								
		<i>Sceliphron sp.</i>								
	Семейство Cynipidae	<i>Diplolepis rosae</i>								
		<i>Andicus quercuscalicis</i>								
		<i>Cynips sp.</i>								

		<i>Neuroterus quercusbaccarum</i>								
	Разред Diptera Двукрили									
	Семейство Tipulidae	<i>Tipula sp.</i>								
	Семейство Culicidae	<i>Culex sp.</i>								
		<i>Aedes sp.</i>								
	Семейство Asilidae	<i>Stenopogon subaudus</i>								
	Семейство Sarcophagidae	<i>Sarcophaga sp.</i>								
	Семейство Muscidae	<i>Musca sp.</i>								
	Разред Hemiptera									
	Семейство Cicadidae	<i>Lyristes plebejus</i>								
	Семейство Cercopidae	<i>Cercopis sanguinolenta</i>								
	Семейство Pentatomidae	<i>Graphosoma italicum</i>								
		<i>Palomena prasina</i>								
		<i>Eurygaster sp.</i>								
		<i>Aelia sp.</i>								
	Семейство Pyrrhocoridae	<i>Pyrrhocorus apterus</i>								
	Разред Lepidoptera Пеперуди									
	Семейство Sphingidae	<i>Macroglossum stellatarum</i>								
	Семейство Papilionidae	<i>Iphiclides podalirius</i>								

		<i>Papilio machaon</i>								
	Семейство Pieridae	<i>Pieris brassicae</i>								
		<i>Aporia crataegi</i>								
		<i>Artogeia</i> sp.								
		<i>Colias</i> sp.								
	Семейство Lycaenidae	<i>Lycaena</i> sp.								
		<i>Aricia agestis</i>								
	Семейство Nymphalidae	<i>Aglais urticae</i>								
		<i>Vanessa atalanta</i>								
		<i>Vanessa cardui</i>								
		<i>Melitaea</i> sp.								
		<i>Issoria lathonia</i>								
	Разред Orthoptera Правокрили									
	Семейство Tettigoniidae	<i>Tettigonia viridissima</i>								
	Семейство Gryllidae	<i>Gryllus campestris</i>								
	Семейство Acrididae	<i>Dociostaurus maroccanus</i>								
	Разред Mantodea Богомолки									
	Семейство Manteidae	<i>Mantis religiosa</i>								
	Разред Neuroptera Мрежокрили									
	Семейство Chrysopidae	<i>Chysopa perla</i>								

	Разред Dermaptera									
	Семейство Forficulidae	<i>Forficula auricularia</i>								
	Тип Mollusca Клас Gastropoda									
	Семейство Helicidae	<i>Eobania vermiculata</i>								
		<i>Helix lucorum</i>			ЗБР, Приложение 4					
		<i>Helix philibinensis</i>								
		<i>Cepaea vindobonensis</i>								
	Семейство Hygromiidae	<i>Xerolenta obvia</i>								
	Семейство Hygromiidae	<i>Monacha claustralis</i>								
	Семейство Enidae	<i>Zebrina detrita</i>								
		<i>Chondrula microtraga</i>								
	Семейство Cochlicopidae	<i>Cochlicopa lubrica</i>								
		<i>Cochlicopa lubricella</i>								
	Семейство Vertiginidae	<i>Truncatellina cylindrica</i>								
	Семейство Valloniidae	<i>Vallonia pulchella</i>								
		<i>Vallonia costata</i>								
	Семейство Zonitidae	<i>Vitrea pygmaea</i>								
	Семейство Limacidae	<i>Limax maximus</i>								

	Семейство Clausiliidae	<i>Laciniaria plicata</i>								
		<i>Alinda biplicata</i>								
		<i>Bulgarica fraudigera</i>	Български ендемит							
	Семейство Succineidae	<i>Oxyloma elegans</i>								
	Общо:	83	1		1					

Легенда:

- Таксон – посочва се таксономичната принадлежност и класификация на групите животни.
- Ендемит – посочва се дали видът е локален, балкански, български или е субендемит.
- Реликт - посочва се дали видът е преглациален или глациален реликт
- Червена книга на България – посочва се категория: „изчезнал”, „критично застрашен”, „застрашен” или „уязвим” вид.
- Застрашен вид - IUCN
- Бонска конвенция – посочва се дали видът е включен в приложение I или II на конвенцията.
- Директива 92/43 или 79/409 - посочва се дали видът е предмет на опазване по някоя от Директивите.
- CITES – посочва се дали видът е включен в приложение I, II или III на конвенцията.

Таблица 7 Списък с установените видове бозайници (без прилепи) и природозащитния им статус

№	Таксон	Вид Българско /Латинско име/	Ендемит	Реликт	Защитен вид	Червена книга на България	Застрашен вид	Бонска конвенция	Директива 92/43 или 79/409	CITES
Бозайници										
1.	Разред Insectivora Сем. Erinaceidae	Източноевропейски (белогръд) таралеж – <i>Erinaceus concolor</i> (Martin, 1838)	-	-	Приложение 3 на ЗБР	-	-	-	-	-
2.	Разред Insectivora Сем. Talpidae	Европейска къртица (<i>Talpa europea</i> Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Разред Rodentia Сем. Sciuridae	Катерица – <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	-	-	Бернска конвенция – Приложение III	-	В червения списък на IUCN – категория - нисък риск – близо до застрашен	-	-	-
4	Разред Rodentia Сем. Muridae	Обикновена горска мишка (<i>Apodemus sylvaticus</i> Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Разред Rodentia Сем. Muridae	Жълтогърла горска мишка (<i>Apodemus flavicollis</i> Melchior, 1834)	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Разред Rodentia Сем. Muridae	Домашна мишка (<i>Mus musculus domesticus</i> Schwarz, Schwarz, 1934)	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Разред Rodentia Сем. Muridae	Черен плъх (<i>Rattus rattus</i> Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	-	-

8	Разред Carnivora Сем. Mustelidae	Невестулка (<i>Mustela nivalis</i> Linnaeus, 1766)	Подвидът <i>Mustela nivalis galinthias</i> разпространен в България е балкански ендемит	-	ЗБР - Приложение 3, Бернска конвенция – Приложение III	-	-	-	-	-
9	Разред Carnivora Сем. Mustelidae	Черен пор (<i>Mustela putorius</i> Linnaeus, 1758)	-	-	ЗБР - Приложение 4, Бернска конвенция – Приложение III	-	-	-	Директива 92/43 – Приложение V	-
	Общо:8вида 5 семейства 3 разряда	8	1	-	4	-	1	-	1	-

Таблица 8 Списък на установените видове прилепи и природозащитния им статус

№	Българско наименование (латинско име)	Българска Червена Книга	ЗБР	Бонска конвенция	Bern Convention	EU Habitats Directive	IUCN Red list	Присъствие
Таксон: Разред Прилепи (<i>Chiroptera</i>)								
Подразред Насекомоядни прилепи (<i>Microchiroptera</i>)								
Сем. Булдогови прилепи (<i>Molossidae</i>)								
1	Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniotis</i>)	DD	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
Сем. Гладконоси прилепи (<i>Vespertilionidae</i>)								
2	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
3	Сив дългоух прилеп (<i>Plecotus austriacus</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
4	Кафяво прилепче (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	LC	III	II	II	IV	LC	сигурно установен
5	Малко кафяво прилепче (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	-	III	II	II	IV	-	сигурно установен
6	Натузиово прилепче (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
7	Средиземноморско прилепче (<i>Pipistrellus kuhlii</i>)	-	III	II	II	IV	LC	сигурно установен
8	Савиево прилепче (<i>Hypsugo savii</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
9	Полунощен прилеп (<i>Eptesicus serotinus</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	срещаш се вероятно
10	Малък вечерник (<i>Nyctalus leisleri</i>)	VU	III	II	II	IV	LR	срещаш се вероятно
11	Голям вечерник (<i>Nyctalus lasiopterus</i>)	VU	III	II	II	IV	LR	срещаш се вероятно
12	Двуцветен прилеп (<i>Vespertilio murinus</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	срещаш се вероятно
13	Голям нощник (<i>Myotis myotis</i>)	NT	II, III	II	II	II, IV	LR	срещаш се вероятно
14	Остроух нощник (<i>Myotis blythii</i>)	NT	II, III	II	II	II, IV	LR	срещаш се вероятно

ЛЕГЕНДА:

Българска Червена Книга- Червена книга на Република България. Том 2, Животни, 2011. Категории: Изчезнали (EX) или вероятно изчезнали (?EX) – Extinct; Критично застрашени (CR) – Critically Endangered; Застрашени (EN) – Endangered; Уязвими (VU) – Vulnerable; Почти застрашени (NT) – Near Threatened; Слабо засегнати (LC) – Least Concern; С недостатъчно данни (DD) – Data Deficient; Неоценяван (NE) – Not Evaluated

ЗБР - Закон за биологичното разнообразие, приложения

Бонска конвенция – Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни - приложение I застрашените мигриращи видове, приложение II мигриращите видове с неблагоприятен природозащитен статус

Бернска конвенция: Приложение II – строго защитени видове; Приложение III – частично защитени видове

EU Habitats Directive - Директива за местообитанията (Приложения)

IUCN Red list - Червен списък на застрашените животни на IUCN (**Категории:** CR – критично застрашен; EN – застрашен; VU – уязвим; LC – нисък риск; NT – почти застрашен; DD – липса на (достатъчно) данни)

Присъствие - сигурно установен - данни на основание на литературни данни или пряка теренна работа

срещаш се вероятно - когато не е установено при проучвания, но съществуват условия за присъствието му

Таблица 9. Консервационен статус на установените в изследвания район земноводни и влечуги

Вид	ЗБР	ЧК	BERN	DCE'92	European Red List	Red List IUCN
<i>Bufo viridis</i> (Laurenti, 1768)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Hyla arborea</i> (L., 1758)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Mediodactylus kotschy</i> (Steindachner, 1870)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Lacerta viridis</i> (Laur., 1768)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Podarcis tauricus</i> (Pallas, 1814)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Dolichophis caspius</i> (Gmelin, 1789)	III	-	II	IV	LC	-

Легенда: **ЗБР** - Закон за биологичното разнообразие (ЗБР, 2002); **ЧК** - Червена книга на България - II. Животни (БЕШКОВ, 1985); **BERN** - Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания, Берн, 1979 г. (Сборник международни конвенции за опазване на биологичното разнообразие, 1998.); **DCE'92** - Директива 92/43 на Съвета на Европейската Икономическа Общност от 21.05.1992 за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Сборник международни конвенции за опазване на биологичното разнообразие, 1998.); **European Red List** – Червен списък на Европа (TEMPLE & COX, 2009; COX & TEMPLE, 2009); **Red List IUCN** - Червен списък на застрашените видове към IUCN, Версия 2010.2., към 30.08.2010 г. (IUCN, 2010).

Таблица 10 Видов състав и природозащитен статус на птиците на ПЗ „Хълм Бунарджик“

№	Видов състав		Природозащитен статус			Характер на пребиваване					Зоогеографска принадлежност
			ЗБР	ЧК	Dir 79/409	постоянен	гнездящ мигриращ	мигриращ	зимуващ	скитащ	
	Разред Щъркелоподобни (Ciconiiformes)										
	Сем. Щъркелови (Ciconiidae)										
1	бял щъркел	Ciconia ciconia	2 и 3	VU	I			+			
	Разред Соколоподобни (Falconiformes)										
	Сем. Соколови (Falconidae)										
2	обикновена ветрушка	Falco tinnunculus	3		II					+	
	Разред Дъждосвирицоподобни (Charadriiformes)										
	Сем. Чайкови (Laridae)										
3	жълтонога чайка	Larus michahellis								+	
	Разред Гълъбоподобни (Columbiformes)										
	Сем. Гълъбови (Columbidae)										
4	скален гълъб	Cloumba livia	3*	EN*		+					туркестано-средиземноморски
5	гугутка	Streptopelia decaocto				?					индо-африкански
6	обикновена гургулица	Streptopelia turtur					?	+			европейско-туркестански
	Разред кукувицоподобни (Cuculiformes)										
	Сем. Кукувицови (Cuculidae)										
7	обикновена кукувица	Cuculus canorus	3				?	+			палеарктичен
	Разред Совоподобни (Strigiformes)										
	Сем. Сиви (Strigidae)										
8	чухал	Otus scops	3				?	+			фауната на Стария свят
9	домашна кукумявка	Athene noctua	3			?					туркестано-средиземноморски
10	горска ушата сова	Asio otus	3		II	?					хол
	Разред Бързолетоподобни (Apodiformes)										
	Сем. Бързолетови (Apodidae)										
11	черен бързолет	Apus apus	3					+		+	
	Разред Кълвачоподобни (Piciformes)										
	Сем. Кълвачови (Picidae)										
12	голям пъстър кълвач	Dendrocopos major	3			+					палеарктичен

№	Видов състав		Природозащитен статус			Характер на пребиваване					Зоогеографска принадлежност
			ЗБР	ЧК	Dir 79/409	постоян ен	гнездящ мигриращ	мигри ращ	зимуващ	скитащ	
13	сирийски пъстър кълвач	Dendrocopos syriacus	2 и 3		I	+					средиземноморски
	Разред Вrabчоподобни (Passeriformes)										
	<i>Сем. Лястовици (Hirundinidae)</i>										
14	селска лястовица	Hirundo rustica	3					+		+	
15	градска лястовица	Delichon urbica	3					+		+	
	<i>Сем. Сврачкови (Liniidae)</i>										
16	червеногърба сврачка	Lanius colurio	2 и 3		I		+	+			палеарктичен
	<i>Сем. Мухоловки (Muscicapidae)</i>										
17	червеногърдка	Erithacus rubecula	3			+					европейски
18	южен славей	Erithacus megarhynchos	3					+	+		европейски
19	сиво каменарче	Oenanthe oenanthe	3					?	+		палеарктичен
20	кос	Turdus merula	3			+					палеарктичен
21	голямо черноглаво коприварче	Sylvia atricapilla	3					+	+		европейски
22	елов певец	Phylloscopus collybitus	3					+	+		палеарктичен
	<i>Сем. Синигерови (Paridae)</i>										
23	голям синигер	Parus major	3			+					палеарктичен
24	син синигер	Parus caeruleus	3			+					европейски
25	лъскавоглав синигер	Parus palustris	3			?					палеарктичен
	<i>Сем. Зидаркови (Sittidae)</i>										
26	горска зидарка	Sitta europaea	3			+					палеарктичен
	<i>Сем. Чинкови (Fringillidae)</i>										
27	обикновена чинка	Fringilla coelebs	3			+					европейски
28	зеленика	Carduelis chloris	3			+					европейско-туркестански
29	щиглец	Carduelis carduelis	3			+					европейско-туркестански
30	черешарка	Coccothraustes coccothraustes	3			+					палеарктичен
	<i>Сем. Скорцови (Sturnidae)</i>										
31	обикновен скорец	Sturnis vulgaris				+					европейско-туркестански
	<i>Сем. Тъкачови (Ploceidae)</i>										
32	домашно врабче	Passer domesticus				+					палеарктичен
33	полско врабче	Passer montanus	3			+					палеарктичен

№	Видов състав		Природозащитен статус			Характер на пребиваване					Зоогеографска принадлежност
			ЗБР	ЧК	Dir 79/409	постоян ен	гнездящ мигриращ	мигри ращ	зимуващ	скитащ	
	<i>Сем. Вранови (Corvidae)</i>										
34	сойка	Garrulus glandarius				+					палеарктичен
35	сврака	Pica pica				+					палеарктичен
36	сива врана	Corvus corone				?					палеарктичен
37	чавка	Corvus monedula				+					палеарктичен

Легенда:

- ЗБР – Закон за биологичното разнообразие, приложение 2 и 3 към закона
- ЧК – Червена книга на България: VU- уязвим вид, EN – застрашен вид
- Дир 79/409 – Директива за опазване на дивите птици (сега Директива 2009/147)
- Характер на пребиваване: + сигурно гнездене / ? – непотвърдено гнездене

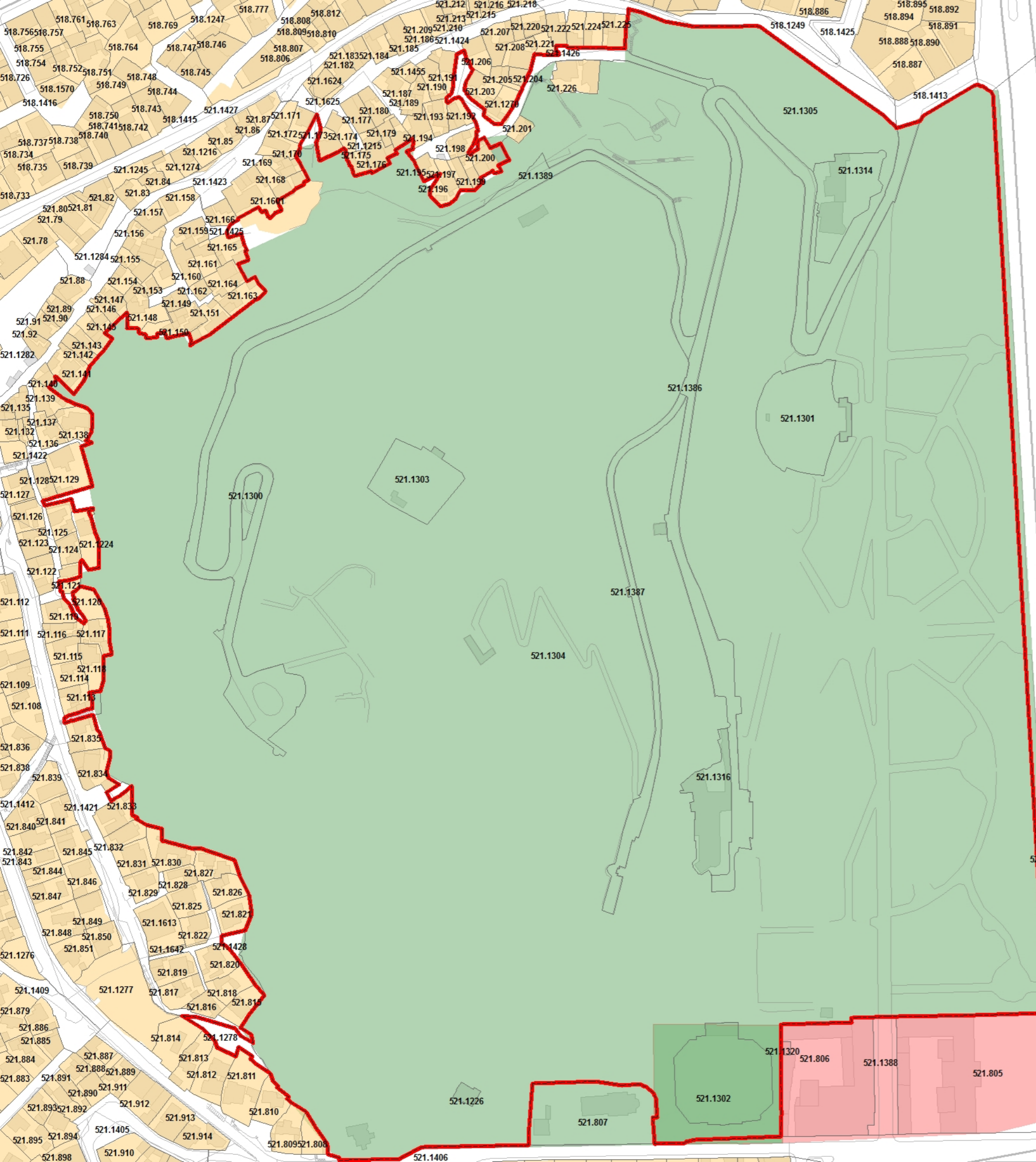
Местоположение и граници на
защитената територия.
Фондова и админ. принадлежност

Легенда

- Граници на ПЗ "Хълм на Освободителите" (Бунарджик)
- Естествени граници на Хълм Бунарджик
- Граници на район Централен

Функционално зонирание

- Пешеходни зони
- ЖП трасета
- Жилищни терени
- Терени за паметници на културата
- Обществено обслужване
- Смесени многофункционални зони
- Зелени площи
- Транспортно озеленяване - крайпътни пояси
- Транспортно озеленяване - площи обекти
- Спорт и атракции
- Обработваеми земи
- Комунално стопанство
- Терени със специално предназначение
- Складови терени
- Производствени терени
- Транспорт и комуникации
- Водни площи
- Граници на имоти съгласно Кадастъра на Общината

**МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ**

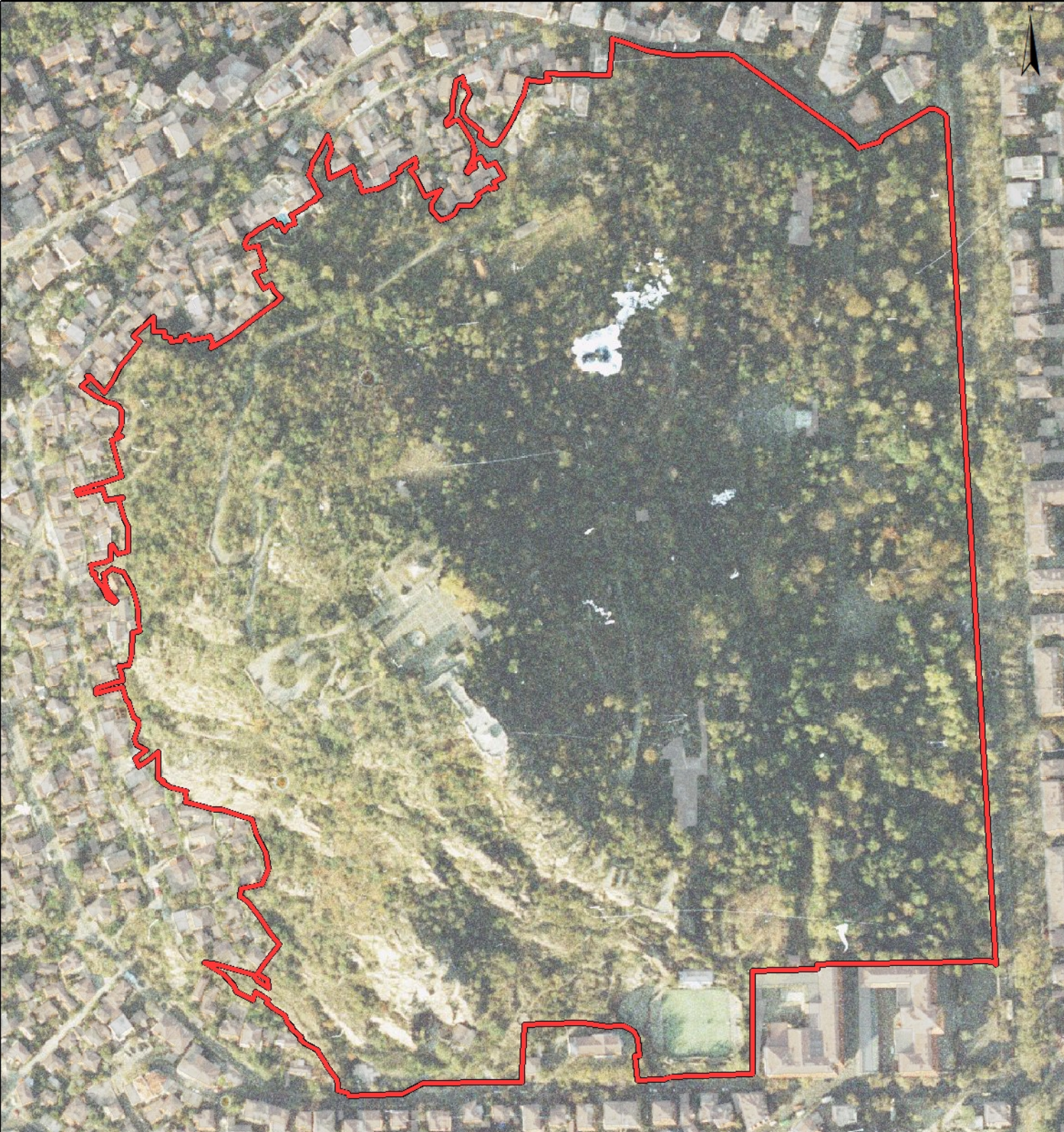
ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Граници на защитената територия

Легенда

- Граница на ПЗ Хълм на освободителите (Бунарджик)
- Пешеходни зони
- Първостепенна улична мрежа
- Електропроводи
- Улици
- ЖП трасета
- Жилищни терени
- Терени за паметници на културата
- Обществено обслужване
- Смесени многофункционални зони
- Зелени площи
- Транспортно озеленяване - крайпътни пояси
- Транспортно озеленяване - площни обекти
- Спорт и атракции
- Обработваеми земи
- Комунално стопанство
- Терени със специално предназначение
- Складови терени
- Производствени терени
- Транспорт и комуникации
- Водни площи

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ

ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Аерофото снимка на територията
на природната забележителност

Легенда

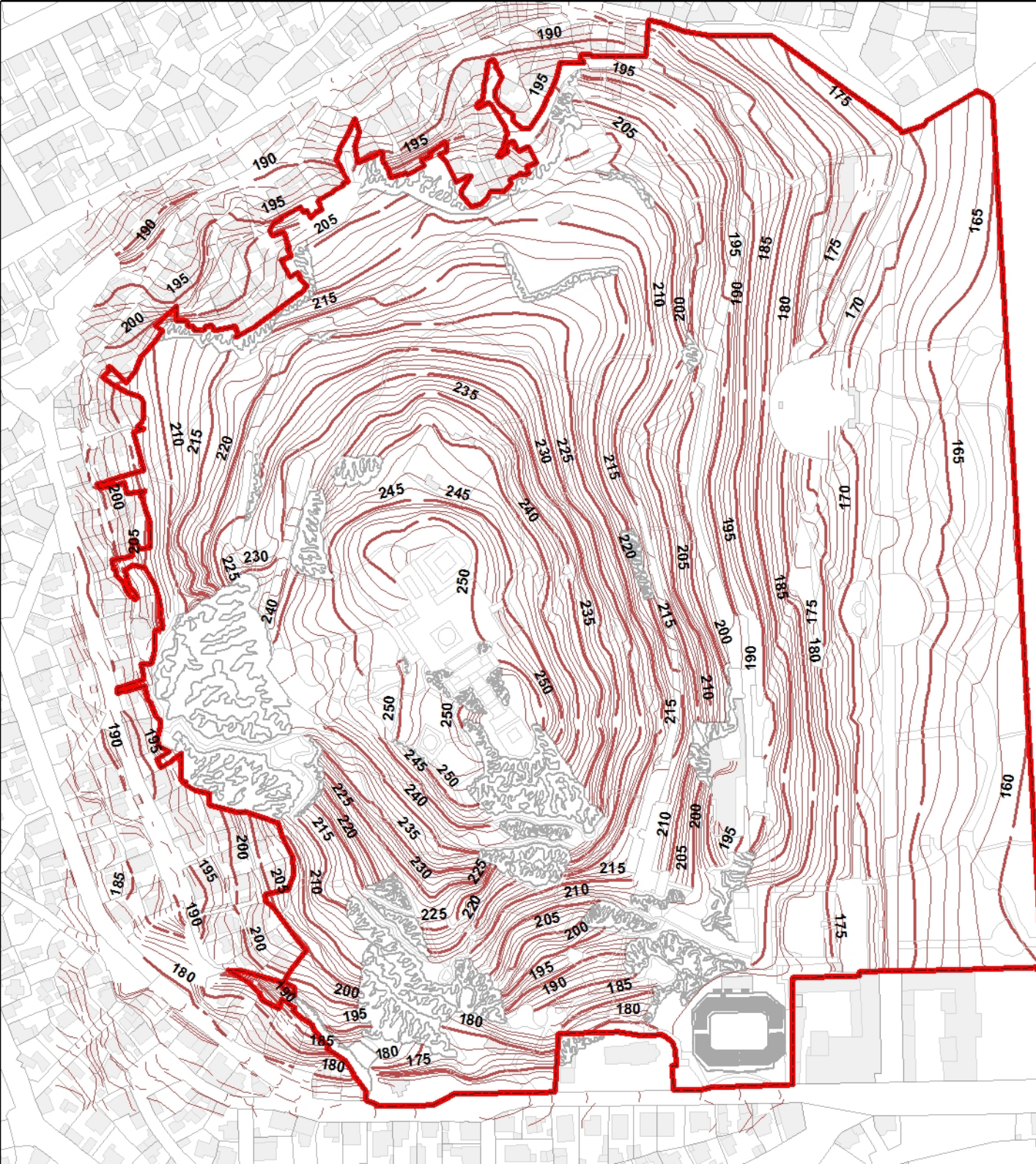
- Граница на ПЗ Хълм Бунарджик
- Сгради

Източник на аерофото данните:
Географска Информационна Система на МРР (<http://gis.mrrb.government.bg>)

1:3 000

Релеф на защитената територия

Легенда

- Граница на ПЗ Хълм Бунарджик (Хълм на освободителите)
- изолинии през 5 м
- изолинии през 1 м
- обекти
- Граници на имоти
- Сгради

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Характеристика на територията на природната
забележителност и на контактната ѝ зона

Легенда

Граница на ПЗ Хълм на освободителите (Бунарджик)

Теренно покритие на Хълм Бунарджик

- зелени площи
- скални образувания
- скални образувания с растителни елементи
- водни обекти - декоративни езерца и фонтани
- водни обекти - чешма
- водни обекти - канавка (вада)
- водни обекти - водоем
- водни обекти - помпена станция
- алеи/подходи/стълбища/пътеки
- площадки с трайна настилка
- площадки с растителни елементи
- паметник
- спортно съоръжение
- заведение за общ. обслужване, р-т Малък Бунарджик
- заведение за общ. обслужване, р-т Голям Бунарджик
- заведение за обществено обслужване (кафене)
- Летен театър
- обект на Гражданска защита
- обект на техническата инфраструктура (трафопост)
- обект на общественото обслужване (обществена тоалетна)
- стопанска сграда
- градска улица
- несвойствен обект: жил. имот-индивид. застрояване
- несвойствен обект - частна стоп. сграда

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Плутони в Маришката неоинтрузивна зона

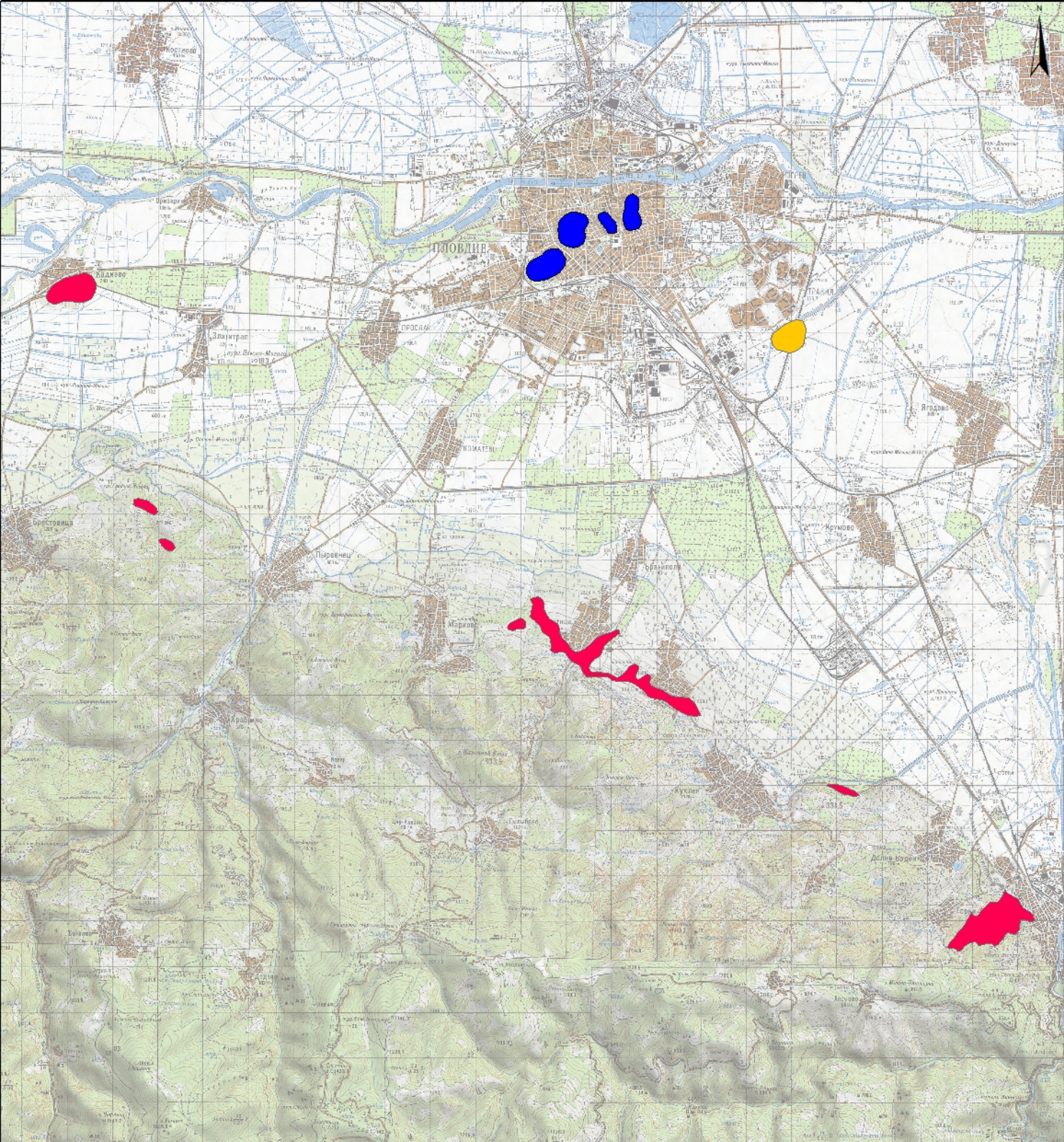
Легенда

- Аплитоидни граносиенити
- Габра до квацдиорити
- Габро и габродиорити (I наставка)
- Габро и кварцдиорити I наставка
- Гранит едрозърнест - гранофиров фацис (втора наставка)
- Гранодиорити - контаминиран фацис (втора наставка)
- Диорити и кварцдиорити (II наставка)
- Дребнозърнести гранодиорити
- Едрозърнести габра до габро-пироксенити
- Едрозърнести грнодиорити
- Едрозърнести порфирни гранодиорити
- Кварцмонцдиорити
- Кварцмонцдиорити, едрозърнести (II наставка)
- Порфироидни гранодиорити (втора наставка)
- Среднозърнести гранодиорити
- Среднозърнести диорити и кварцдиорити
- Среднозърнести гранодиорити
- адамелити и левкогранити
- габра до кварцмонцдиорити
- габра и анортозити
- гранодиорити
- диорити и кварцдиорити
- едрозърнести гранити
- едрозърнести гранодиорити
- едрозърнести кварцмонцдиорити
- едрозърнести порфироидни гранодиорити
- кварцмонцдиорити
- левкосиенити
- монцонити и левкомонцонити
- порфироидни гранодиорити
- сиенити
- среднозърнести габра
- среднозърнести гранодиорити
- среднозърнести диорити

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Горнокредни магмени и вулканични скали
в района на Пловдив

Легенда

- андезити
- диоритови порфирити
- сиенити

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Разкриващи се на повърхността геолого-
литоложки разновидности

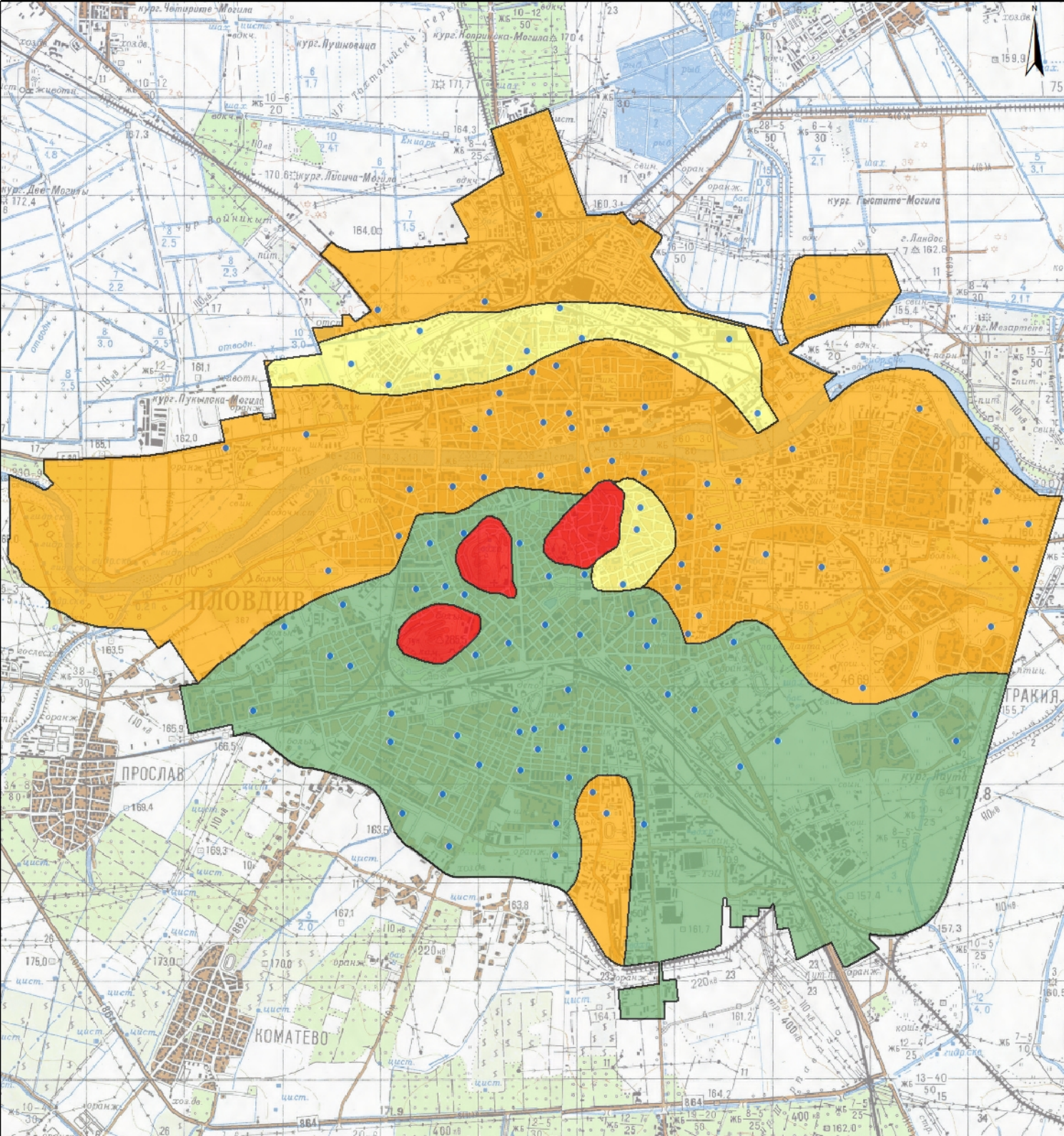
Легенда

- Алувиални образувания - I и II надзаливни тераси
- Алувиални образувания - III и IV надзаливни тераси
- Алувиални образувания - руслови и на заливните тераси
- Алувиални образувания-руслови и на заливните тераси
- Алувиално-пролувиални образувания
- Ахматовска свита
- Брекчоконгломерат на задруга
- Брекчоконгломерат на задруга.Пясъчникова въгленосна задруга.
- Брекчоконгломератово-пясъчникова задруга
- Вулкани
- Делувиални образувания
- Елувиално - делувиални образувания
- Задруга на мраморните брекчи
- Мергелно-варовикова задруга
- Неидентифицирани
- Пловдивски плугон
- Пролувиални образувания - наносни конуси
- Пролувиално-делувиални образувания
- Пясъчникова въгленосна задруга
- Родопска надгрупа
- Родопска надгрупа .Асеновградска група.Белещанска карбонатно-силикатна свита.
- Родопска надгрупа .Асеновградска група.Доброостанска мраморна свита.
- Родопска надгрупа .Нрезчленена Рупчоска група.
- Родопска надгрупа .Ситовска група.Бачковска свита.
- Родопска надгрупа .Ситовска група.Бойковска свита.
- Родопска надгрупа .Ситовска група.Луковишка гнайсоцистова-шистова свита.
- Родопска надгрупа .Ситовска група.Луковишка свита.Мандренски член.
- Родопска надгрупа .Ситовска група.Луковишка свита.Руенски член.
- Родопска надгрупа.Асеновградска група.Доброостанска свита
- Родопска надгрупа.Рупчоска група.Въчанска свита.
- Родопска надгрупа.Ситовска група.Бачковска свита.
- Родопска надгрупа.Ситовска група.Бойковска свита
- Родопска надгрупа.Ситовска група.Луковишка свита.
- Родопска надгрупа.Ситовска група.Луковишка свита.Мандренски член.
- Родопска надгрупа.Ситовска група.Луковишка свита.Руенски член.
- Теригенно-пирокластична задруга

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Инженерно-геолошко райониране

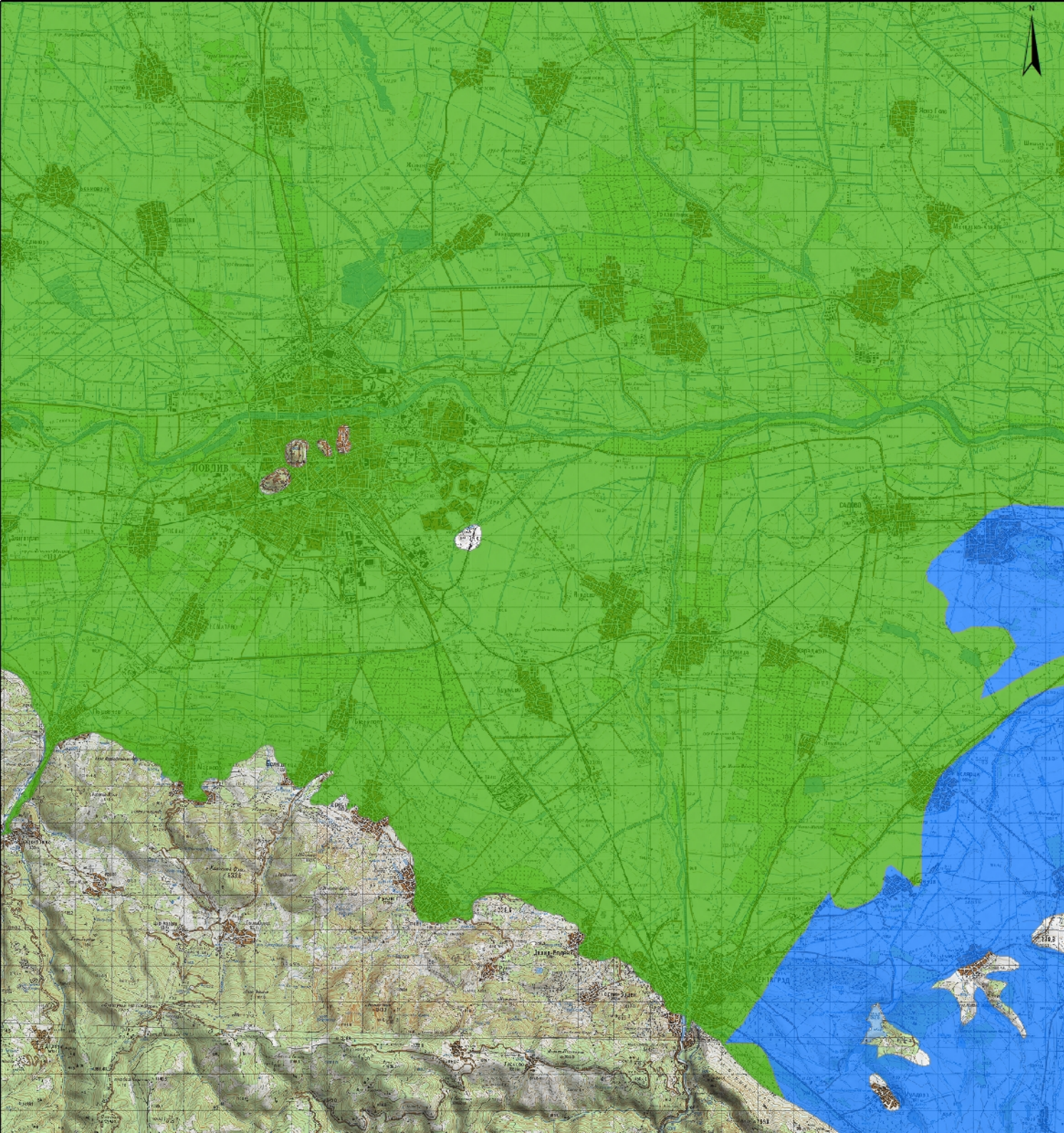
Легенда

Ro (изчислително натоварване)

- Район 1: Ro=1,00 Мра
- Район 1: Ro=0,25 Мра
- Район 1: Ro=0,20-0,25 Мра
- Район 1: Ro<0,15 Мра

Информационни източници

- Бити сонди

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ

ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Подземни водни тела

Легенда

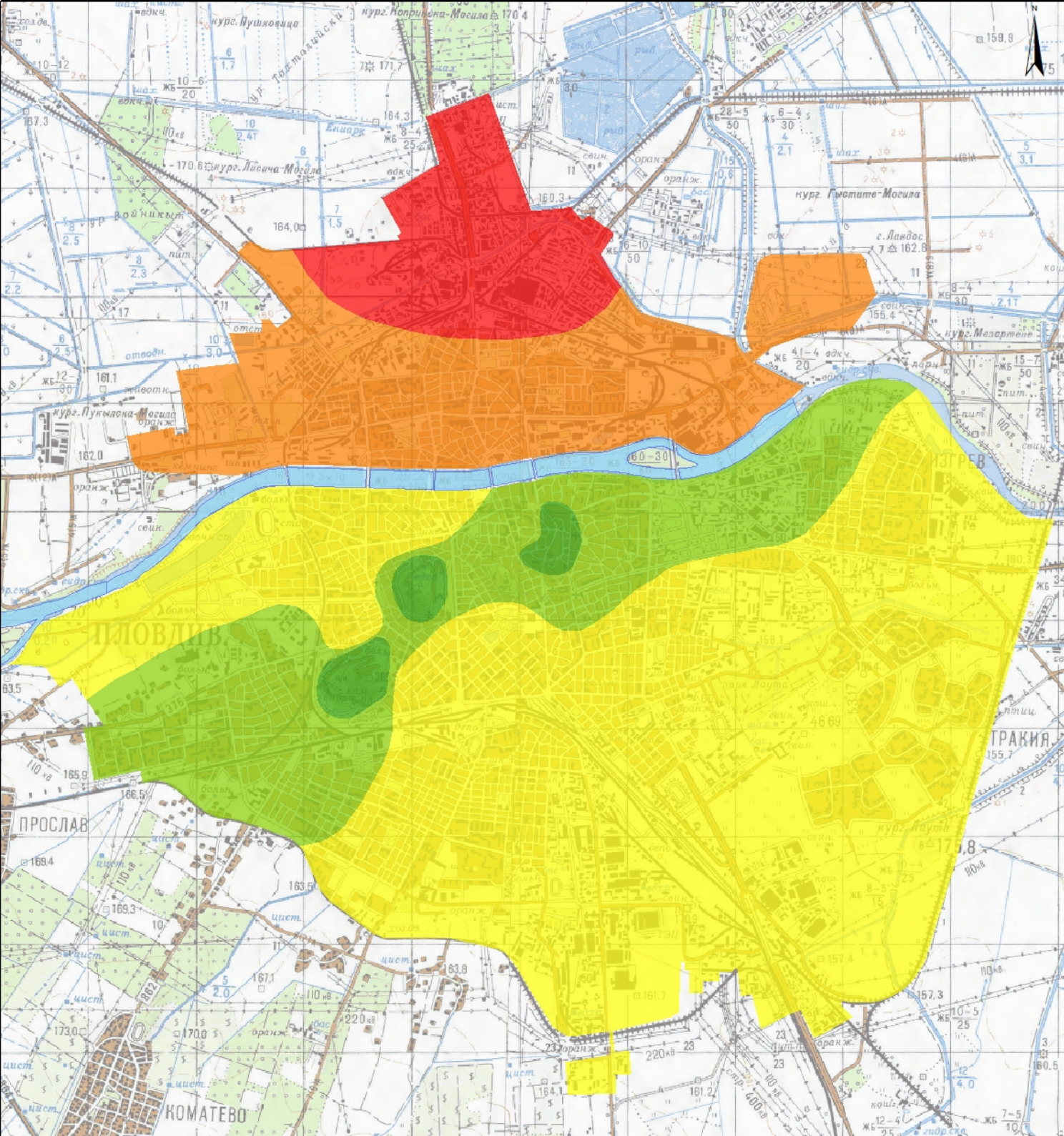
- Порови води в Кватернер - Горнотракийска низина
- Порови води в Неоген-Кватернер - Пазарджик-Пловдив

1:150 000

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Дълбочини на водоносни хоризонти

Легенда

- водно ниво >6 m
- водно ниво 4-5 m
- водно ниво 3.5-4 m
- водно ниво 3-3.5 m
- водно ниво 2-3 m
- повърхностни води

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Почвени разновидности

Легенда

- р. Марица
- алувиални и делувиални
- алувиално- и делувиално-ливадни
- алувиално-ливадни, солени
- ливадно-канелени, излужени
- ливадно-канелени, светли
- ливадно-канелени, солени
- ливадно-черноземни
- ранкери и литосоли

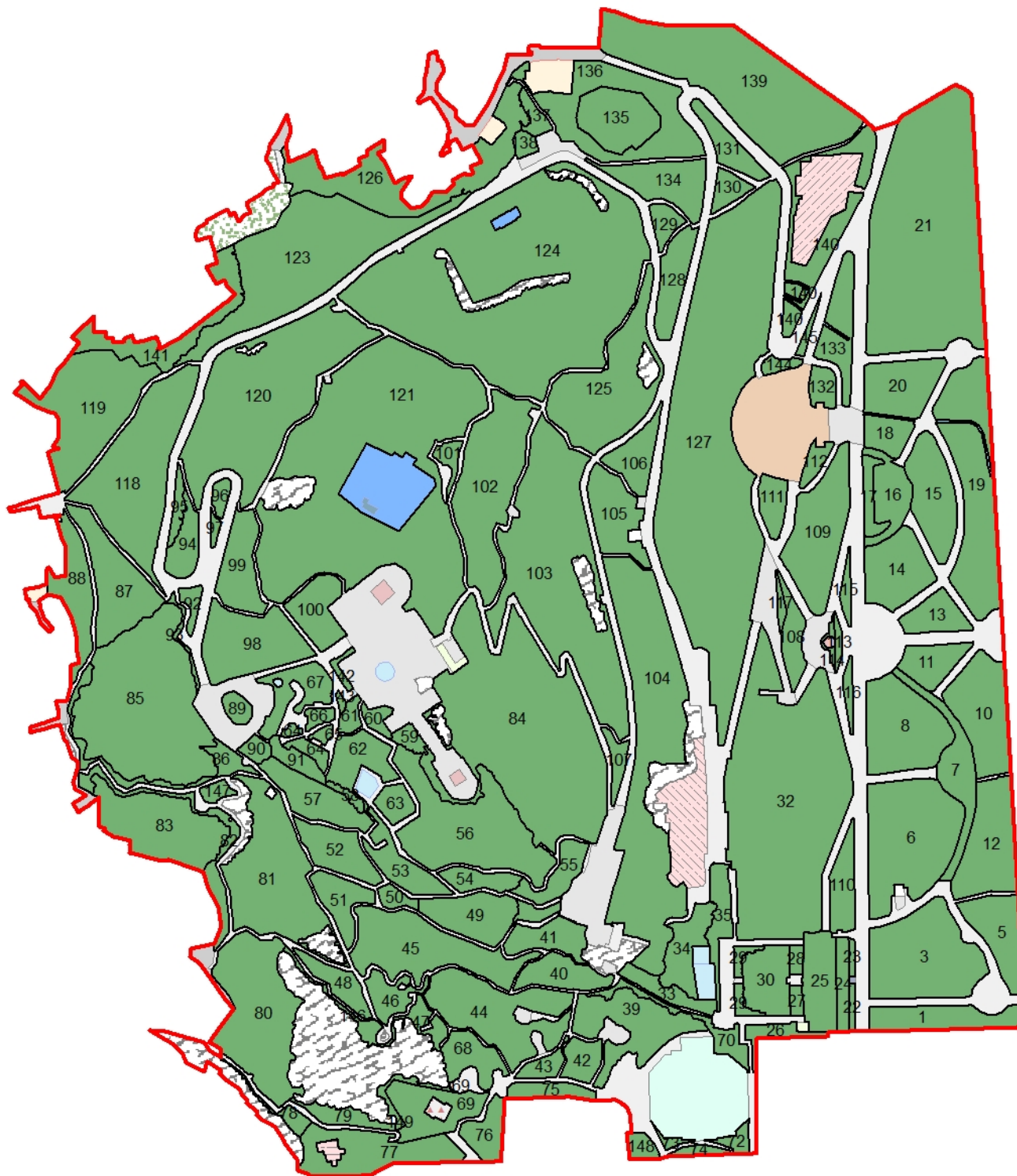
МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ

ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Картиране на растителните масиви на
територията на ПЗ "Хълм Бунарджик"

Легенда

- Граници на Природна забележителност "Хълм Бунарджик"
- Растителни масиви (паспортизация)

1:3 000

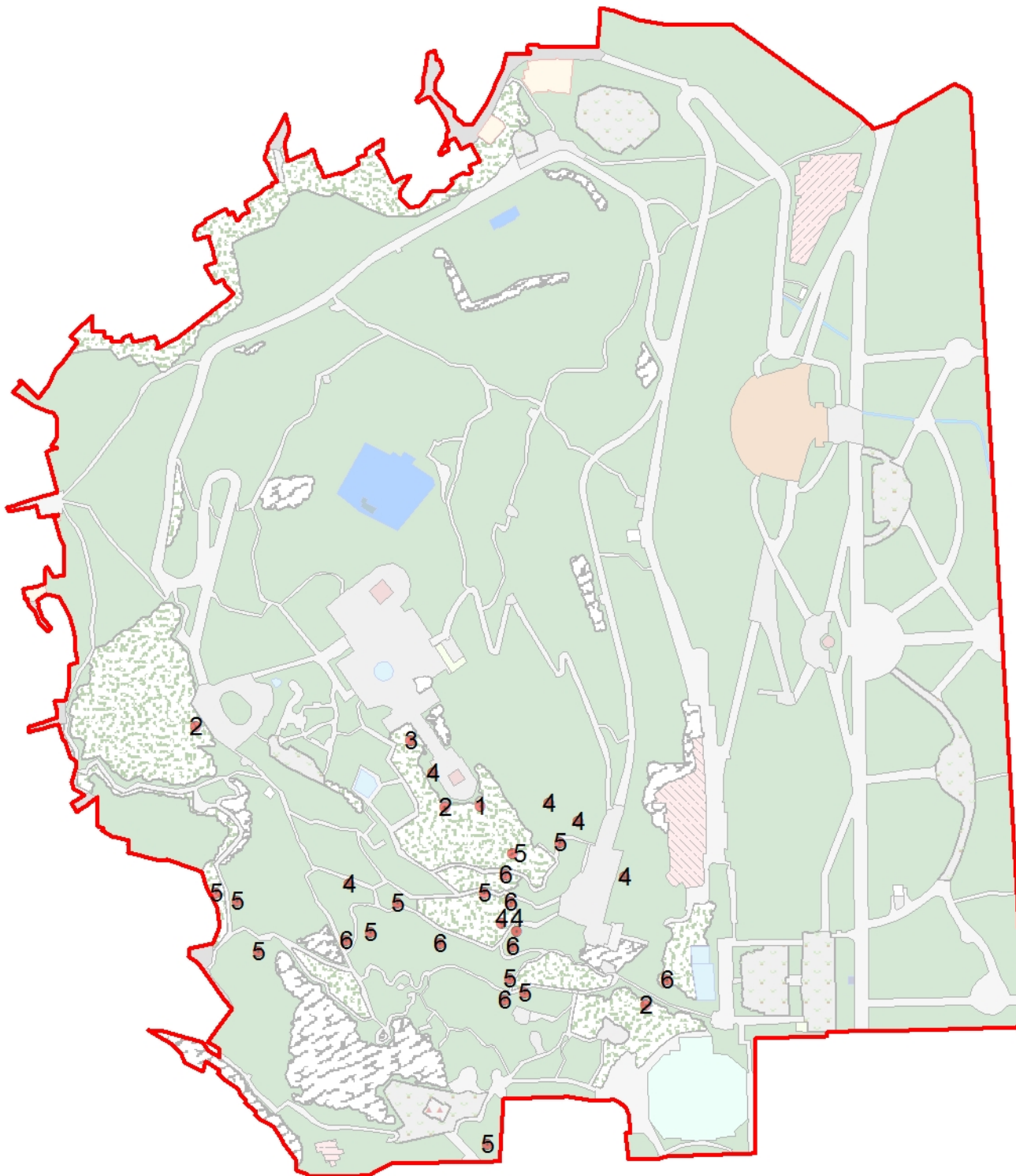
МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ

ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Находища на растителни видове с
консервационна значимост на
територията на ПЗ "Хълм Бунарджик"

Легенда

 Граници на Природна забележителност "Хълм Бунарджик"

Находища на консервационно значими видове

1 - *Goniolimon collinum*

2 - *Centaurea affinis*

3 - *Arbutus unedo*

4 - *Silene frivaldskyana*

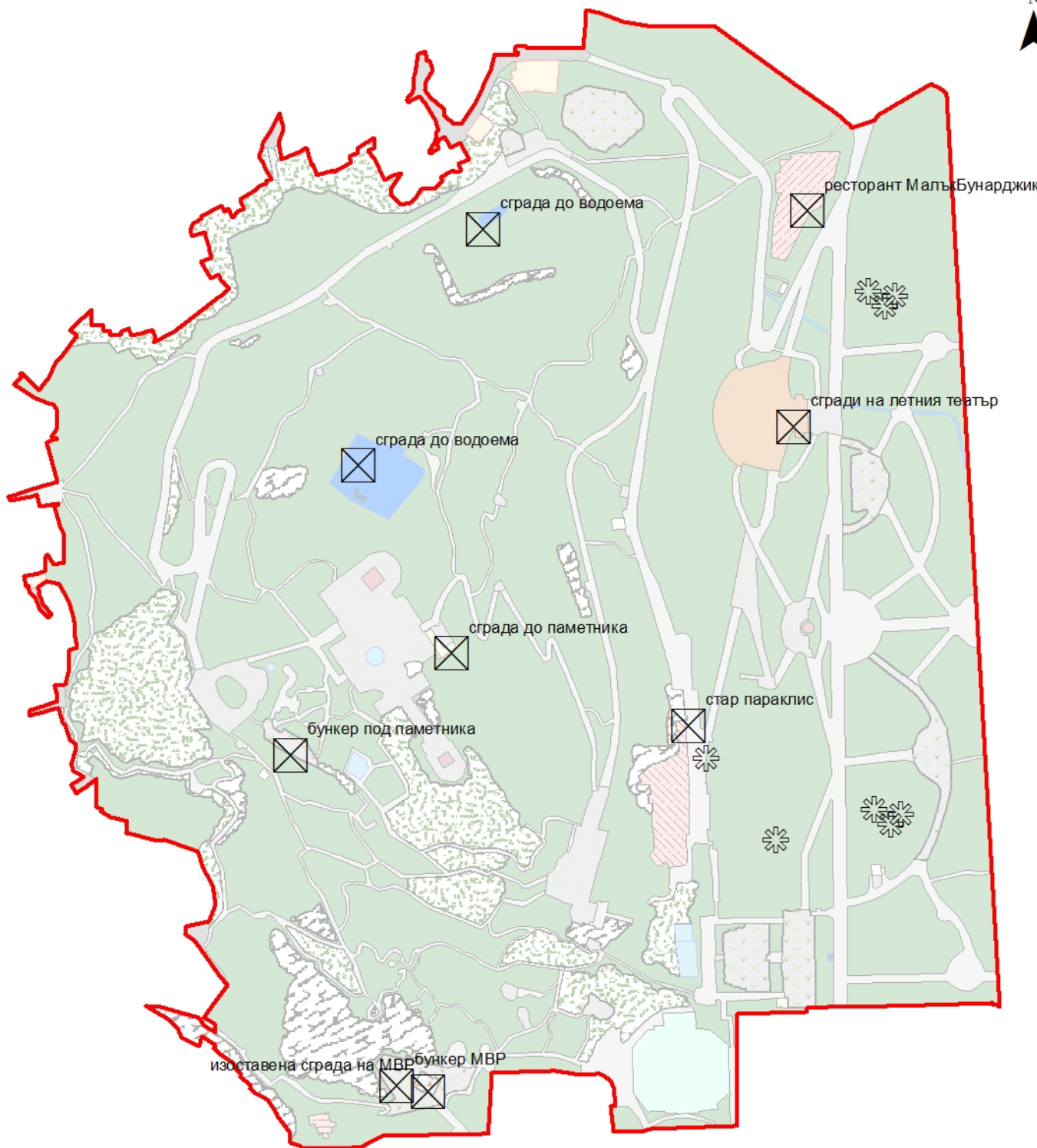
5 - *Genista rumelica*

6 - *Alcea heldreichii*

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Подходящи местообитания за прилепи
на територията на ПЗ "Хълм Бунарджик"

Легенда

Граници на Природна забележителност "Хълм Бунарджик"

Подходящи убежища за прилепи

- старо дърво
- стари дървета
- сгради

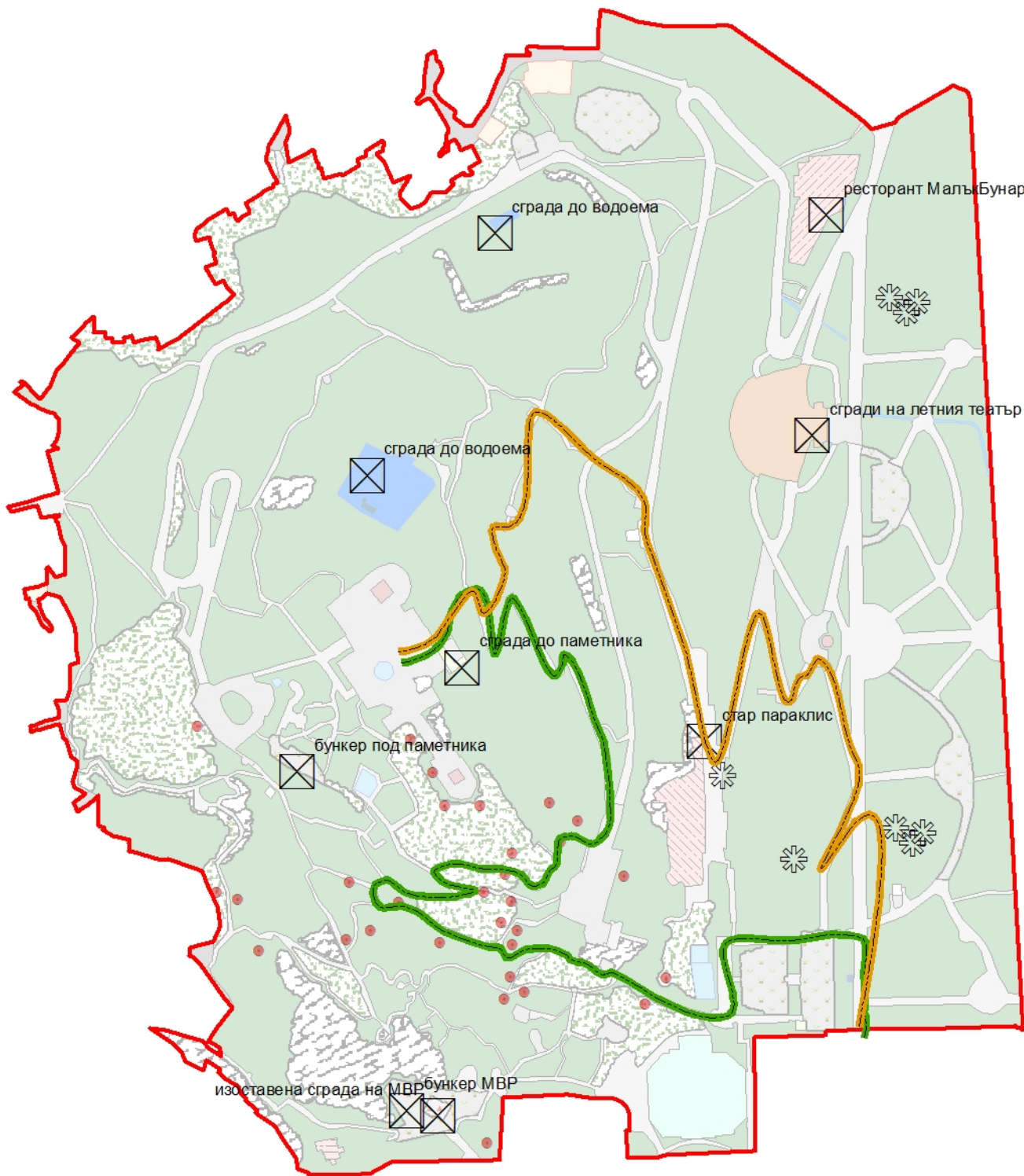
МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ

ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Познавателни маршрути на територията на ПЗ "Хълм Бунарджик"

Легенда

Marshruti

— Маршрут "Ботанически"

— Маршрут "Прилепи"

• Находища на консервационно-значими растения

Подходящи убежища за прилепи

☼ старо дърво

☼ стари дървета

☒ сгради

☐ Граници на Природна забележителност "Хълм Бунарджик"

1:3 000

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА
СРЕДА И ВОДИТЕ

ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ "ХЪЛМ БУНАРДЖИК"

Функционално зонирание на територията на
природната забележителност

Легенда

Функционално зонирание

Зона 1 - Паркова зона

Зона 2 - Лесопаркова зона

Зона 3 - Висока зона

Зона 4 - Мемориална зона

Граница на ПЗ Хълм на Бунарджик

РЕЧНИК НА ТЕРМИНИТЕ

Абиотичен	Свързан с неживата природа.
Абиотични фактори	Условията на неживата природа, които въздействат върху организмите и имат пряко значение за живота им.
Автохтонен	Първичен, местен.
Автохтонен вид	Съществуващ вид в ареала на видообразуването
Антропогенен	Предизвикан от човека.
Антропогенни фактори	Съвкупност от разнообразни човешки дейности, които действат върху живата и неживата природа.
Ареал	Територия на географско разпространение на таксонни живи организми (вид, род, семейство и т.н.) или съобщества(синтаксони от различен ранг).
Асоциация	Основна синтаксономична единица при класификация нарастителността.
Безпокойство	Резултата от различни човешки дейности върху дивите животни,изразяващ се в уплашено, възбудено или раздразнено състояние и невъзможност да осъществяват присъщите им поведенчески действия в заетата от тях зона. Води до отрицателен за животното резултат - от изменения в поведението до напускане на естествения му район на обитаване.
Биологично разнообразие	Многообразието на живите организми на видово и надвидоворавнище, многообразието на съобщества, местообитания и екосистеми от различни равнища.
Биотичен	Свързан с живите организми и живата природа.
Биотични фактори	Взаимодействия между организмите при съвместния им живот.
Биоценоза (съобщество)	Биологична система от популации на различни видове, които са взаимно свързани и обитават определена територия с еднородни условия (биотоп).
Вид	Група популации, индивидите в които обменят генетичен материал свободно помежду си, но не с индивиди от популации от други видове.
Възможност за възстановяване	Усилие (във време и ресурси) за възстановяване в ЗТ на вид или хабитат (EUROSITE). Чрез този критерий се установява стойността на елемента:колкото по-трудно е възстановяването, толкова по-важно е опазването на съответния елемент.
Възстановяване	Пресъздаването на цели съобщества от организми и местообитания по модел на естествено възникващите.
Генетични ресурси	Материали от растителен, животински или микроорганизмов произход, съдържащи функционални единици на наследствености имащи реална или потенциална стойност.
Доминантен вид	Вид, който преобладава по численост, оказва съществено влияние върху средата и обмена на енергия в биоценозата.
Едификатор	Вид, който обуславя условията за живот в съобществото.
Екологична ниша	Пространствено и функционално място на вида в екосистемата;съвкупността от условията на живот в екосистемата,съответстващи на изискванията, към средата от ценопопулациите на даден вид.
Екологично равновесие	Състояние на балансираност в екосистемата между биоценозата и биотопа на всички над организмови равнища.
Екологична сукцесия	Последователна смяна на една екосистема с друга под въздействието на фактори, които съществено изменят или разрушават първоначалната и се създават условия за развитието на друга екосистема, по-приспособена към новите условия.
Екосистема	Динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда,които си взаимодействат като функционална единица.
Екотонна зона	Гранична зона между две екосистеми.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

Ендемит	Вид, който се среща само в определен географски район.
Естественост	Незасегнатост от човешка дейност; липса на окултуряване или опитомяване (EUROSITE).
Застрашен вид	Вид, който е заплашен от изчезване в целия си ареал или в голяма част от него.
Застрашен таксон	Таксон, чиято численост на популациите и област на разпространение намаляват по начин, по който в определен обозрим период може да престане да се среща в дадения район (локално застрашен), в страната (национално застрашен) или на планетата (глобално, световно застрашен); съществуват подробни международно признати класификации на степените на застрашеност и критериите на определянето им.
Защитен таксон	Таксон, поставен под режим на опазване със закон или друг нормативен документ, за който се забраняват всички действия, които могат да нанесат вреди на индивидите, на гнездата или леговищата им, на местата, които те обитават, включително безпокойство, взимане на намерени мъртви индивиди, пренасяне и т.н.
Зониране	Разделяне на защитената територия на части, наричани зони, които се използват за целите на управлението, обикновено временно (продължителността на съществуването им може да бъде по-малка от периода на действие на плана). Във всяка зона предписанията за управление са приблизително еднакви и се различават по тип и интензивност от тези в другите зони на плана.
Конкуренция	Взаимоотношение между популациите, възникващо при използване на общ хранителен ресурс.
Консервационно значим	Вид или друг таксон, съобщество, екосистема, природно местообитание, признати в научно издание за застрашени в някаква степен или притежаващи съществена екологична роля (например включени в национални или международни червени книги или списъци, в приложения към конвенции или директиви и други подобни документи).
Ксерофилен	Сухолюбив, приспособен към живот в условия на недостиг на вода и понижена влажност.
Ландшафт	Обособена територия, появата на някои от елементите на която е възникнала като резултат на действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори.
Мезофил	Организъм, предпочитащ средни (умерени) условия на овлажнение на въздуха и почвата.
Местообитание на вид	Районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира в някои от стадията на своя жизнен цикъл.
Мониторинг	Продължително във времето еднотипно проследяване състоянието на даден показател, фактор, структура и т.н., с цел оценка, прогнозиране, контрол и въздействие за тяхното оптимизиране; система за наблюдения.
Нестабилност	Степен на променливост на ЗТ и отделните и елементи (EUROSITE).
Обилие	Показател за количественото участие на вида, изразен пряко или косвено.
Популация	Група от индивиди на даден вид, които населяват определено пространство, взаимно се кръстосват, имат общи морфологични, физиологични и поведенчески особености и са свързани функционално помежду си/ група от индивиди с общ произход, които обменят генетичен материал помежду си много повече, отколкото с индивиди от друга подобна група.
Потенциално застрашен вид	Вид, за който е вероятно скорошното му преминаване в категорията на застрашените видове, ако факторите, причинили заплахата продължават да съществуват.
Редки видове	Видове, чиито популации са малки и ако не непосредствено, то косвено или потенциално са застрашени.
Режим на опазване	Съвкупността от разрешени и забранени действия за дадена територия, определени от закона и целите, функциите и предназначението на въпросната територия.
Реликт	Таксон, който е преживял до днешно време от минали геологични епохи.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

Рудерализация	Разпространение на антропофити при деградация на местообитанията.
Рядкост	Малочисленост на популацията и ограничено териториално разпространение на вида.
Синтаксон	Тип фитоценоза от определена синтаксономична категория; основна синтаксономична категория е асоциацията.
Синузия	Пространствено и екологично обособена част от фитоценозата, съставена от растения принадлежащи към една или няколко близки жизнени форми.
Стенобионтен	Организъм, който живее при постоянни, непроменящи се стойности на факторите на средата.
Стенотопен	Организъм, който може да съществува само в строго специфични, много силно ограничени условия на средата. Организъм с тесни екологични изисквания.
Субдоминант	Растителен вид, който взема главно участие в състава и изграждането на определен етаж от дадена фитоценоза, но е с по-малко обилие от доминантния вид във фитоценозата.
Съобщество (Биоценоза)	Система от съвместно живеещи в границите на определено пространство организми, представени от своите индивиди и популации; в рамките на биоценозата могат да се разграничат няколко подсистеми, в които участват различни групи организми: растения (фитоценоза), животни (зооценоза), гъби (микоценоза), водорасли (алгоценоза), бактерии (бактериоценоза).
Таксон	Съвкупност от организми, разглеждани като формални обединения на съответните нива от йерархичната класификация; наименование на класификационните единици, отразяващи мястото в системата на даден организъм (основни таксони -форма/вариетет, подвид, вид, род, семейство, разред, клас, тип, царство).
Трофична база	Хранителна база.
Трудна възстановимост	Възстановяването на вида или хабитата е възможно при усърдно управление в рамките на 10-15 г.
Туризъм	Икономическа дейност, която е насочена към създаването, предлагането и реализирането на стоки и услуги, формиращи туристическия продукт.
Управление	Единен и научно обоснован комплекс от мерки, целящ постигане на определените по закон цели, функции и предназначение на защитената територия (включително охрана, контрол, преки природозащитни действия на терена, регулиране на ползванията, природозащитно образование и осведомяване на обществеността и т.н.); <i>1. Контрол на процесите в ЗТ в съответствие с плана за управление 2. Практическото приложение на плана за управление 3. Предприемане на всякакво действие или проект, идентифициран в плана за управление, в т.ч. идентифициране на нови възможности (EUROSITE).</i>
Устойчиво управление	Управление на ползването, развитието и опазването на природните ресурси по начин и степен, които дават възможност на настоящите поколения и общности да си осигуряват социални, икономически и културни блага, без да се: а) намалява възможността на бъдещите поколения и общности да задоволяват социални, икономически и културни нужди; б) нарушава способността на екосистемите да осъществяват своите почвозащитни и климато-регулирущи функции; в) намалява значително биологичното разнообразие.
Фитоценоза (Растително съобщество)	Всяка конкретна растителна групировка, на известно пространство еднородна по състав, структура и взаимодействия между съставлящите я растения и между тях и средата. Фитоценозата е съставна част на биоценоза и екосистемата.
Фауна	Всички таксони животни на определена площ.
Флора	Всички таксони растения на определена площ.
Хабитат	Виж Природно местообитание.
Хидробионт	Вид, който е приспособен към живот единствено във водна среда.
Хидрофил	Водолюбив.
Численост на Популацията	Броят на индивидите в популацията на дадена територия или в даден обем.

ЗАПОВЕД № РД-466

от 22 декември 1995 г.

ЗА ОБЯВЯВАНЕ ЗА ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ
ЧАСТ ОТ ТЕПЕТАТА В ПЛОВДИВ

Издадена от Министерството на околната среда,
обн., ДВ, бр. 3 от 9 януари 1996 г.

На основание чл. 18 и 22 от Закона за защита на природата с цел запазване на ландшафта на уникални геоморфоложки образувания:

1. Обявявам за природни забележителности част от тепетата в Пловдив, както следва:

а) Младежки хълм в района на Трето кметство - кв. 368 (нов) по кадастрално-регулационния план, с площ 36,2 ха и граници: от север - имоти пл. № 91 от XI до 31, от 32 до 41, от 68 до 75 и ул. Велбъжд; от изток - имот пл. № 115 и парцел II (болница) от кв. 368 (нов); от югоизток и юг - бул. Л. Каравелов, алея между градина "Мадара" и Младежки хълм, бул. Хр. Ботев; от запад - бул. Копривщица;

б) Данов хълм в района на Четвърто кметство - кв. 65 (нов) по плана на централната градска част, с площ 5,3 ха и граници: от север - ул. Георги Костов, имоти пл. № 458 и 457, парцели - III, XII, IV - 460; от изток - ул. Ангел Букурещлиев, парцел V, VI - 464, имоти пл. № 461, 462 и 465; от югоизток - имоти пл. № 1347 и 1348; от юг - ул. Дондуков; от запад - ул. Тодор Каблешков и парцели - VII - 510, 511, VIII - 512, IX - 515, X - 516;

в) Хълм на освободителите в района на Четвърто кметство - кв. 328 (нов), II и IV гр. част по кадастрално-регулационния план, с площ 22,0 ха и граници: от север - имоти пл. № от 144 до 235 и ул. Волга; от изток - имоти бул. Цар Освободител; от юг - имоти пл. № 881, 882, 883, ул. Никола Петков, имоти пл. № от 884 до 890; от запад - имоти пл. № от 891 до 912, от 117 до 142.

2. В границите на природните забележителности забранявам:

а) всякакво строителство с изключение на поддържане на съществуващи сгради, алеи и паркови съоръжения;

б) разрушаване и изземване на скални маси;

в) унищожаване или увреждане на естествената и парковата растителност;

г) безпокоене на птиците, вземане на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата;

д) палене на огън;

е) паша на домашни животни;

ж) внасяне на нехарактерни растителни видове в границите на ПЗ Младежки хълм.

3. В срок до 1 година от обнародването в "Държавен вестник" Община - Пловдив, респ. III и IV кметство да означат границите на обектите на терена с трайни и ясно видими знаци и да поставят указателни и информационни табелки на главните подходи.

4. Община - Пловдив, III и IV кметство, да определят длъжностните лица от администрациите, отговорни за стопанисването и опазването на природните забележителности съгласно определения с тази заповед режим.

5. Обектите да се впишат в Държавния регистър на защитените природни обекти.

6. Нарушителите на заповедта се наказват съгласно чл. 31 от Закона за административните нарушения и наказания, ако не подлежат на по-тежко наказание.

Заповедта влиза в сила от обнародването ѝ в "Държавен вестник".

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

София 1000, У. Гладстон 67, тел.: (02) 940 6634, 940 6534, факс: (02) 981 6610. 9809641

Изх. No 91-00-425

София, 15.07. 2004 г.

ДО ОБЩИНА ПЛОВДИВ

РИОСВ ПЛОВДИВ

Приложено Ви изпращаме за сведение и изпълнение заповед № РД – 541/26.09.2004 г., на Министъра на ОСВ и план за управление на природните забележителности “Хълм Бунарджик”, “Данов хълм” и “Младежки хълм”, с приложения от 12 броя карти за всяка от защитените територии.

С уважение,

ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР:

/ФАТМЕ ИЛИЯЗ/

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ЗАПОВЕД

№ *РД-541/26.05.*..... 2004 г.

На основание чл. 62, във връзка с чл. 61 от Закона за защитените територии

УТВЪРЖДАВАМ :

Планове за управление на природните забележителности "Хълм Бунарджик", "Данов хълм" и "Младежки хълм".

Екземпляри от плановете за управление на природните забележителности "Хълм Бунарджик", "Данов хълм" и "Младежки хълм" да се предоставят на община Пловдив за изпълнение и на Регионална инспекция по околна среда и води - Пловдив за контрол.

МИНИСТЪР :

[Signature]
/ДОЛОРЕС АРСЕНОВА/

26.05.2004г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА
И ВОДИТЕ

Изх. No 31-00-102

София, 09.06 2004 г.

ДО РЕДАКЦИЯТА НА
"ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК"
пл. "Ал.Батенберг" 1
1169 София

На основание на чл. 22, ал. 2 от Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии и чл. 55. ал. 1 от Закона за защитените територии приложено, изпращаме Ви за обнародване Заповед No 541/26.05.2004 г. на Министерството на околната среда и водите.

Заповедта не съдържа държавна и служебна тайни.

За контакти се отнасяйте до г-н Калоян Анев, тел. 9406634, 9406534

- Приложение: 1. Заповед (текст + дискета)
2. Документ за платена такса за обнародване

ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР:

/ФАТМЕ ИЛИАЗ/

Върно с оригинала

ДВ № 13 от 2009 г.

к) документ с адреса на кандидата за уведомителното писмо относно участието му в конкурса.

5.2. Сумата по т. 5.1, буква „г“ се внася в касата на МОСВ на адрес бул. Княгиня Мария-Луиза 22 или по IBAN на МОСВ – BG35 BNBG 9661 3000 1387 01, BIC код – BNBGBGSD при БНБ, София, а сумата по т. 5.1, буква „д“ – по IBAN на МОСВ – BG70 BNBG 9661 3300 1387 01; BIC код – BNBGBGSD при БНБ, София.

6. Конкурсните предложения, изготвени съгласно изискванията в конкурсната документация, се подават в сектор „Обслужване на едно гише“ на МОСВ, бул.Княгиня Мария-Луиза 22, до 53 дни от датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“.

7. Участниците в конкурса се уведомяват в 14-дневен срок от приключването на конкурса за резултатите от него.

Министър: Дж. Чакъров

7753

**ЗАПОВЕД № РД-889
от 4 декември 2008 г.**

На основание чл. 7, ал. 1, т. 9 и чл. 43, ал. 3 от Закона за подземните богатства (ЗПБ) нареждам: да се проведе неприсъствен конкурс за определяне на титуляр на разрешение за проучване на подземни богатства по чл. 2, ал. 1, т. 5 ЗПБ – строителни материали.

1. Обектът на разрешението е площ „Лозята“ с размер 0,8 кв.км, разположена на територията на община Септември, област Пазарджик.

2. Срокът на разрешението е до 1 година.

3. Конкурсът да се проведе до 60 дни от обнародването на заповедта в „Държавен вестник“. В случай на обжалване съгласно чл. 47, ал. 3 ЗПБ срокът за провеждане на конкурса се удължава с броя на дните за приемане на решение по обжалването, за което участниците, допуснати до конкурса, се уведомяват писмено.

4. Конкурсната документация се закупува от лицето с представителна власт или негов нотариално упълномощен представител в срок до 15 дни от обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ в сградата на МОСВ, бул. Княгиня Мария-Луиза 22, ет. 4, стая 411, срещу 2000 лв., платими в брой в касата на МОСВ на адрес бул. Княгиня Мария-Луиза 22 или преведени по IBAN на МОСВ – BG35 BNBG 9661 3000 1387 01, BIC код – BNBGBGSD при БНБ, София. При получаване на конкурсната документация лицето с представителна власт по регистрацията на търговеца или неговият пълномощник подписва декларация за опазване тайната на сведенията, съдържани се в нея.

5. В 25-дневен срок от обнародването на заповедта в „Държавен вестник“ кандидатите подават заявление за участие в конкурса в сектор „Обслужване на едно гише“ на МОСВ на адрес бул. Княгиня Мария-Луиза 22 до 17 ч.

5.1. Към заявлението се прилагат:

а) нотариално заверено копие от съдебното решение за регистрация на фирмата като търговец и удостоверение за актуално състояние на фирмата – оригинал;

б) извлечение от годишните счетоводни отчети за последните три години, с изключение на новорегистрираните търговци, което включва копие от балансов отчет и отчет за приходите и разходите, заверени от управителя и счетоводителя на фирмата, че са верни с оригинала;

в) доказателство за закупени конкурсни документи (оригинал от квитанцията или екземпляр от платажното нареждане);

г) квитанция за платена административна такса в размер 300 лв. – оригинал;

д) доказателство за внесен депозит в размер 3000 лв. (екземпляр от платажното нареждане);

е) декларация за опазване тайната на сведенията, които се съдържат в конкурсната документация;

ж) декларация от лицето с представителна власт, че фирмата кандидат няма просрочени задължения към държавата;

з) документ, подписан от лицето с представителна власт, с данните за банката, BIC код на банката и IBAN на дружеството кандидат, необходими за връщане на депозита за участието в конкурса;

и) правна обосновка относно собствеността на земята, върху която ще се извършват проучвателните дейности;

к) документ с адреса на кандидата за уведомителното писмо относно участието му в конкурса.

5.2. Сумата по т. 5.1, буква „г“ се внася в касата на МОСВ на адрес бул. Княгиня Мария-Луиза 22 или по IBAN на МОСВ – BG35 BNBG 9661 3000 1387 01, BIC код – BNBGBGSD при БНБ, София, а сумата по т. 5.1, буква „д“ – по IBAN на МОСВ – BG70 BNBG 9661 3300 1387 01; BIC код – BNBGBGSD при БНБ, София.

6. Конкурсните предложения, изготвени съгласно изискванията в конкурсната документация, се подават в сектор „Обслужване на едно гише“ на МОСВ, бул. Княгиня Мария-Луиза 22, в срок до 53 дни от датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“.

7. Участниците в конкурса се уведомяват в 14-дневен срок от приключването на конкурса за резултатите от него.

Министър: Дж. Чакъров

7787

**ЗАПОВЕД № РД-903
от 1 декември 2008 г.**

На основание чл. 42, ал. 5 във връзка с чл. 41, т. 5 от Закона за защитените територии, с оглед обезпечаване прилагането на плановете за управление на природни забележителности, обявени със заповед № РД-466 от 22.XII.1995 г. (ДВ, бр. 3 от 1996 г.), и в частност на плана за управление на природна забележителност „Младежки хълм“, утвърден със заповед № РД-541 от 26.V.2004 г. (ДВ, бр. 57 от 2004 г.), в заповед № РД-466 от 22.XII.1995 г. се правят следните изменения и допълнения:

1. Точка 1 от частта, определяща режимите на дейност в природните забележителности, се изменя така:

„1. Всякакво строителство, с изключение на предвиденото в плановете за управление на природните забележителности, както и поддържане на съществуващи сгради, алеи, паркови и инфраструктурни съоръжения.“

2. Изречението „Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно чл. 31 от Закона за административните нарушения и наказания, ако не подлежат на по-тежко наказание“ се изменя така: „Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии“.

Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

Министър: Дж. Чакъров

7771

ПРИЛОЖЕНИЕ 6

Документи, указващи собствеността на обектите

**ПРИЛОЖЕНИЕТО СЪДЪРЖА ДАННИ, КОИТО НЕ
ПОДЛЕЖАТ НА ОБЩЕСТВЕН ДОСТЪП.**

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВО
ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ОДОБРЯВАМ:

(ПОДПИС И ПЕЧАТ)

КМЕТ: Д-Р ИВАН ЧОМАКОВ

(ИМЕ И ФАМИЛИЯ)

АКТ № 832

ЗА ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ

ПУБЛИЧНА

(ПУБЛИЧНА, ЧАСТНА)

РЕГИСТЪР: р-н "Ц"

КАРТотека: р-н "Ц"

ДОСИЕ (РЗ) 832

НА НЕДВИЖИМ ИМОТ, НАХОДЯЩ СЕ В гр. Пловдив, парк "Бунарджик"

1. ДАТА НА СЪСТАВЯНЕ	11.07.2002 год.
2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ	Чл.2, ал.2, т.1 от ЗОС, във връзка с § 7, ал.1, т.4 от ПЗР на ЗМСМА и чл.3, ал.2, т.2 от ЗОС, чл.10, ал.1 от ЗЗТ във връзка със Заповед №РД-466/22.12.1995 год. на МОС.
3. ВИД И ОПИСАНИЕ НА ИМОТА	Парк "Бунарджик" с площ от 220,826дка, представляващ част от парцел "Хълм на освободителите", кв.328 по плана на Централна градска част, одобрен със Заповед №22/03.02.1977г.
4. БИВШ СОБСТВЕНИК НА ИМОТА	ГНС-Пловдив
5. СЪСОБСТВЕНИЦИ – ИМЕ, АДРЕС	–
6. № И ДАТА НА СЪСТАВЕНИ ПО-РАНО АКТОВЕ	–
7. МЕСТОНАХОЖДЕНИЕ НА ИМОТА	гр.Пловдив, парк "Бунарджик", парцел "Хълм на освободителите", кв.328 по плана на ЦГЧ - Пловдив
8. ГРАНИЦА НА ИМОТА	Изток – бул. "Руски"; Юг – УПИ II-Търг. гимн., УПИ III-Техн. по дървообработване, им.пл.№883, ул."Никола Петков" и границите, подробно описани в Заповед №РД-466/22.12.1995 год. на Министерство на околната среда.

9. ПРЕДОСТАВЕНИ ПРАВА ВЪРХУ ИМОТА: **Община Пловдив**

(Акт за предоставяне, право, срок, приобретатели)

10. РАЗПОРЕЖДЕНИЯ С ИМОТА (ЧАСТ ОТ ИМОТА):

(Акт за разпореждане, право, срок, приобретатели)

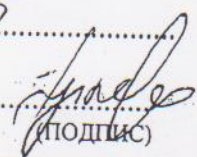
11. ИМОТЪТ Е ВКЛЮЧЕН В КАПИТАЛА НА ТЪРГОВСКО ДРУЖЕСТВО:

(Акт, правно основание, дружество)

12. АКТОСЪСТАВИТЕЛ (Трите имена и длъжност)

Гл. експерт "Общински имоти": инж. Янка Колева

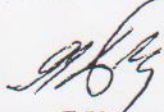
Гл. юрисконсулт "ОС и ЖП": Елена Гунчева

(ПОДПИС)

13. ЗАБЕЛЕЖКИ: Със Заповед №РД-466/22.12.1995 год. на Министерство на околната среда парк "Бунарджик" е обявен за природна забележителност.

На основание чл.5, т.3 във връзка с чл.23, ал.1 от ЗЗТ, парк "Бунарджик" е защитена територия.

11.07.2002г.

Гл.експерт "ОИ":

/инж.Я.Колева/

Поземлен имоти №209, 236, 1412 в кв. 328 ЦГЧ-Пловдив не са предмет на настоящия акт.

12.07.2002 год.

Гл.експерт "ОИ": /инж.Я.Колева/

СЛУЖЕБНА СПРАВКА

С акт за публична общинска собственост №832 от 11.07.2002 год. , на основание чл.2, ал.2, т.1 и чл.3, ал.2, т.2 от ЗОС, чл.10, ал.1 от ЗЗТ, във връзка със Заповед №РД-446/22.12.1995 год. на Министерство на околната среда е актуван парк "Бунарджик" с площ от 220,826 дка, представляващ част от УПИ "Хълм на освободителите", кв.328 по плана ЦГЧ-Пловдив, одобрен със Заповед №22/03.02.1977 год. Границите на парка са подробно описани в Заповед №РД-466/22.12.1995 год. на МОС.

В парка попадат:

1. Спортен комплекс "К. Цветаров" – общинска собственост

С акт за общинска собственост №149/11.08.1998 год. е актувано дворно място от 2 500 кв.м. и едноетажна масивна сграда, застроена на 110 кв.м., представляващи спортен комплекс "К. Цветаров". Със Заповед № ОА-954/19.06.1994 год. е отстъпено право на ползване на тенис клуб "Академик" 83 - Пловдив.

2. Ресторант "Голям Бунарджик" – частна собственост

С акт за държавна собственост №2832/26.07.1994 год. по отменената НДИ са актувани: Ресторант "Дружба"- едноетажна с сграда с изба, застроена на 503 кв.м. и незастроена площ от 250 кв.м. и дискотека "Дружба" застроена на 244 кв.м. и незастроена площ от 230 кв.м.

Актуваният имот е включен в капитала на ОФ "Ритон".

С Договор №036-5/21.03.1995 год., на основание чл.40, във връзка с чл.35 от ЗППДОБП имота е продаден на "ГРИЙН ХИЛ" ООД, представлявано от Борислав Георгиев Петков.

3. Ресторант "Малък Бунарджик" – частна собственост

С акт за държавна собственост №2830/19.07.1994 год. по отменената НДИ е актуван ресторант "Малък Бунарджик" със застроена площ от 120 кв.м. и незастроена площ от 256 кв.м.

Актуваният имот е включен в капитала на ОФ "Ритон".

С Договор за продажба с разсрочено плащане на обособена част от общинско предприятие от 22.12.1994 год., на основание чл.40, във връзка с чл.35 от ЗППДОБП имота е продаден на Божидар Георгиев Данаилов.

Настоящата справка се издава по повод ПУП –ПРЗ на част от кв.328 по плана на "Хълм на Освободителите", гр. Пловдив.

21.05.2007 г.

Гл. експерт "ОС":
/инж. Я. Колева/

ОБЩИНСКИ СЪВЕТ – ПЛОВДИВ

РЕШЕНИЕ

№ 117

ВЗЕТО С ПРОТОКОЛ № 10 ОТ 22. 05. 2008 г.

ОТНОСНО: *Одобряване на Планови задания за разработване на Подробни устройствени планове /ПУП/ на защитените територии: Хълм на Освободителите и Данов хълм*

ПО ПРЕДЛОЖЕНИЕ НА: Георги Григоров – Зам.-кмет на Община Пловдив

На основание чл. 21, ал. 1, т. 11 и т. 12 от ЗМСМА във връзка с чл. 125, ал. 1 и ал. 5 от ЗУТ, предвид изложените в предложение вх. № III – 31 от 21. 04. 2008 г., изм. с вх. № III – 31 от 14. 05. 2008 г. фактически основания, Общински съвет – Пловдив

РЕШИ:

Одобрява Плановите задания за разработване на Подробни устройствени планове на защитените територии: Хълм на Освободителите и Данов хълм.

ОБЩИНСКИ СЪВЕТ - ПЛОВДИВ

РЕШЕНИЕ

№ 169

ВЗЕТО С ПРОТОКОЛ № 9 ОТ 14.05.2009 г.

ОТНОСНО: *Одобряване на окончателен проект на Подробен устройствен план /ПУП/ на защитена територия – Хълм на Освободителите*

ПО ПРЕДЛОЖЕНИЕ НА: Славчо Атанасов – Кмет на Община Пловдив

На основание чл. 21, ал. 1, т. 11 и т. 12 от ЗМСМА, във връзка с чл. 62 (ал. 9) и чл. 129, ал. 1 от ЗУТ и предвид изложените в предложението вх. № 09VIII-11 от 14.04.2009 г. фактически основания, Общински съвет – Пловдив

РЕШИ:

Одобрява окончателен проект на Подробен устройствен (паркоустройствен) план /ПУП/ на защитена територия хълм на Освободителите.

МОТИВИ: Настоящото решение се взема на основание чл. 21, ал. 1, т. 11 и т. 12 от ЗМСМА, във връзка с чл. 62 (ал. 9) и чл. 129, ал. 1 от ЗУТ и във връзка с разпоредбите на одобрените от МОСВ със Заповед № РД-541/ 26.05.2004 г. Планове за управление на защитените територии, част четвърта – оперативни задачи и предписания за опазване и ползване, Решение № 117, взето с Протокол № 10 от 22.05.2009 г. за одобряване на планови задания на хълм на Освободителите и Данов хълм, във връзка с Решение на ЕСУТ, взето с Протокол № 13 от 09.04.2008 г., т. 2.

БРОЙ СЪВЕТНИЦИ: 51
БРОЙ ПРИСЪСТВАЛИ
НА ГЛАСУВАНЕТО: 41
БРОЙ ГЛАСУВАЛИ “ЗА”: 41

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/Илко Илиев/

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на околната среда и водите

Регионална инспекция - Пловдив

До инж. Иван Тотев
Кмет на община Пловдив
Пловдив 4000
пл. „Стефан Стамболов” №1

Св. Шинев

31.05.2014 г.

ОБЩИНА ПЛОВДИВ

Вх. № 1410.135

30.05.2014 г.

Относно: Постъпило заявление с Вх. № 1597/23.05.2014 г по описа на РИОСВ-Пловдив за предоставяне на достъп до обществена информация

Уважаеми инж. Тотев,

Д. Коларова
31.5.14

На основание чл.26, ал.1 от ЗООС и чл.28, ал.1, във връзка с чл.28, ал.2 от ЗДОИ и във връзка със заявлението за достъп до информация вх. № 2597/23.05.2014 г намирам, че са налице основанията за предоставяне на исканата информация – данни за състоянието на околната среда, описани в Приложение 1 към Вашето заявление.

Търсената информация можете да намерите на интернет-страницата на РИОСВ-Пловдив <http://plovdiv.riosv.com/main.php>, ниво «Доклади за състоянието на околната среда» и на ниво «Атмосферен въздух - информацията за състоянието на атмосферния въздух от 01.01.2014 г до настоящия момент.

Информацията по т. 8 се изготвя и съхранява от собственика на трите хълма – природни забележителности, т.е. от община Пловдив.

В РИОСВ-Пловдив няма информация по т.9 «Данни за здравето и демографското състояние на населението» и по . 10 «Данни за обекти на културно-историческото наследство.

По т. 11 Ви информирам, че в периода от месец април 2012 г до настоящия момент в РИОСВ-Пловдив няма постъпили инвестиционни намерения, планове, програми, проекти и други разработки, свързани със строителство. Преди този период компетентен орган за издаване на решения и становища за проведени процедури по ЗООС е МОСВ.

С уважение
Директор:

/Тамар Бейсимова

Лице за контакт: Румяна Андреевска
Тел. 0886 099 954
032/62 74 66 – в.103

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА

1618, София, бул. "Цар Борис III" № 136, п.к. 251; тел. 955 90 11 Факс: 955 90 15
e-mail: iaos@eea.government.bg ; http://eea.government.bg/

Изх. № 08-00-10022
гр. София, 03.06.....2014 г.

До
г-н Иван Тотев,
Кмет на Община Пловдив
Адрес: пл. „Стефан Стамболов” № 1
гр. Пловдив- 4000

На Ваш изх. № 14PЗК 615/ 20.05.2014 г.

Относно: Постъпило заявление с вх. № 08-00-10022/ 22.05.2014 г. за предоставяне на достъп до обществена информация.

Уважаемн господин Тотев,

На основание чл. 26, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда и чл. 28 от Закона за достъп до обществена информация, Ви уведомяваме, че са налице основания за предоставяне на исканата обществена информация **налична** в Изпълнителна агенция по околна среда за качество на въздуха (т. 1), подземни води (т. 2) , радиация /гама фон/(т. 6) и от Националната екологична мрежа (т. 8).

Изпълнителна агенция по околна среда не разполага с данни за повърхностни води, почви и акустичната среда на хълмовете „Данов хълм”, „Младежки хълм” и „Хълм Бунарджик”, район Централен на гр. Пловдив.

Лице за контакти: главен експерт „Международно сътрудничество и връзки с обществеността”, Изпълнителна агенция по околна среда.

Телефон за връзка: (02) 940-64-67/ 955-93-98.

Приложение: Решение за предоставяне на достъп до обществена информация – 1 бр.

Главен секретар:
(Филип Пенчев)

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА

1618, София, бул. "Цар Борис III" № 136, п.к. 251; тел. 955 90 11 Факс: 955 90 15
e-mail: iaos@eea.government.bg; <http://eea.government.bg/>

РЕШЕНИЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ДОСТЪП ДО НАЛИЧНА ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМАЦИЯ

№ 471 / 3.06.14г.

На основание чл. 26 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) във връзка с чл. 28, ал. 2 и чл. 34, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) по повод постъпило заявление за достъп до информация с вх. № 08-00-10022/ 22.05.2014 г. намирам, че са налице основанията за предоставяне на исканата обществена информация и поради това

Предоставям пълен достъп до исканата налична обществена информация от заявлението за достъп

Определям срок за предоставяне на разрешения достъп до информация – 30 дни, считано от уведомяването на заявителя за настоящото решение.

Достъпът до разрешената информация да бъде предоставен под формата на **копие на технически носител**. Разрешената информация може да бъде получена от главен експерт в отдел „Международно сътрудничество и връзки с обществеността“, в Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС).

Предоставя се налична първична информация.

гр. София 1618, бул. "Цар Борис III" № 136, ет.13

ИАОС потвърждава готовността си да съдейства на г-н Тотев.

Настоящото решение подлежи на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването му пред Административен съд София – град.

Лице за контакти: главен експерт „Международно сътрудничество и връзки с обществеността“, ИАОС.
обществеността“, ИАОС.

Телефон за връзка: (02) 940-64-67/ 955-93-98.

Главен секретар:
(Филип Пенчев)

ПРОТОКОЛ

за предоставяне на достъп до обществена информация

№ 47

София, 04.07.2014 г.

С настоящия протокол се удостоверява предоставянето от

Светла Любенова Станчева- главен експерт, отдел МСВО в Дирекция "ИТОМС
ВО" и на заявителя

инж. Иван Тотев, Кмет на Община Пловдив
(трите имена на заявителя/наименование и седалище на юридическото лице и
трите имена на представителя)

във връзка с постъпило заявление, с вх. № 08-00-10022/ 22.05.2014 г. в
съответствие с Решение № 47/ 03.06.2014 г.
(номер и дата на акта за предоставяне на достъп)
следната информация:

Предоставяне на **налични** данни за качество на въздуха (т. 1), подземни води (т.
2) , радиация /гама фон/(т. 6) и от Националната екологична мрежа (т. 8) и GIS-
информация.

Под формата на копие на технически носител.

Заявител:

Велън Чалъков

Предоставил

информацията:

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

14 144308-1
30.06.2014
ПЛОДИБ

Министерство на околната среда и водите

Изх. № 32012-18

До София 28.06 2014 г.
Кмета на община Пловдив

инж. Иван Тотев
гр. Пловдив - 4000
пл. „Стефан Стамболов“ № 1

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОТЕВ,

Приложено, изпращам Ви Решение № 32-54/28.06.14 на министъра на околната среда и водите по заявление за достъп до обществена информация с вх. № ЗДОИД - 18 от 22.05.2014 г.

Приложение: съгласно текста

С уважение:

ВАЛЕРИЯ ГЕРОВА

/Директор на Дирекция "Правно-нормативно
обслужване и обществени поръчки"

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

РЕШЕНИЕ

№ 3А:54/27.06.2014г.

ПРОИЗВОДСТВО ПО ЧЛ.34, АЛ.1 ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛ.28, АЛ.2 ОТ ЗАКОНА ЗА ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМАЦИЯ И ЧЛ. 26, АЛ.2 ОТ ЗАКОНА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Постъпило е Заявление вх. № ЗДОИД - 18 от 22.05.2014г., подадено от община Пловдив, представявано от инж. Иван Тотев –кмет, с адрес за кореспонденция гр. Пловдив 4000. пл.“Стефан Стамболов“ № 1, с което се иска да бъде предоставена информация, подробно изброена в него.

Заявлението съдържа задължителните реквизити по чл.25, ал.1, т.1, 2 и 4 от Закона за достъп до обществена информация /ЗДОИ/, поради което се определя като редовно.

Заявената информация се квалифицира като информация за околната среда по смисъла на чл.19 от Закона за опазване на околната среда /ЗООС/. Едновременно с това същата е обществена по смисъла на чл. 2, ал. 1 от ЗДОИ.

Съгласно чл.26, ал.1 от ЗООС за предоставяне на достъп до информация за околната среда се прилага процедурата, предвидена в глава трета /чл. 24 – чл. 41/ от ЗДОИ.

Във връзка с подаденото заявление е установено, че исканата информация по т. 1 - 7 не е създадена и не се съхранява от Министерството на околната среда и водите, тя е налична съответно в Изпълнителната агенция по околна среда, Регионалната инспекция по околната среда и водите - Пловдив, Министерството на регионалното развитие, Министерството на икономиката и енергетиката, Министерството на здравеопазването и в Басейнова дирекция за управление на водите „Източнобеломорски район“ с център Пловдив.

Предвид горното намирам, че са налице основанията за предоставяне на достъп до исканата и налична в Министерството на околната среда и водите обществена информация по т .8 от Заявлението, поради което на основание чл.26 от ЗООС и чл.28, ал.2 от ЗДОИ същата следва да бъде предоставена. По отношение на информацията, която не се съхранява в Министерството на околната среда и водите, на основание чл.32, ал.1 от ЗДОИ, настоящото заявление за достъп до обществена информация следва да бъде препратено до посочените по –горе административни органи, за произнасяне по компетентност.

Предоставя се пълен достъп до наличната в МОСВ обществена информация по т.8 от заявлението.

В изпълнение на изискванията на чл.34, ал.1 от ЗДОИ на заявителя следва да бъде определен срок, в който да се възползва от предоставеното му право на достъп до заявената информация, както и предварително да бъде сведено до неговото знание, че информацията ще бъде предоставена на хартиен носител, както следва: - писмена справка - 1 страница по 1.59 лв. и 1 бр. CD по 0.50 лв., от отдел „Канцелария и обслужване на едно гише“ на МОСВ, гр.София, бул.“Мария Луиза” № 22, за което на основание чл. 35, ал.2 от ЗДОИ да бъде съставен протокол.

Информацията следва да бъде получена след заплащане на дължимите разходи в размер на 2.09 лв. без ДДС, съгласно чл.20, ал.2 от ЗДОИ и Заповед № ЗМФ - 1472 от 29.11.2011г. на министъра на финансите за определяне нормативи за разходите при предоставяне на обществена информация.

Предвид гореизложеното, на основание чл. 28, ал. 2, чл. 34, ал. 1 от ЗДОИ във връзка с чл. 26, ал.2 от ЗООС

РЕШИХ:

ПРЕДОСТАВЯМ пълен достъп до посочената в т.8 от заявлението и налична в МОСВ обществена информация.

ОПРЕДЕЛЯМ срок от 30 (тридесет) дни, считано от датата на уведомлението за настоящото решение, за предоставяне на разрешения достъп до информация.

УКАЗВАМ в определения по-горе срок информацията да бъде предоставена на заявителя на хартиен носител, както следва: - писмена справка - 1 страница по 1.59 и 1 брой CD по 0.50 лв и да бъде получена от отдел „Канцелария и обслужване на едно гише“ на МОСВ, гр.София, бул. „Мария Луиза“ № 22, партер, в приемно време с граждани: от 09.00 часа до 17.30 часа, за което на основание чл.35, ал.2 от ЗДОИ да бъде съставен протокол. Информацията ще бъде предоставена след заплащане на дължимите разходи в размер на 2.09 лв. без ДДС по банков път на сметката на МОСВ - BG35 BNBG 9661 3000 1387 01, BIC: BNBG BGSD, БНБ-ЦУ или на касата на Министерството - в приемно време с граждани от 14.00 до 16.30 ч.

ПРЕПРАЩАМ Заявление вх. № ЗДОИД-18 от 22.05.2014г. на Изпълнителната агенция по околна среда, Регионалната инспекция по околната среда и водите - Пловдив, Министерството на регионалното развитие, Министерството на икономиката и енергетиката, Министерството на здравеопазването и в Басейнова дирекция за управление на водите „Източноевропейски район“ с център Пловдив за предприемане на действия по компетентност, като задължени субекти по смисъла на чл. 3, ал. 1 от ЗДОИ.

Решението подлежи на обжалване пред Върховния административен съд на Република България в 14-дневен срок от получаване на съобщението за издаването му по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

МИНИСТЪР:
СТАНИСЛАВ АНАСТАСОВ

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ПРОТОКОЛ

за предоставяне на достъп до обществена информация

София, 04.07.2014 г.

С настоящия протокол се удостоверява предоставянето от
Светлана Иванова Коева – началник отдел “КОЕГ”

(трите имена на служителя)

(длъжност)

на Деляна Чалъкова, представител на община Пловдив (трите имена на
заявителя / наименование и седалище на юридическото лице и трите имена на представителя)

във връзка с постъпили заявления, вх. № ЗДОИД-18/22.05.2014 г. и в
съответствие с Решение № ЗД-5427.06.2014 г. (номер и дата на акта за предоставяне
на достъп)

следната информация:

Вид на информацията	Форми за предоставяне съгл. чл. 26, ал. 1 от ЗДОИ				Адрес за кореспонденция
	Преглед на информацията – оригинал или копие	Устна справка	Копие на хартия	Копие на техн. носител	
Писмена справка и 1 технически носител			-	-	Гр. Пловдив, пл. Стефан Стамболов № 1

Служител:

Заявител:

Дата на получаване:

04.07.14г.

(попълва се собственоръчно от заявителя)

Министерство на околната среда и водите

ОТНОСНО: заявление с вх. № ЗДОИД – 18 от 22.05.2014г. за предоставяне на достъп до обществена информация

По т.8.1 – Цифрови модели на границите и площите на трите природни забележителности в dxf формат, координатна система 1970г. Границите са определени съгласно заповедите за обявяване;

По т.8.2 - Природните забележителности „Младежки хълм“, „Хълм на освободителите“ („Бунарджика“) и „Данов хълм“, са обявени със Заповед № РД – 446/22.12.1995г. на министъра на околната среда (ДВ бр.3/1996г.). Със Заповед № РД - 591 от 04.08.2006г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 75/2006г.) е намалена площта на природна забележителност „Данов хълм“, със Заповед № РД - 903 от 01.12.2008г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 3/2009г.) е изменен режима на природна забележителност „Младежки хълм. Със Заповед № РД-541/26.05.2004 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ 57, 2004г.) са утвърдени плановете за управление на трите природни забележителности. Допълнителна информация е достъпна на страницата на Министерството на околната среда и водите: <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=196>;

По т.8.3 – В Министерството на околната среда и водите няма данни за регистрирани нарушения на режима за опазване в трите природни забележителности;

По т. 8.4 – На територията на природна забележителност „Младежки хълм“ има находище на защитения растителен вид Мехуресточашков клин (*Astragalus physocalyx*). За вида е разработен план за действие, който е в процедура на одобряване от Министерството на околната среда и водите: Допълнителна информация е достъпна на страницата на министерството: [//www.moew.government.bg/?show=top&cid=530](http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=530);

Допълнителна информация за състоянието на вида, за местообитанието и мерките за опазване, е достъпна на електронната страница на проекта, по който е изследван: www.bulplantnet-bg.s-kay.com;

По т. 8.5. Министерството на околната среда и водите не разполага с информация за актуални проучвания на територията на трите природни забележителности и за изработване на планове за действие за животински защитени видове, съгласно Закона за биологичното разнообразие;

По т.8.6. – Защитените територии са извън териториалният обхват на Националната екологична мрежа „Натура 2000“ и няма данни за природни местообитания;

По т. 8.7. – Информация за видовете лечебни растения, следва да е налична в Програма за опазване на околната среда на Община Пловдив, раздел „Лечебни растения“. Ползването и опазването на лечебните растения се извършва при спазване разпоредбите на Закона за лечебните растения.

Приложение: 1 бр CD.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на околната среда и водите
Басейнова дирекция за управление на водите
Източнобеломорски район с център Пловдив

Изх. № ЗДОИ – 31
Пловдив, 03.06.2014 г.

ДО
ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ
ПЛ. „СТЕФАН СТАМБОЛОВ“ №1
4000 ПЛОВДИВ

14 РЗК 615-3
0506 2014
ПД И В

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОТЕВ,

Приложено Ви изпращаме Решение № ЗДОИ-31/03.06.2014 г. за предоставяне на достъп до обществена информация.

Информацията ще Ви бъде изпратена на посочения в заявлението адрес, след заплащане на таксата от 104,09 лева по сметката на БДУВИБР, която е посочена в Решението.

За въпроси и уточнения може да се обръщате към гл. експерт Милослава Михайлова, сектор „Планове за управление на речните басейни“ на тел. 032 60 47 48 и електронна поща bd_plovdiv_plan@abv.bg.

Приложение: Решение № ЗДОИ-31/03.06.2014 г.

С уважение,

ИНЖ. НИКОЛА КЪРНОЯСКИ

Директор на Басейнова дирекция за управление на водите
в Източнобеломорски район с център Пловдив

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на околната среда и водите
Басейнова дирекция за управление на водите
Източнобеломорски район с център Пловдив

РЕШЕНИЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМАЦИЯ № ЗДОИ-31/23.05.2014

В Басейнова дирекция за управление на водите Източнобеломорски район с център Пловдив (БДУВИБР – Пловдив) на основание чл. 24 от Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) е постъпило заявление за достъп до обществена информация, вх. № ЗДОИ-31/23.05.2014 г., рег. № 705 от Регистъра на заявленията за достъп до обществена информация, от страна на Община Пловдив, адрес: 4000 Пловдив, пл. «Стефан Стамболов» № 1 чрез своя представител Иван Тотев - кмет, в което се изисква да се предоставят данни за околната среда, описани в приложение към заявлението, касаещи природните забележителности „Данов хълм”, „Младежки хълм” и хълм „Бунарджика” в гр. Пловдив.

Извършена е преценка на искането, при което е установено, че заявление с вх. № ЗДОИ-31/23.05.2014 г. съдържа необходимата съгласно чл. 25, ал. 1 ЗДОИ информация, не са налице основанията, посочени в чл. 37 от ЗДОИ и чл. 20 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) за отказ от предоставяне на достъп, поради което следва да бъде осигурен пълен достъп до исканата обществена информация.

Предвид гореизложеното на основание чл. 17 и чл. 26, ал. 1 ЗООС, вр. чл. 28, чл. 34 и чл. 35 ЗДОИ

РЕШИХ:

1. Предоставям пълен достъп до наличната в БДУВИБР – Пловдив информация по заявление за достъп до обществена информация с вх. № ЗДОИ-31/23.05.2014 г.;

2. Съгласно Заповед № ЗМФ-1472/29.11.2011г. за нормативи за разходите при предоставяне на обществена информация по ЗДОИ, обнародвана в ДВ, бр. 98/13.12.2011г. и Тарифа за таксите, които се събират в системата на Министерството на околната среда и водите, приета с ПМС №136/13.05.2011 г. се дължи такса в размер на 104,09 лева, която следва да се внесе по сметка на БДУВИБР - Пловдив:

IBAN: BG71UNCR70003119330806

Bank Code: UNCRBGSF

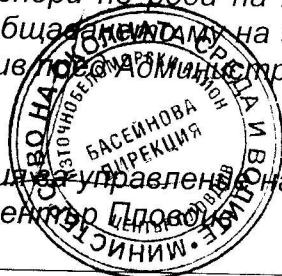
Банка УниКредит Булбанк, клон Пловдив

3. След заплащане на дължимата такса, информацията да бъде предоставена на заявителя като се изпрати на посочения в подаденото заявление адрес на хартиен носител и на технически носител (CD), както и да бъде осигурен достъп за получаването ѝ на място в административната сграда на БДУВИБР – Пловдив с адрес: 4000 Пловдив, ул. „Янко Сакъзов” № 35, за период от 40 дни след издаване на настоящето решение.

Решението може да се оспори по реда на Административнопроцесуалния кодекс в 14-дневен срок от съобщаването му на заинтересованите страни чрез Директора на БДУВИБР-Пловдив, или в Административен съд – гр. Пловдив.

ИНЖ. НИКОЛА КЪРНОЛСКИ

Директор на Басейнова дирекция за управление на водите
в Източнобеломорски район с център Пловдив

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на околната среда и водите

Басейнова дирекция за управление на водите

Източнобеломорски район с център Пловдив

Изх. № РД-09-183

Пловдив, 20.06.2014 г.

ДО

РОЗАЛИН ПЕТКОВ

ЗАМ. КМЕТ ОИЗЕУО НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

ПЛ. „СТЕФАН СТАМБОЛОВ” №1

4000 ПЛОВДИВ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПЕТКОВ,

Приложено Ви изпращаме исканата информация във връзка с процедурата по разработване на Планове за управление на защитени територии: ПЗ «Данов хълм», ПЗ «Младежки хълм» и ПЗ «Хълм на освободителите», а именно:

- справка от 2 страници при спазена номерация на община Пловдив,
- карта формат А4 с водните тела, на чиято територия са трите хълма на хартиен носител и
- компакт диск, на която е записана същата информация.

Приложение: съгласно текста

С уважение,

ИНЖ. НИКОЛА КЪРНОЛСКИ

Директор на Басейнова дирекция за управление на водите
в Източнобеломорски район с център Пловдив

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ
П Л О В Д И В

гр. Пловдив ул. "Перущица" 1 ☎ 649 000 факс: 643 438 e-mail: rzipd@plov.net
rzi-plovdiv@mh.government.bg

Изх. № *3368* / *19.06* 2014г.

ДО
ИНЖ. ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ
ПЛ. "СТЕФАН СТАМБОЛОВ" № 1
ГР. ПЛОВДИВ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОТЕВ,

С настоящото писмо, приложено Ви изпращаме Решение за предоставяне на достъп до обществена информация, изготвено въз основа на подадено от Вас заявление за достъп до обществена информация, с вх. № 4220/23.05.2014 год. на РЗИ – Пловдив.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Съгласно текста;

С уважение,

ЗА ДИРЕКТОР РЗИ – ПЛОВДИВ:

**/Д-Р ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ БАЛАХУРОВ,
СЪГЛАСНО ЗАПОВЕД № 807/25.11.2013 ГОД./**

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ
П Л О В Д И В

гр. Пловдив ул. "Перушица" 1 ☎ 649 000 факс: 643 438 e-mail: rzipd@plov.net
rzi-plovdiv@mh.government.bg

РЕШЕНИЕ
от 13.06.2014 год.
ОТНОСНО

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМАЦИЯ

Във връзка с постъпило заявление за достъп до обществена информация с вх. № 4220/23.05.2014 год. на РЗИ – Пловдив от инж. Иван Тотев – кмет на Община Пловдив, при спазване на сроковите разпоредбите на чл.28 и чл.30, ал.1, както и в изпълнение на чл. 34 от Закона за достъп до обществена информация, Ви уведомяваме за следното:

Предоставяме Ви пълен достъп до исканата обществена информация в желаната форма, а именно копие на технически носител (CD).

Срокът, в който е осигурен достъпът до информацията е 30 (тридесет) дни след датата на получаване на настоящото решение.

Достъпът до информацията ще се предостави в сградата на РЗИ – Пловдив, след заплащане на определените разходи и представяне на платежен документ за това (чл.20, ал.2 и чл.35, ал.1 от ЗДОИ). Съгласно Заповед № ЗМФ-1472 от 29.11.2011 год. на Министъра на финансите за “определяне нормативи на разходите при предоставяне на обществена информация по ЗДОИ според вида на носителя”, разходите в конкретния случай са на стойност 0,50 лева /нула лева и петдесет стотинки/.

Бихте могли да се свържете с нас, всеки работен ден, на телефон 032/649 000, за да уточним най-удобното време за предоставяне на информацията.

Решението да се връчи на заявителя срещу подпис или да се изпрати по пощата с обратна разписка.

Решението подлежи на обжалване пред Административния съд – град Пловдив по реда на Административно-процесуалния кодекс.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Данни за състоянието на околната среда, описани в Приложение 1 към заявление с Вх. № 42208/23.05.2014г. на РЗИ-Пловдив.

С уважение,

ЗА ДИРЕКТОР РЗИ – ПЛОВДИВ:
/Д-Р ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ БАЛАХУРОВ,
СЪГЛАСНО ЗАПОВЕД № 807/25.11.2013 ГОД./

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ
П Л О В Д И В

гр. Пловдив ул. "Перушица" 1 ☎ 649 000 факс: 643 438 e-mail: rzipd@plov.net
rzi-plovdiv@mh.government.bg

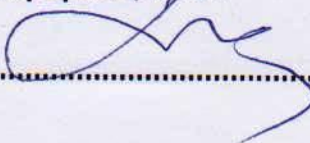
ПРОТОКОЛ
за предоставяне на достъп до информация

Днес, 06.08. 2014 год., в изпълнение на Решение от 01.08.2014г. за предоставяне на достъп до обществена информация, бяха представени следните документи:

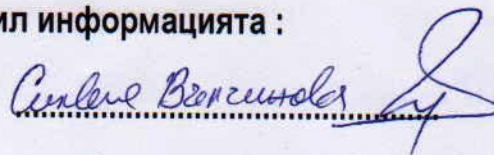
1. Компакт диск съдържащ следните файлове и папки с исканата информация :
 - Приложение 1 към Решение от 01.08.2014;
 - т.1.1.1 пунктове и периоди 2003-2014;
 - т.1.2 Данни за измерените концентрации 2003-2014;
 - т.1.2 Доклади въздух 2009 2010 2011 2012;
 - т.6.3 Доклади ЕМП 2011 2012 2013;
 - т.6.3.1 МАП /карта/;
 - т.6.3.2 Протоколи 2011 2012 2013;
 - т.7.2 Протоколи шум.

Информация се предостави във формата на – компакт - диск

Получил информацията :

.....

Предоставил информацията :

.....

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ ЗА НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО
София 1125, кв.Изток, ул.“Лъчезар Станчев” № 7, тел.: 02/4484811, E-mail: ninkn-sof@ninkn.bg

Изх.№0800-1146/24.06.2014 г.

Вх.№0800-1146/22.05.2014 г.

ДО

инж.ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ
пл.”Стефан Стамболов”№1
гр.ПЛОВДИВ 4000

На Ваш изх.№/неразчетен/от 20.05.2014

ОТНОСНО: Предоставяне на информация за наличие на обекти със статут на недвижими културни ценности и копия от съхраняваните в НИНКН документи за статута на обекти в района на ПЗ “Данов хълм”, ПЗ “Младежки хълм” и ПЗ “Хълм Бунарджик” в гр.Пловдив.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОТЕВ,

В отговор на Вашето заявление за достъп до обществена информация, Ви информирам за следното:

1. В района на ПЗ “Данов хълм” следните обекти притежават статут на недвижими културни ценности, придобит в годините както следва:

“Паркът на Данов хълм ” е обявен в ДВ бр.41/1992 г. като паметник на градинското и парковото изкуство с категория “местно значение”, и съгласно §10, ал.1 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за културното наследство /ЗКН/ /ДВ бр.19 от 2009 г./ притежава статут на недвижимата културна ценност с категория “местно значение”.

С писмо № 37 от 12.01.1993 г. на НИПК е определен режим за опазването на паметника на културата, граници на охранителната му зона и режими на градоустройствена намеса.

Режимите за опазване на паметника на културата “Паркът на Данов хълм” се актуализират с протокол №11 от 18.05.2007 г. на Експертния съвет /ЕС/ на НИПК, изпратен на общинските власти с писмо №5613 от 28.05.2007 г.на НИПК.

“Паркът на Данов хълм” попада в границите на историческата зона “Филипопол-Тримонциум-Пловдив”, обявена с

протокол №5 от 22.05.2000 г. на НСОПК, одобрен от министъра на културата като групов археологически и архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на урбанизма и културния пейзаж.

Часовниковата кула на Сахат тепе, кв. 65 в гр.Пловдив е включена в “Списък на народни старини”, обнародван в ДВ бр. 221 от 1927г. като “Часовникова кула на Сахат тепе от средните векове върху мястото на античен часовник” и в ДВ бр. 4 от 1995 г. като архитектурно-строителен паметник на културата от национално значение и съгласно §10, ал.1 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗКН притежава статут на недвижимата културна ценност с категория национално значение.

2. В района на ПЗ “Хълм Бунарджик” със статут на недвижимата културна ценност е “Паркът на “Хълма на Освободителите” - обявен в ДВ бр.41/1992 г. като паметник на градинското и парковото изкуство с категория “местно значение”, и съгласно §10, ал.1 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗКН притежава статут на недвижимата културна ценност с категория “местно значение”.

С писмо № 37 от 12.01.1993 г. на НИПК е определен режим за опазването на паметника на културата, граници на охранителната му зона и режими на градоустройствена намеса.

Границите и режимите за опазване на охранителната зона на паметника на културата “Хълм Бунарджика” /“Хълм на Освободителите”/ се актуализират във връзка с разглеждане на “Специфични правила и нормативи към ПУП-ПРЗ, кв.”Освобождение”, с протокол №35 от 22.12.2005 г. на ЕС на НИПК, изпратен на общинските власти с писмо №415 от 15.02.2006 г. на НИПК.

С протокол № 1 от 25.07.2006 г. на НСОПК, одобрен от Министъра на културата са приети границите и предписанията за опазване на охранителната зона на паметника на градинското-парковото изкуство ”Хълм Бунарджика”. Решението е изпратено на общинските власти с писмо № 3683 от 07.12.2006 г.на НИПК и обнародвано в ДВ бр.26/2007 г.

С протокол № 21 от 18.09.2008 г. на ЕС на НИПК, изпратен на общинските власти с писмо № 3044/12.11.2008г. на НИПК, се приема начин за застрояване в ПУП-ПРЗ за кв.”Освобождение”-кв.”Гео Милев”.

С протокол №15 от 10.05.2011 г. на ЕС на НИПКН се актуализират процедурите, като отпада задължението на МК/НИПКН да съгласува инвестиционните проекти в охранителната

зона предвид обстоятелството, че с режима се цели запазване на устройствената характеристика на зоната, а не конкретни изисквания към архитектурното оформление. Съгласувателната процедура по реда на ЗКН за охранната зона на ГКЦ "Хълм Бунарджика" да се провежда само на ниво устройствени проекти /ПУП,РУП/ и техните изменения. Спазването на охранния режим в инвестиционните проекти да се проследява от общинската администрация, както следва:

А/За територията южно от ул."Волга" и източно от ул."Н.Обретенов" не се допускат повече от два етажа и евентуално обитаем приземен етаж към ниската страна на имотите /кота корниз да не надвишава 7,50 в. от средноприлежащия терен/;

Б/За територията западно от ул."Н.Обретенов" не се допускат повече от три етажа и обитаем приземен етаж към по ниската страна на имота/кота корниз да не надвишава 8,50 м. От средноприлежащия терен/

С протокол №16 от 16.05.2011 г. на СЕСОНКЦ се приемат предложението на НИНКН за промени в режимите на историческата зона "Филипопол-Тримонциум" и предлага на министъра на културата, съгласно чл.65,т.3 и по реда на чл.64 от ЗКН да издаде съответния акт.

"Хълм Бунарджика" попада в границите на историческата зона "Филипопол-Тримонциум-Пловдив", обявена с протокол №5 от 22.05.2000 г. на НСОПК, одобрен от министъра на културата като групов археологически и архитектурно-строителен паметник на културата и паметник на урбанизма и културния пейзаж.

3. В съхраняваните в НИНКН: Национален регистър на недвижимите културни ценности и Публичен регистър на издадените декларационни актове и на актовете за прекратяване на временния режим на недвижимите културни ценности не се съдържат данни за наличие на обекти със статут на недвижима културна ценност по смисъла на чл.59, ал.4 и чл.65 от ЗКН в района на ПЗ "Младежки хълм".

Същевременно Ви информирам, че съгласно чл.146, ал.3 от ЗКН недвижимите археологически обекти притежават статут на НКЦ с категория "национално значение" до установяването им като такива по реда на този закон.

Приложено Ви изпращам копия от следните документи:

1. ДВ бр.41/1992 г.;
2. писмо № 37 от 12.01.1993 г. на НИПК;
3. писмо № 5613 от 28.05.2007г. на НИПК;

4. протокол №5 от 22.05.2000 г. на НСОПК;
5. ДВ бр.221/1927 г.;
6. ДВ бр.4/1995 г.;
7. писмо № 415 от 15.02.2006г. на НИПК;
8. писмо № 3683 от 07.12.2006г. на НИПК;
9. ДВ бр.26/2007 г.;
10. писмо № 3044 от 12.11.2008г. на НИПК;
11. протокол №15 от 10.05.2011 г. на ЕС на НИПК;
12. протокол №16 от 16.05.2011 г. на СЕСОНКЦ.

ДИРЕКТОР:

/арх.Д. ДЖУРКОВА/

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на регионалното развитие
Главен секретар

Изх. № 94-00-59
04.06.2014г.

ДО
Г-Н ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ
ПЛ. „СТЕФАН СТАМБОЛОВ” № 1
ГРАД ПЛОВДИВ 4000

Относно: Заявление за достъп до обществена информация с вх. № 94-00-59/22.05.2014 г. в Министерството на регионалното развитие (МРР)

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОТЕВ,

Във връзка с постъпило Ваше заявление за достъп до обществена информация, с вх. № 94-00-59/22.05.2014 г. в МРР, приложено изпращаме Ви Решение за предоставяне на достъп до обществена информация.

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР:

КЛИМЕНТИНА ДЕНЕВА

ПК/П

РЕШЕНИЕ

№. *РД-02-14-525/06.06-2014г.*

На основание чл. 28, ал. 2 от Закона за достъп до обществена информация и Заповед № РД-02-14-525/05.06.2013 г. на министъра на регионалното развитие,

РЕШИХ:

Да се предостави достъп до обществената информация, посочена в постъпилото в Министерството на регионалното развитие (МРР) заявление с вх. № 94-00-59/22.05.2014 г. от Иван Тотев – кмет на община Пловдив с адрес гр. Пловдив 4000, пл. „Стефан Стамболов“ № 1, както следва:

По т. 3.1.1. МРР не поддържа данни за зони с повишена ерозия (или абразия).

По т. 3.1.2. Съгласно Регистъра на свлачищните райони, към момента няма данни за регистрирани свлачищни процеси на територията на природните забележителности „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм Бунарджик“.

По т. 3.1.3. МРР не поддържа данни за наличие на срутищни зони.

По т. 3.1.4. МРР не поддържа данни за наличие на зони с регистрирани процеси на карст, пропадане и заблацияване на територията на трите хълма.

По т. 3.2. и т. 3.3. - копие от заявлението е изпратено на Министерството на икономиката и енергетиката.

По т. 3.4. Във връзка с подаден сигнал през месец март 2013 г. от инж. Йордан Калев – директор на дирекция „Строителство, мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура“ към община Пловдив по повод писмо на поделение „Сигнализация и телекомуникации“ – Пловдив към държавно предприятие „Национална компания железопътна инфраструктура“ за активизиране и срутване на скална маса от югозападната част на „Младежки хълм“, ул. „Любен Каравелов“ № 32, гр. Пловдив, МРР е изискала становище от „Геозащита“ ЕООД – Перник за геодинамичното състояние на засегнатата територия, приложено към настоящата заповед, заедно с графичен материал и препоръки за последващи действия и технически решения.

По т. 3.5. В МРР не е налична информация за извършвани инженерно-геоложки и хидрогеоложки проучвания на територията на трите хълма.

Решението да се сведе до знанието на заявителя на посочения адрес за кореспонденция – гр. Пловдив 4000, пл. „Стефан Стамболов” № 1.

Решението подлежи на обжалване пред Административен съд – София град в 14 – дневен срок от получаването.

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР:

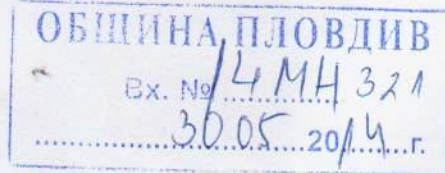
КЛИМЕНТИНА ДЕНЕВА

ПК/П

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на регионалното развитие
Главен секретар

Изм. № 94-00-59
.....
.....29.05.2014.....

Сит. Шивев

31.05.2014

Д. Калъкова

31.05.2014

ДО
Г-Н ВЛАДИМИР ТУДЖАРОВ
ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСТВОТО НА ИКОНОМИКАТА И
ЕНЕРГЕТИКАТА
УЛ. „СЛАВЯНСКА“ № 8
ГР. СОФИЯ 1000

КОПИЕ ДО:
Г-Н ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ
ПЛ. „СТЕФАН СТАМБОЛОВ“ № 1
ГРАД ПЛОВДИВ 4000

Относно: Заявление за достъп до обществена информация с вх. № 94-00-59/22.05.2014 г. в Министерството на регионалното развитие (МРР)

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТУДЖАРОВ,

На основание чл. 32, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация, приложено Ви изпращаме по компетентност по т. 3.2. и т. 3.3. от заявление за достъп до обществена информация от Иван Тотев – кмет на община Пловдив с адрес гр. Пловдив 4000, пл. „Стефан Стамболов“ № 1 с вх. № 94-00-59/22.05.2014 г. в МРР.

Приложение: Копие от заявление за достъп до обществена информация с вх. № 94-00-59/22.05.2014 г. в МРР.

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР:

КЛИМЕНТИНА ДЕНЕВА

ПК/П

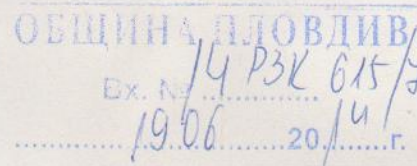
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на икономиката и енергетиката

Главен секретар

Изм. № 04-16-220

Дата 16.06.2014

ДО

Г-Н ИВАН ТОТЕВ

Кмет на община Пловдив

4000 гр. Пловдив, пл. „Стефан Стамболов“, № 1

Към наш № 04-16-220/29.05.2014 г.

На Ваш № 14РЗИ615/20.05.2014 г.

Сти. Чичев
20.06.2014 г.

С обратна разписка

ОТНОСНО: Заявление за достъп до обществена информация № 14РЗИ615 от 20.05.2014 г.

Д. Саткова
23.06.2014

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОТЕВ,

С писмо на Министерство на регионалното развитие изх. № 94-00-59 от 19.05.2014 г. до Министерство на икономиката и енергетиката, на основание чл. 32, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация, е изпратено по компетентност в частта по т. 3.2. и т. 3.3. Ваше заявление за достъп до обществена информация с № 14РЗИ615 от 20.05.2014 г.

Във връзка с горното Ви уведомяваме, че информация за действащите концесии за добив и площите за търсене и проучване и за проучване на подземни богатства (включително карти, с разположението на обектите) може да бъде намерена на интернет-страницата на Министерство на икономиката и енергетиката: <http://www.mi.government.bg/bg/themes-c305.html>, както и на интернет страницата на Националния концесионен регистър към Министерски съвет: <http://www.nkr.government.bg/app?service=page/Home>.

С уважение,

ВЛАДИМИР ТУЖАРОВ

Главен секретар на

Министерство на икономиката и енергетиката

гр. София 1052, ул. "Славянска" №8

Тел: +3592 940 7001

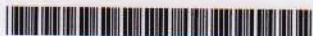
Факс: (+3592) 987 21 90, (+3592) 981 99 70

e-mail: e-docs@mee.government.bg

Национален телефон за заявки 0700 19 666

www.bgpost.bg

DВ0000397868

Платец
ИЗПРАЩАЧ

X Договор 743

Услуга
МЕЖДУГРАДСКИ КУРИЕР

Изпращач Клиентски № 743

Получател Клиентски № 19626

Име, фамилия Д.ЧАЛЪКОВА 14РЗК615
Фирма Община Пловдив

Име, фамилия СТОЯНКО КАРАДИНКОВА
Фирма ГЕОЗАЩИТА

Улица СТЕФАН СТАМБОЛОВ № 1

Улица ТЪРГОВСКА № 46

Кв.
Блок вх. ет. ап.

Кв.
Блок вх. ет. ап.

Тел.
Гр./с. ПЛОВДИВ (РАЙОН 1)
Окръг ПЛОВДИВ

Тел.
Гр./с. ПЕРНИК
Окръг ПЕРНИК

от офис
до офис
Такса НП
Допълн. услуги
ТРО
Такса об.ст/ст
Опаковка

Приемам общите условия на Bulpost и декларирам, че ги спазвам

Дата
21.05.2014

Пратката е получена без забележки относно вида и съдържанието

Дата

Сума:

Име, фамилия Подпис

Час
16:39

Име, фамилия Подпис

Час

ДДС:

Куриер 16:39

Куриер

Общо:

Описание на пратката

Специални инструкции за доставка

Фактура №

ДОКУМЕНТИ

Застрахователна премия

Застр.см/см

Процент:

Брой	Тегло	Ш	Д	В	Обемно тегло
1	0.04				

обратна разписка
 обратни документи
 съботна доставка

връщане на палет
 фиксиран час
22.05.2014 16:39

Обявена стойност

Наложен платеж

СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

ИНСТИТУТ ПО ПОЧВОЗНАНИЕ, АГРОТЕХНОЛОГИИ И ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА "НИКОЛА ПУШКАРОВ"

София 1080, ул. "Шосе Баня" 7, ПК 1369, тел.: 02 824 61 41; факс: 02 824 89 37 e-mail: soil@mail.bg http://www.iss-poushkarov.org

14 РЗК 615-2
14

ИНСТИТУТ ПО
ПОЧВОЗНАНИЕ,
АГРОТЕХНОЛОГИИ
И ЗАЩИТА НА
РАСТЕНИЯТА
"НИКОЛА ПУШКАРОВ"
07-00/13 от 22.05.2014

ДО ИНЖ. ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА гр. ПЛОВДИВ

ОТНОСНО: Предоставяне на информация за състоянието на околната среда на природните забележителности "Данов хълм", "Младежки хълм" и "Хълм Бунарджик"

Уважаеми инж. Тотев,

Във връзка с Ваше писмо до Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Никола Пушкарров“ /вх. № 07-00-13 от 22.05.2014 г./ бих желала да Ви информирам, че Института не разполага с актуална информация за състоянието на околната среда на природните забележителности "Данов хълм", "Младежки хълм" и "Хълм Бунарджик", които са описани в посоченото писмо.

Използвам повода още веднъж да декларираме готовност, при проявено желание от Ваша страна, да извършим теренни и лабораторни изследвания с оглед установяване на съвременното състояние на компонентите на околната среда и наличието на евентуално повлияване от антропогенната дейност в района.

Считаме, че на среща между ръководствата на двете институции, е полезно да се обсъдят и уточнят всички подробности по този и други въпроси от взаимен интерес.

С пожелания за бъдеща съвместна работа,
Директор на ИП „Н. Пушкарров“:

проф. д-р Тотка Трифонова

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
ОБЛАСТНО УПРАВЛЕНИЕ "ПОЖАРНА БЕЗОПАСНОСТ И ЗАЩИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО"

град Пловдив, ул. "Преслав" № 33

Рег. № 1108/170-2001 екз. №.....

..... 10.06.....2014г.

Община — Пловдив

Вх. № 14РЗК 615-6

10.06 2014г.

ПЛОВДИВ

ДО
КМЕТА
НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

На Ваш изх. № 14РЗК615/20.05.14.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОТЕВ,

Приложено изпращаме Ви намиращата се в ОУПБЗН-Пловдив информация за състоянието на околната среда отнасяща се за природните забележителности: Данов хълм, Младежки хълм и хълм Бунарджик. Информацията е изготвена съгласно формата на изпратеното от Вас приложение.

Приложение: 1 бр. съгласно текста.

НАЧАЛНИК:
ГЛАВЕН ИНСПЕКТОР

Димитър Стоенчев

Изготвили:

Тодор Драголов

09.06.2014г.

Валентин Велков

09.06.2014г.

ОТП: в 2 екз.

Екз. № 1 – Деловодство

Екз. № 2 – На адресата

**НЕОБХОДИМИ ДАНИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА В
РАЙОНА НА ПЗ "ДАНОВ ХЪЛМ", ПЗ "МЛАДЕЖКИ ХЪЛМ" И ПЗ
"ХЪЛМ БУНАРДЖИК"**

1. Данни за състоянието на атмосферният въздух за периода 2003-2014г.
 - 1.4. ОУПБЗН не е компетентният държавен орган и не разполага с такава информация.

2. Данни за състоянието на водите и водните обекти в периода 2003-2014г.
 - 2.5.
 - 2.5.1. ОУПБЗН не разполага с данни за регистрирани аварии в посоченият период.
 - 2.5.2. В ОУПБЗН не са регистрирани наводнения през посоченият период.

3. Данни за състоянието на геоложката основа в територията на всяка от трите природни забележителности – Данов хълм, Младежки хълм, хълм Бунарджик.
 - 3.4. През последните 10-12 г. многократно са извършвани огледи и обследвания на опасни места по Пловдивските хълмове, изготвени са проектни решения за решаването на конкретни проблеми. Като критични или опасни са квалифицирани над 30 броя различни места. Проектите за укрепване и обезопасяване на посочените опасни места по хълмовете са в съответствие с изискванията на *чл. 65 (1) т. 3 от Закона за защита при бедствия* относно предприемане на превантивни мерки за недопускане или намаляване последиците от бедствия. Изпълнението им не трябва да се отлага във времето поради:
 - Засилените ерозивни процеси по скалните масиви през последните години;
 - Повишената сеизмична активност на територията на Балканския полуостров, в частност в района на гр. Пловдив.Данните с които разполагаме се отнасят за:
 1. Младежки хълмПо наши данни в разглеждания период от време са възникнали няколко срутищни събития, при които са паднали значителни количества скални маси от югоизточната част на хълма. Именно там са разположени 2 бр. обекта, колективни средства за защита, собственост и стопанисвани от Поделение „Сигнализация и телекомуникации“- Пловдив към ДП „Национална компания железопътна инфраструктура“.По-съществени са две от тях:
 - 2004г. След възникване на събитието са взети мерки от собственика с оглед осигуряване на безопасна експлоатация на обектите, а именно: направени са необходимите проучвателни дейности, осигурени са средства и е избрана фирма-изпълнител за извършването на необходимите обезопасителни дейности, включващи укрепването на ската над входовете на обектите чрез монтирането на предпазна мрежа. Съгласно договора с фирмата на стойност 9675 лв. следва да се обезопасят около 1500 кв. м от скалния масив. Укрепителните дейности не са осъществени поради липсата на разрешение за работа на хълма с оглед на това, че се изменя общия вид на защитената територия.
 - 01.2013г. След събитието е сформирана комисия за извършване на оглед на място на последиците от възникналото срутище и за предприемане на конкретни действия за

недопускате на бъдещи инциденти, за което в Дирекция „Екология и управление на отпадъците“ на община Пловдив има необходимата информация.

Допълнителна информация, включително снимков материал, може да бъде получена от Поделение „Сигнализация и телекомуникации“ - Пловдив.

2. Хълм Бунарджик

През периода 2003-2004г. община Пловдив реализира проект "Укрепване на опасните места по пловдивските хълмове" Б-5("Дяволската скала" - "Бунарджик") и Б-6 ("Бунарджик") по южния склон на хълма, над наш обект 110 - колективно средство за защита. усвоените средства по наши данни, отпуснати с решение на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерския съвет, са на стойност 380 х. лв.

Допълнителна информация може да се получи от досието на обекта, което следва да се съхранява в счетоводството на община Пловдив.

4. Данни за състоянието на почвите.

4.7. ОУПБЗН не е компетентният държавен орган и не разполага с исканата информация.

6. Данни за състоянието на радиационната среда за периода 2003-2014г.

6.1. Данни за йонизиращите лъчения.

6.1.1. ОУПБЗН следи изменението на естественият гама-радиационен фон на територията на област Пловдив чрез измервания през 8 часа в 22 бр. стационарни пункта. В град Пловдив измервания се извършват в 5 бр. стационарни пункта. Географските координати на пунктовете са следните:

1. ГШ – 42°9' 16.86''С, ГД – 24°44' 33.64''И
2. ГШ – 42°8' 55.33''С, ГД – 24°44' 51.21''И
3. ГШ – 42°8'37.37''С, ГД – 24°44' 56.76''И
4. ГШ – 42°8'43.59''С, ГД – 24°44' 35.96''И
5. ГШ – 42°8' 53.08''С, ГД – 24°43' 47.05''И

6.1.2. Данните за измерените стойности се записват в дневник. Дневникът не може да бъде копиран, размножаван и изнасян извън пункта без писмена заповед на съответното длъжностно лице.

6.1.3. В близост до Младежки хълм, в клиниките на УМБАЛ "Св. Георги" на ул. Васил Априлов" се намират източници на йонизиращи лъчения /рентгенови апарати/. Същите не се водят на отчет в ОУПБЗН.

Източник на радиоактивно лъчение е намиращият се в комплексният онкологичен център /КОЦ/ с географски координати: ГШ – 42°8'18.59" С и ГД – 24°44'4.95" И кобалтов източник. Сключен е договор и предстои предаването на последният в ПХРАО-Нови хан. По наша информация в бъдещата дейност на КОЦ не се предвижда работа с радиоактивни източници.

6.1.4. ОУПБЗН не разполага с данни за мощността, броят и точното местонахождение на източниците на йонизиращи лъчения в клиниките на УМБАЛ "Св.Георги".

6.1.5. В ОУПБЗН не са регистрирани йонизиращи излъчвания в околната среда.

6.2. Данни за регистрираните аварии през периода 2003-2014г., довели до повишаване на радиоактивния фон на територията на гр. Пловдив.

В ОУПБЗН няма данни за регистрирани аварии през посоченият период.

6.3. Нейонизиращи лъчения /2003-2014г./.

Нейонизиращите лъчения и източниците на такива не са предмет на дейност на ОУПБЗН.

9. Данни за здравето и демографско състояние на населението.

ОУПБЗН не разполага с такива данни.

BULPOST

Национален телефон за заявки 0700 19 666

www.bgpost.bg

DV0000397884

Платец
ИЗПРАЩАЧ Договор 743

Услуга

МЕЖДУГРАДСКИ КУРИЕР

Изпращач Клиентски № 743

Получател Клиентски № 61862

Име, фамилия Д.ЧАЛЪКОВА 14РЗК615
Фирма Община ПловдивИме, фамилия ДИРЕКТОРА НА
Фирма ИНСТИТУТ ПО БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Улица СТЕФАН СТАМБОЛОВ № 1

Улица МАЙОР ЮРИЙ ГАГАРИН № 2

Кв. _____

Кв. _____

Блок _____ вх. _____ ет. _____ ап. _____

Блок _____ вх. _____ ет. _____ ап. _____

Тел. _____

Тел. _____

Гр./с. ПЛОВДИВ (РАЙОН 1)

Гр./с. СОФИЯ (РАЙОН 1)

Окръг ПЛОВДИВ

Окръг СОФИЯ

от офис до офис

Такса НП _____

Допълн. услуги _____

ТРО _____

Такса об.ст/ст _____

Опаковка _____

Приемам общите условия на Bulpost и
декларирам, че ги спазвамДата
21.05.2014Пратката е получена без забележки
относно вида и съдържаниетоДата
22.05.14

Сума: _____

Име, фамилия _____ Подпис _____

Час
16:39

Име, фамилия _____ Подпис _____

Час
9:00

ДДС: _____

Куриер _____

16:39

Куриер _____

Общо: _____

Описание на пратката

Специални инструкции за доставка

Фактура № _____

ДОКУМЕНТИ

Брой _____ Тегло _____ Ш _____ Д _____ В _____ Обемно _____ тегло _____

 обратна разписка
 обратни документи
 съботна доставка връщане на палет
 фиксиран час
22.05.2014 16:39

Застрахователна премия

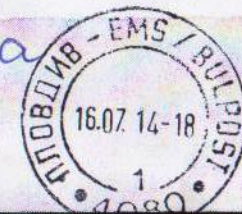
Застраховател

Процент: _____

Обявена стойност _____

Наложен платеж _____

Върно с оригинала! Дим Вукошева

**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
НАЦИОНАЛЕН ПРИРОДОНАУЧЕН МУЗЕЙ**

бул. Цар Освободител № 1, София 1000
тел./факс 02988 2894 http://www.nmnh.com/

БЪЛГАРСКА
АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
НАЦИОНАЛЕН ПРИРОДОНАУЧЕН МУЗЕЙ
Изх. № 213 П 08
06.06.2014 г.
СОФИЯ

**ДО ИНЖ. ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ**

Относно: Предоставяне на информация от изследвания и разработки, отнасящи се до териториите на Природните забележителности „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм Бунарджик“ (в гр. Пловдив) от реализирани, текущи и предстоящи за изпълнение проекти.

УВАЖАЕМИ ИНЖ. ТОТЕВ,

В отговор на запитването Ви, Ви уведомявам, че Националният природонаучен музей не е участвал, не участва и не е кандидатствал за участие в проекти, свързани с териториите на Природните забележителности „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм Бунарджик“ (в гр. Пловдив).

ДИРЕКТОР:

(проф. д-р Николай Спасов)

Национален телефон за заявки 0700 19 666

www.bgpost.bg

DВ0000398083

Платец
ИЗПРАЩАЧ

Договор 743

Услуга
ГРАДСКИ КУИЕР

Изпращач

Клиентски № 743

Получател

Клиентски № 35451

Име, фамилия Д ЧАЛЪКОВА 14 РЗК 615
Фирма Община Пловдив

Име, фамилия ПРОФ Д-Р З.КОЗЛУДЖОВ
Фирма РЕКТОР НА ПУ ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ

Улица СТЕФАН СТАМБОЛОВ № 1

Улица ЦАР АСЕН № 24

Кв.
Блок ек. ет. ап.
Тел.

Кв.
Блок ек. ет. ап.
Тел.

Гр./с. ПЛОВДИЕ (РАЙОН 1)
Окръг ПЛОВДИВ

Гр./с. ПЛОВДИВ (РАЙОН 1)
Окръг ПЛОВДИВ

от офис
до офис
Такса НП
Допълн. услуги
ТРС
Такса об.с/с
Опаковка

Приемам общите условия на Bulpost и декларирам, че ги спазвам

Дата
22.05.2014

Пратката е получена без забележки относно вида и съдържанието

Дата
23.05.2014

Сума:

Час
11:47

Име, фамилия
Подпис

Час
8:30

ДДС:

Име, фамилия
Подпис

Куриер 11:47

Куриер

Общо:

Описание на пратката

Специални инструкции за доставка

Фактура №

ДОКУМЕНТИ

Брой	Тегло	Ш	Д	В	Обемно тегло
1	0.04				

обратна разписка
 обратни документи
 съботна доставка

връщане на палет
 фиксиран час
23.05.2014 11:47

Застрахователна премия
Застр. с/с/с

Обявена стойност

Наложен платеж

Процент:

АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ - ПЛОВДИВ

4000 Пловдив, бул. "Менделеев" № 12
тел.: 032/ 633 232
032/ 654 200

факс: 032/ 633 157
www.au-plovdiv.bg

Изх. № 2212-336
20.05.2014 г.

ДО ИНЖ. ИВАН ТОТЕВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

Уважаеми г-н Тотев,

Във връзка с Ваше писмо с изх. № 14 РЗК 615/20.05.2014 г. Ви уведомявам, че до момента в Аграрен университет – Пловдив няма реализирани проекти и проучвания на околната среда и биологичното разнообразие, касаещи териториите на „Данов хълм“, „Младежки хълм“ и „Хълм Бунарджика“.

И. Д. РЕКТОР:.....

/проф. д-р Хр. Янчева/

Национален телефон за заявки 0700 19 666

www.bgpost.bg

ДВ0000397890

Платец
ИЗПРАЩАЧ

Договор 743

Услуга
МЕЖДУГРАДСКИ КУРИЕР

Изпращач

Клиентски № 743

Получател

Клиентски № 30445

Име, фамилия Д.ЧАЛЪКОВА 14РЗК615
Фирма Община Пловдив

Улица СТЕФАН СТАМБОЛОВ № 1

Кв. _____

Блок _____ вх. _____ ет. _____ ап. _____

Тел. _____

Гр./с. ПЛОВДИВ (РАЙОН 1)

Окръг ПЛОВДИВ

Име, фамилия Г-ЖА НАДА ТОШЕВА
Фирма БЪЛГАРСКО ДРУЖЕСТВО ЗА ЗАЩИТА
НА ПТИЦИТЕ

Улица _____ № _____

Кв. ЯВОРОВ

Блок 71 вх. 4 ет. _____ ап. 1

Тел. _____

Гр./с. СОФИЯ (РАЙОН 1)

Окръг СОФИЯ

от офис

до офис

Такса НП

Допълн. услуги

ТРО

Такса об.ст/ст

Опаковка

Приемам общите условия на Bulpost и
декларирам, че ги спазвам

Дата

21.05.2014

Час

16:39

Име, фамилия _____ Подпис _____

Куриер _____

16:39

Пратката е получена без забележки
относно вида и съдържанието

Дата

22.5

Час

10:10

Име, фамилия _____ Подпис _____

Куриер _____

Сума:

ДДС:

Общо:

Описание на пратката

Специални инструкции за доставка

Фактура №

ДОКУМЕНТИ

Брой	Тегло	Ш	Д	В	Обемно тегло
1	0.04				

обратна разписка
 обратни документи
 съботна доставка

връщане на палет
 фиксиран час
22.05.2014 16:39

Застрахователна премия

Застр.ст/ст

Процент:

Обявена стойност

Наложен платеж

Национален телефон за заявки 0700 19 666

www.bgpost.bg

DВ0000398081

Платец

ИЗПРАЩАЧ

X Договор 743

Услуга

ГРАДСКИ КУРИЕР

Изпращач

Клиентски № 743

Получател

Клиентски № 58447

от офис

Име, фамилия Д. ЧАЛЪКОВА 14 РЗК 615

Фирма Община Пловдив

Име, фамилия Г-ЖА ЗЛАТКА НИКОЛОВА

Фирма ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ

до офис

Улица СТЕФАН СТАМБОЛОВ

№ 1

Улица СКОПИЕ

№ 1

Такса НП

Допълн. услуги

Кв.

Блок вх. ет. ап.

Тел.

Гр./с. ПЛОВДИВ (РАЙОН 1)

Окръг ПЛОВДИВ

Кв.

Блок вх. ет. ап.

Тел.

Гр./с. ПЛОВДИВ (РАЙОН 1)

Окръг ПЛОВДИВ

ТРО

Такса об.ст/ст

Опаковка

Приемам общите условия на Bulpost и декларирам, че ги спазвам

Дата

22.05.2014

Пратката е получена без забележки относно вида и съдържанието

Дата

23.05.2014

Сума:

Час

11:47

Час

11:47

ДДС:

Име, фамилия

Подпис

Куриер

Име, фамилия

Подпис

Куриер

Общо:

Описание на пратката

Специални инструкции за доставка

Фактура №

ДОКУМЕНТИ

Застрахователна премия

Застр. см/см

Процент:

Брой Тегло Ш Д В Обемно тегло

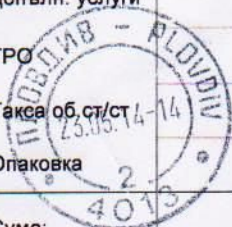
обратна разписка
 обратни документи
 съботна доставка

връщане на палет
 фиксиран час
23.05.2014 11:47

Обявена стойност

Наложен платеж

1 0.04

Национален телефон за заявки 0700 19 666

www.bgpost.bg

DV0000397880

Платец
ИЗПРАЩАЧ

Договор 743

Услуга
МЕЖДУГРАДСКИ КУРИЕР

Изпращач

Клиентски № 743

Получател

Клиентски № 190029

Име, фамилия Д.ЧАЛЪКОВА 14РЗК615
Фирма Община Пловдив

Улица СТЕФАН СТАМБОЛОВ № 1

Кв.

Блок вх. ет. ап.

Тел.

Гр./с. ПЛОВДИВ (РАЙОН 1)

Окръг ПЛОВДИВ

Име, фамилия РУМЯНА ИВАНОВА
Фирма БЪЛГАРСКА ФОНДАЦИЯ
БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Улица ВЕСЛЕЦ № 39-41

Кв.

Блок вх. ет. 4 ап. 11

Тел.

Гр./с. СОФИЯ (РАЙОН 1)

Окръг СОФИЯ

от офис

до офис

Такса НП

Допълн. услуги

ТРО

Такса об.ст/ст

Опаковка

Приемам общите условия на Bulpost и
декларирам, че ги спазвам

Дата

21.05.2014

Час

16:39

Име, фамилия _____
Подпис _____

Курьер _____

16:39

Пратката е получена без забележки
относно вида и съдържанието

Дата

22.05

Час

15:10

Име, фамилия _____
Подпис _____

Курьер _____

Сума:

ДДС:

Общо:

Описание на пратката

Специални инструкции за доставка

Фактура №

ДОКУМЕНТИ

Застрахователна премия

Застр.ст/ст

Обявена стойност

Наложен платеж

Брой Тегло Ш Д В Обемно тегло

обратна разписка

връщане на палет

обратни документи

фиксиран час

съботна доставка

22.05.2014 16:39

1

0.04

ПРОУЧВАНЕ

на растителността и типовете природни местообитания в природна забележителност „Хълм Бунарджик”, гр. Пловдив.

*проф. д-р Марияна Филипова – Маринова
проф. д-р Димитър Димитров*

Пловдив, 2014 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

<u>1. ВЪВЕДЕНИЕ И ОПИСАНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНАТА ПРИ ПРОУЧВАНЕТО МЕТОДИКА</u>	<u>3</u>
<u>2. КРАТКО ОПИСАНИЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ РАСТИТЕЛНИ СЪОБЩЕСТВА – ОСНОВНИ РАСТИТЕЛНИ ТИПОВЕ, КЛАСИФИКАЦИЯ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ.</u>	<u>3</u>
<u>3. НАЛИЧИЕ НА ПРИОРИТЕТНИ МЕСТООБИТАНИЯ И КОНСЕРВАЦИОННОЗНАЧИМИ ВИДОВЕ. ...</u>	<u>4</u>
<u>4. ПРОМЕНИ В ПЛОЩТА И СЪСТОЯНИЕТО НА МЕСТООБИТАНИЯТА, НАСТЪПИЛИ ПРОМЕНИ ВЪВ ВИДОВИЯ СЪСТАВ. ИНВАЗИВНИ ВИДОВЕ.....</u>	<u>4</u>
<u>5. КРАТКО ОПИСАНИЕ НА КОНТАКТНИТЕ ЗОНИ.....</u>	<u>5</u>
<u>6. ДЕТАЙЛНО ОПИСАНИЕ НА РАСТИТЕЛНИТЕ СЪОБЩЕСТВА.</u>	<u>5</u>
6.1. ВИСШИ РАСТЕНИЯ	8
6.1.1. ОПИСАНИЕ НА ВИДОВЕТЕ И ФЛОРИСТИЧЕН СЪСТАВ	8
6.1.2. ХАРАКТЕР И ПРОИЗХОД	9
6.1.3. ЕКОЛОГИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ	10
6.1.4. СЪСТОЯНИЕ И ОТРИЦАТЕЛНО ДЕЙСТВАЩИ ФАКТОРИ.....	12
6.1.5. КОЛИЧЕСТВЕНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОНСЕРВАЦИОННО-ЗНАЧИМИТЕ ВИДОВЕ.....	13
6.1.6. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ	13
6.2. НИЗШИ РАСТЕНИЯ И ГЪБИ	14
6.2.1. МАКРОМИЦЕТИ	14
6.2.2. ЛИШЕИ	14
6.2.3. ВОДОРАСЛИ	15
<u>7. СЪОТВЕТСТВИЕ НА РАСТИТЕЛНИТЕ МЕСТООБИТАНИЯ С КЛАСИФИКАЦИЯТА НА ПРИРОДНИ МЕСТООБИТАНИЯ ПО КЛАСИФИКАЦИЯ ПО ПРИЛОЖЕНИЕ 1 НА ЗБР (АКО ИМА ТАКИВА, КОИТО ДА СЪОТВЕТСТВАТ).....</u>	<u>15</u>
<u>8. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ</u>	<u>15</u>
<u>9. ПРИЛОЖЕНИЯ</u>	<u>16</u>

1. Въведение и описание на използваната при проучването методика

Проучването е извършено с цел разработване на план за управление на природната забележителност „Хълм Бунарджик“ - гр. Пловдив. Проучването следва да представи актуалното състояние на растителността, растителните комплекси и местообитания, както и точна информация за начина на тяхното разполагане на терена. За целта при теренните проучвания е използван GPS приемник, с който са очертани границите на растителните съобщества и съответно са отбелязвани под формата на точки единичните локации на растителни видове. Теренното проучване е илюстрирано и със снимков материал.

Проучването е извършено по възприетата от ИАОС (МОСВ) Методика за мониторинг на висшите растения. Основните съображения са свързани с техническите възможности за по-широка приложимост към различни биологични типове, лесно и същевременно коректно отчитане на параметрите на терен. Възприет е подходът на “моментен” мониторинг в период от време на формиране на репродуктивни структури, което позволява освен присъствие или отсъствие на локалните популации да се събере информация за развитието и репродуктивния потенциал на вида.

Полевият формуляр за набиране на първични данни включва параметри и информационни полета, които се отнасят до общи характеристики от административен и географски характер. Като специфични за висшите растения са следните информационни полета: флористичен район, GPS координати на популацията, отчетна единица, фенологична фаза, характеристика на местообитанието, площ на популацията, площ на находището, проективно покритие, плътност на популацията, наличие на инвазивни видове.

2. Кратко описание на съществуващите растителни съобщества – основни растителни типове, класификация и разпространение.

Хълмът Бунарджика е пряко или косвено подлаган на антропогенната преса в миналото, в резултат на което естествената растителност е почти унищожена и много видове са изчезнали, поради масовото навлизане на рудерални и плевелни елементи. Днес те надвишават 50% от състава на флората на хълма. Само във високите скалисти части на склоновете все още се срещат отделни екземпляри от видове, които могат да бъдат отнесени към естествената флора на хълма: червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*), кукуч (*Pistacia terebinthus*), елшовиден зърнастец (*Frangula alnus*), храстов смин (*Jasminum fruticans*), румелийска жълтуга (*Genista rumelica*), а от тревистите видове – румелийски карамфил (*Dianthus pinifolius subsp. rumelicus*), чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*), дребен игловръх (*Alyssum minutum*), македонско лерхенфелдово плюскавиче (*Silene lerchenfeldiana* var. *macedonica*) и др. В ниските части на южния склон масово расте хинап (*Ziziphus jujuba*) заедно с единични екземпляри от южна

копривка и кукуч. В скалистите и недостъпни за човека части на този склов, се срещат фривалдскиевото плюскоавиче (*Silene frivaldszkyana*), румелийски кантарион (*Hypericum rumelicum*), хелдрайхова алцеа (*Alcea heldreichii*), румелийска жълтуга (*Genista rumelica*), чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*), както и румелийски карамфил (*Dianthus pinifolius* subsp. *rumelicus*).

3. Наличие на приоритетни местообитания и конзервационнозначими видове.

На изследваната територия на ПЗ не е установен нито един хабитат, който да е приоритетен за опазване и включен в Приложение № 1 на Закона за биологичното разнообразие и Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС.

От общо установените 330 вида, които се срещат на територията на ПЗ само 6 са с по-висок природозащитен статус- видове, включени в Приложение № 3 на ЗБР, ендемични видове и/или такива, включени в Червената книга на Република България. Сравнително малкият брой на конзервационно значимите видове е доказателство за силната рудерализация на състава на растителността и настъпилата през годините промяна в екологичната обстановка.

С висок конзервационен статус се характеризират следните спонтанно („диво“) растящи видове на територията на хълма (вж. Приложения 4 и 5):

- кумарка (*Arbutus unedo*) - включен в Червената книга на Република България в категория критично застрашен; включен в Приложение 3 към чл. 37 от ЗБР;
- бяла змийска трева (*Goniolimon collinum*) – включен в Прил. № 3 на ЗБР,
- румелийска жълтуга (*Genista rumelica* - балкански ендемит
- фривалдскиевото плюскоавиче (*Silene frivaldszkyana*) - балкански ендемит
- хелдрайхова алцеа (*Alcea heldreichii*) - балкански ендемит
- чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*) - балкански ендемит

На територията на Бунарджика се срещат също и растения, които като видове са включени в Приложение 3 на ЗБР, но тук се отглеждат култивирано (като декоративни видове) извън естествените им местообитания. Поради това не са обект на защита по силата на чл. 37 от ЗБР. Такива видове са: казашката хвойна (*Juniperus sabina*), конският кестен (*Aesculus hippocastanum*), дивият рожков (*Cercis siliquastrum*) и чашковидната звъника (*Hypericum calycinum*). Това са често срещани в декоративното и парково озеленяване и в случая нямат никакъв особен конзервационен статут.

4. Промени в площта и състоянието на местообитанията, настъпили промени във видовия състав. Инвазивни видове.

Естественият характер на територията е силно повлиян от човешкия фактор, като по-голяма част от местообитанията се отличават с ниска степен на естественост.

Оценката на елементите от флората и растителността в ПЗ показва, че коренната растителност е запазена в много малка степен, главно в южната част на хълма. Естественият характер на растителната покривка е нарушен главно в резултат на

извършеното изкуствено залесяване с широколистни и иглолистни декоративни дървесни видове, неспецифични за района и присъствието на плевелни и рудерални растения. Формирани са вторични тревни и храстови съобщества вследствие на антропогенна намеса.

От общо установените 330 вида на територията на хълма Бунарджик 13 вида са инвазивни, което свидетелства за силната деградация на растителната покривка (вж. Приложение б).

Преобладават изкуствени насаждения, включващи неприсъщи видове, като див рожков (*Cercis siliquastrum*), софора (*Sophora japonica*), както и редица инвазивни дървесни видове. Най-широко разпространение имат бялата акация (*Robinia pseudoacacia*), гледичията (*Gleditsia triacanthos*), китайският мехурник (*Koelreuteria paniculata*), ясенолистният явор (*Acer negundo*), айланта (*Ailanthus altissima*), черната акация (*Amorpha fruticosa*). От тревистите инвазивни видове, нетипични за района, са представени дребноцветната перуанска лайкучка (*Galinsoga parviflora*) и кактуса *Opuntia humifusa*.

Инвазивните видове представляват сериозна и постоянна заплаха за естественото биоразнообразие, тъй като са изключително конкурентноспособни в естествените местообитания на местните видове, поради невзискателността си и способността си да се приспособяват към разнообразни екологични условия. Широкото и бързото и разпространение е резултат от тяхната биология – образуват обилно семена с голяма жизненост, която запазват с години, имат ефективни механизми за разпространение и нарастват бързо. Хибридизират се с близки родственици от естествено разпространените видове и довеждат редките видове до изчезване.

5. Кратко описание на контактните зони

Контактните зони на природната забележителност са в непосредствена близост до силно урбанизирана градска среда и понастоящем са пряко или косвено подложени на антропогенната преса, в резултат на което естествената растителност е унищожена и много видове са изчезнали, поради масовото навлизане на рудерални и плевелни елементи.

6. Детайлно описание на растителните съобщества.

Според ботанико-географското и геоботаническото райониране на България (Бондев 2002), територията на ПЗ се отнася към Пловдивския район на Горнотракийския окръг от Македоно-тракийската провинция на Европейската широколистна горска област, част от Холарктическото флористично пространство (царство) (Тахтаджян 1978) или част от Палеарктичното биофилотично царство (Второв, Дроздов 1978).

Пловдивският геоботанически район, като цяло, се характеризира със значителни по площ агрофитоценози на мястото на изсечените в миналото дъбови гори от дръжкоцветен дъб (*Quercus pedunculiflora*). Понастоящем популации от този вид

съществуват на твърде ограничена площ в този район като монодоминантни мезофитни формации или мезофитни и хигромезофитни формации заедно с полски бряст (*Ulmus minor*) и полски клен (*Acer campestre*). Характерна е засилена деградация на горската растителност, за което свидетелства увеличеното разнотравие и присъствието на голям брой плевелни и рудерални видове.

Основният фактор, определящ съвременната флора и растителност на хълма Бунарджик е антропогенния. Значителното човешко въздействие е довело до почти пълното унищожаване на автохтонната (коренна) му растителност и изчезването на много видове от флората му, свързано с масово навлизане на антропофитни елементи (плевели и рудерални видове).

Хълмът Бунарджик, в сравнение с Младежкия хълм е много по-силно повлиян от човешката дейност. Само през последните стотина години тук са строени два паметника, летен театър, ресторанти, шосе, алеи, обекти на техническата инфраструктура. Низката източна част на хълма е превърната в парк, по-голямата част от западните му склонове са отдавна застроени. През последните години строителната експанзия е обхванала и северните му склонове. Горните скалисти части на склоновете (южен, източен, западен) са почти голи и лишени от почва и само по скалните пукнатини и прагове се срещат отделни екземпляри от червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*), елшовиден зърнастец (*Frangula alnus* subsp. *saxatilis*), кукуч (*Pistacia terebinthus*), южна копривка (*Celtis australis*), иглолистен карамфил (*Dianthus pinifolius* subsp. *rumelicus*), чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*), дребен игловръх (*Alyssum minutum*), лерхенфелдово плюскавиче (*Silene lerchenfeldiana* var. *macedonica*) и някои други.

От научна гледна точка, също и от консервационна, тъкмо тези части от склоновете и споменатите петна с хинап (*Ziziphus jujuba*) в по-ниските южни части представляват най-голям интерес, тъй като те могат да се разглеждат като част от коренната флора на хълма. Именно тук се срещат изброените защитени, ендемични и редки растения.

Повече почва има само по южния и североизточния склон, на незаетата от строителство горна част на северния склон и на места по западния склон. Върху хълма са формирани полидоминантни дву-три етажни съобщества, като част от дървесните и храстови видове са остатък от естествената растителност, а по-голямата част са засадени при различните по време залесявания. Към автохтонната (коренната) растителност, разпространена по хълма преди залесяването, се отнасят летният дъб (*Quercus robur*), полският бряст (*Ulmus minor*), хинапът (*Ziziphus jujuba*), полският клен (*Acer campestre*) и единични екземпляри от сребролистната липа (*Tilia tomentosa*) и мъждрянът (*Fraxinus ornus*).

Тази растителност е отдавна унищожена и заменена с изкуствени насаждения от летен дъб (*Quercus robur*) (на места той се размножава субспонтанно), бяла акация (*Robinia pseudoacacia*), гледичия (*Gleditsia triacanthos*), обикновена каталпа (*Catalpa bignonioides*), бяла черница (*Morus alba*), див рожков (*Cercis siliquastrum*), черен бъз (*Sambucus nigra*) и майски сняг (*Spiraea vanhouttei*). От храстите се срещат едноплодников червен глог (*Crataegus monogyna*), обикновена маслинка (*Ligustrum vulgare*), обикновен дрян (*Cornus mas*), елшовиден зърнастец (*Frangula alnus* subsp.

saxatilis), драка (*Paliurus spina-christi*), трънка (*Prunus spinosa*), смрадлика (*Cotinus coggygria*), храстов смин (*Jasminum friticans*) и румелийска жълтуга (*Genista rumelica*). Тревистата растителност под тях е силно рудерализирана и се характеризира с масово участие на видове като възловат мироидес (*Myrrhoides nodosa*), дългоосилеста овсига (*Bromus sterilis*), разклонена боянка (*Erysimum diffusum*), лепка (*Galium aparine*), средна звездица (*Stellaria media*).

В най-ниската част на южния склон се срещат естествени съобщества на кукуч (*Pistacia terebinthus*), южна копривка (*Celtis australis*), хинап (*Ziziphus jujuba*), полски бряст (*Ulmus minor*), летен дъб (*Quercus robur*) и мъждрян (*Fraxinus ornus*). Хинапът (*Ziziphus jujuba*) расте твърде масово, като на места образува твърде плътни петна (понася се като типичен субспонтанен елемент).

Значителни площи са залесени с китайски мехурник (*Koelreuteria paniculata*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), японска софора (*Sophora japonica*), бяла черница (*Morus alba*), айлант (*Ailanthus altissima*) и бяла акация (*Robinia pseudoacacia*). На горе по хълма липсва растителност. Следва площадка (от около 8 дка) с по-малък наклон, където има 11 загинали и 6 все още живи дървета от бяла акация (*Robinia pseudoacacia*), 22 живи и 3 загинали дървета от южна копривка (*Celtis australis*). След около 30 метра нелесопригодна площ, с отделни храсти от кукуч (*Pistacia terebinthus*) хинап (*Ziziphus jujuba*), южна копривка (*Celtis australis*) и румелийска жълтуга (*Genista rumelica*), в самото подножие на върха има друга площадка, където дървесната растителност се състои от гледичия (*Gleditsia triacanthos*), бяла акация (*Robinia pseudoacacia*) и южна копривка (*Celtis australis*) в добро състояние и по-големи размери. Тъй като тази зона граничи с парковата част, около паметниците на върха и дренира отичащите се при поливането ѝ води, тази растителност показва добър растеж и по-голяма дълго вечност. Липсата на вода при плитките и леки почви се оказва лимитиращ фактор за развитието на растителността – указателен факт при избора на видовия състав при залесяване – предимно от групата на ксерофитите.

В най-високите части на южния и югоизточния склонове, по скалите и каменисти места, растат хинап (*Ziziphus jujuba*), кукуч (*Pistacia terebinthus*), южна копривка (*Celtis australis*) и румелийска жълтуга (*Genista rumelica*). И тук тревистата растителност е рудерализирана, но се срещат и други видове, между които: набраздена мащерка (*Thymus striatus* var. *striatus*), кантабрийска поветица (*Convolvulus cantabrica*), ресничеста бисерка (*Melica ciliata*), жълт лук (*Allium flavum*), чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*), бенедиктински трън (*Cnicus benedictus*), мековлакнесто прозорче (*Potentilla mollicrinis*), румелийска звъника (*Hypericum rumeliacum*) и някои други, остатъци от коренната тревиста растителност по каменливите места на хълма.

Североизточният склон е най-голям, като от долу нагоре наклонът се променя от наклонено до стръмно. Почвата е суха, а в най-ниските и най-високите части (около парковите зони) – до свежа. Дървесната растителност се отличава с неравномерен строеж. В подножието преобладават полският ясен (*Fraxinus oxycarpa*), летният дъб (*Quercus robur*) и сребролистната липа (*Tilia tomentosa*) – остатъци от първите залесявания, а в средните и високи части – японската софора (*Sophora japonica*), гледичията (*Gleditsia triacanthos*), мъждряна (*Fraxinus ornus*) и бялата акация (*Robinia pseudoacacia*). Почти навсякъде има открити пространства, заети от храстите – червен

глог (*Crataegus monogyna*), шипка (*Rosa canina*) и бял маргарит (*Symphoricarpos albus*). Поради по-големите си размери дърветата от долната част – полският ясен (*Fraxinus oxycarpa*), летният дъб (*Quercus robur*) и сребролистната липа (*Tilia tomentosa*) имат най-голямо участие в насажденията на склона. При направените наблюдения се установява, че японската софора (*Sophora japonica*), южната копривка (*Celtis australis*) и гледичията (*Gleditsia triacanthos*) показват по-добра естествена възобновителна способност. Като най-перспективен вид от залесените на североизточния склон на Бунарджика се очертава японската софора (*Sophora japonica*). Гледичията (*Gleditsia triacanthos*), копривката (*Celtis australis*), мъждрянът (*Fraxinus ornus*) и бялата акацията (*Robinia pseudoacacia*), също могат да намерят място при бъдещите залесявания.

Западният склон е по-стръмен от североизточния и залесен почти изцяло копривка (*Celtis australis*), бяла акация (*Robinia pseudoacacia*) и гледичия (*Gleditsia triacanthos*). При залесяването са използвани и иглолистни видове бяла мура (*Pinus peuce*) и обикновен смърч (*Picea abies*). От коренната растителност са запазени единични екземпляри от летен дъб (*Quercus robur*), кукуч (*Pistacia terebinthus*), хинап (*Ziziphus jujuba*) и полски бряст (*Ulmus minor*). От видовете използвани при залесяването добро развитие показва японската софора (*Sophora japonica*).

Най-голямо значение за хълма имат растителните видове с по-малка екологична пластичност, поради което представляват първичния, най-постоянния и най-характерен елемент от местната флора, който е най-слабо засегнат от дейността на човека и процесите на вторичната подмяна.

Съществува втора група растения, които се характеризират с голяма екологична пластичност и възможности за бързо разпространение и завладяване на нови местообитания. Тази растителност има голяма подвижност и формира вторичния елемент във флората. Ето защо съвременния състав може да се разглежда, като съчетание между първичния и вторичния елемент на растителността.

Третата група растителност е свързана със съзнателното ѝ внасяне. Тези видове са внесени в резултат на човешката дейност като културни растения.

Преобладаването на вторичните видове над първичните, показват силното антропогенно влияние на което е била подложена растителността. Това води до изчезване на коренната растителност и до настаняване на рудералните видове, което от своя страна води до деградация на растителните съобщества на хълма.

6.1. Висши растения

6.1.1. Описание на видовете и флористичен състав

Висшите растения на хълма са разгледани без мъхове, тъй като липсват данни за наличието на такива. Поради ксеротермните условия, не би и могло да се очаква тяхното наличие, още по-малко на интересни и редки видове.

По време на проучването на хълма Бунарджик са установени 330 вида от 76 семейства. Те съставляват 23,2% от общо установените 1430 вида за района на Пловдив (Чешмеджиев и Василев, 2009). От тях 208 вида са тревисти, 48 – широколистни дървесни, 46 вида са храсти, 26 вида са иглолистни дървесни, 3 вида са увивни и

ктерливи растения. Преобладават видовете от сем. Сложноцветни (Asteraceae) – 39 вида, сем. Бобови (Fabaceae) – 25 вида и сем. Житни (Poaceae) – 24 вида. 56% от видовете са част от естествената растителност, а останалите са чуждоземни – предимно интродуцирани от човека и по малко адвентивни (разпространени без намесата на човека). По биологичен тип 2/3 от растенията са тревисти, а 1/3 – дървесни. Интродуцираните видове произхождат най-вече от Средиземноморието, Азия и Америка, и по-рядко от Евразия и други флористични райони на Земята. Адвентивните са главно от Америка и Азия. Диворастящите видове растения на територията на хълма са над 56% от общия брой. Част от тях имат хранителни качества, други са плевели и пасищни видове. 109 от общо установените 330 вида са лечебни растения (Приложение 3). От култивираните видове повечето са декоративни. От видовете, които се срещат на територията на хълма Бунарджик 11 са с природозащитен статус – включени в Червената книга на Р България и ЗБР, и/или са реликти и ендемити. Тези от тях, които са спонтанно („диво“) растящи и са част от местната флора, се отличават с висок консервационен статус (Приложение 4 и 5). Такива са :

- 2 вида, защитени по силата на Приложение № 3 на ЗБР: кумарка (*Arbutus unedo*) и бяла змийска трева (*Goniolimon collinum*),
- 1 вид, включен в Червена книга на Република България - категория критично застрашен: кумарка - *Arbutus unedo*,
- балкански ендемити - 4 вида:
 - o румелийска жълтуга - *Genista rumelica*,
 - o фривалдскиеве плюскавиче - *Silene frivaldskyana*,
 - o хелдрайхова алцея - *Alcea heldreichii* и
 - o чернолюспеста метличина - *Centaurea affinis*.

Срещат се и растения, които като видове са включени в Приложение 3 на ЗБР, но в обследваната територия те са изкуствено култивирани извън техните естествени местообитания (най-често като декоративни растения) и поради това не са обект на защита по силата на чл. 37 на ЗБР. Такива видове са:

- казашката хвойна (*Juniperus sabina*),
- конски кестен (*Aesculus hippocastanum*),
- див рожков (*Cercis siliquastrum*),
- чашковидна звъника (*Hypericum calycinum*).

Това са често срещани в декоративното и парково озеленяване видове и в случая нямат никакъв особен консервационен статут.

Всички отчетени растителни видове, техните особености и природозащитен статут са описани подробно в таблиците, дадени в Приложения 2, 3 4, 5 и 6.

6.1.2. Характер и произход

Антропогенният фактор е определящ за формирането на съвременната флора и растителност. Хълмът е бил пряко или косвено подложен на значително антропогенно въздействие, което е довело до почти пълното унищожаване на първичната му растителност, изчезването на много видове от флората му и масово навлизане на антропофитни елементи (плевели и рудерални видове).

Особено пагубни за флората и растителността са били последните две-три столетия, когато хълмът е бил почти напълно обезлесен. Коренната растителност е слабо запазена. Първичен произход имат само единични дървета или малки групи от полски бряст (*Ulmus minor*), летен дъб (*Quercus robur*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), южна копривка (*Celtis australis*), хинап (*Ziziphus jujuba*) и кукуч (*Pistacia terebinthus*).

Територията се отличава с ниска степен на типичност, което се доказва от значителното присъствие на множество декоративни видове, като бяла акация (*Robinia pseudoacacia*), айлант (*Ailanthus altissima*), черна акация (*Amorpha fruticosa*), гледичия (*Gleditsia triacanthos*), японска софора (*Sophora japonica*), китайски мехурник (*Koelreuteria paniculata*), ясенолистен явор (*Acer negundo*) и представители от сем. Pinaceae и сем. Cupressaceae, голяма част от които са засадени при различните по време залесявания. От тревистите видове нетипична за района е дребноцветната перуанска лайкучка (*Galinsoga parviflora*), както и кактуса *Opuntia humifusa*, който има най-широко разпространение в този хълм.

Въпреки това, относителната изолираност на хълма, географското му положение, близостта до р. Марица през която се осъществява медитеранското фитоклиматично влияние са комплексни причини и до днес по тях да се запазят някои по-редки и ендемични видове. Срещат се и храстови съобщества от по-южен (субмедитерански) тип. Те представляват научен и консервационен интерес и диктуват необходимостта от по-специално отношение.

Растенията с консервационен статус са пунктоационно застъпени и заемат незначителна площ, по-малка от 0,2% от общата площ на природната забележителност.

- Румелийска жълтуга (*Genista rumelica*) – срещат се групи по от по 3-4 екземпляра в 11 находища.
- Фривалдскиеве плюскавиче (*Silene frivaldskyana*) – групи по от по 10-15 екземпляра в 7 находища.
- Хелдрайхова алцея (*Alcea heldreichii*) – единични екземпляри в 7 находища.
- Чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*) – единични екземпляри в 3 находища в южната част и 3 находища в западната част.
- Кумарка (*Arbutus unedo*) – 2 екземпляра в 1 находище .
- Бяла змийска трева (*Goniolimon collinum*) – група от 5-6 екземпляра в 1 находище.

Не са установени асоциации и местообитания с консервационно значение.

Вж. Приложение 2, 3, 4, 5 и 6

6.1.3. Екологични характеристики

Тази оценка определя значението на определени характеристики в природната забележителност - видове или групи видове.

Значението на тези характеристики се определя чрез оценка на техните уязвимост, рядкост, естественост, типичност, размери, биологично разнообразие, стабилност и нестабилност, съгласно критериите на EUROSITE, които са възприети като общоевропейски стандарти за защитени територии.

Изборът на видовете, нуждаещи се от опазване се базира на световна, европейска или национална значимост. Оценката се базира на идентифицирани видове в ПЗ “Хълм Бунарджик”, които са: ендемични, реликтни, или са включени в ЗБР, Червена книга на България.

Уязвимост

Уязвимостта на природната забележителност се определя в съответствие с естествените и антропогенни процеси, които протичат на територията ѝ. Тя е подложена както на антропогенно въздействие, така и на непрекъснато влияние на природните фактори.

Преобладаваща за ПЗ е средната степен на уязвимост. Тя се отнася към тревните и храстови съобщества и хазмофитна растителност, като най-засегнати са видовете с консервационен статус и лечебните растения. От факторите с антропогенен характер, които влияят на уязвимостта най-съществен е близостта до урбанизираната градска територия. Основните проблеми идват от механичното им унищожаване, вследствие от утъпкване, бране, съпроводено с изкореняване, замърсяване с битови отпадъци и други антропогенни въздействия, както и от изключителната конкурентноспособност на инвазивните видове в растителните местообитания на местните видове.

Рядкост

В ПЗ са установени общо 7 растителни вида с консервационна значимост. Един вид е включен в Червената книга на Р България в категория „критично застрашен“ (кумарка - *Arbutus unedo*). От Приложение III на Закона за биологичното разнообразие присъстват 2 вида (кумарка - *Arbutus unedo*, бяла змийска трева - *Goniolimon collinum*), 4 вида са балкански ендемити (румелийска жълтуга - *Genista rumelica*, фривалдскиеве плюскавиче - *Silene frivaldskyana*, хелдрайхова алцея - *Alcea heldreichii* и чернолюспеста метличина - *Centaurea affinis*), което за малката площ определя висока степен на рядкост.

Освен тях интерес представляват и установените нови видове растения за Тракийската низина:

Седевчоволистна метличина (*Centaurea rutifolia*) и тесноделно подрумиче (*Anthemis tenuiloba*. var. *delicatula*).

Редки за страната растения (извън горните категории), разпространени на хълма са 9 вида, между които:

Влакнесто коило (*Stipa capillata*)

Южна копривка (*Celtis australis*)

Смокиня, субспонтанно (*Ficus carica*)

Македонско лерхенфелианово плюскавиче (*Silene lerchenfeldiana* subsp. *macedonica*)

Бледен карамфил (*Dianthus pallens*)

Хинап, субспонтанно (*Zizyphus jujuba*)

Скален елшовиден зърнастец (*Frangula alnus* subsp. *saxatilis*)

Храстовиден хришел, смин, жасмин (*Jasminum fruticans*)

Бенедиктинска пресечка (*Cnicus benedictus*).

Естественост

Естественият характер на територията е повлиян от човешкият фактор, като по-голяма част от местообитанията се отличават с ниска степен на естественост.

Оценката на елементите от флората и растителността в ПЗ показва, че естественият характер е запазен в много малка степен, главно в високите скалисти части на склоновете и по-ниските части на югозападния склон. Естественият характер на растителната покривка е нарушен в резултат на извършеното изкуствено залесяване с декоративни широколистни и иглолистни дървесни видове, неспецифични за района, както и от значителното присъствие на антропофитни и рудерални растения. Съществуват формирани вторични тревни и храстови съобщества вследствие на антропогенна намеса. Коренната растителност е слабо запазена. Първичен произход имат само единични дървета или малки групи от полски бряст (*Ulmus minor*), летен дъб (*Quercus robur*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), южна копривка (*Celtis australis*), хинап (*Ziziphus jujuba*) и кукуч (*Pistacia terebinthus*).

Значителен е броят на интродуцираните видове, като бяла акация (*Robinia pseudoacacia*), айлант (*Ailanthus altissima*), черна акация (*Amorpha fruticosa*), гледичия (*Gleditsia triacanthos*), японска софора (*Sophora japonica*), китайски мехурник (*Koelreuteria paniculata*), ясенолистен явор (*Acer negundo*), *Opuntia humifusa* и представители от сем. Pinaceae и сем. Cupressaceae.

Размери

Като цяло големината на природната забележителност осигурява необходимите предпоставки за изпълнение на неговото консервационно предназначение, както и за постигане на целите на управление.

6.1.4. Състояние и отрицателно действащи фактори

Състоянието на растителността е сравнително добро и не съществуват значителни нарушения.

Отрицателно действащите фактори:

Ерозиране на почвата

Засушаване на почвата

Пожари.

Прекомерно рекреационно натоварване водещо до утъпкване, чупене на клони, оголване на корените на дърветата.

Изкуствено залесяване с декоративни широколистни и иглолистни видове, нетипични за района.

Сукцесия на рудерални видове и инвазивни видове, увеличаване на плътността им.

Относително висока възраст на част от широколистните насаждения и издънков произход на по-младите дървета.

Недостатъчен обем на провежданите отгледни и санитарни сечи, както и други санитарни мероприятия.

Бране на лечебни растения.

Необходими мерки:

Оценка на здравословното състояние на по-старите дървета.

Своевременно извеждане на необходимите отгледни и санитарни сечи.

Постепенна подмяна на интродуцираните дървесни видове, особено на инвазивните видове с местни.

Мониторинг на състоянието на популациите на консервационно значимите видове.

Поставяне на предупредителни и обозначителни табели с цел повишаване на информираността на посетителите относно значението на видовете с консервационна стойност, както и с нормите за устойчиво и природосъобразно използване на ограничените ресурси на растенията с лечебни свойства.

Общото състояние е задоволително в условията на антропогенна преса. Няма видове, за които са необходими специални мерки за защита.

6.1.5. Количествена характеристика на консервационно-значимите видове

Румелийска жълтуга (*Genista rumelica*) – срещат се групи по от по 3-4 екземпляра в 11 находища.

Фривалдскиеве плюскавиче (*Silene frivaldskyana*) – групи по от по 10-15 екземпляра в 7 находища.

Хелдрайхова алцея (*Alcea heldreichii*) – единични екземпляри в 7 находища.

Чернолюспеста метличина (*Centaurea affinis*) – единични екземпляри в 3 находища в южната част и 3 находища в западната част.

Кумарка (*Arbutus unedo*) – 2 екземпляра в 1 находище .

Бяла змийска трева (*Goniolimon collinum*) – група от 5-6 екземпляра в 1 находище.

Не са установени асоциации и местообитания с консервационно значение.

Вж. Приложения 4 и 5

6.1.6. Лечебни растения

От лечебните растения в природната забележителност се срещат 109 вида, включени в Приложението към чл. 1, ал. 2 от Закона за лечебните растения. Общият им брой представлява 34% от общо установения брой растителни видове в хълма и 13,6% от видовете регламентирани от Закона за лечебните растения. С най-голям брой видове са представени сем. Сложноцветни (Asteraceae), сем. Бобови (Fabaceae), сем. Устоцветни (Lamiaceae) и сем. Розоцветни (Rosaceae). Това свидетелства за значително видово разнообразие на лечебните растения, голяма част от които показват добра жизненост.

Разпределението на по-голяма част от лечебните растения на територията на хълм Бунарджик е с мозаечна характеристика. Видовете са със сравнително ограничена представителност, което лимитира използването им за стопански цели.

Природната забележителност е подложена на силно антропогенно натоварване. На базата на анкетиране и извършените теренни проучвания е установено, че растителните видове с лечебна стойност използвани от масовия потребител за лични нужди са около 8 вида: жълт кантарион (*Hypericum perforatum*), набраздена мащерка (*Thymus striatus*), хилядолистен равнец (*Achillea millefolium*), смрадлика (*Cotinus coggygria*), обикновен пелин (*Artemisia vulgaris*), липа (*Tilia* sp.).

Дървесните видове: конски кестен (*Aesculus hippocastanum*), див рожков (*Cercis siliquastrum*), южна копривка (*Celtis australis*), дребнолистна липа (*Tilia cordata*), едрolistна липа (*Tilia platyphyllos*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*) и черната топола (*Populus nigra*) се използват при залесяването.

Списъкът на регистрираните в защитената територия лечебни растения е представен в Приложение №3.

6.2. Низши растения и гъби

6.2.1. Макромицети

Целенасочени и системни проучвания върху гъбната флора на хълма не са провеждани. По откъслечни сведения, съдържащи се в някои публикации на доц. Георги Стойчев от Аграрния университет – Пловдив, на територията на природната забележителност са установени 13 вида макромицети, представени главно от разред Basidiomycetes между които интерес представляват *Ganoderma applanatum* (Pers.) Pat, *Hymenochaete rubiginosa* (Schrad.), *Letiporus sulphureus* (Bull.) Murr., *Agaricus phaeolepidotus* (Moell.) и др. Разположението им е с мозаечна характеристика, а ресурсите са незначителни. Редки видове гъби с консервационна стойност не са установени.

6.2.2. Лишеи

Флората на симбионтите е изключително скромно представена от едва 4 вида. Установените таксони са широко разпространени за територията на България. Най-често срещан е стенния лишей (*Xanthoria parietina* (L.) Th. Fr.), предимно по скалите, кората и клоните на дърветата. Срещат се още два вида лишеи предимно по корите на дървесната растителност: писмовиден лишей (*Graphis scripta* (L.) Ach.), географски лишей (*Rhizocarpon geographicum* (L.) DC.). Върху тънък почвен субстрат расте и лишейт кладония (*Cladonia* sp.) На територията на ПЗ няма регистрирани видове лишеи, предмет на опазване от ЗБР.

Отрицателно действащи фактори са билозостта на урбанизирани територии и ксеротермните условия.

6.2.3. Водорасли

Подробни и продължителни проучвания върху водорасловата флора на хълма не са правени. Частични изследвания на състава на водорасловата флора във временно или постоянно влажни места, скали, както и в локви по вдлъбнатините на скалите (литотелми) са провеждани от проф. Иван Киряков (Катедра “Ботаника” на Пловдивския университет). В подобни местообитания са установени два вида синьо зелени водорасли, два вида кремъчни водорасли, два вида зигнемови водорасли и дванадесет вида зелени водорасли, между които по-широко разпространение имат следните видове *Coelastrum microporum* Naeg., *Diplostauron angulsum* Korech, *Pediastrum boryanum* (Turp.), Menegh. *Scenedesmus acuminatus* и др.). Разпространението на водораслите се лимитира от ограничената площ на подходящи местообитания.

7. Съответствие на растителните местообитания с класификацията на природни местообитания по класификация по Приложение 1 на ЗБР (ако има такива, които да съответстват).

Няма такива местообитания.

8. Източници на информация

Като база за изследванията са използвани информацията от съществуващи към момента проучвания и литературни източници, актуализирани с помощта на теренни проучвания, които са извършени на място. Като съществуващи източници на информация Община Пловдив (Възложител на задачата) е предоставила и Планове за управление на трите ПЗ приети през 2003 г., Паспортизация на растителността на гр. Пловдив, Подробните им устройствени планове и др.

Бондев, И. 2002. Геоботаническа райониране. – В: Копралев, И. (гл. ред.), География на България. с. 336-352. ФорКом, С.

Второв, П., Дроздов, Н. 1978. Биогеография. Просвещение, М.

Тахтаджян, А. 1978. Флористические области Земли. Наука, М.

Dimitrov, D. 2000. Conspectus of the Bulgarian vascular flora. Distribution maps and floral elements. Bulgarian-Swiss biodiversity conservation programme, Pro natura, Sofia, 376 pp.

Чешмеджиев И., Василев Р. 2009. Флората на Пловдив. Българска фондация Биоразнообразие, София.

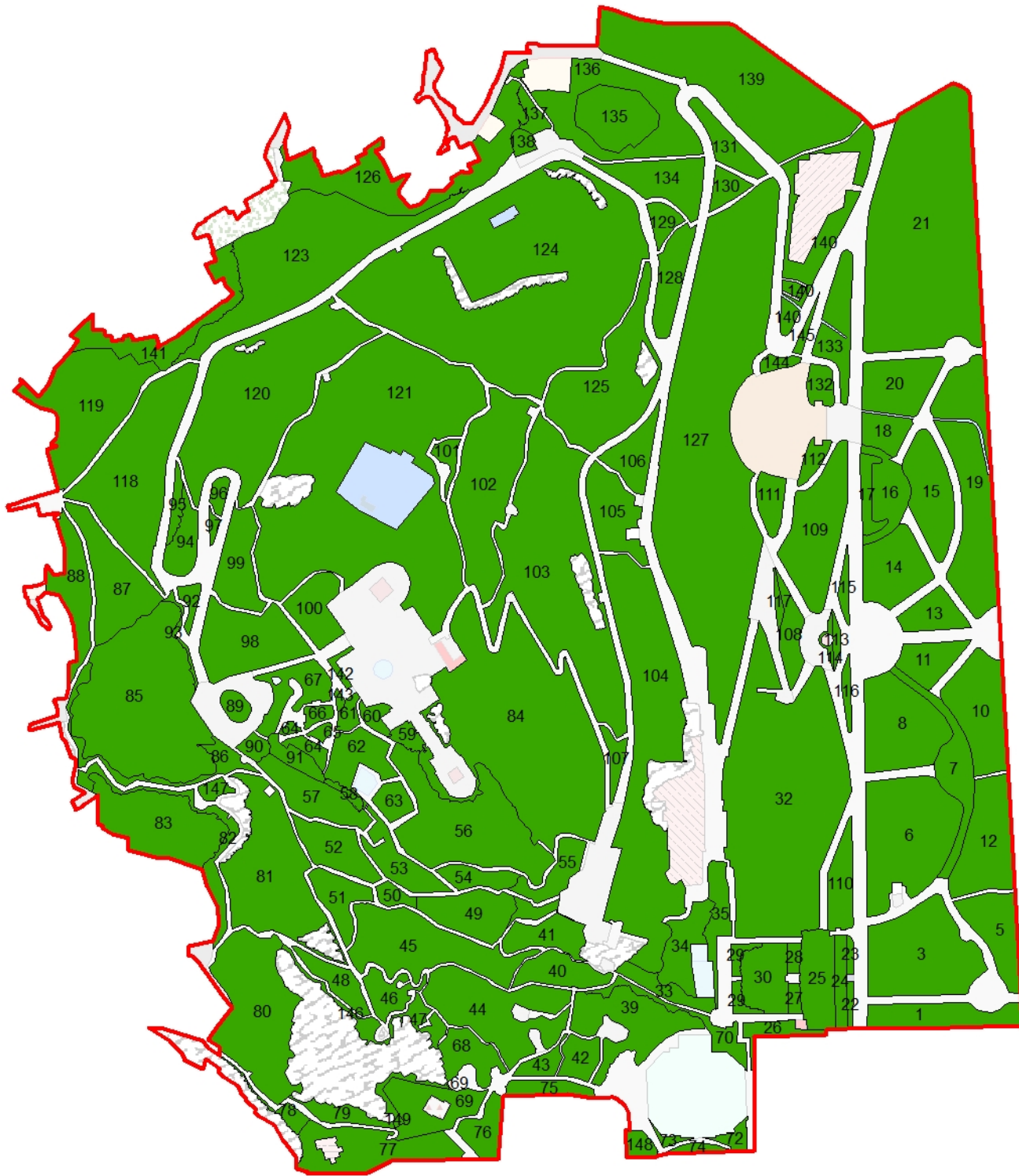
Селенски Г., Сенгалевич Г., Станев С., Трендафилов К., Ковачева М., Анева Н. & Балкарова Д. 2002. План за управление на ПЗ „Младежки хълм”. Фондация „Общополезни проекти” & Община Пловдив, Отдел „Екология и Околна среда”

9. Приложения

- Приложение 1 Схемa: Картиране на растителните масиви в природна забележителност „Хълм на Освободителите” (Бунарджик)
- Приложение 2 Описание на съществуващата растителност в Хълм на Освободителите (Бунарджик) по масиви, основни и съпътстващи видове, подлес, подраст, тревисти видове (паспортизация на растителността)
- Приложение 3 Списък на видовете, установени в Хълма на Освободителите (Бунарджик) по биологичен тип, семейство и произход с посочване на видовете, включени в приложенията на Закона за лечебните растения
- Приложение 4 Растителни видове с консервационна значимост, установени на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите” (Бунарджик)
- Приложение 5 Схемa: Находища на растителни видове с консервационна значимост на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите” (Бунарджик)
- Приложение 6 Списък на инвазивните растителни видове, установени в ПЗ „Хълм на Освободителите” (Бунарджик)
- Приложение 7 Снимки на растителни видове, заснети при проучванията на Хълм Бунарджик

Картирание на растителните масиви в природна забележителност "Хълм на Освободителите" (Бунарджик)

Легенда

- Граници на ПЗ "Хълм на Освободителите" (Бунарджик)
- Растителни масиви

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

Описание на съществуващата растителност в Хълм на Освободителите (Бунарджик) по масиви с посочване на основни и съпътстващи видове, подлес, подраст, тревисти и тревисти видове (паспортизация на растителността)

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
1 3 5 6 7 8 110	<i>Tilia tomentosa, Robinia pseudoacacia, Ulmus laevis, Gleditchia triacanthos, Betula pendula, Acer negundo, Fraxinus oxycarpa, Cercis siliquastrum, Sophora japonica</i>	<i>Celtis australis, Fraxinus excelsior, Morus alba, Taxus baccata, Chamaecyparis lawsoniana, Thuja occidentalis, Fraxinus ornus, Abies cephalonica, Picea abies, Acer platanoides, Ulmus campestris, Fraxinus americana, Juglans regia, Koelreuteria paniculata, Philadelphus coronarius, Castanea sativa, Ginkgo biloba, Thuja occidentalis, Catalpa bignonioides, Abies concolor,</i>	<i>Lonicera fragrantissima, Hibiscus syriacus, Sambucus nigra, Spiraea vanhouttei, Syringa vulgaris, Ligustrum vulgare, Lonicera tatarica, Jasminum fruticans, Rosa canina, Ilex aquifolium,</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Vinca minor, Vinca major, Symphoricarpos albus, Poa bulbosa, Bromus sterilis, Linaria genistifolia, Allium rotundum, Potentilla erecta, Sisymbrium altissimum,</i>
10 11 12	<i>Acer saccharinum, Picea abies, Betula pendula, Ulmus campestris, Sophora japonica, Robinia pseudoacacia, Fraxinus excelsior, Morus alba, Abies concolor,</i>	<i>Populus nigra, Morus nigra, Koelreuteria paniculata, Gleditchia triacanthos, Ulmus laevis, Sambucus nigra, Acer campestre, Thuja orientalis, Tilia tomentosa, Albizia julibrissin, Taxus baccata, Ginkgo biloba, Acer pseudoplatanus, Metasequoia glyptostroboides, Thuja occidentalis, Cryptomeria japonica, Celtis australis, Fraxinus oxycarpa, Fraxinus ornus, Maclura pomifera, Cedrus atlantica,</i>	<i>Mahonia aquifolium, Hibiscus syriacus, Ligustrum vulgare, Lonicera fragrantissima,</i>	<i>Hedera helix,</i>	<i>Vinca major, Vulpia myurus, Poa bulbosa, Trifolium hirtum, Melica ciliata, Mercurialis annua, Sisymbrium altissimum, Myrrhoides nodosa, Allium rotundum</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
13 14	<i>Aesculus hippocastanum, Robinia pseudoacacia, Gleditchia triacanthos, Cercis siliquastrum, Taxus baccata</i>	<i>Picea abies, Diospyros lotus, Abies alba, Cedrus atlantica, Sophora japonica, Euonymus fortune, Thuja orientalis, Acer campestre, Ulmus minor, Betula pendula, Ficus carica, Acer palmatum, Liquidambar styraciflua, Acer pseudoplatanus, Fraxinus ornus, Juglans regia, Morus alba</i>	<i>Mahonia aquifolium, Hibiscus syriacus, Lonicera fragrantissima, Sambucus nigra, Symphoricarpus schenaultheii, Syringa vulgaris, Buxus sempervirens,</i>	<i>Hedera helix,</i>	<i>Vinca minor, Vinca major, Hordeum murinum Bromus sterilis, Linaria genistifolia, Allium rotundum, Potentilla erecta, Sisymbrium altissimum,</i>
15 16 17 18 19 20 21	<i>Acer campestre, Koelreuteria paniculata, Robinia pseudoacacia, Fraxinus ornus, Catalpa bignonioides, Sophora japonica, Ulmus laevis, Morus alba, Cercis siliquastrum, Tilia platyphyllos, Aesculus hippocastanum, Fraxinus oxycarpa, Abies alba, Abies cephalonica,</i>	<i>Abies alba, Acer pseudoplatanus, Gleditchia triacanthos, Cupressus arizonica, Picea abies, Pinus strobus, Lagerstroemia indica, Mespilus germanica, Celtis australis, Populus nigra, Tilia tomentosa, Juglans regia, Fraxinus Americana, Thuja orientalis, Albizia julibrissin, Acer negundo, Quercus rubra, Picea pungens, Ginkgo biloba, Castanea sativa, Prunus cerasifera,</i>	<i>Mahonia aquifolium, Symphoricarpus schenaultheii, Lonicera fragrantissima, Spiraea vanhouttei, Hibiscus syriacus, Ruscus aculeatus, Syringa vulgaris, Sambucus nigra, Euonymus japonica, Ilex aquifolium, Euonymus fortune, Cornus mas, Ligustrum vulgare, Berberis vulgaris, Laburnum anagyroides, Philadelphus coronarius, Aucuba japonica,</i>	<i>Hedera helix, Parthenocissus quinquefolia,</i>	<i>Vinca minor, Vinca major, Capsella bursa-pastoris, Erysimum diffusum, Trifolium arvense, Asparagus officinalis, Cynodon dactylon</i>
22 23 24 25 26	<i>Tilia tomentosa, Robinia pseudoacacia, Ulmus laevis, Celtis australis,</i>	<i>Quercus robur, Cercis siliquastrum, Fraxinus americana, Populus nigra, Amygdalus communis,</i>	<i>Symphoricarpus schenaultheii, Spiraea vanhouttei, Ligustrum vulgare, Yucca gloriosa, Ligustrum ovalifolium, Buxus sempervirens, Forsythia</i>	<i>Hedera helix, Parthenocissus quinquefolia, Vitis vinifera,</i>	<i>Geranium macrorrhizum,</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
27 28 29 30		<i>Fraxinus ornus</i> , <i>Koelreuteria paniculata</i> ,	<i>suspensa</i> ,		
31 32 33 34 35 36 37 108	<i>Celtis australis</i> , <i>Ulmus campestris</i> , <i>Acer negundo</i> , <i>Catalpa bignonioides</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> ,	<i>Populus nigra</i> , <i>Amygdalus communis</i> , <i>Cercis siliquastrum</i> , <i>Sophora japonica</i> , <i>Caragana arborescens</i> , <i>Morus alba</i> , <i>Ulmus minor</i>	<i>Spiraea vanhouttei</i> , <i>Sambucus nigra</i> , <i>Paliurus spina-christi</i> , <i>Lonicera fragrantissima</i> , <i>Ziziphus jujuba</i> , <i>Tamarix tetrandra</i> , <i>Rubus sanguineus</i> ,	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> , <i>Polygonum aubertii</i> ,	<i>Silene flavescens</i> , <i>Centaurea rutifolia</i> , <i>Crepis pulchra</i> , <i>Poa pratensis</i> , <i>Allium flavum</i> , <i>Melica ciliata</i> , <i>Stachys recta</i> , <i>Silene armeria</i> , <i>Pistacia terebinthus</i> , <i>Convolvulus cantabrica</i> , <i>Bromus tectorum</i> , <i>Geranium molle</i> , <i>Achillea depressa</i> , <i>Sedum alpestre</i> , <i>Trifolium arvense</i> , <i>Sedum hispanicum</i> , <i>Sedum album</i> , <i>Linaria genistifolia</i> , <i>Cnicus benedictus</i> , <i>Vicia varia</i> , <i>Sisymbrium altissimum</i> , <i>Syringa vulgaris</i> , <i>Opuntia humifusa</i> , <i>Convolvulus cantabrica</i> , <i>Polycarpon tetraphyllum</i> , <i>Alcea heldreichii</i>
38 39 40 41 42 43 44 45 148 149	<i>Zizyphus jujuba</i> , <i>Gleditchia triacanthos</i> , <i>Amygdalus communis</i> , <i>Morus alba</i> , <i>Pistacia terebinthus</i> , <i>Sophora japonica</i> , <i>Ailanthus altissima</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Ptelea trifoliata</i> , <i>Quercus robur</i> , <i>Fraxinus americana</i> ,	<i>Ulmus campestris</i> , <i>Celtis australis</i> , <i>Fraxinus ornus</i> , <i>Cercis siliquastrum</i> , <i>Koelreuteria paniculata</i> , <i>Carpinus orientalis</i> ,	<i>Spiraea vanhouttei</i> , <i>Syringa vulgaris</i> , <i>Ligustrum vulgare</i> , <i>Forsythia suspense</i> , <i>Mahonia aquifolium</i> , <i>Amorpha fruticosa</i> , <i>Crataegus monogyna</i> , <i>Euonymus europaeus</i> , <i>Vitex agnus-castus</i> , <i>Paliurus spina-christi</i> , <i>Rosa canina</i> , <i>Genista rumelica</i> , <i>Jasminum fruticans</i> ,	<i>Hedera helix</i> , <i>Polygonum aubertii</i> ,	<i>Sedum aetnense</i> , <i>Iris germanica</i> , <i>Allium flavum</i> , <i>Hypocymum procumbens</i> , <i>Erysimum diffusum</i> , <i>Anthemis ruthenica</i> , <i>Erodium cicutarium</i> , <i>Erodium hoefftianum</i> , <i>Lactuca serriola</i> , <i>Potentilla erecta</i> , <i>Opuntia humifusa</i> , <i>Vicia varia</i> , <i>Anchusa officinalis</i> , <i>Matricaria chamomilla</i> , <i>Malva</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
					<i>silvestris, Silene frivaldskyana, Alcea heldreichii, Centaurea affinis</i>
46 47 48	<i>Gleditchia triacanthos, Celtis australis, Robinia pseudoacacia, Ulmus laevis, Pistacia terebinthus, Cercis siliquastrum</i>	<i>Amygdalus communis, Sophora japonica, Fraxinus ornus,</i>	<i>Ligustrum vulgare, Spartium junceum,</i>		<i>Bromus tectorum, Sedum alpestre, Vicia varia, Alliaria petiolata, Trifolium arvense</i>
49 51 52 53 54 55 56 57 58	<i>Celtis australis, Gleditchia triacanthos, Koelreuteria paniculata, Pistacia terebinthus, Quercus robur, Fraxinus ornus, Morus alba</i>	<i>Ulmus laevis, Robinia pseudoacacia,</i>	<i>Amorpha fruticosa, Ailanthus altissima, Genista rumelica, Mahonia aquifolium, Philadelphus coronarius, Syringa vulgaris, Ligustrum vulgare, Rosa canina, Crataegus monogyna, Spiraea vanhouttei, Genista rumelica</i>		<i>Opuntia humifusa, Sedum album, Tribulus terrestris, Poa bulbosa, Vulpia myurus, Malva sylvestris, Melica ciliata, Sisymbrium officinale, Silene frivaldskyana, Centaurea affinis, Goniolimon collinum</i>
59	<i>Robinia pseudoacacia, Koelreuteria paniculata, Ulmus minor Celtis australis, Ulmus campestris, Pinus nigra,</i>	<i>Ginkgo biloba, Ulmus laevis, Morus alba, Fraxinus americana, Gleditsia triacanthos,</i>	<i>Syringa vulgaris, Rosa canina Euonymus japonicus, Sambucus nigra, Ligustrum vulgare, Crataegus monogyna, Ruscus aculeatus, Vitex agnus-castus, Euonymus europaeus,</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia, Hedera helix</i>	<i>Polycarpon tetraphyllum, Koeleria nitidula, Hypericum calycinum, Crepis setosa, Erodium cicutarium, Convolvulus arvensis, Sedum album, Fumaria officinalis, Hordeum murinum, Iris germanica, Melica ciliate, Sisymbrium altissimum, Opuntia humifusa, Silene conica, Verbascum banaticum, Arbutus unedo</i>
60 61 62 63	<i>Celtis australis, Robinia pseudoacacia, Gleditchia triacanthos, Quercus robur, Ulmus laevis, Ginkgo biloba, Maclura</i>	<i>Abies alba, Ulmus campestris, Koelreuteria paniculata</i>	<i>Lonicera japonica, Berberis vulgaris, Euonymus japonica, Ligustrum vulgare, Juniperus sabina, Syringa vulgaris,</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Iris germanica, Sedum album, Vinca major,</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
	<i>aurantiaca,</i>		<i>Ruscus aculeatus, Euonymus europaea, Lonicera fragrantissima, Nandina domestica, Juniperus sabina,</i>		
64 65 66 67 142 143	<i>Celtis australis, Robinia pseudoacacia, Morus alba, Acer campestre</i>	<i>Koelreuteria paniculata, Magnolia grandiflora, Acer negundo, Sophora japonica, Pinus nigra, Ginkgo biloba,</i>	<i>Spiraea vanhouttei, Laburnum vulgare, Ligustrum vulgare, Philadelphus coronarius, Crataegus monogyna, Euonymus japonica, Ilex aquifolium, Sambucus nigra, Mahonia aquifolium, Berberis vulgaris, Juniperus sabina</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia, Hedera helix</i>	<i>Iris germanica, Hypericum calycinum, Berberis thunbergii, Vinca major, Melica ciliata, Allium flavum, Poa pratensis, Crepis pulchra,</i>
68 69	<i>Ulmus campestris, Robinia pseudoacacia</i>	<i>Zizyphus jujuba, Fraxinus ornus, Pistacia terebinthus, Ailanthus altissima</i>			<i>Melica ciliata, Bromus tectorum, Convolvulus cantabrica</i>
70 71 72 73 74 146	<i>Celtis australis, Fraxinus americana, Gleditchia triacanthos, Tilia tomentosa, Morus alba, Ulmus campestris, Fraxinus americana</i>	<i>Tilia tomentosa, Amygdalus communis, Ulmus campestris, Catalpa bignonioides, Fraxinus oxycarpa, Populus nigra</i>	<i>Spiraea vanhouttei Lonicera tatarica, Syringa vulgaris, Philadelphus coronarius, Buxus sempervirens, Mahonia aquifolium,</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia,</i>	<i>Phleum pretense, Potentilla erecta, Anchusa officinalis</i>
75 76 77 78 79	<i>Zizyphus jujuba, Celtis australis, Pistacia terebinthus, Ulmus campestris, Koelreuteria paniculata, Ailanthus altissima, Sophora japonica, Tilia tomentosa</i>	<i>Amygdalus vulgaris, Fraxinus americana, Morus alba, Catalpa bignonioides, Thuja orientalis, Fraxinus ornus</i>	<i>Crataegus monogyna, Genista rumelica, Caragana arborescens, Syringa vulgaris, Spiraea vanhouttei, Forsythia suspensa, Euonymus japonica, Yucca gloriosa, Rosa canina, Genista rumelica</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	<i>Iris germanica,</i>
80 81 82	<i>Gleditchia triacanthos, Koelreuteria paniculata, Tilia tomentosa, Robinia pseudoacacia, Morus alba,</i>	<i>Acer negundo, Fraxinus ornus, Quercus robur, Ulmus campestris, Fraxinus</i>	<i>Crataegus monogyna, Euonymus europaea, Lonicera fragrantissima, Amorpha</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Sedum album, Opuntia humifusa, Silene frivaldskyana</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
83 84	<i>Ailanthus glandulosa, Celtis australis</i>	<i>americana, Pistacia terebinthus, Cercis siliquastrum, Sophora japonica,</i>	<i>fruticosa, Syringa vulgaris, Genista rumelica, Lycium halimifolium, Philadelphus coronarius, Spiraea vanhouttei, Vitex agnus-castus, Euonymus europaea, Jasminum fruticans, Ligustrum vulgare, Genista rumelica</i>		
85 86 87 88 89 90	<i>Koelreuteria paniculata, Morus alba, Gleditchia triacanthos, Robinia pseudoacacia, Celtis australis,</i>	<i>Fraxinus americana, Ulmus campestris, Ailanthus altissima, Quercus robur, Fraxinus ornus,</i>	<i>Lonicera tatarica, Caragana arborescens, Spiraea vanhouttei, Lonicera fragrantissima, Rosa canina, Amorpha fruticosa, Crataegus monogyna, Ligustrum vulgare, Jasminum fruticans,</i>	<i>Hedera helix,</i>	<i>Opuntia humifusa, Spargularia rubra, Linaria genistifolia, Sisymbrium altissimum, Malva sylvestris, Anthemis tenuiloba, Hordeum bulbosum, Lolium perenne, Scabiosa triniifolia, Centaurea rutifolia, Centaurea affinis</i>
91 92 93 94 95 96 97	<i>Celtis australis, Ulmus laevis, Ulmus campestris, Robinia pseudoacacia,</i>	<i>Gleditchia triacanthos Sophora japonica</i>	<i>Philadelphus coronarius Ligustrum vulgare Euonymus europaea Rosa canina Spiraea vanhouttei Jasminum fruticans Symphoricarpus schenaultheii Syringa vulgaris Mahonia aquifolium, Forsythia suspensa Sambucus nigra</i>		<i>Hordeum murinum, Iris germanica, Anthemis tinctoria, Allium rotundum, Convolvulus cantabrica, Papaver dubium</i>
98 99 100	<i>Celtis australis, Robinia pseudoacacia, Ulmus campestris,</i>	<i>Gleditchia triacanthos, Ulmus laevis, Morus nigra, Amygdalus communis, Quercus robur, Fraxinus americana, Morus alba, Sophora japonica, Acer negundo, Fraxinus ornus,</i>	<i>Forsythia intermedia, Ligustrum vulgare, Euonymus japonica, Crataegus monogyna, Mahonia aquifolium, Ruscus aculeatus, Syringa vulgaris, Vinca major, Rosa canina, Jasminum</i>	<i>Parthenocissus quinquefolia, Hedera helix Polygonum aubertii</i>	<i>Iris germanica, Tribulus terrestris, Trifolium hirtum, Poa bulbosa, Malva sylvestris, Vulpia myurus, Melica ciliata, Coronilla varia, Achillea millefolium, Chelidonium majus,</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
		<i>Diospyros lotus, Picea abies,</i>	<i>nudiflorum, Berberis vulgaris, Symphoricarpos orbiculatus, Juniperus sabina</i>		<i>Galinsoga parviflora, Trigonella monspeliaca, Eragrostis pilosa, Portulaca oleracea, Herniaria glabra, Rumex pulcher, Vinca herbacea, Bellis perennis, Scabiosa triniifolia,</i>
101 102 103 104 105 106 107	<i>Quercus robur</i> <i>Fraxinus oxycarpa</i> <i>Fraxinus ornus</i> <i>Tilia tomentosa,</i> <i>Gleditchia triacanthos, Robinia pseudoacacia, Morus alba,</i>	<i>Acer campestre</i> <i>Cercis siliquastrum</i> <i>Zizyphus jujuba</i> <i>Koelreuteria paniculata</i> <i>Sophora japonica</i> <i>Ailanthus altissima</i> <i>Acer negundo</i> <i>Catalpa bignonioides</i> <i>Thuja orientalis</i> <i>Pinus nigra</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Cedrus atlantica</i> <i>Abies alba</i> <i>Sequoiadendron giganteum</i> <i>Cupressus arizonica</i>	<i>Crataegus monogyna</i> <i>Rosa canina</i> <i>Lonicera tatarica</i> <i>Euonymus europaea</i> <i>Spiraea vanhouttei</i> <i>Forsythia suspensa</i> <i>Lonicera fragrantissima</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Ligustrum vulgare</i> <i>Philadelphus coronarius</i> <i>Hibiscus syriacus</i> <i>Symphoricarpus albus</i>	<i>Polygonum aubertii</i> <i>Parthenocissus quinquefolia</i> <i>Hedera helix</i> <i>Clematis vitalba</i>	<i>Vinca major</i> <i>Vinca minor</i> <i>Poa bulbosa</i> <i>Achillea millefolium</i> <i>Tribulus terrestris</i> <i>Eragrostis pilosa</i> <i>Malva sylvestris, Anthemis tenuiloba, Hordeum bulbosum, Silene frivaldskyana</i>
109 111 112 132 133 144 145	<i>Robinia pseudoacacia, Fraxinus ornus, Gleditchia triacanthos, Fraxinus oxycarpa, Sophora japonica,</i>	<i>Cedrus atlantica Castanea sativa Taxus baccata Chamaecyparis lawsoniana Catalpa bignonioides, Acer campestre, Celtis australis, Ulmus laevis, Abies alba Acer pseudoplatanus Morus alba</i>	<i>Forsythia suspensa</i> <i>Lonicera fragrantissima</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Ligustrum vulgare</i> <i>Philadelphus coronarius</i> <i>Hibiscus syriacus</i> <i>Symphoricarpus albus</i> <i>Syringa vulgaris,</i>	<i>Clematis vitalba</i> <i>Hedera helix,</i>	<i>Vinca minor</i> <i>Myrrhoides nodosa</i>
113 114 115 116	<i>Pinus peuce</i> <i>Picea abies</i> <i>Robinia pseudoacacia</i>	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> <i>Thuja orientalis</i> <i>Juglans regia</i>	<i>Juniperus sabina</i> <i>Laurocerasus officinalis</i> <i>Euonymus europaea</i> <i>Mahonia aquifolium</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Iris germanica</i> <i>Geranium molle</i> <i>Myrrhoides nodosa</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подрост, други характеристики	Тревисти
118 119			<i>Euonymus japonica</i>		
120 121 123 124 125 126	<i>Quercus robur, Ulmus campestris, Morus alba, Sophora japonica, Celtis australis, Gleditchia triacanthos,</i>	<i>Cercis siliquastrum, Tilia tomentosa, Diospyros lotus, Fraxinus excelsior, Thuja orientalis, Ailanthus altissima, Juglans regia,</i>	<i>Syringa vulgaris, Mahonia aquifolium, Lonicera tatarica, Lonicera fragrantissima, Spiraea vanhouttei, Ligustrum vulgare, Rosa canina, Euonymus japonica, Crataegus monogyna, Jasminum fruticans, Ruscus aculeatus, Lonicera japonica, Vinca major,</i>	<i>Hedera helix, Polygonum aubertii,</i>	<i>Sedum album, Melica ciliate, Sisymbrium altissimum, Geranium molle,</i>
117 127 128 129 130 131	<i>Robinia pseudoacacia, Tilia tomentosa Gleditchia triacanthos, Fraxinus oxycarpa,</i>	<i>Ulmus campestris, Cercis siliquastrum, Fraxinus americana, Acer campestre, Morus alba, Sophora japonica, Koelreuteria paniculata, Ulmus minor, Quercus robur</i>	<i>Ligustrum vulgare Crataegus monogyna Sambucus nigra Syringa vulgaris Laburnum anagyroides Paliurus spina-christi Mahonia aquifolium Spiraea vanhouttei Lonicera fragrantissima Philadelphus coronarius Lonicera tatarica</i>	<i>Hedera helix Parthenocissus quinquefolia</i>	<i>Eragrostis pilosa Malva sylvestris, Poa bulbosa Achillea millefolium Hordeum bulbosum,</i>
134 135 136 137 138	<i>Robinia pseudoacacia, Gleditchia triacanthos, Quercus robur, Celtis australis, Sophora japonica, Cercis siliquastrum, Fraxinus ornus,</i>	<i>Ulmus campestris, Fraxinus oxycarpa, Fraxinus americana, Acer campestre, Ailanthus glandulosa, Castanea sativa, Betula pendula, Fraxinus excelsior, Tilia tomentosa, Acer negundo, Catalpa bignonioides, Chamaecyparis lawsoniana, Thuja occidentalis, Abies</i>	<i>Syringa vulgaris, Mahonia aquifolium, Forsythia suspensa, Spiraea vanhouttei, Sambucus nigra, Rosa canina, Lonicera tatarica, Cotinus coggygria, Laurocerasus officinalis, Buxus sempervirens,</i>	<i>Hedera helix,</i>	<i>Sedum alpestre, Ligustrum vulgare, Galium aparine, Lapsana communis,</i>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

№ на масив	Декоративни видове в обследваните масиви основни видове	Съпътстващи видове	Подлес	Подраст, други характеристики	Тревисти
		<i>alba, Larix decidua, Cupressus arizonica, Picea abies, Taxus baccata, Magnolia kobus,</i>			
139 140 147	<i>Sophora japonica, Robinia pseudoacacia, Fraxinus oxycarpa, Gleditchia triacanthos, Celtis australis,</i>	<i>Cercis siliquastrum Pinus nigra Ulmus campestris Acer campestre Tilia tomentosa Quercus robur Fraxinus ornus Fraxinus excelsior Acer pseudoplatanus Koelreuteria paniculata Morus alba Acer negundo</i>	<i>Cotoneaster dammeri Lonicera fragrantissima Spiraea vanhouttei Philadelphus coronarius Forsythia suspensa Sambucus nigra Buxus sempervirens Symphoricarpus racemosa Rosa canina Ligustrum vulgare</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Achillea millefolium, Chelidonium majus, Galinsoga parviflora, Trigonella monspeliaca</i>
141		<i>Ulmus campestris</i>			

Списък на видовете, установени в Хълма на Освободителите (Бунарджик) по биологичен тип, семейство и произход с посочване на тези, включени в приложенията на Закона за лечебните растения

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
Дървета и храсти				
сем. Aceraceae				
<i>Acer campestre</i> L.	Полски клен	Eur-OT	III	
<i>Acer negundo</i> L.	Ясенолистен явор	Adv	III	
<i>Acer palmatum</i> Thunb.	Дланевиден японски явор	As	III	
<i>Acer platanoides</i> L.	Шестил	subMed	III	*
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Планински явор	Eur-Med	III	
<i>Acer saccharinum</i> L.	Сребрист явор	NAm	III	
<i>Acer tataricum</i> L.	Мекиш	subMed	III	*
сем. Altingiaceae				
<i>Liquidambar styraciflua</i> L.	Смолоносен ликвидамбър	Am	III	
сем. Anacardiaceae				
<i>Cotinus coggygria</i> Scop.	Смрадика, тетра	Med-As	X	*
<i>Pistacia terebinthus</i> L.	Кукуч, беснурка	Pont-Med	III	
сем. Aquifoliaceae				
<i>Plex aquifolium</i> L.	Обикновен джел, кошличар	subMed	III	*
сем. Araliaceae				
<i>Hedera helix</i> L.	Бръшлян	Eur-As	У	*
сем. Berberidaceae				
<i>Berberis thunbergii</i> DC.	Тумбергиев кисел трън	Jap-Ch	X	
<i>Berberis vulgaris</i> L.	Обикновен кисел трън	Eur-Med	X	*
<i>Mahonia aquifolium</i> Nutt.	Джелolistна махония	Adv (NAm)	X	
сем. Betulaceae				
<i>Betula pendula</i> Roth	Обикновена бреза	Eur-Sib	III	*
<i>Carpinus orientalis</i> Mill.	Келяв габър	subMed	X	
сем. Bignoniaceae				
<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	Обикновена каталпа	NAm	III	
сем. Buxaceae				
<i>Buxus sempervirens</i> L.	Чимшир		X	
сем. Caprifoliaceae				
<i>Sambucus nigra</i> L.	Черен бъз	Eur-Med	X	*
<i>Symphoricarpos orbiculatus</i> Moench.	Червен маргарит	NAm	X	
<i>Weigela florida</i> Sieb. et Zucc.	Цветуща вайгелия	Ch	X	
сем. Celastraceae				

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Euonymus europaeus</i> L.	Европейски чашкодрян	Eur-As	X	*
<i>Euonymus japonicus</i> L.	Японски чашкодрян, едър чимшир	As	X	
сем. Cornaceae				
<i>Aucuba japonica</i> Thunb.	Аукуба	As	X	
<i>Cornus mas</i> L.	Обикновен дрян	subMed	X	
сем. Cupresaceae				
<i>Calocedrus decurrens</i> (Torr.) Florin	Сбит речен кедър	NAm	И	
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray) Parl.	Лавзонов лъжекипарис	NAm	И	
<i>Chamaecyparis pisifera</i> Sieb. et Zucc.	Граховиден лъжекипарис	Jap	X	
<i>Cupressus arizonica</i> Mill.	Аризонски кипарис	Am	И	
<i>Juniperus oxycedrus</i> L.	Червена хвойна	EMed	X	*
<i>Juniperus sabina</i> L.	Казашка хвойна	Pont-Sib	X	*
<i>Juniperus virginiana</i> L.	Виргинска хвойна	NAm	И	
<i>Metasequoia glyptostroboides</i> Hu et Cheng	Метасеквоя	Ch	И	
<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco	Източна туя	As	И	
<i>Sequoiadendron giganteum</i> Lindl.	Мамонтово дърво	NAm	И	
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Западна туя	NAm	И	
<i>Thuja plicata</i> Donn ex D.Don		NAm	И	
сем. Diospyraceae				
<i>Diospyros lotus</i> L.	Обикновена хурма	Ch	III	
сем. Fabaceae				
<i>Albizia julibrissin</i> Durazz.	Копринеста албиция	As	III	
<i>Amorpha fruticosa</i> L.	Черна акация	Adv	X	
<i>Cercis siliquastrum</i> L.	Див рожков	Med-OT	III	*
<i>Genista rumelica</i> Vel.	Румелийска жълтуга	Bal	X	
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	Гледичия	Adv (NAm)	III	
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Бяла акация, Салкъм	Adv (NAm)	III	
<i>Sophora japonica</i> L.	Японска софора	As	III	
сем. Fagaceae				
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Сладък кестен	Med	III	
<i>Quercus pubescens</i> Mill.	Космат дъб	Eur-subMed	III	
<i>Quercus robur</i> L.	Летен дъб	subMed	III	*
<i>Quercus rubra</i> L.	Червен американски дъб	NAm	III	
сем. Ginkgoaceae				
<i>Ginkgo biloba</i> L.	Двуделен гинкго	As	III	
сем. Grossulariaceae				
<i>Ribes aureum</i> Pursh.	Жълто френско грозде	NAm	X	

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
сем. Hippocatanaceae				
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Конски кестен	Bal	Ш	*
сем. Hydrangeaceae				
<i>Philadelphus coronarius</i> L.	Булчино венче	Med	X	
сем. Juglandaceae				
<i>Juglans regia</i> L.	Обикновен орех	Eur-As/Paleo	Ш	
сем. Lamiaceae				
<i>Caryopteris incana</i> (Thunb.) Miq.	Сив кариоптерис	Jap-Ch	X	
сем. Liliaceae				
<i>Ruscus aculeatus</i> L.	Бодлив залист	SPont	X	*
сем. Lythraceae				
<i>Lagerstroemia indica</i> (L.) Pers.	Индийска лагерстремя	As	X	
сем. Magnoliaceae				
<i>Magnolia grandiflora</i> L.	Едроцветна магнолия	Am	Ш	
<i>Magnolia kobus</i> DC.	Магнолия кобус	As	Ш	
сем. Malvaceae				
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	Дървовидна ружа	As	X	
сем. Moraceae				
<i>Ficus carica</i> L.	Смокиня	Adv (Med)	Ш	
<i>Maclura pomifera</i> (Raf.) Schneid.	Маклура	NAm	Ш	
<i>Morus alba</i> L.	Бяла черница	Adv	Ш	
сем. Oleaceae				
<i>Forsythia suspensa</i> (Thunb.) Vahl.	Форзиция	As	X	
<i>Forsythia intermedia</i> Zap.	Междинна форзиция	Ch	X	
<i>Fraxinus americana</i> L.	Американски ясен	Adv (NAm)	Ш	
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Планински ясен	Eur-Med	Ш	*
<i>Fraxinus ornus</i> L.	Мъждрян	subMed	Ш	*
<i>Fraxinus oxycarpa</i> Willd.	Полски ясен	Med	Ш	*
<i>Jasminum fruticans</i> L.	Храстов смин	Pont-CAs	X	
<i>Ligustrum vulgare</i> L.	Обикновена маслинка	subMed	X	*
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Люляк	Carp-Bal	X	*
сем. Pinaceae				
<i>Abies alba</i> Mill.	Обикновена ела	Boreal	И	*
<i>Abies cephalonica</i> Loud.	Гръцка ела	Bal	И	
<i>Abies concolor</i> Lindl. et Gord.	Сребриста ела	NAm	И	
<i>Cedrus atlantica</i> (Endl.) Carriere	Атласки кедър	NAm	И	

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Cedrus deodara</i> Loud.	Хималайски кедър	As	И	
<i>Cedrus libani</i> A. Rich.	Ливански кедър	As	И	
<i>Larix decidua</i> Mill.	Европейска лиственица	<i>Boreal</i>	И	
<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	Обикновен смърч	<i>Boreal</i>	И	*
<i>Picea pungens</i> Engelm.	Бодлив смърч	NAm	И	
<i>Pinus nigra</i> Arm.	Черен бор	<i>subMed</i>	И	
<i>Pinus peuce</i> Grsb.	Бяла мура	Bal	И	
<i>Pinus strobus</i> L.	Веймотов бор	NAm	И	
<i>Pinus wallichiana</i> A. B. Jacks.	Хималайски бор	As	И	
сем. Platanaceae				
<i>Platanus orientalis</i> L.	Източен чинар	Med	Ш	
сем. Ranunculaceae				
<i>Clematis vitalba</i> L.	Обикновен повет	Eur	У	*
сем. Rhamnaceae				
<i>Frangula alnus</i> Mill. subsp. <i>saxatilis</i> Gan.	Елшовиден зърнастец	subBoreal	X	*
<i>Hovenia dulcis</i> Thunb.	Бонбонено дърво	Jap-Ch	Ш	
<i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	Драка	Eur-As	X	*
<i>Rhamnus cathartica</i> L.	Слабителна зърника	<i>Eur-As</i>	X	
<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	Хинап	Adv (EAs)	X	
сем. Rosaceae				
<i>Amygdalus communis</i> L.	Обикновен бадем	Eur-As	Ш	
<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Японска дюля	Jap-Ch	X	
<i>Cotoneaster nebrodensis</i> (Guss.) C. Koch	Напластен котонеастер	subMed	X	
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	Едноплодников червен глог	subBoreal	X	*
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roem.	Лечебна лавровишна	Eux	X	*
<i>Mespilus germanica</i> L.	Германска мушмула	Pont-Med	Ш	
<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.	Джанка	Eur-As	Ш	
<i>Prunus mahaleb</i> (L.) Mill	Махалебка, дива череша	<i>Eur-Med</i>	Ш	*
<i>Prunus padus</i> L.	Грозовидна песакия	Eur-As	X	
<i>Rosa canina</i> L.	Обикновена шипка	subMed	X	
<i>Rubus caesius</i> L.	Полска къпина	Eur-As	X	*
<i>Rubus sanguineus</i> L.	Кървавочервена къпина	Pont-Med	X	
<i>Rubus thyranthus</i> Focke	Гроздоцветна къпина	Eur	X	
<i>Spiraea vanhouttei</i> L.	Майски сняг		X	
сем. Rutaceae				
<i>Evodia henryi</i> Dode.	Хенриева еводия	Ch	Ш	
<i>Zanthoxylum alatum</i> Roxb.	Крилат зантоксилум	As	X	

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Populus nigra</i> L.	Черна топола	Eur-As	Ш	*
<i>Koelreuteria paniculata</i> Laxm.	Китайски мехурник	Adv (As)	Ш	
сем. Scrophulariaceae				
<i>Buddleja davidii</i> Franch.	Давидова бодля	Ch	X	
сем. Simaroubaceae				
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Айлант, Див орех, Китайски ясен	Adv	Ш	
сем. Taxaceae				
<i>Taxus baccata</i> L.	Обикновен тис	Eur-NAm	И	*
сем. Taxodiaceae				
<i>Cryptomeria japonica</i> Don.	Японска криптомерия	As	И	
<i>Taxodium distichum</i> Rich.	Блатен кипарис	NAm	И	
сем. Tiliaceae				
<i>Tilia cordata</i> Mill.	Дребнолистна липа	Eur	Ш	*
<i>Tilia tomentosa</i> Moench	Сребролистна липа	Eur-Med	Ш	*
сем. Ulmaceae				
<i>Celtis australis</i> L.	Южна копривка	Med	Ш	*
<i>Ulmus laevis</i> Pall.	Бял бряст	Eur-Med	Ш	
<i>Ulmus minor</i> Mill.	Полски бряст	Eur-Med	Ш	*
сем. Vitaceae				
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	Петлистна дива лоза	Adv (NAm)	У	
Тревисти растения				
сем. Apiaceae				
<i>Myrrhoides nodosa</i> (L.) Cann.	Възловат мироидес	Eur-As		
<i>Torilis japonica</i> (Houtt.) DC.	Японски торилис	Eur-As		
сем. Apocynaceae				
<i>Vinca herbacea</i> W. et K.	Тревист зимзелен	Eur-Med		*
сем. Araceae				
<i>Arum maculatum</i> L.	Петнист змиарник	Eur-subMed		*
сем. Aspleniaceae				
<i>Asplenium septentrionale</i> (L.) Hoffm.	Северно изтравниче, страшниче	Boreal		
сем. Asteraceae				
<i>Achillea clypeolata</i> S. et S.	Струмски равнец	Bal		*
<i>Achillea coarctata</i> Poir.	Сбитовлакнест равнец	Pont-Med		
<i>Achillea crithmifolia</i> W. et K.	Коренистен равнец	Pann-Bal		
<i>Achillea depressa</i> Jka	Крилолистен равнец			
<i>Achillea millefolium</i> L.	Хилядолистен равнец	Eur-Sib		*

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Achillea pseudopectinata</i> Janka	Крилолистен равнец	Bal		
<i>Anthemis ruthenica</i> M. Bieb.	Влакнесто подрумиче, бяла рада	subMed		
<i>Anthemis tenuiloba</i> (DC.) Fernand. var. <i>delicatula</i> (Velen.) Stoj. et Acht.	Тесноделно подрумиче, бяла рада	Bal-Anat		
<i>Anthemis tinctoria</i> L.	Жълто подрумиче, бяла рада	Eur-Sib		*
<i>Artemisia vulgaris</i> L.	Обикновен пелин, катраника	subBoreal		*
<i>Bellis perennis</i> L.	Многогодишна паричка	Eur-As		*
<i>Carduus acanthoides</i> L.	Късодръжков магарешки бодил	Eur		*
<i>Carduus candicans</i> W. et K. subsp. <i>globifer</i> (Vell.) Kazmi.	Бяловълнест магарешки бодил	Bal-Dac		
<i>Carthamus lanatus</i> L.	Жълтоцветен аспруг	subMed		*
<i>Centaurea affinis</i> Friv.	Чернолюспеста метличина	Bal-Dac		
<i>Centaurea diffusa</i> Lam.	Рехава метличина	Pont-Med		
<i>Centaurea rutifolia</i> S. et S.	Седевчоволистна метличина	Bal		
<i>Centaurea salonitana</i> L.	Солунска метличина	Pont-Med		
<i>Chondrilla juncea</i> L.	Обикновен кривец	Eur-Sib		
<i>Cichorium intybus</i> L.	Синя жлъчка	Eur-Sib		*
<i>Cnicus benedictus</i> L.	Бенедиктински трън, пресечка	Med		*
<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronq.	Канадска злолетица	Adv (NAm)		
<i>Crepis foetida</i> L.	Смръдлива дрипавка	Eur-Med		
<i>Crepis pulchra</i> L.	Едрolistна дрипавка	Eur-Med		
<i>Crepis sancta</i> (L.) Babc.	Четинеста дрипавка	subMed		
<i>Crepis setosa</i> Hall.	Четинеста дрипавка	Eur-Med		
<i>Echinops banaticus</i> Roch.	Банатски челядник	subMed		
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	Дребноцветна перуанска лайкучка	Adv (SAm)		
<i>Lactuca serriola</i> L.	Компасна салата	Eur-As		*
<i>Lactuca viminea</i> (L.) J. et C. Presl	Гъвкава салата	Eur-Med		
<i>Lapsana communis</i> L.	Сгърбун	Eur-Sib		
<i>Logfia arvensis</i> (L.) J. Holub.	Свещица	Eur-Med		
<i>Matricaria chamomilla</i> L.	Лайкучка	Eur-As		
<i>Scolymus hispanicus</i> L.	Испанки сколимус	Med		
<i>Senecio vulgaris</i> L.	Обикновен спореж	Eur-As		*
<i>Sonchus arvensis</i> L.	Полски кострец	Eur-As		
<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill	Влакнест кострец	Eur		
<i>Taraxacum officinale</i> L.	Обикновено глухарче, радика	Eur-Med		*
<i>Xeranthemum annuum</i> L.	Обикновено безсмъртниче	subMed		*
сем. Boraginaceae				
<i>Anchusa officinalis</i> L.	Лечебно винче	Pont-Med		*
<i>Heliotropium suaveolens</i> M. Bieb.	Ароматична подсунка	subMed		

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Lithospermum officinale</i> L.	Лечебно птиче просо	Eur-As		*
сем. Brassicaceae				
<i>Alliaria petiolata</i> (Bieb.) Cavara et Grande	Лъжичина	Eur-As		*
<i>Alliaria petiolata</i> (Bieb.) Cavara et Grande	Лъжичина	Eur-As		*
<i>Alyssum minutum</i> Schlecht. ex DC.	Дребен игловръх	Eur-Med		
<i>Arabidopsis thaliana</i> (L.) Heynh.	Арабидопсис	subBoreal		
<i>Aurinia saxatilis</i> L.	Скален игловръх	Eur-Med		
<i>Berteroa incana</i> (L.) DC.	Сива турия	SPont		
<i>Cardaria draba</i> (L.) Desv.	Родилна трева	Eur-Med		
<i>Draba muralis</i> L.	Стенна рупа	Eur-Med		
<i>Erophila verna</i> (L.) Chevall.	Пролетна гладница	Eur-Med-CAs		
<i>Erysimum diffusum</i> Ehrh.	Разклонена боянка	CSEur		
<i>Myagrum perfoliatum</i> L.	Скърбица	Eur-Med		
<i>Sisymbrium altissimum</i> L.	Висока мъдрица	Pont-subMed		
<i>Sisymbrium officinale</i> (L.) Scop.	Лечебна мъдрица	Eur-Sib		*
<i>Sisymbrium orientale</i> L.	Източна мъдрица	Eur-As		
<i>Thlaspi alliaceum</i> L.	Лукова попова лъжичка	subMed		*
сем. Cactaceae				
<i>Opuntia humifusa</i> (Raf.) Raf.		NAm		
сем. Campanulaceae				
<i>Jasione montana</i> L.	Планинско вятърче	Eur-Cauc		*
сем. Caprifoliaceae				
<i>Lonicera fragrantissima</i> Lindl. et Paxt.	Ароматен нокът	Ch		
<i>Lonicera tatarica</i> L.	Татарски нокът	Eur-Sib		
<i>Lonicera xylosteum</i> L.	Мъхнат нокът	Eur-Sib		*
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) Blake	Бял маргарит	Adv (NAm)		
сем. Caryophyllaceae				
<i>Arenaria serpyllifolia</i> L.	Полегнала пещъчка	Eur-As		
<i>Cerastium bulgaricum</i> Uechtr.	Български рожец	Bul		
<i>Dianthus pallens</i> Sm.	Блед карамфил	Bal-Dac		
<i>Dianthus pinifolius</i> Sm. subsp. <i>rumelicus</i> (Vel.) Stoi. et Acht.	Иглолистен карамфил	Bal-Dac		
<i>Herniaria glabra</i> L.	Голо изсипливче	Eur-As		*
<i>Herniaria hirsuta</i> L.	Грубовлакнесто изсипливче	Eur-As		*
<i>Holosteum umbellatum</i> L.	Чадъреста весларка	Eur-As		
<i>Petrorhagia prolifera</i> (L.) P. W. Ball et Heywood	Обикновена мантийка	Pont-Med		

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Polycarpon tetraphyllum</i> (L.) L.	Трилистен многоплодник	Eur-Med		
<i>Scleranthus perennis</i> L.	Обикновена хрущялка	Eur-Med		*
<i>Silene armeria</i> L.	Армериевидно плюскавиче	Eur		
<i>Silene compacta</i> Fisch.	Кичесто плюскавиче	Med		
<i>Silene conica</i> L.	Конично плюскавиче	subMed-As		
<i>Silene flavescens</i> Waldst. et Kit.	Жълтеникаво плюскавиче	Carp-Bal		
<i>Silene frivaldszkyana</i> Hampe	Фривалдскиево плюскавиче	Bal		
<i>Silene lichenfeldiana</i> Baumg. var. <i>macedonica</i> (Form.) Bornm.	Лерхенфелдово плюскавиче	Carp-Bal		
<i>Silene subconica</i> Friv.	Младежко плюскавиче	subMed		
<i>Spergularia rubra</i> (L.) J. et C. Presl.	Червена коленчица	subBoreal		*
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	Средна звездаца	Kos		*
сем. Convolvulaceae				
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Обикновена поветица	Kos		*
<i>Convolvulus cantabrica</i> L.	Кантабрийска поветица	Pont		
сем. Crassulaceae				
<i>Sedum acre</i> L.	Лютикова тлъстига	Eur-Med		*
<i>Sedum album</i> L.	Бяла тлъстига	subMed		*
<i>Sedum alpestre</i> Vill.	Субалпийска тлъстига	subMed		
<i>Sedum annuum</i> L. var. <i>rumelicum</i> Griseb.	Едногодишна тлъстига	Eur-Sib		
<i>Sedum caespitosum</i> (Cav.) DC.	Туфеста тлъстига	Med		
<i>Sedum hispanicum</i> L.	Испанска тлъстига	Eur-Med		
<i>Sedum ochroleucum</i> Chaix	Жълтеникава тлъстига			
<i>Sedum pallidum</i> M. Bieb.	Бледа тлъстига	Med		
сем. Dipsacae				
<i>Scabiosa triniifolia</i> Friv.	Триниелистна самогриска	Bal		
сем. Euphorbiaceae				
<i>Euphorbia cyparissias</i> L.	Обикновена млечка	Eur		*
<i>Euphorbia myrsinites</i> L.	Мирсинитска млечка	subMed		*
<i>Euphorbia niciciana</i> Borb.	Ничичиева млечка	Med		
<i>Mercurialis annua</i> L.	Едногодишен пролез	subMed		*
сем. Fabaceae				
<i>Coronilla varia</i> L.	Пъстра зайчина	Eur-Med		*
<i>Medicago lupulina</i> L.	Хмелна люцерна	Eur-As		
<i>Medicago minima</i> (L.) Bartal.	Дребноплодна люцерна	Eur-As		
<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Pall.	Лечебна комунига	Eur-As		*
<i>Onobrychis gracilis</i> Bess.	Дългостълба еспарзета	Pont-Med		
<i>Spartium junceum</i> L.	Пръшлига	Adv (Med)		*

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Trifolium arvense</i> L.	Плевелна детелина	Eur-Sib		*
<i>Trifolium hirtum</i> All.	Влакнеста детелина	Med		
<i>Trifolium purpureum</i> Loisel.	Пурпурна детелина	Med		
<i>Trigonella monspeliaca</i> L.	Монпелийски сминдух	subMed		
<i>Vicia grandiflora</i> Scop.	Едроцветна глушина, фий	subMed		*
<i>Vicia lathyroides</i> L.	Секирчева глушина, фий	Eur-Med		
<i>Vicia varia</i> Host	Пъстроцветна глушина, фий	Eur-Med		
<i>Vicia villosa</i> Roth.	Вълнеста глушина, фий	Eur-CAs		
сем. Geraniaceae				
<i>Erodium ciconium</i> (L.) LHér.	Дългочовковидно часовниче	subMed		
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Hér.	Цикутово часовниче	subBoreal		*
<i>Erodium hoefftianum</i> C. A. Mey.	Хевтианово часовниче	Pont-CAs		
<i>Geranium molle</i> L.	Нежен здравец	Eur-Med		
<i>Geranium rotundifolium</i> L.	Кръглолистен здравец	Eur-As		
сем. Hypericaceae				
<i>Hypericum procumbens</i> L.	Полегнал хипекоум	Med		
<i>Hypericum calycinum</i> L.	Чашковидна звъника	Pont-Med		
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Лечебна звъника, жълт кантарион	Kos		*
<i>Hypericum rumeliacum</i> Boiss.	Румелийска звъника, жълт кантарион	subBal		
сем. Lamiaceae				
<i>Acinos suaveolens</i> (S. et S.) Don.	Ароматичен ацинос	subMed		*
<i>Ballota nigra</i> L.	Черна капела	Eur-Med		*
<i>Lamium amplexicaule</i> L.	Стълбообхватна мъртва коприва	Eur-As		
<i>Lamium purpureum</i> L.	Червена мъртва коприва	Eur-Med		*
<i>Marrubium peregrinum</i> L.	Сусерка	subMed		*
<i>Sideritis montana</i> L.	Обикновен миризлив бурен, маясълче, пирински чай	subMed		*
<i>Stachys recta</i> L.	Изправен ранилист	Eur-Med		*
<i>Teucrium polium</i> L.	Бяло подъбиче	Pont-Med		*
<i>Thymus striatus</i> Vahl. var. <i>striatus</i>	Набраздена мащерка	subMed		*
сем. Liliaceae				
<i>Allium flavum</i> L.	Жълт лук	Med		
<i>Allium moschatum</i> L.	Москатов лук	Pont-subMed		
<i>Allium rotundum</i> L.	Кръгъл лук	Eur-OT		*
<i>Muscari racemosum</i> DC.	Гроздовидно кукувиче грозде	subMed		
<i>Ornithogalum sibthorpii</i> Greuth.	Сибторпиев гарвански лук	Bal-Anat		
<i>Scilla autumnalis</i> L.	Есенен синчец	Pont-subMed		
сем. Malvaceae				

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Alcea heldreichii</i> (Boiss.) Boiss.	Хелдрайхова алцея	Pont-Med		
<i>Malva neglecta</i> Wallr.	Незабележим слез	subMed		*
<i>Malva sylvestris</i> L.	Горски слез	Kos		*
сем. Orobanchaceae				
<i>Orobanche pubescens</i> D'Urv	Мъхнат воловодец, Синя китка	Med		
сем. Oxalidaceae				
<i>Oxalis corniculata</i> L.	Рогато киселиче	Eur-As		
сем. Paeoniaceae				
<i>Paeonia peregrina</i> Mill.	Червен божур	subMed		*
сем. Papaveraceae				
<i>Chelidonium majus</i> L.	Змийско мляко	Eur-As		*
<i>Fumaria officinalis</i> L.	Лечебен росопас	Eur-Sib		*
<i>Fumaria rostellata</i> Knaf.	Човчест росопас	Eur-Med		
<i>Hypocoum imberbe</i> L.	Едроцветен хипекоум	subMed		
<i>Papaver dubium</i> L.	Дългоплоден мак	Med		
<i>Papaver rhoeas</i> L.	Кадънка, полски мак	Eur-Sib		*
сем. Plantaginaceae				
<i>Plantago altissima</i> L.	Висок живовлек	Eur-Sib		
сем. Plumbaginaceae				
<i>Goniolimon collinum</i> (Griseb.) Boiss.	Бяла змийска трева	Pont		
сем. Poaceae				
<i>Aegilops triuncialis</i> L.	Триосилесто диво жито	Eur-As		
<i>Anthoxanthum odoratum</i> L.	Обикновена миризливка	Eur-As		*
<i>Bromus sterilis</i> L.	Дългоосилеста овсига	Boreal		
<i>Bromus tectorum</i> L.	Наведена овсига	Boreal		
<i>Carex hirta</i> L.	Твърдовлакнеста острица	Boreal		
<i>Chrysopogon gryllus</i> (L.) Trin.	Садина	Pont-Med		
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers.	Троскот	Kos		
<i>Dactylis glomerata</i> L.	Обикновена ежова главица	Eur-As		
<i>Dasypyrum villosum</i> (L.) Cand.	Влакнеста латина	subMed		
<i>Dichanthium ischaemum</i> (L.) Roberty	Белизма	subMed-As		
<i>Digitaria sanguinalis</i> (L.) Scop.	Обикновена росичка	Kos		
<i>Eragrostis pilosa</i> (L.) P. Beauv.	Влакнеста власица	Kos		
<i>Festuca valesiaca</i> Schl. ex Gaud.	Валезийска власатка	Pont		
<i>Hordeum bulbosum</i> L.	Луковичен див ечемик	Eur-As		
<i>Hordeum murinum</i> L.	Миши див ечемик	Boreal		
<i>Koeleria nitidula</i> Vel.	Блестящ гънкокрак	Pont		

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Lolium perenne</i> L.	Райграс	Eur-As		
<i>Lolium rigidum</i> Gaud.	Твърд райграс	Med-As		
<i>Melica ciliata</i> L.	Ресничеста бисерка	Eur-subMed		
<i>Phleum graecum</i> Boiss. et Heldr.	Гръцка тимотейка	subMed-As		
<i>Phleum phleoides</i> (L.) Karst.	Същинска тимотейка	Eur-As		
<i>Poa bulbosa</i> L.	Луковична ливадина	Eur-As		
<i>Poa nemoralis</i> L.	Горска ливадина	Boreal		
<i>Poa pratensis</i> L.	Ливадна ливадина	Kos		
<i>Stipa capillata</i> L.	Голоосилесто коило	Pont-Med		
<i>Vulpia myurus</i> (L.) C. C. Gmel.	Обикновена вулпия	subBoreal		
сем. Polygonaceae				
<i>Polygonum aubertii</i> (L.) Henryi	Аубертов полигонум	Ch		
<i>Rumex acetosella</i> L.	Козя брада, кози киселец	Eur-subMed		*
<i>Rumex pulcher</i> L.	Красива пача трева	Eur-As		*
сем. Portulacaceae				
<i>Portulaca oleracea</i> L.	Обикновена тученица	Adv		*
сем. Primulaceae				
<i>Cyclamen hederifolium</i> Aiton.	Есенно боторче	subMed		
сем. Ranunculaceae				
<i>Ranunculus ficaria</i> L.	Жълтурче	Eur-Sib		*
<i>Ranunculus sardous</i> Crantz.	Сърдинско лютиче	Eur-Med		
сем. Resedaceae				
<i>Reseda lutea</i> L.	Жълта резеда	subBoreal		*
сем. Rosaceae				
<i>Geum urbanum</i> L.	Градско омайниче	subBoreal		*
<i>Potentilla argentea</i> L.	Сребристолистен очиболец	SPont		*
<i>Potentilla erecta</i> (L.) Rausch.	Горско прозорче, очиболец	subBoreal		*
<i>Potentilla molicrinis</i> (Borb.) Stanc.	Мековлакнесто прозорче, очиболец	Pont-Med		
<i>Potentilla obscura</i> Willd. var. <i>fallasina</i> (Blocki) Marc.	Щитовидно прозорче	Eur		
<i>Potentilla reptans</i> L.	Пълзящо прозорче, очиболец	Kos		*
сем. Rubiaceae				
<i>Asperula cynanchica</i> L.	Обикновена лазаркиня, милосърдниче	Eur-Med		
<i>Galium aparine</i> L.	Лепка	Eur-As		
<i>Galium verum</i> L.	Същинско еньовче	Eur-As		*
Scrophulariaceae				
<i>Linaria genistifolia</i> (L.) Mill.	Жълтуголистна луличка	Pont-Sib		
<i>Verbascum banaticum</i> Schrad.	Банатски лопен	Bal-Dac		

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Таксон		Геоелемент	Биологичен тип	Лечебни растения
Латинско име	Българско име			
<i>Verbascum lychnitis</i> L.	Копринесто влакнест лопен	Ap-Bal		
<i>Veronica hederifolia</i> L.	Бръшлянолистно великденче	Eur-Med		
<i>Veronica persica</i> Poir.	Персийско великденче	Eur-As		
сем. Solanaceae				
<i>Solanum dulcamara</i> L.	Червено кучешко грозде, разводник	Eur-As		*
<i>Solanum nigrum</i> L.	Черна кучешко грозде, разводник	Kos		*
сем. Tamaricaceae				
<i>Tamarix tetrandra</i> Pall.	Четиритичинкова раkitовица	Med		*
сем. Urticaceae				
<i>Parietaria officinalis</i> Mert. et Koch.	Лековита разваленка	Eur		*
сем. Valerianaceae				
<i>Valerianella turgida</i> (Stef.) Betcke	Подутоплодна мотовилка	subMed		
сем. Verbenaceae				
<i>Vitex agnus-castus</i> L.	Витекс	Med-CAs		
сем. Zygophyllaceae				
<i>Tribulus terrestris</i> L.	Трабузан, бабини зъби	Eur-As		*

Легенда:

Флорни елементи
 Adv - адвентивен
 Aeg - егейски
 Afr - африкански
 Alp - алпийски
 Anat - анатолийски
 Ap - апенински
 Am - американски
 Arct - арктически
 As - азиатски
 Atl - атлантически
 Bal - балкански
 Boreal - бореален
 Bul - български

Carp - карпатски
 Cauc - кавказки
 Ch - китайски
 Das - дакийски
 Eur - европейски
 Eux - евксински
 Hybr - хибриден
 Jap - японски
 Kos - космополитен
 Med - средиземноморски
 OT - ориентало-турански
 Pann - панонски
 Pont - понтийски
 Sib - сибирски

Prefixes:
 sub - суб-
 S - южно-
 E - източно-
 W - западно-
 N - северно-
 C - централно-

Биологичен тип
 Ш – широколистен
 И - иглолистен
 У – увивно растение

* - Вид включен в Закона за лечебните растения

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.

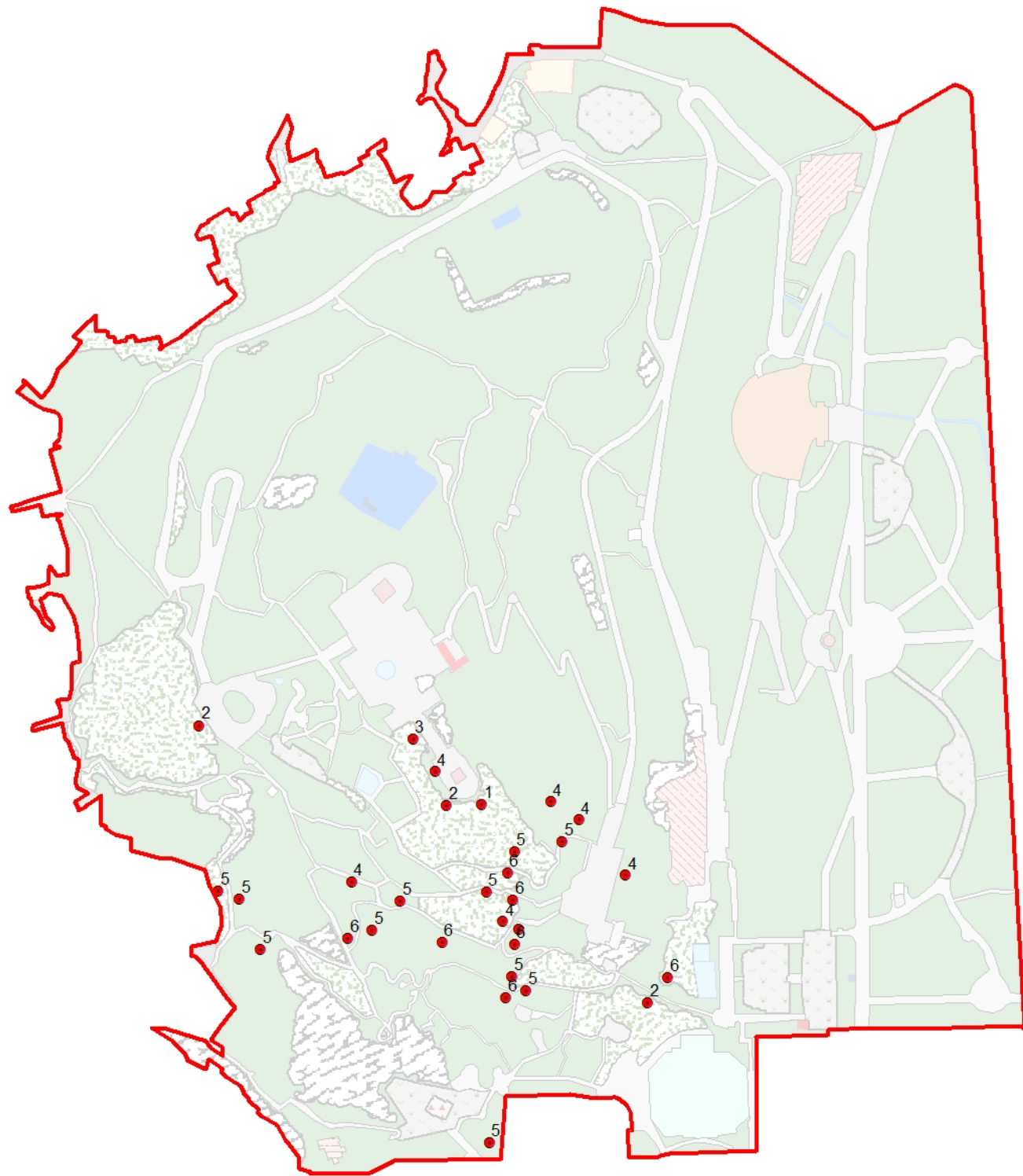
Растителни видове с консервационна значимост, установени в ПЗ „Хълм на Освободителите” (Бунарджик)

№ по ред	Вид (Латинско и българско име)	ЗБР	ЧК	Балк. енд.	Бълг. енд.	ЕЧС	IUCN	Директива 92/43	CITES
1	<i>Goniolimon collinum</i> (Griseb.) Boiss - Бяла змийска трева	3							
2	<i>Centaurea affinis</i> Friv. - Чернолюспеста метличина			+					
3	<i>Arbutus unedo</i> L. - Кумарка	3	CR						
4	<i>Silene frivaldskyana</i> Hampe – Фривалдскиевото плюскавиче			+					
5	<i>Genista rumelica</i> Vel. - Румелийска жълтуга			+					
6	<i>Alcea heldreichii</i> (Boiss.) Boiss. - Хелдрайхова алцея			+					

Легенда: **3** - вид, включен в Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие (**ЗБР**); **ЧК** - Червена книга на Република България (критично застрашени – CR, застрашени – EN); **Балк.енд.** - балкански ендемит; **Бълг. енд.** – български ендемит; **ЕЧС** - Европейски червен списък (застрашен – EN); **IUCN** – Червен списък на Международния съюз за защита на природата (рядък – R), **Директива 92/43** – Директива за хабитатите (Directive 92/43/EEC); **CITES** – Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора

Картиране на конзервационно значимите видове в природна забележителност "Хълм на Освободителите" (Бунарджик)

Легенда

 Граници на ПЗ "Хълм на Освободителите" (Бунарджик)

Находища на конзервационно значими видове

- 1 - *Goniolimon collinum*
- 2 - *Centaurea affinis*
- 3 - *Arbutus unedo*
- 4 - *Silene frivaldskyana*
- 5 - *Genista rumelica*
- 6 - *Alcea heldreichii*

Списък на инвазивните растителни видове, установени в природна забележителност „Хълм на Освободителите” (Бунарджик)

Латинско име	Българско име	Семейство
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Айлант, Див орех, Китайски ясен	Simaroubaceae
<i>Acer negundo</i> L.	Ясенолистен явор	Aceraceae
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	Гледичия	Fabaceae
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Бяла акация, Салкъм	Fabaceae
<i>Fraxinus americana</i> L.	Американски ясен	Oleaceae
<i>Koelreuteria paniculata</i> Laxm.	Китайски мехурник	Sapindaceae
<i>Juglans regia</i> L.	Обикновен орех	Juglandaceae
<i>Amorpha fruticosa</i> L.	Черна акация	Fabaceae
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	Петлистна дива лоза	Vitaceae
<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	Обикновена каталпа	Bignoniaceae
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	Дървовидна ружа	Malvaceae
<i>Opuntia humifusa</i> (Raf.) Raf.	Опунция, свекървин език	Cactaceae
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	Дребноцветна перуанска лайкучка	Asteraceae

Teucrium polium L. Бяло подъбиче

Opuntia humifusa (Raf.) Raf.

Cercis siliquastrum L. Див рожков

Celtis australis L. Южна копривка

ПРИЛОЖЕНИЕ 7

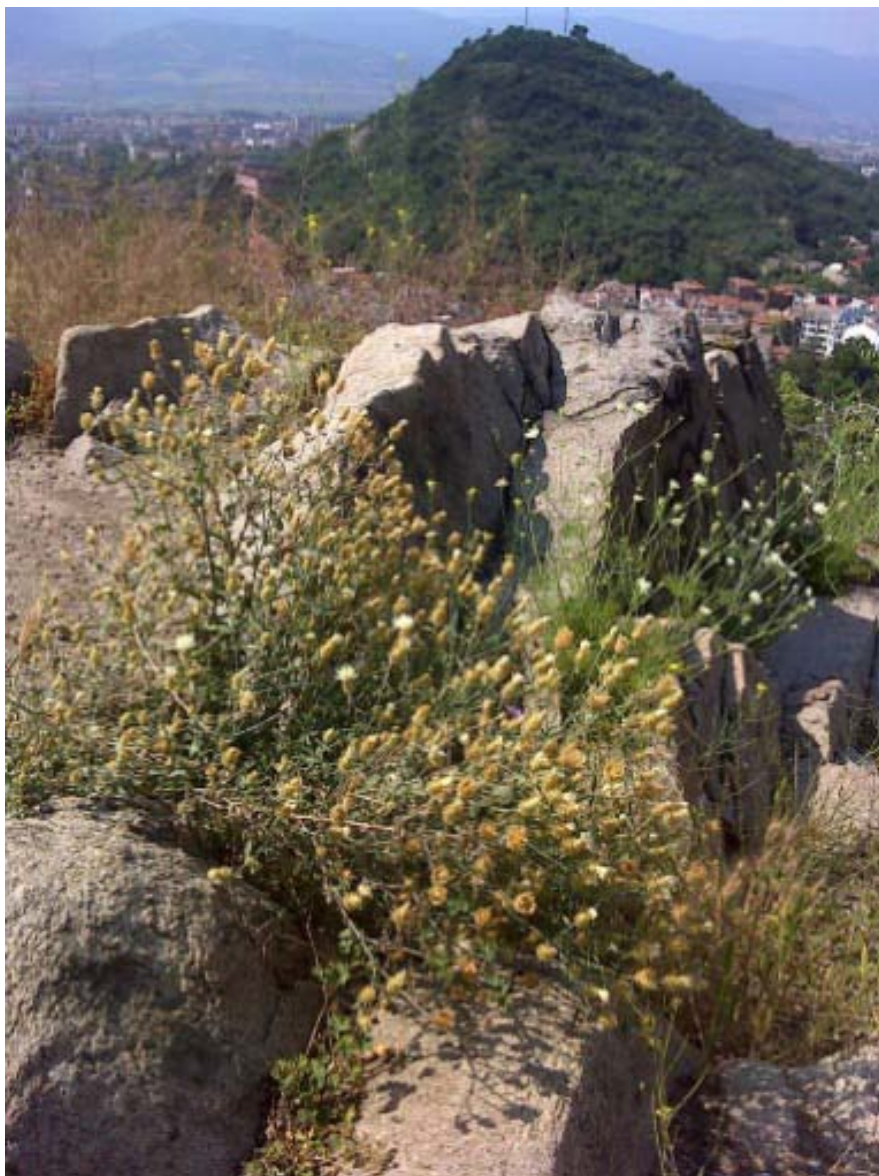
Снимки на растителни видове, заснети при проучванията на Хълм Бунарджик

Genista rumelica Vel. Ромелийска жълтуга

Sisymbrium altissimum L. Висока мъдрица

Centaurea rutifolia S. et S. Седевчоволистна метличина

Gleditsia triacanthos L. Гледичия

ПРИЛОЖЕНИЕ 7

Снимки на растителни видове, заснети при проучванията на Хълм Бунарджик

Ziziphus jujuba Mill. Хинап

Ziziphus jujuba Mill. Хинап

Eurocymum imberbe L. Едроцветен хипекоум

Opuntia humifusa (Raf.) Raf.

ПРИЛОЖЕНИЕ 7

Снимки на растителни видове, заснети при проучванията на Хълм Бунарджик

Diospyros lotus L. Обикновена хурма

Centaurea rutifolia S. et S. Седевчоволистна метличина

ПРИЛОЖЕНИЕ 7

Снимки на растителни видове, заснети при проучванията на Хълм Бунарджик

Ziziphus jujuba Mill. Хинап

Ziziphus jujuba Mill. Хинап

Catalpa bignonioides Walt. Обикновена каталпа

Amygdalus communis L. Обикновен бадем

Opuntia humifusa (Raf.) Raf.

Opuntia humifusa (Raf.) Raf.

Opuntia humifusa (Raf.) Raf.

Opuntia humifusa (Raf.) Raf.

Снимки на растителни видове, заснети при проучванията на Хълм Бунарджик

Hesperis matronalis L. Едроцветен хипекоум, *Fumaria officinalis* L. Лечебен росопас

Centaurea rutifolia S. et S. Седевчоволистна метличина

Проучване на безгръбначната фауна в природна забележителност Бунарджик, гр. Пловдив.

Степен на проученост

Безгръбначната фауна в природна забележителност Бунарджик, град Пловдив не е била обект на системни проучвания. В научната литература могат да бъдат открити съобщения за различни групи от град Пловдив, без конкретизиране на находище, което не дава основание тази информация да се използва в анализа на литературните данни.

URBAŃSKI (1960) съобщава шест вида сухоземни охлюви, установени на пловдивските тепета: *Chondrula microtraga microtraga* (Rossmässler 1839), *Zebrina detrita detrita* (Müller 1774), *Helicella (Helicella) obvia* (Menke 1828), *Monacha cartusiana* (Müller 1774), *Helicella (Cernuella) virgata variabilis* (Da Costa 1778) и *Eobania vermiculata* (Müller 1774).

Повече проучвания са провеждани върху насекомната фауна на Младежкия хълм.

ТУЛЕШКОВ (1965) съобщава пеперудата *Carcharodus lavatherae* Esp. (Hesperiidae: Lepidoptera) за района.

МИТОВ (1984) изследва биологията на брястовия листояд *Galerucella luteola* Müll. (Coleoptera, Chysomelidae) в района на град Пловдив.

ПЪРВАНОВ (1991) провежда задълбочено фаунистично проучване върху листоядните бръмбари (Coleoptera, Chysomelidae) на територията на град Пловдив и съобщава 25 вида от Бунарджика: *Oulema gallaeciana* (Heyden, 1870), *Labidostomis cyanicornis* Germar, 1817, *Lachnaia sexpunctata* (Scopoli, 1763), *Smaragdina xanthaspis* (Germar, 1824), *Chysolina limbata* (Fabricius, 1775), *Galeruca tanacetii* (Linnaeus, 1758), *Xantogaleruca luteola* (Mueller, 1766), *Phyllotreta undulata* Kutschera, 1860, *Phyllotreta ochripes* (Curtis, 1837), *Phyllotreta atra* (Fabricius, 1775), *Phyllotreta cruciferae* (Gaese, 1777), *Phyllotreta diademata* (Foudras, 1860), *Phyllotreta nigripes* (Fabricius, 1775), *Longitarsus nigrofasciatus* (Goeza, 1777), *Longitarsus ballotae* (Marsham, 1802), *Altica oleracea* (Linnaeus, 1758), *Crepidodera ferruginea* (Scopoli, 1763), *Chalcoides aurata* (Marsham, 1802), *Chalcoides plutus* (Latreille, 1804), *Chaetocnema concinna* (Marsham, 1802), *Chaetocnema heikertingeri* Ljubischev, 1963, *Chaetocnema hortensis* (Geoffroy,

1785), *Psylliodes cricumdata* (Redtenbacher, 1842), *Psylliodes attenuata* (Koch, 1803), *Psylliodes dulcamarae* (Koch, 1803) и *Cassida nebulosa* (Linnaeus, 1758)

Изследвания са провеждани и върху ципокрилите насекоми (Разред Hymenoptera). ВАСИЛСКА (2009) съобщава 10 вида от семейство Eurytomidae: *Bruchophagus mutabilis* Nikolskaja, 1952, *B. robiniae* Zerova, 1970, *Eurytoma acericola* Zerova, 1975, *Eurytoma castor* Claridge, 1959, *E. dentata* Mayr, 1878, *E. herbaria* Zerova, 1994, *Eurytoma rosae* Nees, 1834, *Sycophila biguttata* (Swederus, 1795), *Tetramesa fulvicollis* (Walker, 1832) и *Tetramesa gracilipennis* Szelenyi, 1968.

ВАСИЛСКА (2009) съобщава 10 вида от семейство Torymidae: *Exopristoides hypesci* Zerova et Stojanova, 2004, *Idiomacromerus papaveris* (Förster, 1856), *Glyphomerus stigma* (Fabricius, 1793), *Megastigmus aculeatus* (Swederus, 1795), *Monodontomerus obscurus* Westwood, 1833, *Torymoides dispar* (Masi, 1916), *Torymoides kiesenwetteri* (Mayr, 1874), *Torymus bedeguaris* (Linnaeus, 1758), *Pseudotorymus arvernicus* (Walker, 1833) и *Podagrion pachymerum* (Walker, 1833)

За ПЗ Бунарджик, от семейство Ormyridae са съобщени 2 вида от ВАСИЛСКА (2009): *Ormyrus nitidulus* (Fabricius, 1804) и *Ormyrus orientalis* Walker, 1871.

Анализът на литературните данни ясно показва неравномерното изучаване на различните групи безгръбначни животни. От друга страна, въпреки малката територия на природната забележителност Бунарджик, разнообразието от местообитания и фаунистичните резултати за някои по-проучени групи, дават основание да се предполага съществуването на богат животински свят.

Описание на използваната при проучването методика

За изготвянето на настоящия доклад беше направен задълбочен преглед на зоологична литература, включително и дипломни разработки на студенти от Пловдивския Университет „Паисий Хилендарски“, с цел да се обобщи всяка информация, отнасяща се до безгръбначната фауна на ПЗ Бунарджик.

За обогатяване на информацията и получаване на нови данни, в изследваната територия бяха проведени теренни проучвания в периода май-август, 2014 година.

Бегръбначната фауна беше събирана и изучавана чрез прилагането на няколко основни метода:

1. Косене с ентомологичен сак. Използван е стандартен ентомологичен сак за косене в тревисти биотопи и по клони на храсти и дървета. Събраният материал се преглеждаше на място, като уловените насекоми се съхраняваха по специфичен за групата начин – в морилки с етилацетат, в пликове, в контейнери със спирт и др.;
2. Залагане на земни капани (pitfall traps). За целта бяха използвани жълти пластмасови купички, пълни до половината с консервант (формалин 10-20 % или спирт 95° с етиленгликол). Капаните бяха експонирани за няколко дни в различни микроместообитания, след което съдържанието им се събираше и съхраняваше в спирт 75 °;
3. Ръчен сбор на сухоземни черупчести мекотели;
4. Трансектен метод, при който визуално се отчитаха индивиди от различни разрези насекоми.

Събрания материал при теренните проучвания се съхранява в колекцията на катедра Зоология на Биологическия факултет, Пловдивски Университет „П. Хилендарски“ и ще бъде предоставен на специалисти за детерминиране.

Данните за сухоземните охлюви са непубликувани и предоставени от гл. ас. д-р Атанас Ириков (Биологически факултет на Пловдивски Университет).

За определянето на безгръбначните животни бяха използвани работи на СТЕРИ (2000), TOLMAN AND LEWINGTON (2008), АНГЕЛОВ (1995), АНГЕЛОВ и др. (1963) и др.

Обобщена информация за богатство на таксоните, общ брой на видовете

Фаунистичното разнообразие на сухоземните безгръбначни животни на територията на ПЗ Бунарджик е оценено основно на базата на насекомите (Insecta) и мекотелите (Mollusca), и частично на многоножките (Myriapoda). Установени са 134 вида (някои са детерминирани до надвидов ранг - sp.) от 52 семейства на 11 разреда безгръбначни животни (**Таблица 1; Приложение 1**).

Таблица 1

Видово разнообразие на безгръбначните животни в ПЗ Бунарджик

ТИП/КЛАС/РАЗРЕД	БРОЙ ТАКСОНИ	
	СЕМЕЙСТВА	ВИДОВЕ
Тип Mollusca, Клас Gastropoda	11	20
Тип Arthropoda		
Клас Chilopoda	1	1
Разред Coleoptera	10	44
Разред Hymenoptera	9	35
Разред Diptera	5	6
Разред Hemiptera	4	7
Разред Lepidoptera	6	15
Разред Mantodea	1	1
Разред Orthoptera	3	3
Разред Neuroptera	1	1
Разред Dermaptera	1	1
ОБЩО	52	134

Забележка: Таблицата обобщава публикувани и новоустановени данни за района

Установените безгръбначни животни са широко разпространени и типични за България обитатели, но въпреки това те са представителни в таксономично, фаунистично и консервационно отношение и могат да илюстрират многообразието на безгръбначните животни. Регистрираните таксони вероятно представляват не повече от една пета от обитаващите територията видове.

Многобройни групи сухоземни безгръбначни, като първаци (Protozoa), червеи (Nematoda, Oligochaeta), паякообразни (Arachnida) др., не са засегнати изобщо в настоящия доклад, а други като многоножки (Myriapoda) - само частично. Ето защо, за да се направи по-пълна оценка и анализ на фаунистичното разнообразие на

сухоземните безгръбначни животни обитаващи ПЗ Бунарджик, са необходими бъдещи детайлни проучвания от специалисти.

На територията на ПЗ Бунарджик е установен по-беден видов състав на безгръбначните в сравнение с ПЗ Младежки хълм. Най-вероятните причини за това са, по-високата степен на урбанизиране на хълма и по-голямата площ на парковите пространства, а така също и непроучеността на територията по отношение на безгръбначната фауна.

Видове с природозащитен статус

На територията на ПЗ Бунарджик е установен един Български ендемит от групата на охлювите – *Bulgarica fraudigera* (Rossmässler, 1839) от семейство Clausiliidae (непубликувани данни на д-р Атанас Ириков) (**Приложение 2**). Видът е описан от находище в Родопите, около Асеновата крепост. Тъй като охлювът е регистриран в близост до чешми в източната част на Бунарджика, облицовани с бигор, вероятната причина за присъствието му на хълма е пренасянето му със строителен материал, иззет от Родопите.

Кафявият градински охлюв *Helix lucorum* е включен в Приложение 4 за видове под режим на опазване и регулирано ползване от природата на Закона за биологичното разнообразие.

Оценка на богатството на установените групи животни спрямо това в страната

ХУБЕНОВ (2005) обобщава малакофаунистично разнообразие на България и дава данни за 445 вида. В ПЗ Бунарджик са регистрирани 20 вида охлюви, но трябва да се има предвид ниската степен на проученост и факта, че това са само сухоземни обитатели.

По данни на БЕРОН (2005), ГОЛЕМАНСКИ и др. (2005), ДЕЛЧЕВ и др. (2005) и ХУБЕНОВ (1996) в България са установени около 25 000 вида безгръбначни животни от Тип *Athropoda*, принадлежащи на 62 разреда. В ПЗ Бунарджик са регистрирани 114

вида членестоноги от 10 разряда. Бъдещи системни проучвания върху различните разреди ще доведат до съществена промяна в този брой.

Настъпили изменения във видовия състав и състоянието на отделните групи животни

Тъй като в предишния План за управление на ПЗ Бунарджик от 2003 година не са включени никакви безгръбначни животни, а така също липсват изследвания, обхващащи по-дълъг период от време, е невъзможно да се установят настъпили изменения във видовия състав на безгръбначната фауна.

Отрицателно действащи фактори и заплахи

Промените в местообитанията влияят отрицателно върху числеността на популациите на различните видове безгръбначни животни.

Антропогенни фактори

1. Реализиране на инвестиционни намерения свързани с промяна на предназначението на земята: изграждането на жилища, хотели и др. Степен на заплахата: висока
2. Депониране на битови и други отпадъци в нерегламентирани сметища. (**Снимки 1, 2**: Приложение 3). Степен на заплахата: висока
3. Палене на огън в небезопасени огнища Степен на заплахата: висока
4. Промени в състава на растителните съобщества. Увеличаването на участието на декоративни дървета и храсти. Степен на заплахата: средна до ниска

Естествени заплахи и лимитиращи фактори

1. Промени в състава на растителните съобщества. Увеличаването на участието на инвазивни видове (аморфа, аелант и др.) в местообитанията променя състава на животинските съобщества и може да доведе до намаляване на числеността на популациите и изчезване на стенотопни таксони. Степен на заплахата: висока

Препоръки

- Мониторинг на състоянието на инвазивните растителни видове с цел ограничаване на тяхното разселване.
- Повишаване на информираността на широката общественост за местообитанията, флората и фауната на ПЗ Бунарджик, чрез поставяне и поддържане на информационни табели.
- Изграждане на информационни центрове, детски интерактивни кътове с природозащитна насоченост и екопътеки с образователни маршрути за изучаване на безгръбначната фауна.
- Поставяне на контейнери за отпадъци и да се осигури събирането на отпадъците.
- Изграждане на велоалеи.
- Да се разработи програма за дългосрочното проучване на безгръбначната фауна и да се изготвят списъци с приоритетните видове

Източници на информация

- АНГЕЛОВ, П. 1995. Фауна на България, 24. Coleoptera, Cerambycidae, част I. Издателство на БАН, София, 206 стр.
- АНГЕЛОВ, А., Д. БОЖКОВ, Н. ВИХОДЦЕВСКИ, М. ЙОСИФОВ. 1963. Фауна на България. Кратък определител. ДИ „Народна просвета“, 405 стр.
- БЕРОН, П. 2005. Биоразнообразие на акарите в България. – В: Петрова, А. (ред.): Съвременен състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 153–171.
- ВАСИЛСКА, В. 2009. Изучаване на ципокрилите насекоми от семействата Eurytomidae, Torymidae и Ormyridae (Hymenoptera: Chalcidoidea) в град Пловдив. Дипломна работа, Биологически факултет, Пловдивски Университет, „Паисий Хилендарски“, 67 стр.
- ГОЛЕМАНСКИ, В., М. ТОДОРОВ, И. ПАНДУРСКИ, Б. ГЕОРГИЕВ, Й. УЗУНОВ, В. ПЕНЕВА, Ц. КОНСУЛОВА, Д. КОЖУХАРОВ, С. АНДРЕЕВ, П. СТОЕВ. 2005. Биоразнообразие на нисши безгръбначни животни в България: съвременен състояние, проблеми, перспективи. – В:

Петрова, А. (ред.): Съвременно състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 105–127.

ДЕЛЧЕВ, Х., Б. ПЕТРОВ, П. МИТОВ. 2005. Фаунистично разнообразие на клас Arachnida (non Acari) в България – състояние, значение и перспективи. – В: Петрова, А. (ред.): Съвременно състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 129–151.

МИТОВ, П. 1984. Изследвания върху биологията на брястовия листояд *Galerucella luteola* Müll. (Coleoptera, Chysomelidae) в района на град Пловдив. Дипломна работа, Химико-биологичен факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, 34 стр.

ПЪРВАНОВ, В. 1991. Фаунистично проучване върху листоядите (Coleoptera, Chysomelidae) на територията на град Пловдив. Дипломна работа, Биологичен факултет, Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, 66 стр.

СТЕРИ, П. 2000. Фотографски определител на пеперудите в Европа. Гея либрис, София, 143 стр.

ТУЛЕШКОВ, К. 1965. Пеперуди (Lepidoptera) от Тракия. Фауна на Тракия. Част II. Издателство на БАН, София, 181-228.

ХУБЕНОВ, З. 1996. Фаунистично разнообразие на България – безгръбначни животни. – *Hist. nat. bulg.*, 6: 11–16.

ХУБЕНОВ, З. 2005. Малакофаунистично разнообразие на България. – В: Петрова, А. (ред.): Съвременно състояние на биоразнообразието в България – проблеми и перспективи. С., Българска платформа за биоразнообразие, 199–246.

TOLMAN, T., R. LEWINGTON. 2008. Collins butterfly guide. The most complete guide to the butterflies of Britain and Europe. Harper Collins Publishers, London, 384 pp.

URBAŃSKI J. 1960. Beiträge zur Molluskenfauna Bulgariens (excl. Clausiliidae). (Systematische, zoogeographische und ökologische Studien über die Mollusken der Balkan-Halbinsel. V.). Bulletin de la Societe amis des Sciences et des Lettres de Poznań, ser. D, I, 69-110.

ДОКЛАД

за изпълнение на задание относно проучване на животинския свят и местообитанията на видовете в природна забележителност „Хълм на Освободителите”,

гр. Пловдив.

Изготвил: д-р Весела Митковска

1. Описание на използваната при проучването методика.

Теренното проучване е проведено в периода юни – август 2014 г. съобразно определения в заданието срок. Необходимо е да се отбележи, че този период, не е напълно достатъчен за обективна и пълна оценка на видовия състав. За изучаване на бозайниците (без прилепи) на територията на ПЗ „Младежки хълм” бяха приложени следните методи:

- **Метод на капаноденонощията** за установяване на видовия състав на дребните бозайници от разред Насекомоядни и разред Гризачи, провеждан чрез залагане на живоловни капани тип „Sherman”. Капанолиниите бяха локализирани в установените подходящи местообитания по цялата територия на хълма, както в ниската паркова, така и във високата лесопаркова зона. Освен по източния и северния склон, които са гъсто обрасли с дървесна и храстова растителност, капани са залагани и в проходимите и подходящи места по отвесните скални южни и западни склонове.

- **Трансектен метод** за наблюдение и картиране на следи, екскременти, активни ходове и убежища и други **следи от жизнена дейност** на видовете от бозайната фауна.

- **Анкетен метод** – проведен с лица работещи на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите” (ОП “Градини и паркове”, ресторант и др.), чести посетители с цел отдих, спорт, кинология; живущи на улиците влизащи или в близост до границите на ПЗ „Хълм на Освободителите”.

За систематично определяне и идентификация на следи от жизнената дейност на бозайниците са използвани следните определители и помощна литература: Ошмарин и Пикунов (1990), Пешев и кол. (2004), Попов и Седевчев (2003), Соколов и Рожнов (1979), Bang (2001), Macdonald & Barret (1993).

2. Обобщена информация за богатство на таксоните, общ брой на видовете.

Направеният литературен преглед показва, че специализирани мамалиологични изследвания на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите” не са провеждани. Липсват данни за числеността и популационните тенденции дори за видовете, които имат консервационна значимост.

Резултатите от теренните изследвания показаха присъствието на общо 9 вида от клас Бозайници (без Прилепи) принадлежащи към 5 семейства на 3 разреда – Насекомоядни (Insectivora), Гризачи (Rodentia) и Хищници (Carnivora).

РАЗРЕД НАСЕКОМОЯДНИ (INSECTIVORA)

Сем. Таралежови – Erinaceidae

- Източноевропейски (белогръд) таралеж (*Erinaceus concolor* Martin, 1838)

Таралеж, заснет в източната част на хълма (N42°8'40.97" и E24°44'22.47")

Видът се среща на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите”, както в ниската паркова зона, така и в по-високата лесопаркова част.

Сем. Къртицови – Talpidae

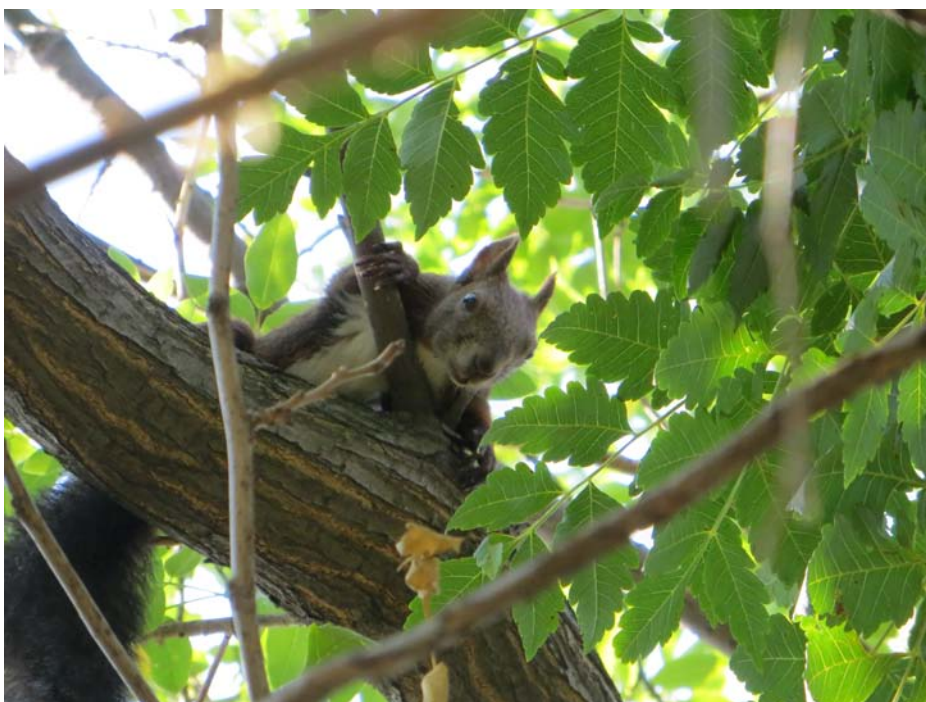
- Европейска къртица (*Talpa europea* Linnaeus, 1758)

Къртичини са регистрирани главно в обработваните и поливани от ОП „Градини и паркове” лехи в парковата зона.

РАЗРЕД ГРИЗАЧИ (RODENTIA)

Сем. Катерицови – Sciuridae

Катерица (*Sciurus vulgaris* Linnaeus, 1758)

Катерица от източния склон на хълма (N42°8'42.7" и E24°44'24.7")

Катерицата е най-често срещания вид от групата на бозайниците, особено в източния склон на ПЗ „Хълм на Освободителите”, който е с най-гъста дървесна растителност. Територията на хълма предлага подходяща за вида дървесна растителност, създаваща добра трофична база и укрития за вида. Животните са необезпокоявани от хората и дори са свикнали с постоянното човешко присъствие.

Сем. Мишкови – Muridae

- Обикновена горска мишка (*Apodemus (Sylvaemus) sylvaticus* Linnaeus, 1758)
- Жълтогърла горска мишка (*Apodemus (Sylvaemus) flavicollis* Melchior, 1834)

Местообитание от северния склон на хълма, в което са уловени горски мишки

На територията на хълма са локализирани голям брой подходящи за горските мишки местообитания. Двата вида горски мишки (обикновена и жълтогърла) имат симпатрично разпространение. Уловът с живоловни капани обаче показва, че числеността на представителите на род *Apodemus* не е висока.

- Домашна мишка (*Mus musculus domesticus* Schwarz, Schwarz, 1934)

Видът е синантропен и е улавян в подножието на хълма в непосредствена близост до жилищните сгради, летния театър и ресторанта от източната страна.

- Черен плъх (*Rattus rattus* Linnaeus, 1758)

Видът, който е типичен коменсал, е уловен в подножието на северния склон на хълма в близост до жилищни постройки.

Полската мишка (*Apodemus agrarius*), която също е от сем. Muridae е съобщена от експертите изготвили Плана за управление от 2003 г. като типичен за хълма „градски“ вид. При теренните проучвания не бяха локализирани влажни местообитания характерни за този типичен мезофилен вид и *A. agrarius* не фигурира в уловените с живоловни капани дребни бозайници.

РАЗРЕД ХИЩНИЦИ (CARNIVORA)

Сем. Порови – Mustelidae

- Невестулка (*Mustela nivalis* Linnaeus, 1766)

Присъствието на вида е доказано индиректно чрез анкетния метод, проведен с жители на ул. „Никола Петков” и ул. „Поп Харитон” в подножието на южния и югозападен склон на хълма. Жителите свидетелстват за нападения над домашни птици в дворовете и за оттегляне на отделни индивиди в убежище в скалните масиви на високата южна зона. Прави впечатление негативното отношение на хората към този вид, което се демонстрира и от съобщени случаи за умишлено убиване на невестулки от гражданите, влизали в жилищните дворове. В труднодостъпната южна и югозападна висока зона, заета главно от скални струпвания, са налице типични местообитания за вида предлагащи добри укрития и места за правене на гнездо. На базата на показанията на анкетираните граждани, според които видът е бил много по-често виждан в миналото, може да се предположи, че популацията е намаляла в годините. За потвърждаване на присъствието на вида в ПЗ „Хълм на Освободителите” и за по-детайлно проучване на популационната численост е необходима по-продължителна теренна работа със залагане на фотокапани и картиране на следи върху снега през зимния сезон. Видът е включен в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие, както и в Бернската конвенция, Приложение III.

- Черен пор (*Mustela (Putorius) putorius* Linnaeus, 1758)

При настоящите теренни изследвания не са регистрирани следи от жизнената дейност на черния пор, но резултатите от анкетния метод проведен с жители на ул. „Поручик Д. Величков” категорично потвърждават присъствието на вида. Съобщени са няколко случая за ловуване от порове на мишевидни гризачи по таванските помещения на къщите. Тези данни дават основание черния пор да се включи във фауната на хълма, който предлага добри условия за съществуване на вида, но както при невестулката е необходимо потвърждаването му при по-продължителна теренна работа със залагане на фотокапани и картиране на следи върху снега през зимния сезон.

3. Видове с природозащитен статус.

От установените в ПЗ „Хълм на Освободителите” 9 вида бозайници, четири вида имат някакъв природозащитен статус – таралеж, катерица, невестулка и черен пор. Таралежът (*Erinaceus concolor*) е включен в Приложение №3 на Закона за биологичното

разнообразие. Катерицата (*Sciurus vulgaris*) фигурира в Приложение III на Бернската конвенция, а съгласно списъка на IUCN, видът е включен в категорията нисък ръст – близо до застрашен. Невестулката (*Mustela nivalis*) е включена в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие, както и в Приложение III на Бернската конвенция. Подвидът разпространен в България – *Mustela nivalis galinthias* е балкански ендемит. Черният пор (*Mustela putorius*) е включен в Приложение 4 на Закона за биологичното разнообразие и е обект на две европейски директиви – Бернска конвенция, Приложение III и Директива 92/34/ЕЕС, Приложение V. Нито един от регистрираните видове бозайници не е включен в Червена книга на България и не е обект на CITES.

4. Оценка на богатството на установените групи животни спрямо това в страната.

Резултатите от теренните изследвания на територията на ПЗ „Хълм на Освободителите” показаха, че установеният видов състав на бозайниците (без прилепи) не е богат в сравнение с общо установения за страната, но отговаря на очаквания за градска среда видов състав. От срещаните се в България 68 вида бозайници (без прилепи) принадлежащи към 22 семейства на 8 разряда (Пешев и кол., 2004), на територията на „Младежки хълм” се срещат 9 вида от 5 семейства на 3 разряда.

От разред Насекомоядни (Insectivora) са установени 2 вида принадлежащи към 2 семейства, от общо 10 вида (3 семейства) за страната – източноевропейски таралеж (*Erinaceus concolor*) и европейска къртица (*Talpa europea*). От третото семейство на разряда – Земеровки (Soricidae) не са регистрирани представители.

Разред Гризачи (Rodentia) е представен от общо 5 вида (от 31 за страната) принадлежащи към 2 семейства (Sciuridae и Muridae) от общо 8 семейства за страната. Освен типичните синантропни видове очаквани в градска среда (домашната мишка и черния плъх) на хълма се срещат и представители на горски мезофилен тип фауна – бореални (катерица) и неморални видове (горските мишки от род *Apodemus*).

От разред Хищници притежаващ 4 семейства се срещат два вида – невестулка (*Mustela nivalis*) и Черен пор (*Mustela putorius*) от сем. Порови (Mustelidae). И двата вида се срещат често в населени места.

5. Настъпили изменения във видовия състав и състоянието на отделните групи животни

На територията на ПЗ „Младежки хълм” не са провеждани специализирани мамалиологични изследвания, поради което липсват научни данни относно бозайниците (без прилепи) в района. Ето защо единственото сравнение може да бъде извършено на базата на данните изготвени от експертите работили по приетия през 2003 г. План за управление, които съобщават за таралеж, катерица, полска мишка и черен плъх.

Катерицата и таралежът са сравнително често срещани видове. Къртицата също пребивава на територията на хълма. От мишевидните гризачи се срещат типичните синантропни видове – домашна мишка и черен плъх, както и представители на горските мишки. Не е установена обаче полската мишка (*Apodemus agrarius*), която през 2003 г. е съобщена като типичен „градски” вид. Не са локализирани и характерни влажни местообитания типични за този мезофилен вид. Включването на вида към фауната на ПЗ „Хълм на Освободителите” по-скоро буди съмнение за неправилно систематично определяне.

Популациите на горските мишки са с ниска численост, но поради факта, че липсват предишни изследвания не може да се направи краен извод за влошаване състоянието на популациите. Въпреки, че видовете не са защитени, те имат важно значение като консументи от първи ред в трофичната верига.

Потвърдено е присъствието на невестулката и черния пор (включени към бозайната фауна в официалния интернет сайт на ПЗ „Хълм на Освободителите”) на територията на хълма, който предлага добри местообитания и условия за убежища и за двата вида. Проведеният анкетен метод с живущи на улиците в подножието на хълма показва, че днес двата вида се срещат по-рядко. Необходими са допълнителни изследвания за формулиране на категорична позиция относно намаляване числеността на популациите.

6. Отрицателно действащи фактори (вкл. и териториално, ако е необходимо) и препоръки за опазване. Видове с намаляваща численост. Причини.

При оценката на въздействието на отрицателните фактори се срещат неизбежни затруднения поради отсъствието на мониторинг и данни в миналото. При провеждане на теренните изследвания не са констатирани отрицателно действащи фактори като загуба на местообитания и фрагментация. Като цяло повечето от видовете на бозайната

фауна не са обезпокоявани, с изключение на случаите на умишлено умъртвяване на невестулки от живущи на улиците в подножието на хълма. Този факт произтича от липсата на информираност на обществото за консервационното значение на видовете и за нуждата от тяхното опазване.

Основен проблем в ПЗ “Хълм на Освободителите” е замърсяването причинено от посетителите. Не може да се отрече факта, че ниската източна паркова зона се поддържа ежедневно от общинските служби, но навсякъде другаде има множество боклуци. Реална заплаха за екосистемата е замърсяването с твърди битови отпадъци. Отрицателното въздействие е не само визуално, но се създават условия, при които в екосистемата постъпват токсични материали от съвременните материали и опаковки, които са с продължителни процеси на гниене и разпадане.

Всичко това дава основание да се конкретизират следните заплахи:

- обезпокояване на някои видове (невестулка);
- липса на информираност;
- замърсяване с твърди битови отпадъци.

Във връзка с констатираните заплахи могат да се направят следните **препоръки**:

- да се насърчават посетителите към разбиране и опазване на естествените процеси и особености чрез подходящи програми, изследвания и интерпретиране.
- да се увеличи броя на информационните табла относно статута на хълма и флористичния и фаунистичен видов състав с консервационно значение, като се включат и таралежът, катерицата, невестулката и черния пор (тези видове не са отразени в настоящите информационни табла);
- да се поставят химически тоалетни в различните зони на хълма;
- да се провеждат регулярни почиствания на територията на целия хълм.

7. Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки.

От бозайната фауна на територията на ПЗ „Хълм на освободителите” обект на специални мерки трябва да бъдат видовете с консервационно значение. Таралежът е защитен вид според българското законодателство и усилията трябва да бъдат насочени към информиране на обществеността за консервационния му статус с цел необезпокояване и опазване на популацията. Катерицата на територията на хълма е необезпокояван вид, но към представителите на разред Хищници – невестулка и черен пор е породено негативно отношение, което става причина за умишленото им унищожаване от хората. Ето защо информирането на обществеността за

консервационната значимост на тези видове в европейски мащаб е от изключителна важност.

8. Източници на информация.

Ошмарин П., Д. Пикунов, 1990. Следы в природе. Москва, Изд. Наука, 308 с.

Пешев, Ц., Д. Пешев, В. Попов, 2004. Фауна на България. Т. 27. Mammalia. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 632 с.

План за управление на ПЗ „Хълм на Освободителите“, 2003 г.

Попов, В., Ат. Седефчев, 2003. Бозайниците в България. Определител. С., Геософт, Б-ка “Витоша”, 291. с.

Соколов В., В. Рожнов, 1979. Территориальность, агрессивность и маркировка у куньих (Mustelidae). Сб. Трудов зоол. Музея МГУ, т. XVIII, 163 – 214.

Bang P., 2001. Animal Tracks and Signs. Oxford University Press, 264 pp.

Macdonald D., P. Barret, 1993. Mammals of Britain & Europe. Harper Collins Publ., 312 pp.

9. Приложения:

Приложение 1. Списък с установените видове и природозащитния им статус

№	Таксон	Вид Българско /Латинско име/	Ендемит	Реликт	Защитен вид	Червена книга на България	Застрашен вид	Бонска конвенция	Директива 92/43 или 79/409	CITES
Бозайници										
1.	Разред Insectivora Сем. Erinaceidae	Източноевропейски (белогръд) таралеж – <i>Erinaceus concolor</i> (Martin, 1838)	-	-	Приложение 3 на ЗБР	-		-	-	-
2.	Разред Insectivora Сем. Talpidae	Европейска къртица (<i>Talpa europea</i> Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Разред Rodentia Сем. Sciuridae	Катерица – <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	-	-	Бернска конвенция – Приложение III	-	В червения списък на IUCN – категория - нисък риск – близо до застрашен	-	-	-
4	Разред Rodentia Сем. Muridae	Обикновена горска мишка (<i>Apodemus (Sylvaemus) sylvaticus</i> Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Разред	Жълтогърла горска мишка (<i>Apodemus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-

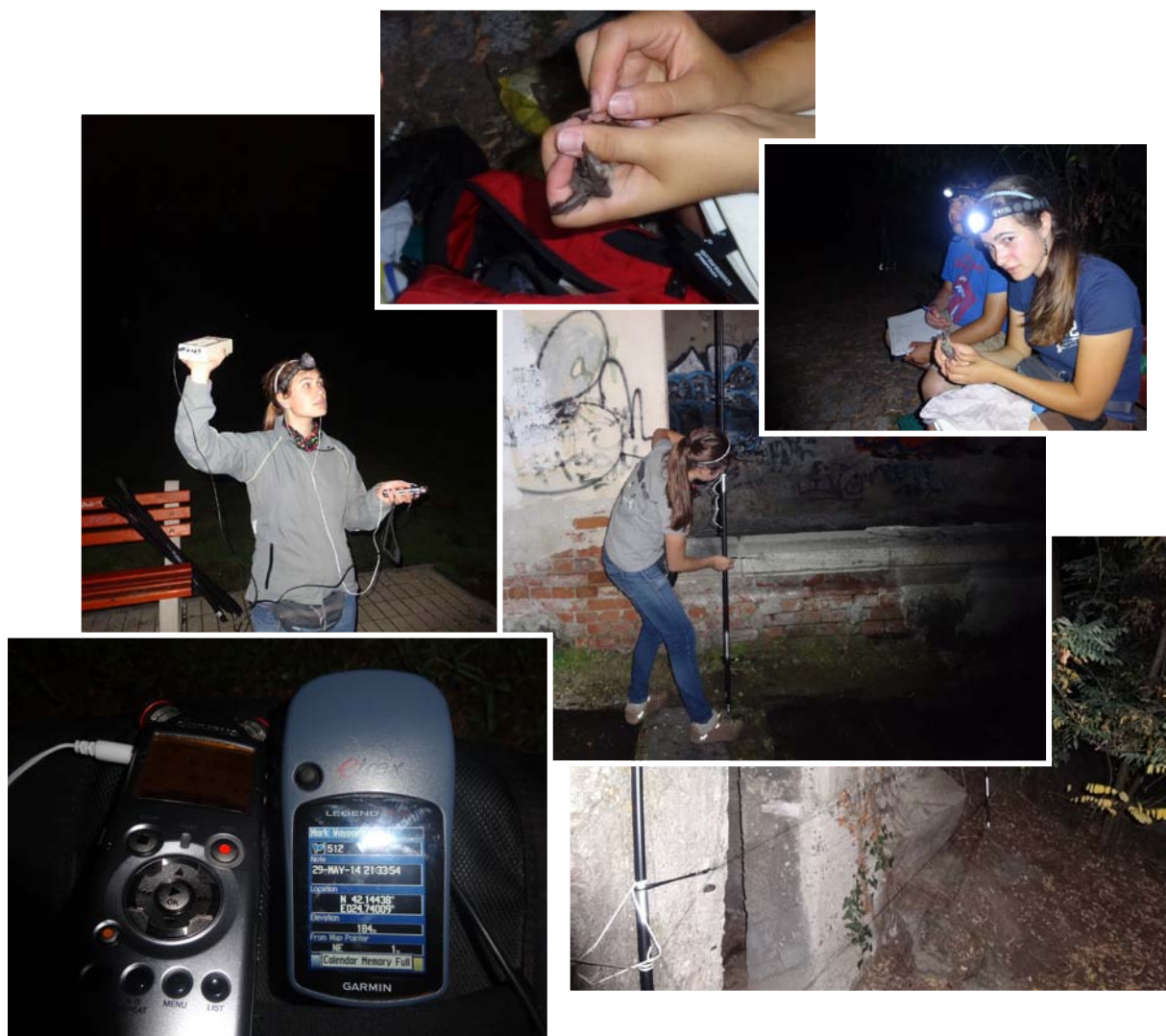
	Rodentia Сем. Muridae	<i>flavicollis</i> Melchior, 1834)								
6	Разред Rodentia Сем. Muridae	Домашна мишка (<i>Mus musculus</i> <i>domesticus</i> Schwarz, Schwarz, 1934)	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Разред Rodentia Сем. Muridae	Черен плъх (<i>Rattus</i> <i>rattus</i> Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Разред Carnivora Сем. Mustelidae	Невестулка (<i>Mustela nivalis</i> Linnaeus, 1766)	Подвидът <i>Mustela nivalis</i> <i>galinthias</i> разпространен в България е балкански ендемит	-	ЗБР - Приложение 3, Бернска конвенция – Приложение III	-	-	-	-	-
9	Разред Carnivora Сем. Mustelidae	Черен пор (<i>Mustela putorius</i> Linnaeus, 1758)	-	-	ЗБР - Приложение 4, Бернска конвенция – Приложение III	-	-	-	Директива 92/43 – Приложение V	-
	Общо:8вида 5 семейства 3 разреда	8	1	-	4	-	1	-	1	-

Приложение 2 - GPS информация

№	Вид: Българско /Латинско име/	GPS N	GPS E	местообитание	Убежище (пещери, дупки, колонии, гнезда, бърлоги и др)	Следи от жизнена дейност
Бозайници						
1.	Източноевропейски (белогръд) таралеж – <i>Erinaceus concolor</i> (Martin, 1838)	N42°8'40.97"	E24°44'22.47"	Парк – широколистни дървета с гъст храстовиден подлес	-	-
2.	Катерица – <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	N42°8'42.7" N42°8'47"	E24°44'24.7" E24°44'27"	Парк – широколистни дървета	-	-
3.	Невестулка (<i>Mustela nivalis</i> Linnaeus, 1766)	N42°8'38.14"	E24°44'7.85"	Скалист труднопроходим склон над жилищни постройки	-	екскременти
4.	Черен пор (<i>Mustela putorius</i> Linnaeus, 1758)	N42°8'46.83"	E24°44'12.31"	Окрайнини на широколистна гора	-	-

Доклад за проучване на животинския свят и местообитанията на видовете в природната забележителност "Бунарджик" (Хълм на Освободителите), гр. Пловдив

в частта „ПРИЛЕПИ“

Изготвил: Анелия Павлова
гр. Пловдив
Септември, 2014 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Описание на използваната при проучването методика	3
2. Обобщена информация за богатството на таксоните, общ брой на видовете	6
3. Природозащитен статус на установените видове	14
4. Оценка на богатството на установените групи животни от ПЗ , спрямо това в страната	15
5. Настъпили изменения във видовия състав и състоянието на отделните групи животни	15
6. Отрицателно действащи фактори (вкл. и териториално, ако е необходимо) и препоръки за опазване. Видове с намаляваща численост. Причини	15
7. Видове, обект на специални мерки	21
8. Източници на информация	22
9. Речник на термините	22
10. Приложения	23
Приложение 1	
Приложение 2	
Приложение 3	

Прилепите са единствените активно летящи бозайници. Тази, както и следните особености на биологията им: нощна активност, използване на ехолокация за ориентация, способност за избягване на неблагоприятните условия чрез състояние на хибернация, извършване на сезонни миграции, формиране на големи струпвания (колонии) до няколко хиляди индивида, продължителност на живота в естествени условия до 15 – 25 години – прави прилепите изключително интересен и уникален в сравнение с другите групи бозайници обект на изследване. Част от тези особености, обаче затруднява полевите проучвания и налага употребата на специализирана техника, поради което прилепите в световен мащаб, както и у нас, са една от най-слабо проучените групи бозайници (Иванова, 2005).

Прилепите имат висок конзервационен статус. Българските видове са строго защитени от ЗБР и са включени в конвенциите Бернска, Бонска, EUROBATS, IUCN – Red List, Директива 92/43/ЕЕС, които са ратифицирани от България.

Градовете са предпочитана среда за много видове прилепи, в която те намират нови убежища и места за хранене и размножаване. Пловдивските тепета са естествени острови, заобиклени от урбанизираната територия, където прилепите ловуват, общуват и намират убежища.

1. Описание на използваната при проучването методика.

В началото на проучването е направен подробен преглед на наличната информация и литература за територията на природната забележителност „Бунарджик“ и околните територии, преглед на полевите формуляри и данни от предишни проучвания. Събраната информация е използвана като основа за планиране на теренните проучвания.

В докладът са включени и данни от хироптерологичната база данни на Зелени Балкани

Методи на изследване

В рамките на настоящото проучване са използвани всички достъпни съвременни методи за проучване на прилепите (преки визуални наблюдения, издирване на убежища, записи с ултразвуков детектор, улов с мрежи):

- **Пряко наблюдение** – методът на пряко наблюдение е използван за временни или постоянни убежища като сгради, мостове, ниши, пещери и други, където определянето на прилепите е възможно по морфологични белези и без да бъдат уловени „от ръка“. Фотографирането на прилепите е правено с дигитални

фотоапарати – (Sony DSC-WX300). Изброяването на по-многочислени колонии (над 300 индивида), която по методология се прави със специализирани програми за обработка на растерни изображения (Photoshop и Corel Draw), не е приложено, защото на практика не бяха открити такива.

- **Улов с мрежи** – уловът с мрежи е използван над водни басейни и други подходящи местообитания, както и на суорминг места. За разпъване на мрежите са използвани метални колове с височина 3 метра или телескопични пръти за въдици с височина 6 метра. Използвани са така наречените „паяжинни мрежи“ (mist nets) с найлонови, полиестерни и монофиламентни влакна, дължина от 3 до 12 метра и височина от 2,5 до три метра, с четири или пет „джоба“. За определянето на видовете от ръка се използва българския превод на определителя на DIETZ & VON HELVERSEN (2004). При извършването на дейността са спазени условията на разрешителните по реда на Чл. 49, ал. 1, т. 1 от Закона за биологичното разнообразие и Наредба № 8 от 12.12.2003 г.
- **Записи с ултразвуков детектор** – за провеждането на записите е подбран така наречения „точков метод“. Той е предпочетен пред трансектния, който при записи с детектор не е толкова надежден и води до пропускане на определени групи прилепи, които издават по-тихи или по-насочени звуци (видове от родовете Подковоноси (*Rhinolophus*), Дългоухи (*Plecotus*)). Записите са провеждани на конкретни точки, избрани предварително, след запознаване с характера на местообитанията и теренната обстановка. Точките са подбрани така, че да са сравнително равномерно разположени на територията на ПЗ и да включват разнообразни по характер местообитания (открити територии, терени с храсти) или места, концентриращи високо прилепно разнообразие (водоеми, суорминг обекти). Записите са провеждани при добри метеорологични условия и са преустановявани при влошаването им. Провеждани са в интервала от астрономическия залез до няколко часа след полунощ. За проучването е използван ултразвуков детектор Tranquillity, с „time expansion фактор“ - 10, при автоматичен режим на записа (и интервал 320 ms). Трансформиранияте аудиофайлове са записани в wav-формат на дигитален рекордер Olympus LS11E. За анализ на сонограмите е използван специализирания софтуер BatSound – версия 3.1. С цел определяне на звуците са измервани различни техни параметри като пикова честота, честота с минимална и максимална енергия, продължителност, интервал между звуците. Тъй като методът за анализиране на звуците има своите ограничения и не позволява в някои случаи

точното определяне до вид (поради естествено припокриване в характеристиките на звуците, издавани от два или повече вида), са посочени възможните видове (комбинации от видове, на които принадлежи звука – например „*Nyctalus leisleri* or *Vespertilio murinus*“ или „*Pipistrellus pipistrellus* or *Miniopterus schreibersii*“. Определянето на видовете е консултирано от Славей Стойчева.

- Всички находища, убежища, точки на записи, места за улов и други важни за прилепите бяха локализирани с помощта на GPS E-Trex Summit и програмата BaseCamp.
- Част от екипировката и уредите за проучването са наети от Зелени Балкани.

Екип

Проучването е осъществено от Анелия Павлова - експерт „прилепи“. Като доброволни сътрудници в него участваха Славей Стойчева, Станимира Делева, Андреана Дичева, Иван Маламов, Живко Димитров, Крис Прескот и др. Данни за проучването са използвани и от други източници, цитирани в литературната справка.

Период на проучването

Проучването на прилепите на територията на парка е осъществено в рамките 4 месеца (май – септември), като това този период обхваща няколко периода от жизнения цикъл на прилепите:

- **летен период** – целта на летния мониторинг е установяване на размножителните колонии, летни убежища, хранителни местообитания и т.н.
- **есенен период** – обхваща периода на суорминг, дисперсия на прилепите и придвижването им между местата за размножаване и местата за зимуване. Целта на проучването е определяне на места за струпване на прилепи (суорминг обекти), както и допълване на списъка на установените видове;
- **Препоръчително би било да се направят проучвания и през зимния и пролетния период, за да се изгради пълна представа за състоянието на прилепите през целия им жизнен цикъл.**

По време на проучванията са издирвани приоритетни за прилепите обекти, провеждани са наблюдения за установяване значимостта на местообитания, летателни и миграционни коридори и прочие.

2. Обобщена информация за богатството на таксоните, общ брой на видовете.

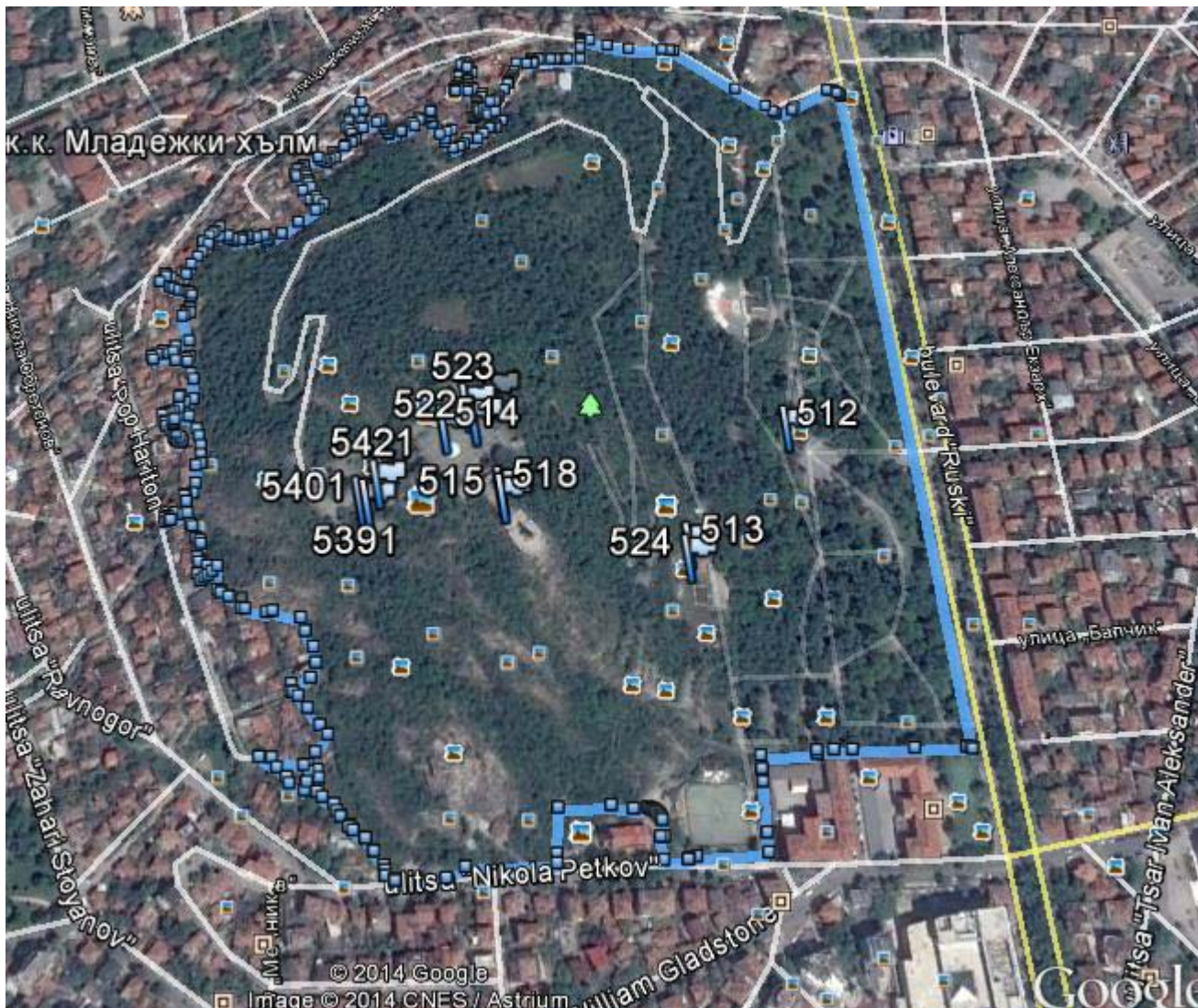
Преглед на наличната литература и информация по отношение на прилепите за ПЗ обекти и района на гр. Пловдив

У нас се срещат 33 вида (от 35 вида в Европа), представители на семействата: *Rhinolophidae*, *Vespertilionidae* и *Molossidae*. За територията на град Пловдив са съобщени 6 вида: Остроух нощник (*Myotis blythii*) (Benda et al., 2003), Полунощен прилеп (*Eptesicus serotinus*) (Benda et al., 2003), Кафяво прилепче (*Pipistrellus pipistrellus*) (Skuratowicz et al., 1982; Benda et al., 2003), Ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*) (Бъчваров, 1963), Голям вечерник (*Nyctalus lasiopterus*) (Benda et al., 2003), Широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*) (Бъчваров, 1963).

В допълнение на това през 2008 г в град Пловдив са регистрирани още 11 вида (Трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), Мустакати нощници (*Myotis mystacinus-complex*), Воден нощник (*Myotis daubentonii*), р. Дългоухи прилеп (*Plecotus sp.*), Малък вечерник (*Nyctalus leisleri*), Малко кафяво прилепче (*Pipistrellus pygmaeus*), Прилепче на Натузий (*Pipistrellus nathusii*), Средиземноморско прилепче (*Pipistrellus kuhlii*), Прилепче на Сави (*Hypsugo savii*), Двувцветен прилеп (*Vespertilio murinus*), Булдогов прилеп (*Tadarida teniotis*). Най-често срещани в града (по данни, получени от записи на ултразвуци, намиране на колонии и убежища, улов с орнитологични мрежи, намиране на мъртви индивиди и др.) са ръждивия вечерник, средиземноморското прилепче, кафявото прилепче, малкото кафяво прилепче и полунощния прилеп. (Stoycheva et al. 2009)

При проведените проучвания на терен бяха проведени общо 25 записа с ултразуков детектор, в общо 13 точки на територията на ПЗ „Данов хълм“ Детайлни измервания на сонограми са направена на над 80 звука, които са определени до ниво :

- вид: ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*), булдогов прилеп (*Tadarida teniotis*)
- група видове: (*P.kuhlii* /*P.nathusii*, *N.leisleri*/ *N.noctula*/ *V.murinus*/ *E.serotinus* и *N.leisleri*/*N.noctula*).

Места на провеждане на записи с детектор и улов с мрежи

Също така бяха поставени специални мрежи за улов на прилепи на няколко места с координати:

GPS N	GPS E
42.144356°	24.737707°
42.143743°	24.736734°
42.143726°	24.736785°
42.143829°	24.736860°

Установени са 14 вида прилепи:

3 вида по време на проучванията са установени с категоричност:

Ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*), Булдогов прилеп (*Tadarida teniotis*), Сив дългоух прилеп (*Plecotus austriacus*)

5 вида по литературни данни: кафяво прилепче (*Pipistrellus pipistrellus*) малко кафяво прилепче (*Pipistrellus pygmaeus*), *Pipistrellus nathusii*/*Pipistrellus kuhlii*, прилепче на Сави (*Hypsugo savii*)

6 вида –срещащи се вероятно. Установени са групи от звуци, които не могат да бъдат определени до вид.– *N.leisleri/N.noctula/V.murinus/ E.serotinus* , *N.noctula/N. lasiopterus*. Въпреки, че не могат да бъдат определени с категоричност - на база експертна оценка тези 5 вида потенциално се срещат. Въпреки, че не бяха установени при проучванията, потенциално срещащи се са още - група видове (*Myotis myotis/blythii*) На база експертна оценка и факта, че видовете са установявани многократно в близки територии, може да се твърди категорично, че тези видове посещават територията на ПЗ. Това ще се потвърди при бъдещи проучвания.

Установеният сив дългоух прилеп (*Plecotus austriacus*) не е съобщаван в литературата за територията на ПЗ „Бунарджик“, т.е. това е нов вид, категорично присъстващ в проучваната територия.

Детайлни данни за установените видове прилепи и точките на установяването им, са представени по-долу, като са включени и бележки за видове:

3 вида, установени по време на проучванията:

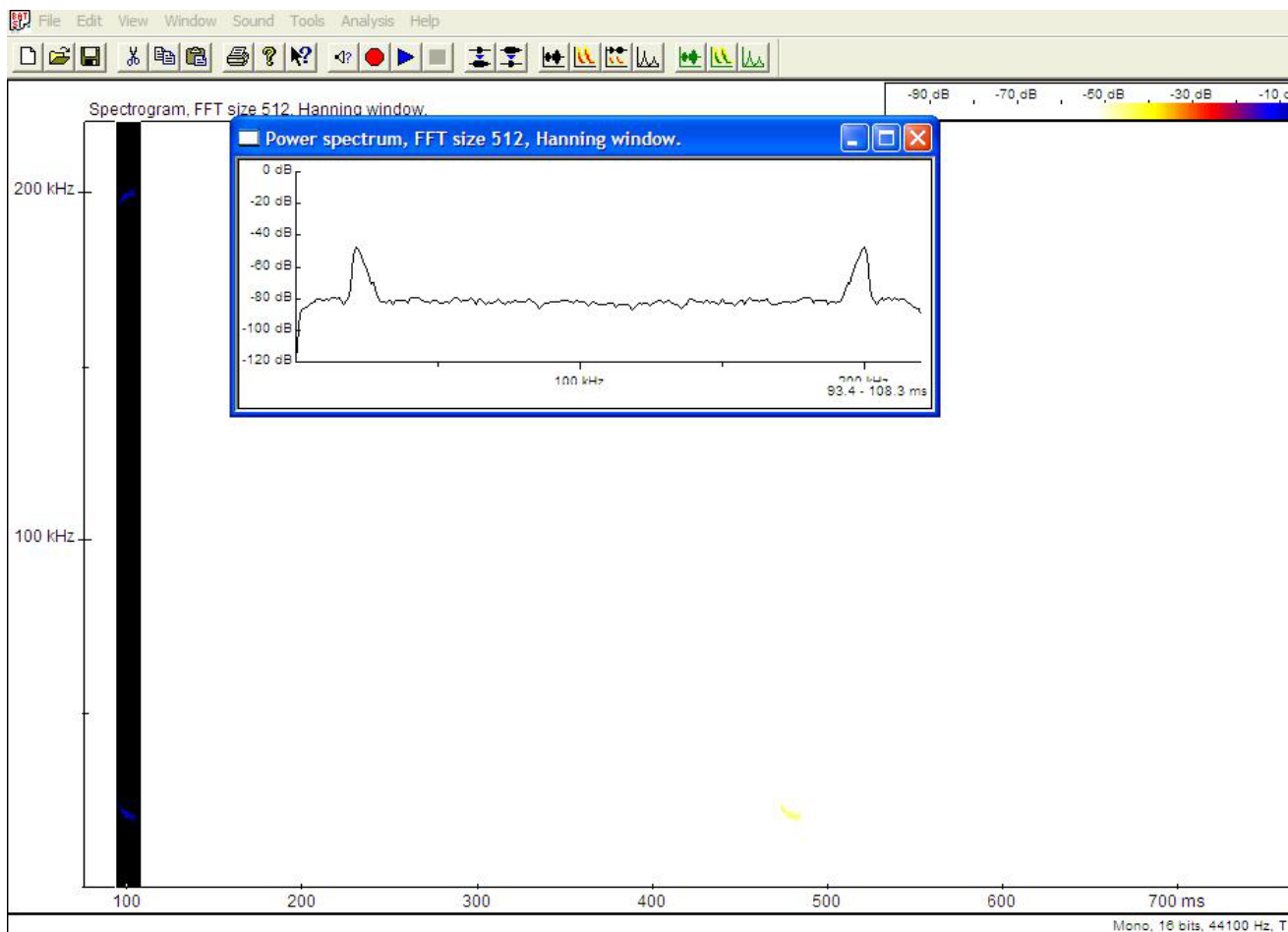
***Myctalus noctula* (Schreber, 1774) - ръждив вечерник**

Данни за регистрирането на вида - видът е установен категорично в следните точки:

GPS N	GPS E
42.144382°	24.740089°
42.143589°	24.739214°
42.144134°	24.737353°
42.143756°	24.737783°
42.143797°	24.737774°
42.144356°	24.737707°
42.144191°	24.737578°
42.144270°	24.737524°
42.143517°	24.739202°
42.144138°	24.737120°
42.143484°	24.739178°
42.143743°	24.736734°
42.143829°	24.736860°

Начин на установяване – записи с детектор.

Видът обитава през лятото хралупи на дървета или убежища в постройки (както на територията на ПЗ, така и в целия град - вероятно основно в дървета), а през зимата – сгради и ниши.

Ехолокационни звуци на *Nyctalus noctula*

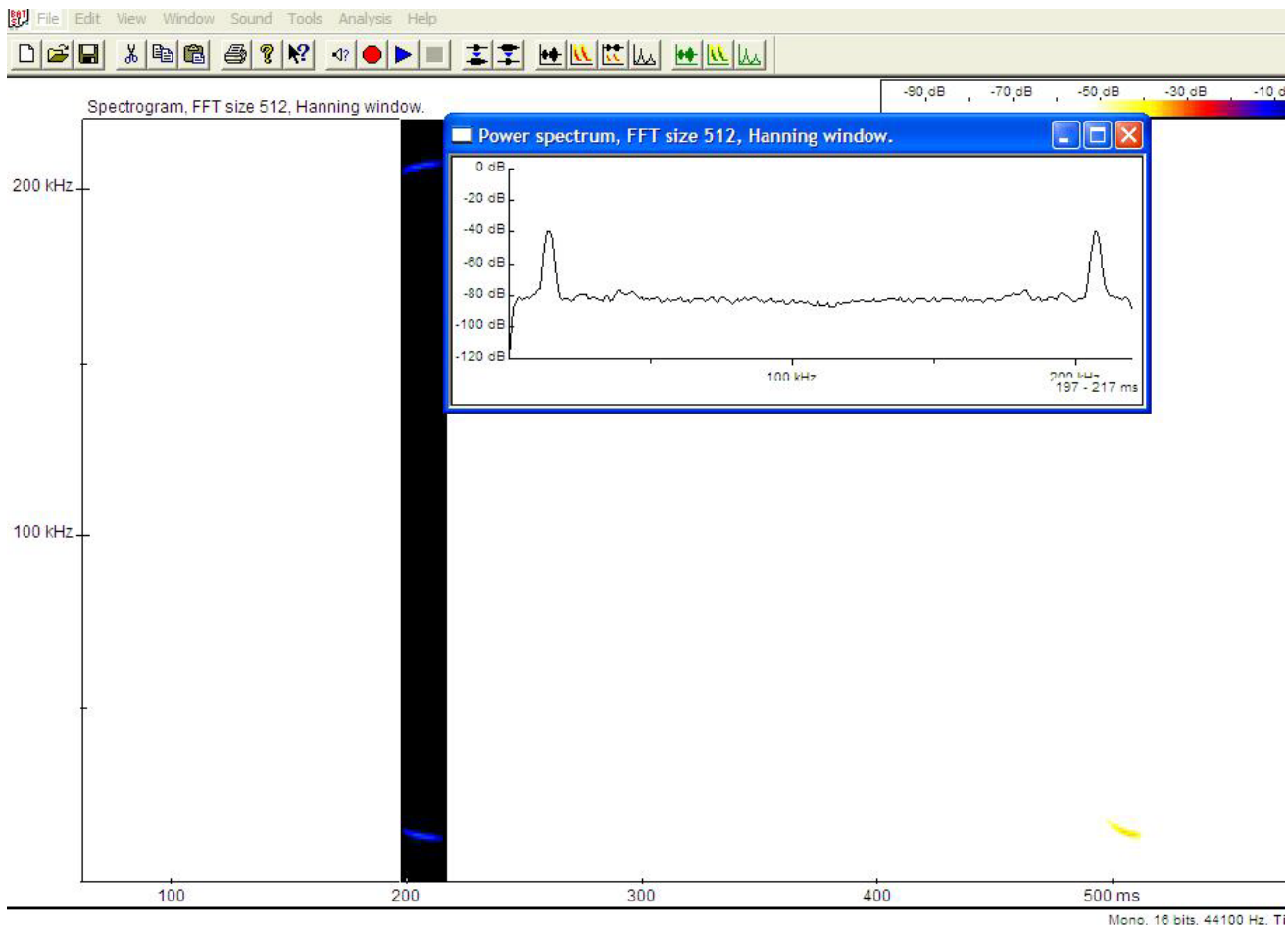
***Tadarida teniotis* (Refinesque, 1814) - булдогов прилеп**

Данни за регистрирането на вида: видът е категорично в следните точки:

GPS N	GPS E
42.143589°	24.739214°
42.144134°	24.737353°
42.144356°	24.737707°
42.143517°	24.739202°
42.143484°	24.739178°
42.143743°	24.736734°
42.143829°	24.736860°

Начин на установяване – ултразвуков детектор.

Видът обитава скални цепки и други убежища. Трудно може да бъде установен при непосредствено наблюдение, в убежище или при улов с мрежи.

Ехолокационни звуци на *Tadarida teniotis*

***Plecotus austriacus* (Fischer, 1829) - сив дългоух прилеп**

Данни за регистрирането на вида: установен е в следната точка:

GPS N	GPS E
42.143726°	24.736785°

Начин на установяване – улов с мрежи.

Видът обитава ниски открити места, градини, населени места, по-рядко в типично горски територии. Летните убежища са в сгради и хралупи на дървета, а зимните в мазета, пещери, минни галерии и други подземни местообитания.

5 вида, известни по литературни данни:

***Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774) - кафяво прилепче**

Видът обитава разнообразни убежища като дупки, цепнатини на дървета, хралупи, постройки, мостове, сгради, скални ниши.

***Pipistrellus pygmaeus* (Leach, 1825)- малко кафяво прилепче**

Видът обитава през лятото хралупи на дървета и понякога постройки, а през зимата хралупи на дървета и сгради.

***Pipistrellus nathusii* (Keyserling et Blasius, 1839) - Натузиово прилепче**

Видът обитава широколистни и смесени гори, паркове, градини, населени места, в близост до водни обекти.

***Pipistrellus kuhlii* (Kuhl, 1819) - средиземноморско прилепче**

Видът използва за убежища цепки в дървета и хралупи, а понякога и в мостове и сгради.

***Hypsugo savii* (Bonaparte, 1837) - Савиево прилепче**

Видът обитава открити места с групи от дървета, често в населените места или край тях. Предпочита карстови райони, където обитава скални цепки, малки скални дупки и пещери, често и сгради.

6 вида –срещащи се вероятно:

***Vespertilio murinus* (Linnaeus, 1758) - двуцветен прилеп**

Данни за регистрирането на вида – видът не е установен с категоричност. Звуци от типа *Nyctalus leisleri*, *Nyctalus noctula*, *Eptesicus serotinus* или *Vespertilio murinus*, които е възможно да принадлежат на вида са установени в следните точки:

GPS N	GPS E
42.143589°	24.739214°
42.144134°	24.737353°
42.143797°	24.737774°
42.144191°	24.737578°
42.143743°	24.736734°
42.143829°	24.736860°

Начин на установяване – вероятно установен с ултразвуков детектор.

Видът обитава горски местообитания, културни местообитания, населени места и техните околности.

***Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774) – полунощен прилеп**

Данни за регистрирането на вида – видът не е установен с категоричност. Звуци от типа *Nyctalus leisleri*, *Nyctalus noctula*, *Eptesicus serotinus* или *Vespertilio murinus*, които

е възможно да принадлежат на вида са установени в следните точки:

GPS N	GPS E
42.143589°	24.739214°
42.144134°	24.737353°
42.143797°	24.737774°
42.144191°	24.737578°
42.143743°	24.736734°
42.143829°	24.736860°

Начин на установяване – вероятно установен с ултразвуков детектор.

През лятото видът обитава убежища покрай поляни, речни долини и в паркове и селища, а през зимата използва за убежища таваните на стари сгради, бункери и др.

***Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1818) - малък вечерник**

Данни за регистрирането на вида – видът не е установен с категоричност. Звуци от типа *Nyctalus leisleri*, *Nyctalus noctula*, *Eptesicus serotinus* или *Vespertilio murinus*, които е възможно да принадлежат на вида, са установени в следните точки:

GPS N	GPS E
42.143589°	24.739214°
42.144134°	24.737353°
42.143797°	24.737774°
42.144191°	24.737578°
42.143743°	24.736734°
42.143829°	24.736860°

Начин на установяване – вероятно установен с ултразвуков детектор.

Видът използва горски местообитания.

***Nyctalus lasiopterus* (Schreber, 1780) - голям вечерник**

Данни за регистрирането на вида: видът не е установен с категоричност. Звуци от типа *N.noctula/N. lasiopterus*, които е възможно да принадлежат на вида, са установени в следните точки:

GPS N	GPS E
42.143829°	24.736860°

Начин на установяване – вероятно установен с ултразвуков детектор.

Видът използва горски местообитания.

***Myotis myotis* (Borkhausen, 1797) - голям нощник**

Видът обитава пещери и други подземни местообитания, фуги в мостове, рядко сгради.

***Myotis blythii* (Tomes , 1857) - остроух нощник**

Обитава целогодишно пещери и други подземни местообитания, фуги в мостове, рядко сгради.

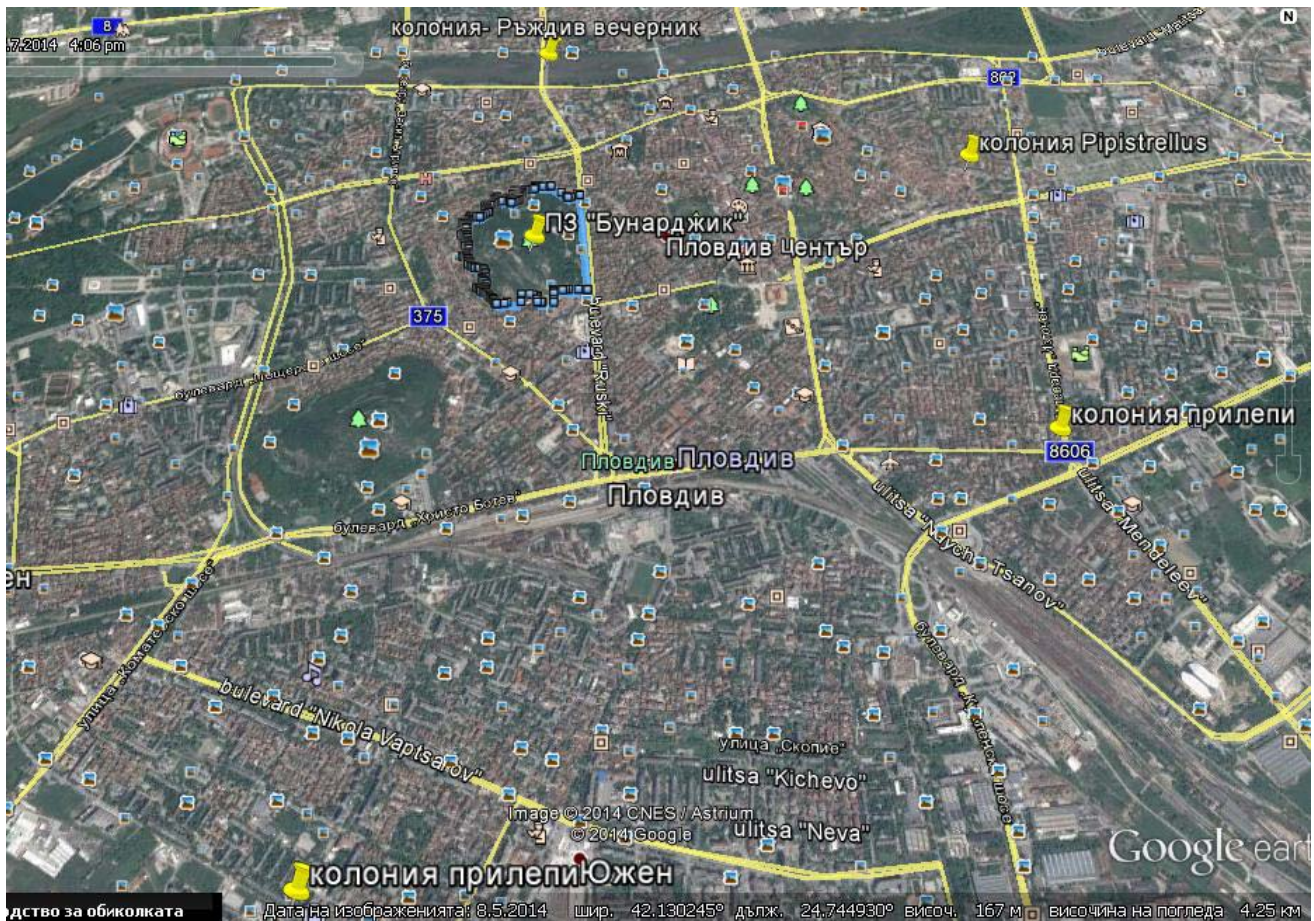
-Наличие на следи от жизнената дейност, убежища, колонии и др в границите на природните забележителности

По време на проучванията не бяха открити колонии и убежища на прилепи на територията на ПЗ „Бунарджик“, но това не изключва съществуването на такива. Особено при проведените наблюдения привечер и залез слънце, когато видимо всички прилепи излизат от убежищата си на територията на ПЗ. Горските видове прилепи използват хралупи на стари дървета или кори, а пещеролюбивите използват цепки на скали, ниши или изоставени сгради, всичките тези местообитания са трудно откриваеми и добре замаскирани.

-Територии, вкл. и съседни на проучването, важни за опазване на прилепите

През последните няколко години ФПС Зелени Балкани събира непубликувана информация за наличието на колонии от прилепи в гр. Пловдив. През 2008 г. се открива голяма зимна колония на Ръждив вечерник *Nyctalus noctula* на моста на Герджика на р. Марица; други по-малки струпвания има в почти всички квартали на гр. Пловдив, където са построени панелни блокове. Често във фугите на блоковете някои от видовете прилепи създават размножителни колонии през лятото. Поради малката площ на града и възможността на прилепите да прелитат големи разстояния, за да се хранят, пият вода и да си общуват – вероятно много от тях използват територията на ПЗ „Бунарджик“ за хранене, общуване и временно убежище. ПЗ „Бунарджик“ е в самия център на урбанизирана територия, която го прави една от най-важните територии за т.нар. „градски“ видове прилепи (синантропни видове), които идват да ловуват. От друга страна пък е малък остров за горските прилепи, които живеят под кората или хралупи в дърветата.

На изображението по-долу е посочено местоположението на важни прилепни колонии в гр. Пловдив спрямо ПЗ „Бунарджик“.

Важни прилепни колонии в гр. Пловдив спрямо ПЗ „Бунарджик“

-Постоянни, размножаващи се (вероятни и сигурни), мигриращи, зимуващи и случайни видове.

През периода на проучването не бяха установени размножаващи се колонии на прилепи на територията на ПЗ „Бунарджик“. При проучване в няколко последователни дни е установено присъствието на вероятно едни и същи видове. Това е така, защото в научната литература е известно, че повечето прилепи имат една и съща „програма“ всяка вечер. В точен час излизат на лов, за пиене на вода и общуване. По тази причина бяха наблюдавани няколко вида прилепи, които се хранеха по едно и също време в няколко последователни вечери. По експертна оценка повечето от прилепите използват територията на ПЗ „Бунарджик“ като ловна територия, но със сигурност има и видове, които ползват скални ниши и постройки като временно или постоянно убежище на територията на ПЗ.

3. Природозащитен статус на установените видове

Прилепите имат висок консервационен статус. Българските видове са строго защитени от ЗБР и са включени в конвенциите Бернска, Бонска, EUROBATS, IUCN – Red List, Директива 92/43/ЕЕС, които са ратифицирани от България.

На територията ПЗ „Бунарджик“ са установени общо 14 вида прилепи

Не може да се каже, че всички обитават постоянно ПЗ, повечето от тях идват да се хранят или да ползват временни убежища. Но със сигурност територията на ПЗ за всички тях е от изключително значение.

По време на проучванията бяха установени с помощта на ултразуков детектор видовете: Ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*); Булдогов прилеп (*Tadarida teniotis*). А чрез улавяне с мрежи беше установен Сив дългоух прилепи (*Plecotus austriacus*).

Подробна информация със природозащитния статус на всеки един от тях е даден в Приложение 1.

4. Оценка на богатството на установените групи животни от ПЗ , спрямо това в страната.

От общо 35 вида прилепи, срещащи се в Европа, в България са установени 33 (Vendra et all, 2003), в Пловдив 17 (Stoycheva et all.2009).

Общо 14 вида прилепи са установени при проучването на ПЗ, което е 82,35 % от видовете срещащи се в гр. Пловдив, и 42,42 % от видовете срещащи се в страната. Видовото разнообразие е сравнително почти половината в сравнение с това в страната. Въпреки, че е обградена от урбанизирана територия - ПЗ „Бунарджик“, е сравнително богата на видове прилепи и е важно местообитание, където прилепите намират храна и убежища.

5.Настъпили изменения във видовия състав и състоянието на отделните групи животни.

Поради това, че проучването засяга едва няколко месеца от жизнения цикъл на прилепите и липсата на ежегоден мониторинг, не може да се каже със сигурност дали има изменения във видовия състав и състоянието на прилепите в ПЗ „Бунарджик“.

6.Отрицателно действащи фактори (вкл. и териториално, ако е необходимо) и препоръки за опазване. Видове с намаляваща численост. Причини.

Отрицателно действащи фактори

Обрастване на входове на ниши, бункери и изоставените сгради.

Обрастването на входовете, не позволява свободното преминаване на прилепите.

Прилагане на мерки: Почистването цели запазването на статута на обекта като убежище за прилепите. За целта е достатъчно почистване на растителността непосредствено около входа, което да позволи влитането на прилепите в убежището или почистването на входа от шума и пръст (в случаите на самозатрупване на входа).

Пример за подобни убежища са: изоставен бункер под паметника Альоша, в подножието на хълма до църквата Св.Св. Петър и Павел - изоставена сграда и бункер

с прозорец, стар „параклис“ до фитнеса на открито, изоставена сграда до вододайната зона, изоставена сграда до паметика и др.

Място	GPS N	GPS E	Забележка
Бункер под паметника	42.143726	24.736785	Важно убежище за прилепите! Изисква се периодично почистване на двата входа и поставяне на врати с хоризонтални решетки, с разстояние 10-15 см една от друга, за да се намали безпокойството от хора и замърсяването с боклуци.
Бункер в основата на хълма (МВР)	42.142203	24.737506	Затворен бункер, който има страничен прозорец с вертикални решетки. Това е добро убежище за прилепите и е наложително да се сменят решетките с хоризонтални, за да преминават свободно прилепите. Препоръчително е почистване от храстите.
Изоставена сграда в основата на хълма (МВР)	42.142181	24.737698	Изоставена сграда, която има дупки в покрива, от където вероятно преминават прилепи. При бъдещ ремонт да се направи допроучване за прилепите.
Изоставена сграда до вододайната зона	42.145268	24.737082	Изоставена сграда със счупени прозорци. Вероятно се ползва от прилепите, както за почивка, така и за убежище. Препоръчва се да се поставят хоризонтални

			решетки на прозорците и вратите, за да се намали безпокойството от хора и замърсяването с боклуци.
Стар "параклис"	42.143912	24.739267	Изграден в основата на скалата, където има 3 ниши. Вероятно се ползват от прилепите за почивка и убежище. В момента текат ремонтни дейности за реставрация, които до този момент не са показали , че създават безпокойство.
Сгради на летния театър	42.145315	24.739875	Вероятно някои от покривите се ползват от прилепите за почивка.
Изоставена сграда до паметника	42.144219	24.737773	Вероятно се ползва за почивка, защото са намерени следи от жизнената дейност на прилепите- гуано. Препоръчително е да се поставят хоризонтални решетки на прозорците и вратите, за да се намали безпокойството от хора и замърсяването с боклуци.
Сграда във водоайната зона	42.146043	24.737740	Сградата не е изоставена, но вероятно прилепите използват покрива и прилежащите постройки за почивка
Ресторант „Малък Бунарджик“	42.146318	24.739923	Ресторантът работи, главно през вечерта и нощта. Вероятно заради шума прилепите го избягват, но не

			е изключено и някои от тях да го използват за почивка.
--	--	--	--

Цели: дългосрочно запазване на значението на обектите като приоритетни местообитания на прилепите.

Автомобилен трафик в границите на ПЗ

Въпреки, че няма категорични данни за негативното въздействие на автомобилния трафик върху прилепите, може да се каже, че автомобилите, които не спазват ограниченията по алеята до върха на хълма, представляват безпокойство за прилепите.

Прилагане на мерки: Предвид мобилността на прилепите - това не е значим негативен фактор, но е важно съществуващият път да се ползва целесъобразно, най-вече от специализиран транспорт.

Препоръки за опазване:

Маркиране и съхраняване на стари, подобни нат. нар. „биотопни“ дървета, предоставящи потенциални убежища за горските видове прилепи.

Като „биотопни“ могат да се означават дървета, които са със специални характеристики – например големи размери (мощни стилове и корони), дървета-ветерани, дървета с хралупи и отцепени части от стиловете и кората и други, благодарение на което те предоставят подходящи убежища на горските видове прилепи. Те също така са важни за жизнения цикъл на много видове, сред които и насекоми, които служат за храна на прилепите. За постигане на посочените цели се препоръчва предварителната оценка и маркиране на „биотопните“ дървета, като за целта се препоръчва използването на възприетия наскоро знак с кълвач, с който да бъдат маркирани стиловете на биотопните дървета

Въпреки, че на територията на ПЗ повечето от дървесните видове са млади, могат да бъдат забелязани единични големи и стари дървета, които предоставят подходящи условия за убежища на прилепите. В таблицата са посочени ориентировъчни местоположения на единични и група от стари дървета:

GPS N	GPS E
42.143477	24.740551
42.145886	24.740428

Легенда:

— примерни маршрути за поставяне на къщички за прилепи

— граница на ПЗ „Бунарджик“

Поддържане на водния басейн на върха на хълма със стояща вода и/или свободни от растителност водни огледала.

Наличието на постоянни водоеми със свободна от растителност водна повърхност е от изключително значение за прилепите. Редица видове се хранят почти изключително над водната повърхност. Други видове се хранят над нея спорадично, а всички видове прилепи използват подобни обекти като място за пиене на вода, а вероятно и като места за своеобразна социална активност и „общуване“.

Съхраняване на стари сгради – убежища на прилепи

На територията на ПЗ и непосредствено до нея има множество сгради, обитавани от единични прилепи и в този смисъл са важни за прилепите обекти. Тези убежища заместват/допълват наличието на подземни местообитания в района и са особено значими местообитания, за пещеролюбивите видове прилепи (особено през летния период).

Публични и информационни дейности

За повишаване на обществената информираност и създаването на позитивни нагласи спрямо прилепите, препоръчваме реализирането на следните мерки и дейности:

- изработване на информационни издания за прилепното биоразнообразие на територията на ПЗ - информационни брошури
- организиране и участие на община и граждани в отбелязването на Европейската нощ на прилепите;
- участие на деца и младежи в теренни дейности за опазване на прилепите – изследователски дейности, проверка на къщички за прилепи, други.

Видове с намаляваща численост. Причини.

Поради това, че проучването засяга едва няколко месеца от жизнения цикъл на прилепите и липсата на ежегоден мониторинг относно видовото разнообразие и численост на прилепите на територията на ПЗ - не може да се установи със сигурност дали има видове с намаляваща численост или не.

Друга причина за намаляваща численост на някои видове може да бъде естествения

процес на взаимоотношенията жертва-хищник, за която отново няма количествени и качествени данни, но евентуално за в бъдеще би могла да играе роля. По време на проучванията неколkokратно бяха наблюдавани нападения на нощни грабливи птици върху прилепи. Фактът се потвърди и от местни граждани.

Евентуално безпокойство за намаляваща численост на прилепите, биха породили висока смъртност и увеличен брой сигнали за бедстващи прилепи на територията на ПЗ, каквито за сега няма.

Пропуски в познанието – препоръки за по-нататъшни изследвания

Въпреки проведеното проучване на територията на ПЗ, е необходимо и за в бъдеще да продължи попълването на информацията за прилепите на неговата територия, със следните акценти:

- допълване на данните за видовия състав на прилепите през пролетно-зимния период, което ще допринесе до прилагане на адекватни мерки за опазването им

7. Да се посочат аргументирано видовете, които трябва бъдат обект на специални мерки.

Липсват детайлни данни за популационните характеристики на видовете прилепи на територията на природната забележителност. Поради отсъствието на видове с висок консервационен статус, не се предвиждат специални мерки за опазването на видовете, освен на потенциално срещащите се - голям нощник (*Myotis myotis*) и остроух нощник (*Myotis blythii*) (**Пещеролюбиви видове от Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС**)

Специални мерки: предотвратяване на безпокойство в убежищата, опазване на пещери, ниши и други подземни местообитания като минни галерии, подземия, бункери съхраняване на хранителните територии (обширни пространства), опазване на местата за суорминг, запазване на значими колонии в изоставени сгради.

Пример за подземни местообитания, важни за опазване, на територията на ПЗ „Бунарджик“ са:

- бункера до паметника Альоша
- изоставената сграда до вододайната зона
- изоставената сграда до църквата в основата на хълма
- бункера с прозореца до църквата в основата на хълма
- изоставената сграда до паметника

8.Източници на информация

Бъчваров Г., 1963. Към хелминтофауната на прилепите (*Chiroptera*) в България. Трудове на Висшия педагогически институт, Пловдив, Биология, 1(1): 99–101.

ИВАНОВА Т. 2005. Концепция за опазване на прилепна фауна и местообитания в България в рамките на Натура 2000 - непубликуван доклад по договор с МОСВ, 39 с.

ПЕТРОВ Б. 2008. Прилепите –методика за изготвяне на оценка за въздействието върху околната среда и оценка за съвместимост. Наръчник за възложители и експерти в областта на околната среда. Национален природонаучен музей - БАН, 88 с.

BENDA, P., T. IVANOVA, I. HORÁČEK, VL. HANÁK, J. ČERVENÝ, J. GAISLER, A. GUÉORGUIEVA, BP, VL. VOHRALÍK. 2003. Bats (Mammalia: Chiroptera) of the Eastern Mediterranean. Part 3. Review of bat distribution in Bulgaria.- Acta Soc. Zool. Bohem., 67: 245–357.

DIETZ CH., O. VON HELVERSEN. 2004. Illustrated identification key to the bats of Europe.- electronic publication, 35 p. (български превод).

Tilova et all. 2008. **Discovery of a big hibernacula of Noctule bats, *Nyctalus noctula* (Schreber,1774) (Chiroptera: Vespertilionidae) in the town of Plovdiv, Bulgaria. *Historia naturalis bulgarica*, 19: 129-136**

Skuratowicz W., Bartkowska K. & Batchvarov G. 1982. Fleas(*Siphonaptera*) of small mammals and birds collected in Bulgaria.Fragm. Faun., 27: 101–140.

Stoycheva et all. 2009. Bat diversity in two large towns of the Upper Thrace, Bulgaria (Chiroptera). Lynx, n. s. (Praha), 40: 83–93

Зелени Балкани. 2014. Хироптерологична база данни на ФПС „Зелени Балкани“

9.Речник на термините

Експертна оценка – оценка, базирана на експертните познания и опит, в случаите, когато няма достатъчно конкретни данни за присъствие(отсъствие на вида или за въздействие върху него.

Убежище (roosts) - местообитания, в които прилепите почиват (през деня, по време на хранене, хибернация и други), в които се извършва копулацията, раждането и отглеждането на малките.

Временно убежище – убежище, използвано от прилепите за временно пребиваване.

Лятно убежище – убежища, използвани от прилепите през летния период – убежища за раждане и отглеждане на малките, временни убежища в които се изяжда плячката, други.

Зимно убежище – убежища, използвани през периода на хибернация. За повечето видове прилепи това са пещери или други подземни местообитания.

Пещеролюбиви видове прилепи – видове обитаващи пещери и други подземни местообитания. Биват два вида: **Облигатно пещеролюбиви** – обитаващи пещерите през цялата година – такива са видовете *Rhinolophus euryale*, *Rhinolophus mehelyi*, *Rhinolophus blasii*, *Myotis myotis*, *Myotis blythii*, *Myotis capaccinii*, *Miniopterus schreibersii*.

Факултативно пещеролюбиви - *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis emarginatus* – обитават както пещери, така и различни постройки.

Горски видове прилепи – за такива в България се приемат видовете *Barbastella barbastellus* и *Myotis bechsteinii*, *Myotis nattereri*, *Myotis brandtii*, *Plecotus auritus*.

Суорминг (swarming) обекти – терминът няма буквален превод на български, по отношение на прилепите. Суормингът е явление най-активно през есенния период – обикновено от средата на август до към края на септември – началото на октомври. През този период се наблюдава засилена социална активност на прилепите и използването от тях на определени обекти – т.нар. суорминг обекти. Такива са пещери, скали, минни галерии и др., където прилепите се срещат с индивиди от другия пол, общуват и копулират. Суорминг обектите се ползват от редица видове и в продължени не години и в тази връзка са обекти от първостепенно значение за прилепите

10. Приложения

Приложение 1 – Списък с установените видове и природозащитния им статус на територията на ПЗ „Бунарджик“.

Приложение 2 - Таблица с GPS информация

Приложение 3 – Снимков материал от проведените проучвания на територията на ПЗ „Бунарджик“.

Приложение №1 – Списък на установените видове и природозащитния им статус на територията на ПЗ „Бунарджик“.

№	Българско наименование (латинско име)	Българска Червена Книга	ЗБР	Бонска конвенция	Bern Convention	EU Habitats Directive	IUCN Red list	Присъствие
Таксон: Разред Прилепи (<i>Chiroptera</i>)								
Подразред Насекомоядни прилепи (<i>Microchiroptera</i>)								
Сем. Булдогови прилепи (<i>Molossidae</i>)								
1	Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniotis</i>)	DD	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
Сем. Гладконоси прилепи (<i>Vespertilionidae</i>)								
2	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
3	Сив дългоух прилеп (<i>Plecotus austriacus</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
4	Кафяво прилепче (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	LC	III	II	II	IV	LC	сигурно установен

№	Българско наименование (латинско име)	Българска Червена Книга	ЗБР	Бонска конвенция	Bern Convention	EU Habitats Directive	IUCN Red list	Присъствие
5	Малко кафяво прилепче (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	-	III	II	II	IV	-	сигурно установен
6	Натузиово прилепче (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
7	Средиземноморско прилепче (<i>Pipistrellus kuhlii</i>)	-	III	II	II	IV	LC	сигурно установен
8	Савиево прилепче (<i>Hypsugo savii</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	сигурно установен
9	Полунощен прилеп (<i>Eptesicus serotinus</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	срещащ се вероятно
10	Малък вечерник (<i>Nyctalus leisleri</i>)	VU	III	II	II	IV	LR	срещащ се вероятно
11	Голям вечерник (<i>Nyctalus lasiopterus</i>)	VU	III	II	II	IV	LR	срещащ се вероятно
12	Двуцветен прилеп (<i>Vespertilio murinus</i>)	LC	III	II	II	IV	LR	срещащ се вероятно

№	Българско наименование (латинско име)	Българска Червена Книга	ЗБР	Бонска конвенция	Bern Convention	EU Habitats Directive	IUCN Red list	Присъствие
13	Голям нощник (<i>Myotis myotis</i>)	NT	II, III	II	II	II, IV	LR	срещащ се вероятно
14	Остроух нощник (<i>Myotis blythii</i>)	NT	II, III	II	II	II, IV	LR	срещащ се вероятно

ЛЕГЕНДА:

Българска Червена Книга - Червена книга на Република България. Том 2, Животни, **2011**. Категории: Изчезнали (EX) или вероятно изчезнали (?EX) – Extinct; Критично застрашени (CR) – Critically Endangered; Застрашени (EN) – Endangered; Уязвими (VU) – Vulnerable; Почти застрашени (NT) – Near Threatened; Слабо засегнати (LC) – Least Concern; С недостатъчно данни (DD) – Data Deficient; Неоценяван (NE) – Not Evaluated

ЗБР - Закон за биологичното разнообразие, приложения

Бонска конвенция – Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни - приложение I застрашените мигриращи видове , приложение II мигриращите видове с неблагоприятен природозащитен статус

Бернска конвенция: Приложение II – строго защитени видове; Приложение III – частично защитени видове

EU Habitats Directive - Директива за местообитанията (Приложения)

IUCN Red list - Червен списък на застрашените животни на IUCN (**Категории:** CR – критично застрашен; EN – застрашен; VU – уязвим; LC – нисък риск; NT-почти застрашен; DD – липса на (достатъчно) данни)

Присъствие - сигурно установен - данни на основание на литературни данни или пряка теренна работа

срещаш се вероятно- когато не е установено при проучвания, но съществуват условия за присъствието му

Приложение №2 – GPS информация

№	Българско наименование /латинско име/	точка	GPS N	GPS E	Местообитание ПЗ	метод	Убежище (пещери, дупки, колонии, гнезда, бърлоги и др.)	Следи от жизнената дейност
1	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>)	512	42.144382°	24.740089°	ПЗ „Бунарджик“	Ултразуков запис	-	-
2	Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniottis</i>) <i>N.noctula/N.leisleri /V.murinus</i> <i>/E.serotinus</i>	513	42.143589°	24.739214°	ПЗ „Бунарджик“	Ултразуков запис	-	-
3	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>) Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniottis</i>) <i>N.noctula/N.leisleri /V.murinus</i> <i>/E.serotinus</i>	514	42.144134°	24.737353°	ПЗ „Бунарджик“	Ултразуков запис	-	-

4	<i>P.pipistrellus/ H.savi</i> Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>)	515	42.143756°	24.737783°	ПЗ „Бунарджик“	Ултразуков запис	-	-
5	<i>P.kuhlii /P.nathusii</i> <i>N.noctula/N.leisleri /V.murinus</i> <i>/E.serotinus</i>	518	42.143797°	24.737774°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис	-	-
6	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>) Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniottis</i>)	521	42.144356°	24.737707°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис мрежи	-	гуано
7	<i>N.noctula/N.leisleri /V.murinus</i> <i>/E.serotinus</i>	522	42.144191°	24.737578°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис	-	-
8	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>)	523	42.144270°	24.737524°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис	-	-
9	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>) Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniottis</i>)	524	42.143517°	24.739202°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис	-	-
10	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>)	410	42.144138°	24.737120°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис	-	-

11	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>) Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniottis</i>)	411	42.143484°	24.739178°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис	-	-
12	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>) Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniottis</i>) <i>N.noctula/N.leisleri /N.murinus</i> <i>/E.serotinus</i>	539	42.143743°	24.736734°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис мрежи	-	-
13	Сив дългоух прилеп (<i>Plecotus austriacus</i>)	540	42.143726°	24.736785°	ПЗ „Бунарджик	мрежи	-	гуано
14	Ръждив вечерник (<i>Nyctalus noctula</i>) Булдогов прилеп (<i>Tadarida teniottis</i>) <i>N.noctula/N.leisleri /N.murinus</i> <i>/E.serotinus</i> <i>N.lasiopterus/N.noctula</i>	542	42.143829°	24.736860°	ПЗ „Бунарджик	Ултразуков запис мрежи	-	-

Приложение №3 – снимков материал от проведените проучвания на територията на ПЗ „Бунарджик“.

Снимки от теренни проучвания – провеждане на записи с ултразвуков детектор

Снимки от теренни проучвания – издирване на пещери и други подземни местообитания на територията на ПЗ

Снимки от теренни проучвания – улов с мрежи

ОТЧЕТ

по задание за проучване на животинския свят и местообитанията на видовете в природните забележителности Данов хълм, Младежки хълм и Бунарджик, гр. Пловдив

ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ

гл. ас. д-р Ивелин Моллов

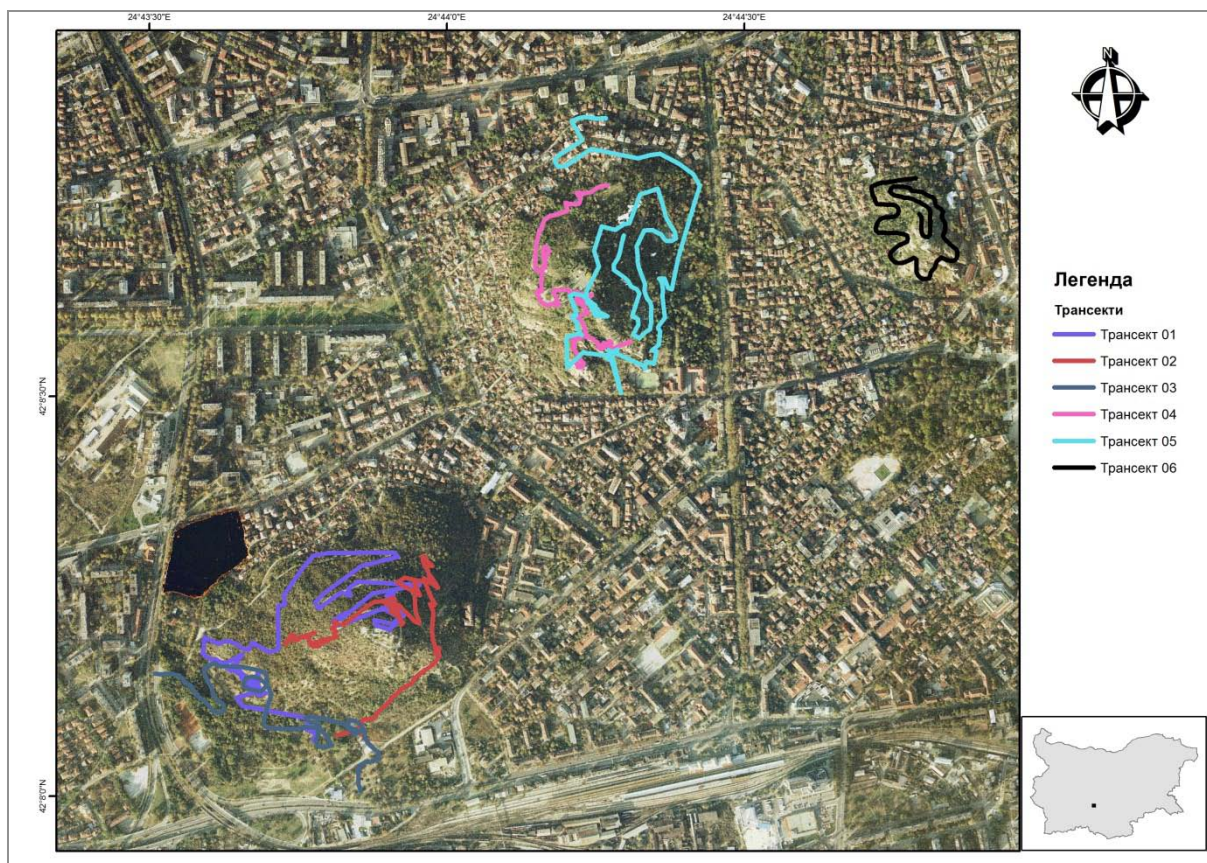
1. Описание на използваната при проучването методика.

Земноводните и влечугите са определяни визуално, използвайки определителят на БИСЕРКОВ *и др.* (2007). За всеки установен вид са посочени валидно българско и латинско название по БИСЕРКОВ *и др.* (2007) и SPEYVROESK *et al.* (2010). В някои от случаите, регистрираните земноводни и влечуги са улавяни ръчно или с помощта на сак, кепче, примки и др. за по-точното им определяне и освобождавани на същото място. Някои от индивидите са идентифицирани по издаваните от тях звуци, техните яйца или ларви, съблекла.

За установените видове земноводни и влечуги са събирани следните данни: видова принадлежност; място и координати на наблюдението (маркирано с GPS приемник “Garmin eTrex Vista”).

За всеки установен вид е посочен актуалният му консервационен статус според съвременното българско и международно природозащитно законодателство (по НАУМОВ & СТАНЧЕВ, 2010), както и конкретни консервационни проблеми и заплахи в изследвания район.

На територията на Пловдивските хълмове (Фиг. 1) са проучени следните трансекти: *Младежки хълм* (3 трансекта): Трансект №1 – започва от югозападната част на хълма и обхваща цялата западна част до самия връх (3600 м), Трансект №2 – започва от югоизточната част на хълма и обхваща цялата източна част до самия връх (2000 м), Трансект №3 – обхваща парковата част на хълма в южната му част (1600 м); *Хълм на освободителите* (2 трансекта): Трансект №4 – започва от североизточната част на хълма и обхваща цялата северна и западна страна и самия връх (1200 м), Трансект №5 – започва от източната част на хълма и обхваща част от парка, цялата южна и източна страна и върха (3200 м); *Данов хълм* (1 трансект): Трансект № 6 – започва от северозападната част на хълма, обхваща цялата западна, южна и източна част на хълм, включително и върха (1200 м).

Фиг. 1. Карта на избраните трансекти по Пловдивските хълмове.

2. Обобщена информация за богатство на таксоните, общ брой на видовете.

2.1. Видов състав и разпределение на установените земноводни и влечуги на Пловдивските хълмове

В изследваните паркове са регистрирани 2 вида земноводни и 4 вида влечуги (Табл. 1). Три вида влечуги, съобщени в по-ранно наше проучване (*A. kitaibelii*, *L. trilineata* и *P. muralis*), не са установени на тепетата (MOLLOV, 2005) в хода на настоящото проучване. По наше мнение тези видове не са изчезнали от изследваните защитени територии, но поради изключително ниската си численост вероятно са останали неотчетени.

Табл. 1. Видов състав на установените в настоящото проучване видове земноводни и влечуги за изследваните тепета в гр. Пловдив. Легенда: МХ – ПЗ „Младежки хълм”, ХО - ПЗ „Хълм на освободителите”, ДХ - ПЗ „Данов хълм“.

Вид	Изследвани територии		
	МХ	ХО	ДХ
Площ (дка)	362	220	53
<i>Bufo viridis</i>	+	+	-
<i>Hyla arborea</i>	+	-	-
<i>Mediodactylus kotschy</i>	+	+	+
<i>Lacerta viridis</i>	+	+	-
<i>Podarcis tauricus</i>	+	+	-
<i>Dolichophis caspius</i>	+	-	-

2.2. Разпространение и екологични характеристики на установените видове земноводни и влечуги

Зелена крастава жаба (*Bufo viridis*)

Разпространение. Зелената крастава жаба е установена на две от изследваните защитени територии – ПЗ „Младежки хълм” и ПЗ „Хълм на освободителите”. На територията на ПЗ „Младежки хълм” видът обитава изцяло южната част на хълма, като не е установяван по високите му части или от северната страна. На територията на ПЗ „Хълм на освободителите” видът е съсредоточен предимно около върха на хълма, южната му част и единични екземпляри са установени и между къщите в северната част. Предвид факта, че двата хълма са близки по височина изглежда изкачването на жабите до високите части не е проблем. Разликата следва да се търси в това, че на върха на ПЗ „Хълм на освободителите” съществуват няколко водоема, които този вид използва за размножаване, докато при ПЗ „Младежки хълм” такива водоеми има в основата на хълма.

Местообитания. Зелената крастава жаба обитава дворовете, на разположените в близост до тепетата къщи, където намира изобилие от храна и убежища. По време на размножаването навлиза във вътрешността на тепетата, където използва малки, често временни стоящи водоеми, събиращи дъждовна вода за копулацията и снасянето на яйцата.

Жаба дървесница (*Hyla arborea*)

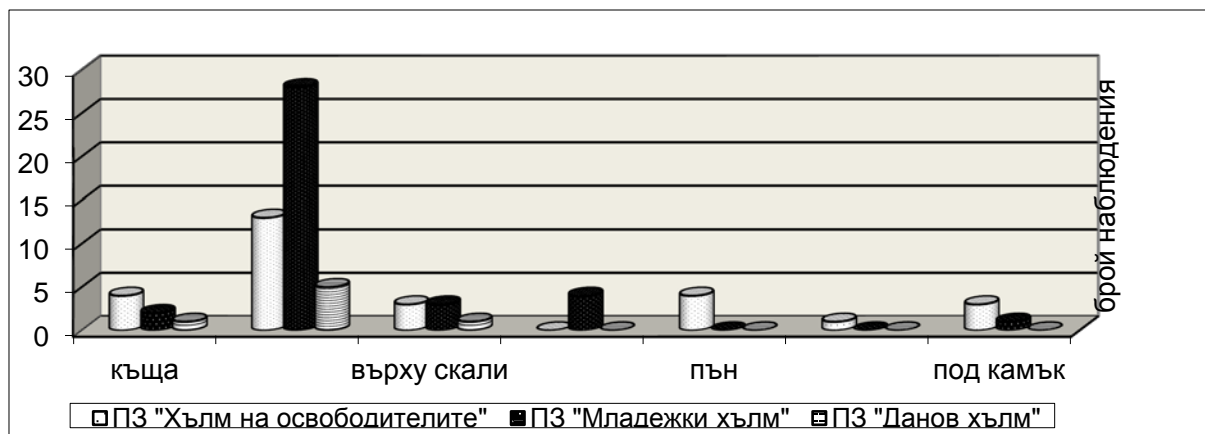
Разпространение. По време на нашето проучване дървесницата е наблюдавана само в ПЗ „Младежки хълм”. Прави впечатление, че този вид обитава сравнително малка територия, в южната част на хълма, в близост до стоящи водоеми. Липсва по периферията на хълма или в застроената част. Според MOLLOV (2005), дървесницата се е срещала и на територията на ПЗ „Хълм на освободителите“ и парк „Цар Симеонова градина“, където не е установена отново след този период.

Местообитания. Според нашите наблюдения, дървесницата проявява афинитет към местообитания с умерена влажност, с преобладаваща храстова и дървесна растителност (каквато изобилства на тепетата). Размножаването се осъществява във временни стоящи водоеми, каквито използва и зелената крастава жаба.

Балкански гекон (*Mediodactylus kotschy*)

Разпространение. Балканският гекон е установен на територията и на трите Пловдивски тепета. В ПЗ „Младежки хълм” видът е разпространен предимно в източната част и около върха на хълма и не е отчетен в периферията и в застроената част. В ПЗ „Хълм на освободителите” разпространението му е по-хомогенно и е отчетен, както във вътрешността на хълма, така и по къщите в периферията му, а в района на ПЗ „Данов хълм” видът обитава изцяло южната част на хълма, като отново не е регистриран в застроената част по периферията.

Местообитания. Изцяло синантропен вид. Обитава почти изключително човешки постройки. Дори и във вътрешността на тепетата, които се смятат за едни от местата, където могат да се видят „диви“ популации (БЕШКОВ & НАНЕВ, 2002), гекони могат да се видят по-често по постройки, направени от човека (къщи, укрепителни стени покрай алеите и др.), отколкото по открити скали (Фиг. 2).

Фиг. 2. Укрития, използвани от *Mediodactylus kotschy* в трите изследвани територии.

Най-често използваните от геконите укрития са подпорните стени по алеите на хълмовете, като тази тенденция е най-силно изразена в ПЗ „Младежки хълм”, което вероятно се дължи на по-голямата площ на този хълм и следователно повечето подпорни стени. На второ място се нарежда използването на открити скали и пукнатини в скали. Използването на къщи, като укрития от геконите, е отчетено в най-голяма степен в ПЗ „Хълм на освободителите”. Също единствено там са открити гекони под кората на пънове и паднали дървета и под камъни. Предполагаме, че последните укрития са по-скоро случайни и се използват само временно от геконите. Според СЕМЕНОВ & ШЕНБРОД (1988) балканският гекон е евритопен вид и обитава изключително голямо разнообразие от местообитания. В природни условия в Италия видът обитава ксерофилни местообитания със скали и скални сипеи (SCILLITANI *et al.*, 2004), като същите автори съобщават, че гекони могат да бъдат наблюдавани по сгради, каменни стени, ферми и дори гробищни паркове.

Геконите се размножават успешно на Пловдивските хълмове, а вероятно и на други места в града. Въпреки, че съществуват известни заплахи за вида, като хищничество (най-вече от домашни котки) и конкуренция (евентуално с кримския гушер), взимането на специални мерки за неговото опазване в градска среда на този етап, не са необходими. Видът е сравнително устойчив на антропогенен натиск (не толкова колкото други видове гекони, които обаче не се срещат в България) и оцеляването в урбанизираната територия е сигурно. Пловдивските хълмове са изиграли ключова роля в запазването на този вид в гр. Пловдив, както в минали геологични времена така и в настоящия момент.

Кримски гушер (*Podarcis tauricus*)

Разпространение. Кримският гушер се среща на територията на ПЗ „Младежки хълм” и ПЗ „Хълм на освободителите”, като прави впечатление, че в двете проучвани защитени територии, гущерите обитават само вътрешността на хълмовете и не се срещат в периферията или извън нея. В района на Младежки хълм, кримският гушер се среща предимно в южната част на хълма и отчасти в западната, а в единични случаи в източната и северната част. На територията на ПЗ „Хълм на освободителите” видът се среща изключително в южната част на хълма и отсъства във вътрешността му.

Местообитания. И в двете проучвани защитени територии кримският гушер обитава основно открити пространства, с ниска тревисто-храстова растителност. Хабитатите и на двата хълма са почти идентични, за това ги разглеждаме заедно. Установиха се следните доминантни растителни таксони: *Gleditschia triacantos*, *Robinia pseudoacacia*, *Magnolia denudate*, *Picea pungens*, *Criptomeria japonica*, *Abies cephalonica*

и *Abies alba* от дървестните видове и *Crataegus monogyna*, *Paliurus spina-christi*, *Cornus mas*, *Prunus spinosa*, *Rosa canina* и *Forsythia suspense* от храстовата растителност. Повечето от изброената растителност не е автохтонна за хълмовете. Естествената растителност и на двата хълма от началото на миналия век, състояща се само от тревисти и храстови видове и никакви дървета, постепенно бива изместена от декоративни видове, използвани широко в градинарството и градските паркове (ДИМИТРОВ *и др.*, 2002).

По наше мнение, в миналото разпространението на кримския гушер е било по-широко и около Пловдивските хълмове с по-многобройни и по-плътни популации. Според нашите резултати и наблюдения, основните рискове за този вид в град Пловдив са строителството и залесяването (унищожаване на открити терени). Въпреки това изглежда, че кримският гушер се е адаптирал успешно в останалите, подходящи за него местообитания в интериора на хълмовете. Фактът, че три от Пловдивските хълмове са обявени за защитени територии също е оказало положително влияние върху оцеляването на този вид във „враждебната“ градската среда. По наше мнение *P. tauricus* успешно преодолява рисковете от урбанизацията и би трябва да се счита за един много приспособим в градски условия вид.

Зелен гушер (*Lacerta viridis*)

Въпреки, че е установен в две от изследваните тепета, зеленият гушер е значително по-малочислен от предходния вид и е установен само с единични екземпляри в Трансекти 8 и 9. Предпочита припечени места, обраснали с храсти и разредени горички, поляни и др. Според нашите наблюдения в останалата част на града зеленият гушер предпочита по-влажни хабитати, които са рядкост на Пловдивските тепета и градските паркове и предполагаме, че това е една от причините за по-ниската му численост на тепетата. Вероятна роля може да играе и евентуалната конкуренция с кримския гушер (*P. tauricus*), който е по-агресивен (БЕШКОВ & НАНЕВ, 2002; ЦАНКОВ, 2007) и е възможно предходния вид да се конкурира със зеления гушер (*L. viridis*), ивичестия гушер (*L. trilineata*) и стенния гушер (*P. muralis*), като последните два вида дори не бяха установени по Пловдивските хълмове в настоящото проучване (вж. MOLLOV, 2005).

Голям стрелец (*Dolichophis caspius*)

Единственият вид змия - голям стрелец (*D. caspius*) в настоящото проучване е установен само на ПЗ „Младежки хълм“ с три находища. Две от тях бяха констатирани на базата на съблекла от този вид от възрастни екземпляри, разположени в югоизточната част на хълма, а на третото в периферията в северозападната част на защитената територия - един мъртъв екземпляр убит от пътното движение.

Съдейки по мястото, където са намерени съблеклата от ПЗ „Младежки хълм“, изглежда единственото място, където големият стрелец е намерил подходящи условия за съществуване в центъра на града е именно на този хълм, където явно се придържа към редки гористи склонове, с наличие на скални местности, сипеи и открити пространства. Всички останали находища на вида са от предградията и извънградската част на града.

В най-северната част на ареала на големия стрелец в Европа – Унгария, този вид е по принцип рядък. В Будапеща, Тотн (2002) съобщава, че големият стрелец се среща в няколко хълма в територията на града (подобни на Пловдивските хълмове), където обитава южните склонове, покрити с тревиста и храстова растителност и обикновено ловува гущери (*A. kitaibelii*, *P. muralis* и др.). Видът е вече изчезнал от много от

въпросните хълмове в Будапеща, а в малкото си останали находища в града, както и в неговите околности е изключително рядък.

По наше мнение, *D. caspius* е вид с висока екологична пластичност, тъй като това е най-често срещаният вид сухоземна змия в България (БЕШКОВ & НАНЕВ, 2002), но видът изглежда трудно се приспособява в градски условия или антропогенната преса върху този вид, както и всички видове змии е по-голяма, в сравнение с другите видове влечуги. Както отбелязва и ТОТН (2002) основните заплахи за видът в Будапеща са улавянето му от кучета и прякото му унищожаване от човека. Предполагаме, че това е причината видът да се среща в много по-ниска численост в центъра на града, в сравнение с предградията и извънградската част.

3. Видове с природозащитен статус.

На Табл. 2 е представен консервационният статус на установените в изследваните райони земноводни и влечуги, според съвременното национално и международно природозащитно законодателство. Два вида земноводни и 4 вида влечуги са поставени под защита според Закона за биологичното разнообразие, включени в Приложение III – Видове, защитени на територията на цялата страна.

Всички установени видове са включени в Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания (Берн, 1979 г.), в Приложение II като “строго защитени” и в Приложение IV на Директива 92/43 на Съвета на Европейската Икономическа Общност от 21.05.1992 за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Всички установени видове са включени в Червения списък на Европа, с категория “LC” – least concern (нисък риск) и в Червения списък на застрашените животни на Световния съюз за защита на природата (IUCN) с категория “LC” – least concern (нисък риск).

Табл. 2. Консервационен статус на установените в изследвания район земноводни и влечуги

Легенда: **ЗБР** - Закон за биологичното разнообразие (ЗБР, 2002); **ЧК** - Червена книга на България - II. Животни (БЕШКОВ, 1985); **BERN** - Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания, Берн, 1979 г. (Сборник международни конвенции за опазване на биологичното разнообразие, 1998.); **DCE'92** - Директива 92/43 на Съвета на Европейската Икономическа Общност от 21.05.1992 за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Сборник международни конвенции за опазване на биологичното разнообразие, 1998.); **European Red List** – Червен списък на Европа (TEMPLE & COX, 2009; COX & TEMPLE, 2009); **Red List IUCN** - Червен списък на застрашените видове към IUCN, Версия 2010.2., към 30.08.2010 г. (IUCN, 2010).

Вид	ЗБР	ЧК	BERN	DCE'92	European Red List	Red List IUCN
<i>Bufo viridis</i> (Laurenti, 1768)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Hyla arborea</i> (L., 1758)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Mediodactylus kotschy</i> (Steindachner, 1870)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Lacerta viridis</i> (Laur., 1768)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Podarcis tauricus</i> (Pallas, 1814)	III	-	II	IV	LC	LC
<i>Dolichophis caspius</i> (Gmelin, 1789)	III	-	II	IV	LC	-

Установените в изследваните тепета земноводни и влечуги се характеризират с висока консервационна значимост на национално ниво и средна такава на международно ниво. Макар и повечето от тях да са обикновени и често срещани се видове в страната, тяхното опазване е необходимо, с оглед както запазване на родната батрахо- и херпетофауна, (като част от Европейската и световна фауна) така и с оглед опазване на биологично разнообразие в градовете.

4. Оценка на богатството на установените групи животни на всяка от природните забележителности спрямо това в страната.

Регистрираните видове земноводни представляват 33,33% от земноводните, срещани се в град Пловдив и 8,69% от видовете срещани се в страната. Влечугите съставляват 50,00% от всички видове влечуги, срещани се в град Пловдив и 10,52% от видовете срещани се в страната.

5. Настъпили изменения във видовия състав и състоянието на отделните групи животни

За да проследим промяната в състоянието и срещаемостта на земноводните и влечугите в изследваните райони във времето направихме анализ на наличните данни от достъпните литературни източници (Табл. 3) в миналото и го сравнихме със сегашното им състояние. От анализа на тези данни биха могли да се направят някои прогнози за бъдещото съществуване на земноводните и влечугите в тепетата.

Резултатите от проучването върху видовия състав и разпространението на земноводните и влечугите в гр. Пловдив и сравняването им със съществуващите литературни данни показват съществено изменение за последните 100 години.

От общо 3 съобщени за тепетата вида земноводни, в настоящото проучване са установени 2 вида. При влечугите от общо 8 вида, в настоящото проучване са установени само 4. И при двата класа се наблюдава около 50 процентно намаляване на броя на видовете.

Табл. 3. Ретроспективен анализ на земноводните и влечугите в изследваните райони

Видове	Присъствие в миналото (1905-2005)	Динамика	Присъствие в Настоящото изследване (2014)
Amphibia			
<i>Bufo bufo</i>	+	изчезва?	-
<i>Bufo viridis</i>	-	без промяна	+
<i>Hyla arborea</i>	+	без промяна	+
Reptilia			
<i>Mediodactylus kotschy</i>	+	без промяна	+
<i>Ablepharus kitaibelii</i>	+	изчезва?	-
<i>Lacerta trilineata</i>	+	изчезва?	-
<i>Lacerta viridis</i>	+	без промяна	+

<i>Podarcis muralis</i>	+	изчезва?	-
<i>Podarcis tauricus</i>	+	без промяна	+
<i>Dolichophis caspius</i>	+	без промяна	+
<i>Zamenis longissimus</i>	+	изчезва	-

6. Отрицателно действащи фактори, заплахи и препоръки за опазване.

Основните заплахи за земноводните и влечугите в градска среда са неизменно под влияние на антропогенния фактор. Влиянието му ще бъде разгледано в няколко аспекта: загуба и нарушаване на местообитания, пряк антропогенен натиск (убиване на животни), замърсяване на местообитанията.

6.1. Загуба и нарушаване на местообитания

Зелената крастава жаба използва всевъзможни водоеми за размножаване (KÜNNEL & KRONE, 2003). Тъй като размножаването ѝ се извършва най-често в малки, временни водоеми, яйцата ѝ са най-уязвимото място в жизненият ѝ цикъл. Нерядко голяма част от яйцата загиват поради бързото пресъхване на водоемите. Такива случаи бяха наблюдавани няколкократно на „Младежкия хълм“ и „Хълма на освободителите“, където многократно установихме изсъхнали яйца в различни временни (неподходящи) водоеми.

Дървесницата (*H. arborea*) е вид, който добре се е приспособил за живот в градска среда, не е претенциозна към избора си на водоеми за размножаване и яйцата ѝ издържат на силно засушаване. Тя страда единствено от загуба на места за размножаване. Пример за това представлява ямата, която съществуваше на мястото на Марково тепе, където се събираше дъждовна вода и там се размножаваха много дървесници и зелени крастави жаби. След започването на строителство на това място през 2005 г. ямата беше унищожена и в последствие дървесницата не бе повторно регистрирана на „Хълма на освободителите“ и „Цар Симеоновата градина“, намиращи се в непосредствена близост до мястото.

6.2. Пряк антропогенен натиск (убиване на животни)

По-подробно влиянието на прекия антропогенен натиск като заплаха за земноводните в град Пловдив е проучен при зелената крастава жаба (*B. viridis*) – вж. VALKANOVA *et al.* (2009).

Поради неприятният си за много хора външен вид, зелените крастави жаби стават жертва най-вече на деца. Те убиват не само възрастни, но и млади екземпляри и попови лъжички, а и не рядко изваждат шнурове от яйца извън водата, оставяйки ги да изсъхнат на сушата. Нашето проучване показва, че най-слабо въздействие върху смъртността на зелената крастава жаба оказва нападението от кучета и домашни котки (съответно по 2% от всички случаи). За целия период на изследване установихме само едно наблюдение на нападане на зелена крастава жаба от куче и едно от домашна котка. И двете наблюдения бяха извършени в ПЗ „Младежки хълм“. Кучетата и домашните котки не използват зелената крастава жаба за храна, но понякога ги нападат под формата на игра, процесът на която води до умъртвяването на жабата.

Не успяхме да установим други случаи на смъртност при зелената крастава жаба. Изглежда тя не се използва за храна от хищните птици срещащи се в града [като забулената сова (*Tyto alba*), кукумявката (*Athene noctua*) и горската ушата сова (*Asio otus*)], тъй като не е откривана в техни погадки (Д. Георгиев – лично съобщение), а видовете хищни бозайници (като видра (*Lutra lutra*), белка (*Martes foina*) и др.), които се хранят с нея отсъстват от града.

Най-сериозната причина за смъртността на зелената крастава жаба в гр. Пловдив е автомобилния трафик и убиването от хора. Въпреки немалкия брой установени смъртни случаи, по наше мнение този вид не е сериозно застрашен. Като евентуални мерки за опазването на вида в града бихме препоръчали провеждане на образователни кампании сред гражданите за консервационната значимост, биологията и екологията на вида, както и поставянето на информационни табели в парковете, където видът се размножава и среща в по-голяма численост.

За влечугите в изследвания район основната заплаха е по-скоро прякото им унищожаване от човека, отколкото загубата на местообитания. Негативно влияние върху техните популации оказва и събирането на живи екземпляри от тераристи.

Най-приспособени за живот в градска среда от влечугите се явяват *M. kotschyi* и *L. viridis*. Числеността и на двата вида е висока и имат широко разпространение в изследвания район. Въпреки, че отделни екземпляри стават жертва на домашни котки, реална заплаха за тях за сега не съществува.

От останалите видове влечуги на пряко унищожаване са подложени най-вече змиите. Една част от тях (*D. caspius*) биват сгазени по пътищата или пряко убивани от хората. От голямо значение за съществуването на големия стрелец и други видове земноводни и влечуги в изследвания район е запазването на парковите гори.

6.3. Препоръки и мерки за опазване

На базата на получените резултати от настоящото изследване можем да направим следните препоръки за опазването на разнообразието от земноводни и влечуги на тепетата в гр. Пловдив.

Като цяло по отношение на опазване на подходящите за земноводните и влечугите сухоземни местообитания е необходимо да се запазят в сегашния си вид и трите тепета. Положителна роля имат фонтаните и малките изкуствени водоеми, които се изграждат в парковата част на хълмовете, тъй като са удобни за размножаването на зелената крастава жаба. Необходимо е, обаче тези водоеми да са с нисък праг и водата в тях да се задържа на ниво 10-15 см поне 30-40 дни, за да протече нормално метаморфозата на вида. Според нас е добра идея поставянето на информационни табели с консервационната значимост и екологията на този вид в близост до тези водоеми, за да се повиши информираността на хората по отношение на опазването на земноводните в града.

Основният начин да се ограничи вредата от прекия антропогенен натиск върху видовете, които се срещат в града, е провеждането на образователни кампании и лекции сред ученици, студенти и др., за повишаване на природозащитната култура на хората, живеещи в гр. Пловдив. Важен момент е да се подчертае практическата полза на някои от видовете (например *B. viridis*, *L. viridis*, *P. tauricus* и др.) и тяхната роля в зелената система на града.

За ограничаване на вредното влияние на автомобилния транспорт, реално в града не могат да бъдат изградени тунели под пътя, на местата, където най-често се извършват миграции на земноводни и влечуги, тъй като вече изградената инфраструктура не го позволява. Единствената възможна мярка е поставянето на табели и знаци, на тези места, за да се повиши вниманието на шофьорите.

Според нас мониторингът на състоянието и разпространението на батрахо- и херпетофауната в гр. Пловдив, както и в други градове в страната, е важен аспект от екологичните проучвания, тъй като резултатите от подобни изследвания биха могли да спомогнат за предприемането на подходящи консервационни мерки за тези видове в градска среда.

7. Да се посочат аргументирано видовете които трябва да бъдат обект на специални мерки.

От двата класа (Земноводни и Влечуги) няма видове, които да се нуждаят от специални мерки за опазване. Предложените от нас мерки са разгледани в предишната глава.

8. Източници на информация

- KÜHNEL K.-D., A. KRONE. 2003. Bestandssituation, Habitatwahl und Schutz der Wechselkröte (*Bufo viridis*) in Berlin – Grundlagenuntersuchungen für ein Artenhilfsprogramm in der Großstadt. - *Mertensiella*, 14: 299-315.
- MOLLOV I. 2005. A Study on the Amphibians (Amphibia) and Reptiles (Reptilia) in Three Urban Protected Areas in the Town of Plovdiv (South Bulgaria). - *Scientific Studies of the University of Plovdiv, Biology, Animalia*, 41: 79-94.
- SCILLITANI G., O. PICARIELLO, N. MAIO. 2004. Distribution and conservation status of *Cyrtopodion kotschy* in Italy (Reptilia, Gekkonidae). - *Ital. J. Zool.*, 71(Supp. 1): 107-111.
- SPEYBROECK, J., W. BEUKEMA, P.-A. CROCHET. 2010. A tentative species list of the European herpetofauna (Amphibia and Reptilia) - an update. – *Zootaxa*, 2492: 1-27.
- Spellerberg I. 1977. Marking Live Snakes for Identification of Individuals in Populations Studies. - *Journal of Applied Ecology*, 14: 137-138.
- TOTH T. 2002. Data on the North Hungarian records of the Large Whip Snake *Coluber caspius* Gmelin. - *HERPETOZOA*, 14(3/4): 163-167.
- VALKANOVA M., I. MOLLOV, B. NIKOLOV. 2009. Mortalities of the Green Toad, *Epidalea viridis* (Laurenti, 1768) in Urban Environment: A Case Study from the City of Plovdiv. - *Ecologia Balkanica*, 1: 21-26.
- БЕШКОВ В., К. НАНЕВ. 2002. Земноводни и влечуги в България, Pensoft, София-Москва, 120 стр.
- БИСЕРКОВ В., Б. НАУМОВ, Н. ЦАНКОВ, А. СТОЯНОВ, Б. ПЕТРОВ, Д. ДОБРЕВ, П. СТОЕВ. 2007. Определител на земноводните и влечугите в България, Зелени Балкани, София, 196 стр.
- ДИМИТРОВ Д., М. МИХАЙЛОВА, Р. СЕРБЕЗОВ, К. САНДЪРС, Л. АДЖАРОВА. 2002. Защитените територии в Пловдивски регион. Каталог за натуралиста. Публ. Фондация „Общополезни проекти”, Пловдив, 80 стр.
- НАУМОВ Б., М. СТАНЧЕВ. 2010. Земноводни и влечуги в България и Балканския полуостров, Интернет адрес: www.herpetology.hit.bg
- СЕМЕНОВ Д.В., Г.И. ШЕНБРОТ. 1988. К екологии серого голопалого геккона *Cyrtopodion russowii* (Strauch) (Reptilia; Gekkonidae) в Средней Азии - *Бюл. Моск. О-ва Испитателей Природы Отд. Биол.*, 93(5): 65-71.
- ЦАНКОВ Н. 2007. Проучване върху външната морфология, вътревидовата диференциация, половия диморфизъм и таксономията на гущерите от сем. Lacertidae (Reptilia:Squamata) в България. Автореферат, Биологически факултет, Катедра "Зоология и антропология", СУ "Св. Климент Охридски", София, 40 стр.

9. Приложения

Приложение №1 - GPS информация

№	Вид: Българско /Латинско име/	GPS N	GPS E	местообитание
Земноводни				
1.	Зелена крастава жаба (<i>Bufo viridis</i>)	N42 08.031	E24 43.755	Младежки хълм
		N42 08.081	E24 43.823	Младежки хълм
		N42 08.114	E24 43.756	Младежки хълм
		N42 08.118	E24 43.705	Младежки хълм
		N42 08.125	E24 43.636	Младежки хълм
		N42 08.178	E24 43.629	Младежки хълм
		N42 08.196	E24 43.629	Младежки хълм
		N42 08.183	E24 43.657	Младежки хълм
		N42 08.157	E24 43.675	Младежки хълм
		N42 08.140	E24 43.708	Младежки хълм
		N42 08.105	E24 43.820	Младежки хълм
		N42 08.110	E24 43.860	Младежки хълм
		N42 08.161	E24 43.979	Младежки хълм
		N42 08.195	E24 43.935	Младежки хълм
		N42 08.261	E24 43.975	Младежки хълм
		N42 08.516	E24 44.323	Бунарджик тепе
		N42 08.656	E24 44.406	Бунарджик тепе
		N42 08.735	E24 44.408	Бунарджик тепе
		N42 08.830	E24 44.320	Бунарджик тепе
		N42 08.866	E24 44.247	Бунарджик тепе
		N42 08.854	E24 44.212	Бунарджик тепе
		N42 08.810	E24 44.176	Бунарджик тепе
		N42 08.850	E24 44.206	Бунарджик тепе
		N42 08.763	E24 44.057	Бунарджик тепе
		N42 08.662	E24 44.234	Бунарджик тепе
2	Жаба дървесница (<i>Hyla arborea</i>)	N42 08.090	E24 43.672	Младежки хълм
		N42 08.144	E24 43.676	Младежки хълм
		N42 08.153	E24 43.703	Младежки хълм
		N42 08.140	E24 43.723	Младежки хълм
		N42 08.110	E24 43.774	Младежки хълм
Влечуги				
3	Балкански гекон (<i>Mediodactylus kotschyi</i>)	N42 08.111	E24 43.828	Младежки хълм
		N42 08.151	E24 43.911	Младежки хълм
		N42 08.153	E24 43.970	Младежки хълм
		N42 08.186	E24 44.009	Младежки хълм
		N42 08.222	E24 44.005	Младежки хълм
		N42 08.220	E24 43.952	Младежки хълм
		N42 08.235	E24 43.886	Младежки хълм
		N42 08.221	E24 43.839	Младежки хълм
		N42 08.299	E24 43.884	Младежки хълм
		N42 08.305	E24 43.985	Младежки хълм
		N42 08.321	E24 43.988	Младежки хълм
		N42 08.305	E24 43.985	Младежки хълм
		N42 08.229	E24 43.866	Младежки хълм
		N42 08.528	E24 44.201	Бунарджик тепе
		N42 08.587	E24 44.351	Бунарджик тепе
		N42 08.581	E24 44.230	Бунарджик тепе
		N42 08.631	E24 44.185	Бунарджик тепе
		N42 08.633	E24 44.281	Бунарджик тепе
		N42 08.761	E24 44.225	Бунарджик тепе
		N42 08.797	E24 44.280	Бунарджик тепе

		N42 08.699	E24 44.849	Данов хълм
		N42 08.730	E24 44.833	Данов хълм
		N42 08.697	E24 44.780	Данов хълм
		N42 08.678	E24 44.795	Данов хълм
		N42 08.686	E24 44.769	Данов хълм
4	Кримски гушер (<i>Podarcis tauricus</i>)	N42 08.314	E24 43.879	Младежки хълм
		N42 08.276	E24 43.892	Младежки хълм
		N42 08.258	E24 43.900	Младежки хълм
		N42 08.186	E24 44.009	Младежки хълм
		N42 08.195	E24 43.935	Младежки хълм
		N42 08.176	E24 43.811	Младежки хълм
		N42 08.160	E24 43.687	Младежки хълм
		N42 08.144	E24 43.746	Младежки хълм
		N42 08.128	E24 43.789	Младежки хълм
		N42 08.108	E24 43.857	Младежки хълм
		N42 08.549	E24 44.213	Бунарджик тепе
		N42 08.599	E24 44.170	Бунарджик тепе
		N42 08.617	E24 44.172	Бунарджик тепе
		N42 08.595	E24 44.239	Бунарджик тепе
		N42 08.622	E24 44.233	Бунарджик тепе
5	Зелен гушер (<i>Lacerta viridis</i>)	N42 08.280	E24 43.856	Младежки хълм
		N42 08.232	E24 43.988	Младежки хълм
		N42 08.738	E24 44.319	Бунарджик тепе
		N42 08.644	E24 44.241	Бунарджик тепе
		N42 08.564	E24 44.288	Бунарджик тепе
6	Голям стрелец (<i>Dolichophis caspius</i>)	N42 08.175	E24 43.998	Младежки хълм
		N42 08.182	E24 44.008	Младежки хълм
		N42 08.334	E24 43.569	Младежки хълм

Приложение №2 – Някои характерни за установените видове земноводни и влечуги местообитания на тепетата в гр. Пловдив

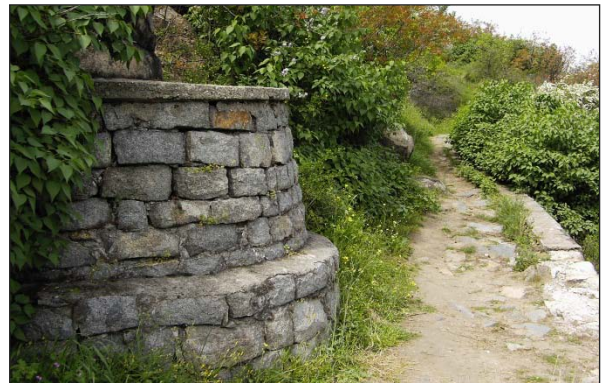
Временен водоем в южната част на ПЗ „Младежки хълм”, използван за размножаване от *Bufo viridis* и *Hyla arborea*

Временен водоем в югоизточната част на ПЗ „Хълм на освободителите”, използван за размножаване от *Bufo viridis*

Подпорни стени по алеите на ПЗ „Младежки хълм”, едно от най-често използваните укрития от *Mediodactylus kotschy*.

Временно укритие на *Mediodactylus kotschy* в ПЗ „Хълм на освободителите“.

Открити скали – местообитание на *Mediodactylus kotschy* и *Podarcis tauricus*.

Приложение №3 – Снимки на някои представители от установените видове земноводни и влечуги от тепетата в гр. Пловдив

Зелена крастава жаба (*Bufo viridis*) от ПЗ „Младежки хълм“.

Жаба дървесница (*Hyla arborea*) от ПЗ „Младежки хълм“ – в ляво със зелена окраска, в дясно с кафява окраска.

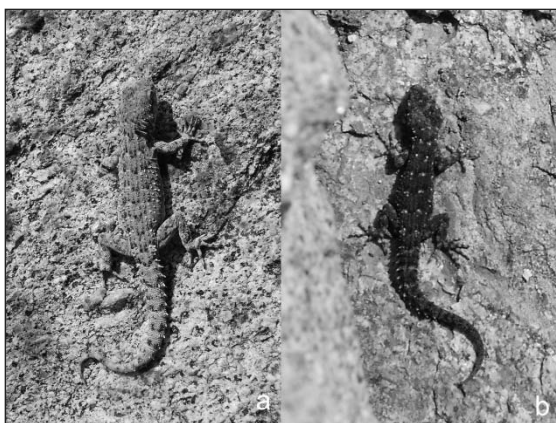
Ларви на зелена крастава жаба (*Bufo viridis*) във временен водоем в ПЗ „Младежки хълм“.

Балкански гекон (*Mediodactylus kotschy rumelicus*) от ПЗ „Хълм на освободителите“, в къща.

Излюпени яйца от гекон (*Mediodactylus kotschy*), от ПЗ „Данов хълм“.

Балконски гекон (*Mediodactylus kotschy rumelicus*) - а – със светла и б – с тъмно оцветяване от ПЗ „Младежки хълм“.

Приложение №4 - Заплахи за земноводните и влечугите на тепетата в гр. Пловдив

Зелена крастава жаба, убита от автомобилен трафик на ул. „Н. Обретенов“, в периферията на ПЗ „Хълм на освободителите“

Голям стрелец, убит от автомобилен трафик на ул. „Копривщица“, в периферията на ПЗ „Младежки хълм“

Зелена крастава жаба, ранен от деца екземпляр, във фонтан в парковата част на Младежки хълм.

Ларви на зелена крастава жаба, след пресушаване на фонтан в парковата част на Младежки хълм.

Проучване на орнитофауната и местообитанията на видовете в природна забележителност Хълм Бунарджик, гр. Пловдив.

1.15.4. Птици

Степен на проученост.

Орнитофауната на природна забележителност Хълм Бунарджик, град Пловдив при изготвянето на досега действащия план за управление (от „Селматик Проект-Георги Селенски”, 2003 г) не е била обект на системни проучвания. Информацията за орнитофауната в плана е оскъдна, а на места неточна и противоречива.

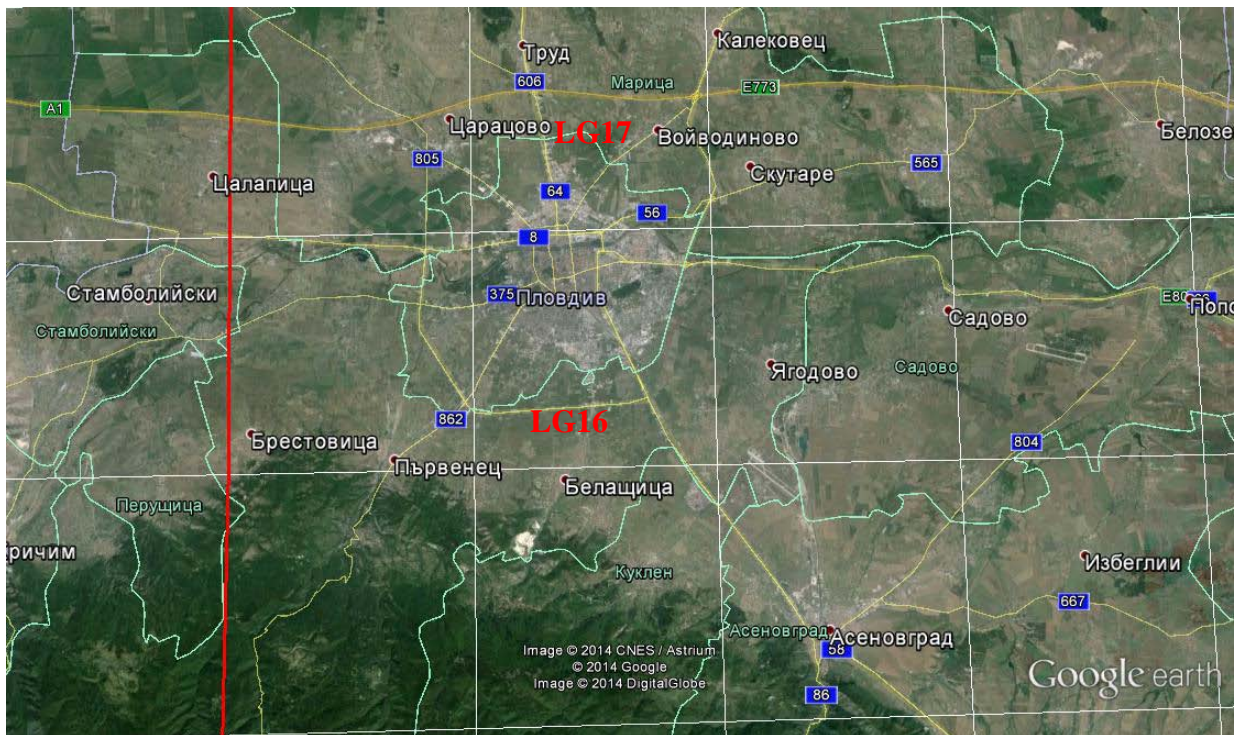
В научната литература могат да бъдат открити отделни съобщения за различни видове и находища от град Пловдив и района, без конкретизиране на конкретно находище с точни GPS координати.

През 2010 г. Герджиков и Ириков провеждат теренни проучвания върху орнитофауната на гр. Пловдив (in lit.), а по-късно Петрова, Ириков (2012) публикуват данни върху птиците в два от градските паркове – „Лаута” и „Цар Симеон”.

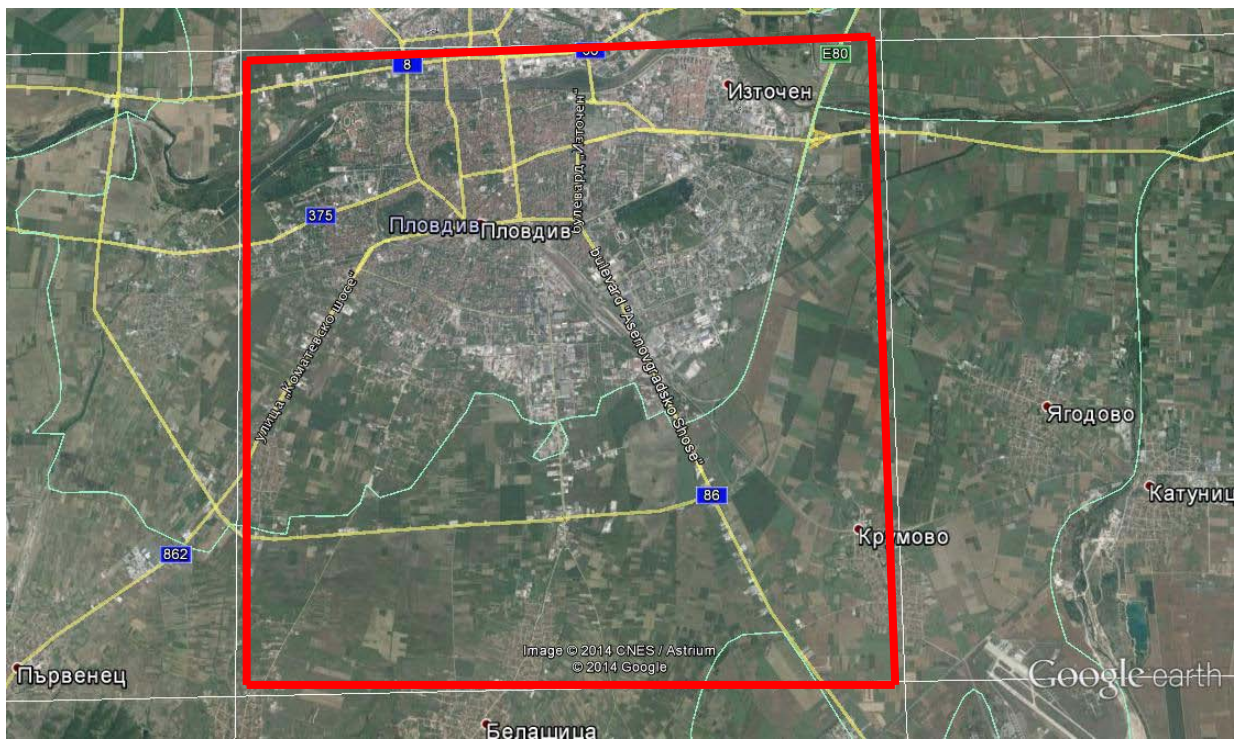
Гнездящите птици на територията на гр. Пловдив наброяват 91 вида, като за територията на Хълм Бунарджик са установени 28 вида (Gerdzиков, Irikov in lit). В двата градски парка - „Лаута” и „Цар Симеон” са установени съответно 42 и 22 вида птици, като някои от тях се съобщават за първи път за територията на Пловдив – малък ястреб (*Accipiter nisus*), късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), сив кълвач (*Picus canus*), малък маслинов присмехулик (*Hippolais pallida*), горска дърволазка (*Certhia familiaris*), снежна чинка (*Montifringilla nivalis*) и др (Petrova, Irikov, 2012).

Сведения за отделни видове птици в района на Пловдив, както и за някои от хълмовете, обявени за природни забележителности има в публикации на Янков (2007) в Атласа на гнездящите птици в България, Натура формуляри за защитени зони около гр. Пловдив, Христов, Петков (2013), Костова (1986), Petrov T., T. Michev (1986), Зурлова (1995), Симеонов (1986), както и в дисертации на студенти от ПУ „Паисий Хилендарски”.

Територията на гр. Пловдив попада в два UTM квадрата – LG16 и LG17, като по-голямата част е в LG16 (фиг.1). Хълм Бунарджик попада в UTM квадрат LG16. Всеки UTM квадрат е с размери 10x10 км или 100 кв. км. Гнездящите птици в UTM квадрат LG16 са 121 вида, което е 42,3 % от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007). Българската орнитофауна включва 65 семейства и 409 вида (BUNARCO, 2009), 286 от които са гнездящи. Съгласно Атласа на гнездящите птици в България, броят на гнездящите видове птици в отделните UTM квадрати варира от 6 до 163 вида, като средната стойност на видово разнообразие е 72 вида в квадрат. За UTM квадрат LG16 тази стойност е значително по-висока, като това се дължи на разнородните хабитати в квадрата – обработваеми земи, крайречни влажни местообитания, урбанизирани територии, градски паркове и градини и др (фиг. 2).

Фиг. 1

Фиг. 2

1. Описание на използваната при проучването методика.

Методи за оценка на числеността на гнездящите птици

За да се избере подходящ полеви метод за отчитане на гнездящите птици на дадена територия е необходимо да се проучат добре фитоценозите в които ще се извършва изследването. Да се набавят подходящи подробни карти на района, които ще са от полза и при избора на пробните площадки.

Основните методи, които се използват при установяване числеността на гнездящите птици са маршрутния или трансектен метод (Line transects) и методът на точковото броене (Point counts) (Bibby et al., 1992). Всеки от тях има определени предимства и зависи от поставените цели и характера на местността.

При маршрутния или трансектен метод (Line transects) се избира подходящ маршрут, по който се движи наблюдателят. Записват се пеещите в ляво и дясно по трансекта мъжки, като се определят две ленти на отстояние от оста на движението, съответно 25 и 50 м. В ивиците се записват пеещите мъжки, забелязаните гнезда и други признаци, като се внимава да не се "вкарват" в лентите пеещите по-надалеч птици. Отчетите се извършват рано сутрин, между 5 и 9 часа и вечер 19 - 21 часа. Маршрута трябва да се посети поне два пъти през гнездовия сезон, за да могат да се установят постоянните и мигриращите видове. Скоростта на движение зависи от числеността на птиците, трудността по записването им и характера на терена. За открити местности се препоръчва около 2 км/ч. При обработката на резултатите се взема максималният брой установени мъжки екземпляри от всеки вид, като основа за понататъшни изследвания. Въз основа на получените данни за числеността на гнездящите двойки се преизчислява плътността на вида за 10 ха.

При определяне видовият състав на орнитоценозите в гъстообрасли и труднодостъпни части от проучваната площадка на защитената територия ползвахме методът на точковото броене (Point counts). За определен период от време – 10 или 15 мин., от стационарен пункт, се извършват прослушвания и се записва видовият състав и числеността на пеещите мъжки птици, заели гнездови територии.

С трансектния метод са регистрирани видовете птици в извънгнездовия период – мигриращи и зимуващи видове в границите на защитената територия. Проучването

<u>Разред Дъждосвирицеподобни (Charadriiformes)</u>	
<i>Сем. Чайкови (Laridae)</i>	
жълтонога чайка	Larus michahellis
<u>Разред Гълъбоподобни (Columbiformes)</u>	
<i>Сем. Гълъбови (Columbidae)</i>	
скален гълъб	Columba livia
гугутка	Streptopelia decaocto
обикновена гургулица	Streptopelia turtur
<u>Разред кукувицеподобни (Cuculiformes)</u>	
<i>Сем. Кукувицови (Cuculidae)</i>	
обикновена кукувица	Cuculus canorus
<u>Разред Совоподобни (Strigiformes)</u>	
<i>Сем. Сови (Strigidae)</i>	
чухал	Otus scops
домашна кукумявка	Athene noctua
горска ушата сова	Asio otus
<u>Разред Бързолетоподобни (Apodiformes)</u>	
<i>Сем. Бързолетови (Apodidae)</i>	
черен бързолет	Apus apus
<u>Разред Кълвачоподобни (Piciformes)</u>	
<i>Сем. Кълвачови (Picidae)</i>	
голям пъстър кълвач	Dendrocopos major
сирийски пъстър кълвач	Dendrocopos syriacus
<u>Разред Врабчоподобни (Passeriformes)</u>	
<i>Сем. Лястовици (Hirundinidae)</i>	
селска лястовица	Hirundo rustica
градска лястовица	Delichon urbica
<i>Сем. Сврачкови (Laniidae)</i>	
червеногърба сврачка	Lanius colurio
<i>Сем. Мухоловки (Muscicapidae)</i>	
червеногръдка	Erithacus rubecula
южен славей	Erithacus megarhynchos
сиво каменарче	Oenanthe oenanthe
кос	Turdus merula
голямо черноглаво коприварче	Sylvia atricapilla
елов певец	Phylloscopus collybitus
<i>Сем. Синигерови (Paridae)</i>	
голям синигер	Parus major
син синигер	Parus caeruleus
лъскавоглав синигер	Parus palustris
<i>Сем. Зидаркови (Sittidae)</i>	
горска зидарка	Sitta europaea
<i>Сем. Чинкови (Fringillidae)</i>	
обикновена чинка	Fringilla coelebs
зеленика	Carduelis chloris
щиглец	Carduelis carduelis
черешарка	Coccothraustes coccothraustes
<i>Сем. Скорецови (Sturnidae)</i>	

обикновен скорец	<i>Sturnis vulgaris</i>
<i>Сем. Тъкачови (Ploceidae)</i>	
домашно врабче	<i>Passer domesticus</i>
полско врабче	<i>Passer montanus</i>
<i>Сем. Вранови (Corvidae)</i>	
сойка	<i>Garrulus glandarius</i>
сврака	<i>Pica pica</i>
сива врана	<i>Corvus corone</i>
чавка	<i>Corvus monedula</i>

Видовият състав на птиците в Природна забележителност „Хълм Бунарджик” е допълнен с нови 21 вида птици, установени в границите на защитената територия през последните 10 години.

Орнитофауната на природната забележителност съставлява 9,04% от установените в България 409 вида птици и 26,2% от установените на територията на страната семейства (BUNARCO, 2009). От установените за парка видове 31 са гнездящи (от тях 22 са сигурно гнездящи и 9 вида са вероятно гнездящи), което е 10,8% от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007).

С най-много видове е представен разр. Врабчоподобни (Passeriformes) – 24 вида от 9 семейства, или пойните птици съставляват 64,9% от орнитофауната на „Хълм Бунарджик” и 52,9% от установените семейства.

С най-много представители, освен разред Врабчоподобни са разред Гълъбоподобни (Columbiformes) с 3 вида и разред Совоподобни (Strigiformes) – 3 вида.

2.1 Постоянни, размножаващи се (вероятни и сигурни), мигриращи, зимуващи и случайни видове птици.

Постоянните видове птици се срещат целогодишно в територията на природната забележителност или през по-голямата част от годината. Това са постоянни видове птици за страната, размножаващи се в границите на природната забележителност и които не предприемат миграции през неблагоприятните месеци от годината. Към тази категория принадлежат най-много видове – 23 (Приложение 1). От тях пет вида са вероятно гнездящи за територията на Хълм Бунарджик – гугутката (*Streptopelia decaocto*), домашната кукумявка (*Athene noctua*), горската ушата сова (*Asio otus*), лъскавоглавия синигер (*Parus palustris*) и сивата врана (*Corvus corone*). Гнездящи, мигриращи видове птици, които през зимните месеци напускат територията на

природната забележителност са 8 вида, като от тях четири вида са с непотвърдено гнездене.

По време на миграция на територията на природната забележителност могат да се наблюдават 12 вида, като част от тях се размножават на територията на „Хълм Бунарджик”. Повечето от тях са пойни видове (разр. Passeriformes), както и гургулицата (*Streptopelia turtur*), кукувицата (*Cuculus canorus*) и чухала (*Otus scops*).

Към категорията скитащи птици спадат 5 вида. Това са видове гнездящи в съседни градски или извънградски територии, които облитат района на природната забележителност основно в търсене на храна.

Характера на пребиваване на всички видове птици са представени в Приложение 1. Общия брой на видове по групи надхвърля общия брой установени видове, тъй като една и съща птица може да бъде в повече от една категория, напр. мигрираща през територията на природната забележителност и в същото време гнездещопрелетна.

2.2 Зоогеографска характеристика на гнездящи видове

Гнездящите видове наброяват 31 вида – 83,8% от орнитофауната на Природна забележителност „Хълм Бунарджик”.

В зоогеографско отношение гнездовата орнитофауна на ПЗ „Хълм Бунарджик” е съставена основно от палеарктични видове – 51,6% от гнездящите птици, следвани от европейски видове – 16,1% и европейско-туркестански – 12,9 (Нанкинов, 2012). Срещат се и видове с южно разпространение. Около 12,9 % от птиците спадат към средиземноморския, индо-африканския и туркестано-медитеранския тип фауна (фиг. 4)

Фиг. 4 Зоогеографска характеристика

3. Видове с природозащитен статус.

Голяма част от видовете птици са защитени на територията на страната – това са видове от приложение 3 на Закона за биологично разнообразие (Приложение 1). Защитени са 28 вида птици от установените в природната забележителност – 75,7%. Три вида са и в приложение 2 от същия закон – белият щъркел (*Ciconia ciconia*), сирийския пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*) и червеногърбата сврачка (*Lanius colurio*). Тези видове са в Приложение I на Директива 2009/147 (предишна Директива 79/409). В Приложение II на същата Директива, като редовно срещащи се мигриращи видове са черношипата ветрушка (*Falco tinnunculus*) и горската ушата сова (*Asio otus*).

Два вида са в Червената книга на България (Големански, 2011) – белият щъркел и дивият гълъб, попадащ в категорията „застрашен вид”, като категорията се отнася за дивия скален гълъб (*Cloumba livia*). На територията на природната забележителност се срещат вторично подивели домашни гълъби (*Cloumba livia f. domestica*).

4. Оценка на богатството на установените видове птици спрямо това в страната.

Към момента на територията на България са приети за сигурно установени 409 вида птици (BUNARCO, 2009). Орнитофауната на природната забележителност наброява 37 вида, което е 9,04% от установените в България птици. Тези 37 вида спадат към 9 разряда и 17 семейства, което е съответно 42,9% от разредите и 26,2% от установените на територията на страната семейства. От установените за парка видове 31

са гнездящи (от тях 22 са сигурно гнездящи и 9 вида са вероятно гнездящи), което е 10,8% от гнездовата орнитофауна в България (Янков, 2007).

5. Настъпили изменения във видовия състав и състоянието на отделните групи животни

В действащия план за управление (2002 г, Приложение 5) са представени 16 вида птици за територията на Природна забележителност „Хълм Бунарджик“.

Таблица 2. Видов състав на птиците в ПУ на ПЗ „Хълм Бунарджик“ от 2003 г.

ВИД	
Щъркелоподобни	CICONIIFORMES
1. Бял щъркел	<i>Ciconia ciconia</i>
Гълъбоподобни	COLUMBIFORMES
2. Гургулица	<i>Streptopelia turtur</i>
Кукувицоподобни	CUCULIFORMES
3. Обикновена кукувица	<i>Cuculus canorus</i>
Совоподобни	STIGIFORMES
4. Чухал	<i>Otus scops</i>
5. Горска ушата сова	<i>Asio otus</i>
Бързолетоподобни	APODIFORMES
6. Черен бързолет	<i>Opus Opus</i>
Кълвачоподобни	Piciformes
6. Голям пъстър кълвач	<i>Dendrocopus major</i>
7. Сирийски пъстър кълвач	<i>Dendrocopus syriacus</i>
Врабчоподобни	PASSERIFORMES
8. Градска лястовица	<i>Delichon urbica</i>
9. Голям синигер	<i>Parus major</i>
10. Червеногърба сврачка	<i>Lanius collurio</i>
11. Голямо черноглаво коприварче	<i>Sylvia atricapilla</i>
12. Черешарка	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>
13. Каменарче	<i>Oenanthe oenanthe</i>
14. Чавка	<i>Corvus monedula</i>
15. Домашно врабче	<i>Passer domesticus</i>
16. Полско врабче	<i>Passer montonus</i>
16. Обикновена чинка	<i>Fringilla coelebs</i>

Видовият състав на птиците в Природна забележителност „Хълм Бунарджик“ е допълнен с нови 21 вида птици, установени в границите на защитената територия през последните 10 години по литературни данни и теренни наблюдения (табл. 1).

Източници на информация.

- Bibby, I., N. Burgess, D. Hill 1992. Bird census techniques. London, Academic Press. 257p.
- BUNARCO. 2009. List of the Birds Recorded in Bulgaria. – *Acta zool. bulg.*, 61(1): 3–26.
- Gerdzikov G, A. Irikov Structure and ecological features of the breeding avifauna in the city of Plovdiv, Bulgaria (in lit.)
- Hristov I., N. Petkov 2013. State of Common Birds in Bulgaria 2005-2011. Bulgarian Society for the Protection of Birds. Conservation series. Book 26, BSPB, Sofia: ISBN 978-954-8310-21-5. (In Bulgarian)
- Kostova S. 1986. Contribution to the avifauna of Plovdiv city. MSc thesis. Department of Zoology, Faculty of Biology, University of Plovdiv „Paisii Hilendarski”. (In Bulgarian)
- Petrov T., T. Michev 1986. Upon defining the nature protective status of birds according to their frequency and abundance. – *Bulletin of the Museums of South Bulgaria*, 12: 43–48. (In Bulgarian).
- Petrova Y., A. Irikov 2012. Influence of Vegetation on the Avifauna in Two Urban Parks in Plovdiv, Bulgaria. – *Ecologia Balkanica*, 4 (2): 25-31.
- Zurlova A. 1995. Degree of urbanization of Magpie (*Pica pica* L.) and Hooded Crow in Plovdiv city. MSc thesis. Department of Zoology, Faculty of Biology, University of Plovdiv „Paisii Hilendarski”. 30pp. (In Bulgarian)
- Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София.
- Закон за биологичното разнообразие. ДВ. бр.77/2002 г.
- Иванов Б. 2011. Фауна на България. т 30. Aves, част III, АИ „Проф. М. Дринов”, София, с. 409.
- НАНКИНОВ, Д, С. СИМЕОНОВ, Т. МИЧЕВ, Б. ИВАНОВ, 1997. Фауна на България, Т. 26. Aves. Част II., София, АИ "Проф. М. Дринов" :1-428.
- Нанкинов Д. 2012. Каталог на българската орнитофауна.София, с. 358.
- План за управление на ПЗ „Хълм Бунарджик” 2003. „Селматик Проект-Георги Селенски”. Пловдив
- СИМЕОНОВ, С., Т. МИЧЕВ, Д. НАНКИНОВ 1999. Фауна на България, т. 20 Aves Част I, Издателство на БАН, София, 350 с.
- Симеонов С, Ц. Петров 1986. Нови материали върху храната на горската ушата сова (*Asio otus* L.) извън гнездовия период в България. Екология, 18. с. 27-31.
- ЯНКОВ, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, Книга 10. София, БДЗП

Приложение 1 Видов състав и природозащитен статус на птиците на ПЗ „Хълм Бунарджик“

№	Видов състав		Природозащитен статус			Характер на пребиваване					Зоогеографска принадлежност
			ЗБР	ЧК	Dir 79/409	постоянен	гнездящ мигриращ	мигриращ	зимуващ	скитащ	
	Разред Щъркелоподобни (Ciconiiformes)										
	<i>Сем. Щъркелови (Ciconiidae)</i>										
1	бял щъркел	Ciconia ciconia	2 и 3	VU	I			+			
	Разред Соколоподобни (Falconiformes)										
	<i>Сем. Соколови (Falconidae)</i>										
2	обикновена ветрушка	Falco tinnunculus	3		II					+	
	Разред Дъждосвирцоподобни (Charadriiformes)										
	<i>Сем. Чайкови (Laridae)</i>										
3	жълтонога чайка	Larus michahellis									+
	Разред Гълъбоподобни (Columbiformes)										
	<i>Сем. Гълъбови (Columbidae)</i>										
4	скален гълъб	Columba livia	3*	EN*		+					туркестано-средиземноморски
5	гугутка	Streptopelia decaocto				?					индо-африкански
6	обикновена гургулица	Streptopelia turtur					?	+			европейско-туркестански
	Разред кукувицоподобни (Cuculiformes)										
	<i>Сем. Кукувицови (Cuculidae)</i>										
7	обикновена кукувица	Cuculus canorus	3				?	+			палеарктичен
	Разред Совоподобни (Strigiformes)										
	<i>Сем. Сови (Strigidae)</i>										
8	чухал	Otus scops	3				?	+			фауната на Стария свят
9	домашна кукумявка	Athene noctua	3			?					туркестано-средиземноморски
10	горска ушата сова	Asio otus	3		II	?					хол
	Разред Бързолетоподобни (Apodiformes)										
	<i>Сем. Бързолетови (Apodidae)</i>										
11	черен бързолет	Apus apus	3					+		+	
	Разред Кълвачоподобни (Piciformes)										
	<i>Сем. Кълвачови (Picidae)</i>										
12	голям пъстър кълвач	Dendrocopos major	3			+					палеарктичен
13	сирийски пъстър кълвач	Dendrocopos syriacus	2 и 3		I	+					средиземноморски

Разред Вrabчоподобни (Passeriformes)										
<i>Сем. Лястовици (Hirundinidae)</i>										
14	селска лястовица	Hirundo rustica	3					+		+
15	градска лястовица	Delichon urbica	3					+		+
<i>Сем. Сврачкови (Liniidae)</i>										
16	червеногърба сврачка	Lanius colurio	2 и 3		I			+	+	
<i>Сем. Мухоловки (Muscicapidae)</i>										
17	червеногръдка	Erithacus rubecula	3					+		
18	южен славей	Erithacus megarhynchos	3					+	+	
19	сиво каменарче	Oenanthe oenanthe	3					?	+	
20	кос	Turdus merula	3					+		
21	голямо черноглаво коприварче	Sylvia atricapilla	3					+	+	
22	елов певец	Phylloscopus collybitus	3					+	+	
<i>Сем. Синигерови (Paridae)</i>										
23	голям синигер	Parus major	3					+		
24	син синигер	Parus caeruleus	3					+		
25	лъскавоглав синигер	Parus palustris	3					?		
<i>Сем. Зидаркови (Sittidae)</i>										
26	горска зидарка	Sitta europaea	3					+		
<i>Сем. Чинкови (Fringillidae)</i>										
27	обикновена чинка	Fringilla coelebs	3					+		
28	зеленика	Carduelis chloris	3					+		
29	щиглец	Carduelis carduelis	3					+		
30	черешарка	Coccothraustes coccothraustes	3					+		
<i>Сем. Скорецови (Sturnidae)</i>										
31	обикновен скорец	Sturnis vulgaris						+		
<i>Сем. Тъкачови (Ploceidae)</i>										
32	домашно врабче	Passer domesticus						+		
33	полско врабче	Passer montanus	3					+		
<i>Сем. Вранови (Corvidae)</i>										
34	сойка	Garrulus glandarius						+		
35	сврака	Pica pica						+		
36	сива врана	Corvus corone						?		
37	чавка	Corvus monedula						+		

Легенда:

- ЗБР – Закон за биологичното разнообразие, приложение 2 и 3 към закона
- ЧК – Червена книга на България:
 - VU- уязвим вид
 - EN – застрашен вид
- Дир 79/409 – Директива за опазване на дивите птици (сега Директива 2009/147)
- Характер на пребиваване
 - + - сигурно гнездене
 - ? – непотвърдено гнездене

Снимков материал

Растителност на входа на хълм Бунарджик

Скални местообитания

Изглед към Младежки хълм

ПРИЛОЖЕНИЕ 11

Допълнителна документация по цифровия модел

**ПРИЛОЖЕНИЕТО СЪДЪРЖА ДАННИ, КОИТО НЕ
ПОДЛЕЖАТ НА ОБЩЕСТВЕН ДОСТЪП.**